نووسین و شیکردنەوەی

جفره

شوکت مەلا إسماعیل حسن

نووسین و شیکردنەوەی جفرە

- نووسەر : شوکت مەلا إسماعیل حسن
- بەرگ : وێنەی مێژوویی
- دیزاینی بەرگ : دانا مەلا حسن
- تایپ: منیب شهید یاسین
- ڕێکخستنی ناوەوە: دانیار عەتا
- پێدا چوونەوە و راستکردنەوەی هەڵەی چاپی: عبدی حسن ابراهیم
- چاپی یەکەم : ٢٠٢٠ ز.
- چاپخانە: هەژارموکریانی
- تیراژ : ١٠٠٠ دانە
- لە بەڕێوبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتیەکانی کوردستان ژمارە سپاردنی (١٠١٢) ی ساڵی ٢٠٢٠ی وەرگرتووە.

هوالنامهی کتیب

CRYPTOLOGY or CRYPTOGRAPHY
-CRYPTOGRAPHIA-

زانستی جفرەسازی

– نووسین و شیکردنەوەی جفرە –

Writing and Deciphering a coded message

(without a prior knowledge of the key)

♈♋♋♈♋♈♋♋♈

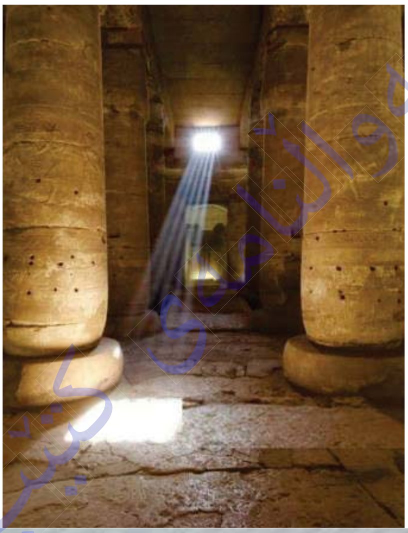

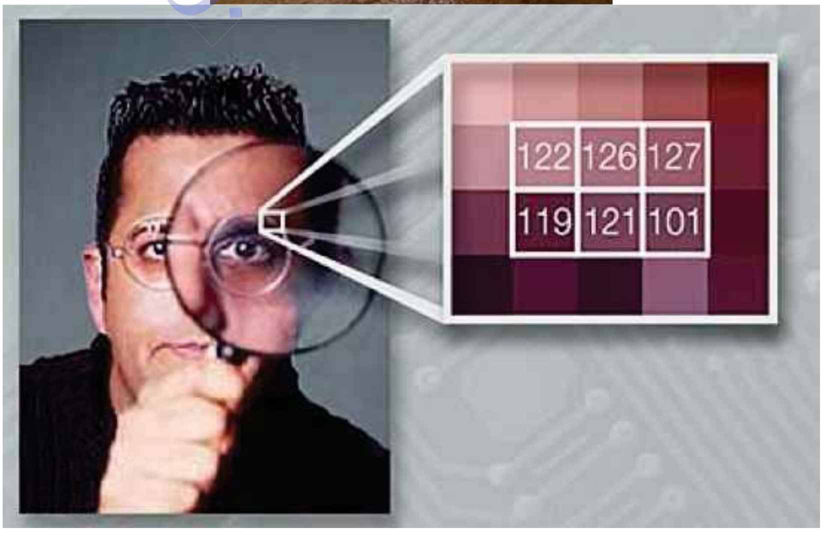

پێشەکی

ئەو باسانەی پێویستە لە مێژووی جفرەسازیدا فەرامۆش نەکرێن

لە سەرەتای (شۆڕشی ئە یلول ١٩٦١-١٩٧٥)ەوە نووسەر سەرگەرمی (جفرە سازی و بێتەل) بووە، لە تەک ئامێری بێتەلی بارەگای گەڕۆکی بابە گەورە سەرۆک مەلامصطفی بارزانی دا کەنووسەر بۆ یەکەمجار دامەزرێنەری ئەم دەزگایە بووە بۆ سوودی شۆڕشی ئە یلول ١٩٦١-١٩٧٥.

****

ئارەزوومەندم چەند کورتە باسێک دەربارەی (جفرە سازی و بێتەل) بخەمە ژێر دەستی خوێنەری ڕێزدار بەو هیوایەم چێژی لێ وەر بگیرێ.

بیرۆکەیەکی دەسپێک: جفرە(شیفرە) واتە گۆڕینی ئاخاوتنی ئاشکرا بۆ شێوەی هێما بە بەکارهێنانی ژمارە،پیت یان ژمارە و پیت بەسەریەکەوە بۆ شێوەی سادە یان ئاڵۆز دەبێ ئەو کەسەی جفرە شێ دەکاتەوە و هێماکانی لێک دەترازێنێ زانیارییەکی باشی هەبێ لەبنەمای ئەو زمانەدا کەجفرەکەی پێ نووسراوە و دروستکراوە.

کۆد: ڕێسایەکە ، فۆرم یان چۆناوچۆنیی نمایشتی (داتا- زانیاری) ئەگۆڕێ بۆ ئەومەبەستە، کۆد نیشانەکان یەکە- بە- یەکە ئەگۆڕێ و دەیانکا بە نیشانەی دیکە.

هەواڵنامەی کتێب

کۆدکـــاری(Encoding): بـــریتییه لەو پرۆســـەیە کە بەهـــۆیەوە فـــۆرمی زانیـــارییەک ئەگـــۆڕدرێ و دەکـــرێ بە **هێمـــا** و پاشـــان دەگوازرێتەوە.

کۆدهەڵوەشێنی- (Decoding): بریتییە لە پرۆسە پێچەوانەکەی: سەرلەنوێ گۆڕینی هێماکان و کردنیان بە زانیارییەک کە بۆ وەرگر تێگەیشتەنی بێ.

زانستی جفرەسازی

زانســـتی جفرەسازی(شیفرەســـازی) بریتییـــە لـــە شـــاردنەوەی داتـــا {زانیـــاری} وەک تێکســـتی نوســـراو، لـــە دۆخـــی سروشـــتی ئاشـــکرای خۆی لە لای کەسانێ بۆ دۆخێکی پەنهان و نادیار و پەی پێنەبراو و لێتێنەگەیشتن لای کەسانێ کە زانیاریی سنوربۆدانراوی پەنهانیـان لا نەبێـت بۆلێتێگەیشـــتنی نـــاوەرۆک وکـــرۆک و مەبەســـتی تێکســـتە نوسراوەکە.

مەبەست لە کریپتۆگرافی{نهێننووسی}:

١.ئەوسیستەمەی کە لە {کۆد: کۆمەڵە یاسا و ڕێسای پەڕلە} یان لـە {جفرە } دابەکار دەهێنرێ.

٢.هونەری نووسین یان کردنەوەی پەیامی بە{کۆد: پەڕلە} نووسراو.

لێرەدا دەتوانین بە چەند ووشەیەکی سانا ڕاڤەی ئەم زانستە بکەین:

زانستێکە باسی چۆنییەتیی پاراستنی داتا ئەکات، بە هۆی گۆڕینیەوە بۆ شـێوەیەکی جیاواز، کە لایەنێکی دیکەی سـێیەمی ڕوخسـەت نـە دراو، سوودی لێ وەرنەگرێ. تەنها ڕێگەیەک بۆ سوود وەرگرتن

له داتا جفره کراوەکان ئەو کەسە ،یان ئەو لایەنەیە کە {کلیل}ی کردنەوەی جفرەکەی لایە و هەر دوو لایەن لەوە و پێشتر لەسەری ڕێککەوتوون, یان بە تەتەرێکی دڵسۆز و پاکدا نێرراوە بۆ بەرامبەرەکەی.

بۆ زیاتر ڕوونکردنەوە: کریپتۆگرافی بریتییە لە لێکۆڵینەوەی تەکنیکی دەستەبەرکردنی داتا و ڕاگەیاندن لە کاتی هەبوونی لایەنێکی دیکەی نەویستەنیی سێهەم {نەیار، نیازنادروست یان دوژمن} و گۆڕینی شێوەی زانیاریەکان{داتاکان} لەدۆخی ئاسایی خۆیەوە کە بە ئاسانی دەخوێنرێتەوە بۆ دۆخێکی دیکەی ئاڵۆز و پەنهان.

داڕێژەر و نووسەری پەیامە بە جفرەکراوەکە هاوچالاکن لە تەکنیکی کردنەوە و لێکترازاندنی ناوەرۆکی پەیامە بە کۆد کراوەکەدا، ئەوەی کە پێویستە بۆ گێڕاندنەوەی داتا بنچینەییەکان بۆ دۆخی پێشوی خۆی بۆ ئەو لایەنەی کە پەیامەکە وەرئەگرێ و جێی مەبەستە، بەم شێوەیە لایەنی نەویستەنیی سێهەم {نەیار ،نیازنادروست یان دوژمن} ناتوانێ لە ناوەرۆکی پەیامە بە جفرەکراوەکە هیچ زانیارییەک بە دەست بهێنێ.

لە سەردەمی جەنگی جیهانیی یەکەمەوە و هاتنە ئارای ئامێری کۆمپیوتەر شێوازی بەکارهێنانی جفرە و جفرەسازی ئاڵوگۆڕکارییەکی زۆری تێدا کراوە و ڕۆژ لە دوای ڕۆژ شێوازی ئاڵۆزتر دەهێنرێتە کایەوە.

کەواتە: کریپتوگرافي (زانستی تجفیر)Cryptography} بریتییە لە هونەری نووسین یان هەڵێنانی پەیامی بە {کۆدکراو} بە مەبەستی

ئاسایی خوێندنەوەی هەمان تێکست. ئەم زانستە لە ڕۆژانی ئەمڕۆدا و لە ئەم چەرخەدا بوتە خاوەن پلە و پایەیەکی بەرز و ڕێزدارە لە نێوان زانستەکانی دیکە دا لە بەر ئەوەی لە چەندەها بواری گرنگدا بە کار دەهێنرێ .

بۆ نمونە: کاروباری ئاسایش و چالاکیی ڕۆژانەی سەربازی لە کاتی جەنگ و ئاشتیشدا هەروەها جموجۆڵ و ئیشی بەڕێوە بەرایەتییەکانی میری وبازرگانی و ئابوری ومیدیا و ڕاگەیاندنی ڕۆژانە و ئیشوکاری بانک و بزاڤی شۆڕشگێڕان و زانیاریی هەمە چەشندا.

زانستی جفرەسازی لە بارودۆخی هاوچەرخیدا چۆتە ڕیزەی زانستی بیرکاری

وماتیماتیک و زانستی ژمارە و ژمێرەزانی.

زاراوەی جفرەسازی:

ئەم زاراوەیە بۆ ئەوە بە کار دەهێنرێ وەک (خوازە- مێتافۆر) یێک دەربارەی هەستان بە گۆڕینی تێکستێکی ڕوون و ئاشکرا بۆ تێکستێکی نائاشکرا و ڕێپێنەبەر ئەمەش بە هۆی بەکار هێنانی ڕێباز و شێوەیەکی دیاریکراو و ڕادە بۆ دانراو، ئەو کەسەی کە بیەوێ لێی تێ بگا پەنا دەباتە بەر ئەو کلیل یان کلیلانەی کە تایبەتمەندن بە کردنەوە و لێکترازاندنی جفرەکە و تێگەیشتنی ناوەرۆکی تێکستەکە.

ئێستا لە دامو دەزگا سەربازی و ئەوانی دیکەدا بە زۆری زاراوەی جفرەسازی یان تەجفیر بەکار دەهێنرێ.

هەواڵنامەی کتێب

<u>مێژووی جفرەسازی</u>

لە یەکەم لاپەڕەی پەڕتوکی{الکندی}دا باسی داڕشتن وشیکردنەوەی جفرە هاتووە.

لە کۆنترین چاخەکانی مێژوودا لە نامەگۆڕینەوەی جەنگ و ڕامیاری ودیبلۆماسی و سیخوڕیدا، باسی جفرەسازی و بەکارهێنانی جفرە کراوە لە شێوەی سەرەتاییدا.

زانایانی عەرەب و ئیسلام هەوڵیان داوە ڕێگەچارە بدۆزنەوە بۆ شیکردنەوە و لێتێگەیشتنی ئەو نوسراوە جفرەکراوانەی لە کاتی شەڕدا دە کەوتە دەستیان.

لە زانا ناودارەکانی ئیسلام کە لە مێژودا ناویان هەیە: یعقوب بن إسحاق الکندي صاحب کتاب علم إستخراج المعمی وإبن وحشیة النبطي صاحب کتاب شوق المستهام في معرفة رموز الأقلام.لە مێژودا ناوی شامبلیون هاتووە کە هێما و وشەکانی هیروغلیفیی شیکردۆتەوە.٤

هەروەها إبن دریهم کە گوایا دەستێکی باڵای هەبووە لە شیکردنەوەی تێکستی بەجفرەکراو دا. مێژوی جفرەسازی باسی یولیوس قیصر ئەکات،کە لە کاتی جەنگ و ئاشتیشدا بۆ نامە گۆڕینەوە لە نێوان خۆی و فەرماندەی هێزەکاندا جفرەی تایبەتی بەکار هێناوە.

لە زنجیرەی ئەلفوبێدا جێگۆڕکەی کردووە بە پیتە لاتینیەکان، بۆ نمونە، لە جیاتی پیتیA پیتی Z ی بە کار هێناوە و بەرەودواوەی پیتە لاتینییەکانی دیکە.

بەکارهێنانی جفرە لەم سەردەمەدا:

لە چاخی نوێدا ئامێری – واتە دەزگای-{ئە نیگما Enigma machine} کە سوپای ئەڵمانیا لەجەنگی جیهانیی دووەمدا بۆ جفرەسازی بە کاری هێناوە گرنگترین نمونەی ماشێنی جفرەکردنی تێکست و بروسکە ونامە گۆڕینەوە یە بۆ مەبەستی زاڵ بوون بە سەر دۆژمنانیدا ئەڵمانیا لە بواری پەیوەندی و ڕاگە یاندندا بەکاری هێناوە.

ئەو لێکۆڵینەوە و توێژینەوەیەی بە جیا بە جیا لە هەر دوو دامەزراوە سەربازییەکانی ئەمەریکی و بەریتانیدا ئەنجام ئەدرا لە حەفتاکانی سەدەی بیستەمدا بە سەرکەوتنێکی گرنگ ونوێ دەژمێردرێت لە بواری هونەر و زانستی جفرە سازیدا ، ئەمەش بەهۆی پشت بەستن بە بیرکاری و زانستی ژمێرەدا.

جفرەسازیی هاوچەرخ پەیوەندییەکی گرنگی هەیە لەگەڵ زانستی جەبر و تیۆریی ژمارە و چەواشەکاری و داتادا{زانیاریی بە کۆمپیوتەردراو}.

بواری بەکارهێنانی هونەر و زانستی جفرەسازی لەم سەردەمەدا بەربڵاوییەکی فراوان بە خۆیەوە دە بینێ دوای وەپێشەوە چونی دەزگاکانی ڕاگەیاندنی گشتی و دڵنیابوون لە سەلامەتیی ئەم جۆرە پەیوەندیانە لە گوێگرتنی پەنامەکی و ڕێگرتن لە سیخوڕ و جەردەیی ئەلەکترۆنی و ئاسودە کردنی ڕێگەی بازرگانیی ئە لەکترۆنی.

تەکنیکی واژۆکردنی ژمارەیی و دەنگدانی ئەلەکترۆنی و باس و خواسی دیکە وایکردووە کە متمانەیەکی زۆر بخرێتە سەر هونەر و زانستی جفرەسازی.

مەکینە جۆراوجۆرەکانی نووسین و تەجفیر کردنی بروسکە و نامە و کردنەوەیان بەهۆی کلیلەوە.

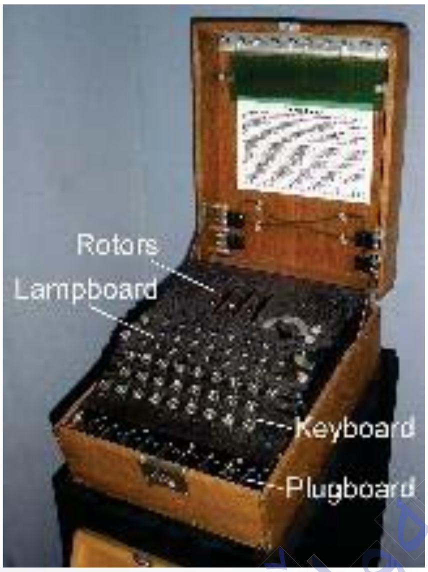

تەجفیری تەقلیدی {باو}

تەجفیری جێگۆڕکە{جفره ی شوێنگۆڕکە}Transposition cipher

کۆدکردنی تێکستی کراوە بە شێوازی جفرەی جێگۆڕکە واتە:

سەر لەنوێ داڕشتنەوەی پیتەکانی ئەلفوبێ یان کۆمەڵێ لە پیتەکان وێکرا ، بەشێوەیەکی جیاواز لە ناو و شوێن و بەهای خۆیان.

بۆ نمونە: مصطفی

م= ی،

ص= ف،

ط= ط،

ف= ص،

ی= م

دەنوسرێ: یفطصم

یان: یفط،صم

لە ڕێگەی {Transposition cipher}واتە: جفرەی جێگۆڕکە ئەتوانرێ هەریەک لە پیتەکانی ئەلفوبێ جێگۆڕکەی پێبکرێ لە گەڵ ئەو پیتەی کە یەکسەر لە دواوەی یەت.

گوایە ئەمە جێی متمانەیە ولایەنێکی سێهەم ناتوانێ بە بێ کلیل ئەم جۆرە جفرەیە بکاتەوە.

جفرەی شوێنگۆڕکە یان با بڵێین جفرەسازی بە شێوەیەکی گشتی یەکێکە لە زانستەکانی سەردەم کە تێکڕای وڵاتانی سەر زەمین گرنگییەکی زۆریان پێ داوە. ئە م زانستە چۆتە ناو بواری دیبلۆماسی و کاروباری سەربازی و ئاسایش و بازرگانی و ئابوری

و میدیا و بانکسازی و داتای فرەچەشن و دەیان بواری گرنگی دیکەی دامودەزگاکانی دەوڵە ت و بزاڤی شۆڕشگێڕیی گەلان.

شکۆمەندی و بەهرەمەندیی ئەم زانستە ئەگەڕێتەوە بۆ ئەو مرۆڤە لێهاتوانەی ئەم زانستەیان داهێناوە و بنەمایان بۆ داڕشتووە و پەرەیان پێداوە و جێگیریان کردووە و گەیاندویانەتە ئەم دۆخە کارامەییەی ئێستا.

جفرە{هەڵێنان} شکاندن Decipher

شیکردنەوە ، شکاندن یان هەڵێنانی شیفرە: لێکترازاندنی هێماکان و لێتێگەیشتنی ناوەرۆکی تێکستێکی جفرەکراو بێ ئەوەی جفرە شکێن Codebreaker کلیلی ئەو جفرەیەی بە دەستکەوتبی واتە گۆڕینی تێکستێکی جفرەکراو بۆ دۆخی تێکستێکی ڕوون و دیار و کراوە لە بەردەم لایەنێک یان کەسێکی سێهەمی نەیار کە لەوە و پێشتر هیچ زانیارییەکی نەبێ لەسەر چۆنییەتیی بە کارهێنانی هەنگاوەکانی بە جفرە کردنی ئەو تێکستە ئەمەش تەنها بەهۆی لێهاتوویی جفرە شکێن لە ئەو بوارەدا کە بە لیوردبوونەوە و تێڕامان و براوردکاری و هێزری قووڵ و بێ ئەوەی کلیلی جفرەکەی لابێت، نهێنیی ناوەرۆکی تێکستە بە جفرە کراوەکە هەڵمالێ و ئەوپەڕی سوودی لێ وەربگیرێ.........هتد.

ناوی هەندێ لە جفرە سازان لە مێژودا

إبن الدريهم { سه ده ی چوارده هه می زاینی} خاوەنی دەسنووس لە زانستی جفرە سازیدا بە ناوی:

{مفتاح الكنوز في إيضاح المرموز}، ديفيد كۆهێن، ئە ندازیاری بیناسازیی ئیتالی،"لیون پاتیستا ألبيرتي" ١٤٧٢ زاینی، جفره ساز و دانەری ژمارەیەک ڕێسا بۆ ئەم زانستە و تۆمار کردنی لە دوو توێ پەڕتوکێکدا، قلقشندي{ساڵی ٨٢١ کۆچی}، يعقوب بن إسحاق الكندي(٢٦٠کۆچی) خاوەنی"رسالة الكندي في إستخراج المعمى"، الخليل بن أحمد الفراهيدي{ ١٧٠کۆچی}دانەری ژمارەیەک ڕێسا بۆ نووسین و چۆنیەتیی کردنەوەی پەیامی بەجفرە کراو، جابربن حيان کیمیاگەر {٢٠٠کۆچی} خاوەنی دەسنووس بە ناوی"حل الرموز ومفاتيح الكنوز، ثوبان بن إبراهيم ،ناسراو بە - ذا النون المصري {٢٤٥ کۆچی}، خاوەنی دەسنووس بە ناوی"حل الرموز وبرء الأسقام في أصول اللغات والأقلام"، سهل بن محمد بن عثمان السجستاني{ ٢٤٨کۆچی}، أحمد بن علي بن وحشية {٢٩١کۆچی} ، خاوەنی دەسنووس بە ناوی{ شوق المستهام في معرفة رموز الأقلام}،{محمد بن أحمد ٣٠٠ کۆچی } ، داود بن الهيثم بن إسحاق التنوخي {٣١٦کۆچی}، محمد بن أحمد بن محمد بن کیسان طباطبا{٣٠٠کۆچی}

****

لە مێژووی کۆن و هاوچەرخی کوردا لە کوردستان تەنها دوو{جفرە ساز-کۆدناس}Cryptologist لە ئارادان... کە لە هەمانکاتدا جفرە شکێنیشن واتە:Codebreaker ، یەکەم: نووسەری ئەم پەڕتوکە، ئەفسەری پۆلیس **{شوکت مەلا إسماعيل حسن}** پسپۆڕ لە زانستی جفرە سازی وجفرە شکێندا:

کلیلی هەندێ بروسکە جفرە کراوەکانی سوپای عێراق کە خۆم دۆزیومەتەوە دوای شیکردنەوەی بروسکەکان لە کاتی خۆی لە موفەکەرە کەمدا تۆمارم کردوە.

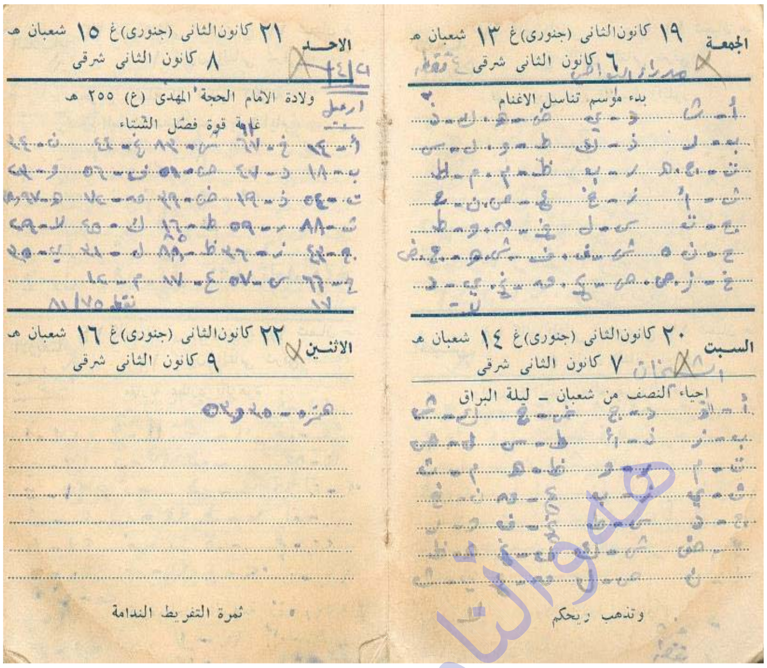
الجمعة ١٩ كانون الثاني (جنوري) غ ١٣ شعبان هـ
٦ كانون الثاني شرقي
بدء موسم تناسل الاغنام
السبت ٢٠ كانون الثاني (جنوري) غ ١٤ شعبان هـ
٧ كانون الثاني شرقي
احياء النصف من شعبان – ليلة البراق
وتذهب ريحكم
الاحد ٢١ كانون الثاني (جنوري) غ ١٥ شعبان هـ
٨ كانون الثاني شرقي
ولادة الامام الحجة المهدي (ع) ٢٥٥ هـ
غاية قوة فصل الشتاء
الاثنين ٢٢ كانون الثاني (جنوري) غ ١٦ شعبان هـ
٩ كانون الثاني شرقي
ثمرة التفريط الندامة

<u>تێبینی:</u> ئەمە نمونەیەکە لە پێنج هەزار کلیلی جفرەی بروسکە جفرەکراوەکانی سوپا، وەزارەتی (بەرگری، ناوخۆ)، ئەمن، ئیستیخبارات،هێزی ئاسمانی لە بەغداد، موسڵ، کەرکوک، حە بانیە... وسەرجەم دامودەزگا ئیدارییەکانی میری.

بروسکە جفرە کراوەکانم یەکلا کردۆتەوە و لە پانزە سجلاتی ٢٥٠ لاپەڕەییدا لە هەر دوو دیوی لاپەڕەکاندا نوسراوەتەوە، کاتی خۆی لە (ناوپردان) تەسلیم بە ڕێزدار کاک (حبیب)م کردووە، لەوانەیە لە ئارشیڤی(م.س)ی (پ.د.ک.)دا مابێ.

جفرەی سەرجەم دامودەزگا سەربازی و ئاسایش و ئیستیخبارات و پۆلیس و وەزارەتی ناوخۆ وبەرگری و بنکەکانی فڕۆکە جەنگییەکان و پارێزگاکانی عێراق و بەڕێوەبەرایەتیەکانی قەزا و ناحیەکان، بە شێوەیەکی ئەکادیمیانە.

جفرە شکێن پێویستی بە ڕەوشت نەرمیە و لە سەرخۆیی و بۆچوون و مەزندە و پێی وابوون و زیرەکی و تێگەیشتنی ڕاستەوخۆ و وردبینی و هێز و توانای هیزر خستنە سەر یەک خاڵ و بەراوردکاری لە نێوان ژمارەیەک تێکستی بە جفرە کراودا.

ئەمانە هەمووی لە گەرەکە بنچینەییەکانە.

دووەم : مامۆستای قوتابخانە ،ڕەوانشاد، مامۆستا (إسماعیل سەرهەنگ) جفرەساز و جفرەشکێن لە سالانی شۆڕشی ئەیلولدا بە لێهاتویی و بە دواداچوون وسەلیقەی خۆی نیشانەی دەپێکا و لە ئەم بوارەدا پڕبەرهەم بوو.

لە مێژوی کۆن و سەردەمدا دەیان ناو دێنە بەرچاو کە جفرەیان بەکار هێناوە یان جفرەیان دروست کردووە.

{شاژن مێری سکۆتلەندی١٥٨٦زاینی}، لە کاتی حوکمڕانییدا بۆ نامە گۆڕینەوە لە نێوان خۆی و دە سوپێوەندە بالاکانیدا لە کاتی پێویستدا نامەکانی بە جفرە ئەنووسی. هیرۆدۆیتز، لەسەدەی پێنجی پێش زایین، لە کاتی ململانێی نێوان یونان وئیمپراتۆری ئێراندا نامە بە جفرە نووسراوەکانی نێوان خۆی و سەرکردە بالاکانیدا بە هۆکارێکی گرنگ باس دەکرێ بۆ سەرکەوتنی سوپاکەی بە سەر سوپای ئیمپراتۆری فارسدا.

چینیەکـان لـە مێـژوی هەرە کۆنـدا، دەسـتی باڵایـان هەبـووە لـە دارِشتنی نامەی نهێنیدا.
جیۆڤانی پۆرتا ، زانایەکی ئیتالییە باسی ئەوە دەکات کە چۆن کورتە نامەی نهێنیی لە ناو هێلکەی کوڵاودا شاردۆتەوە و گەیاندویەتییە شوێنی مەبەست.
<u>shorthand</u>،<u>کورتە نووسی</u>: سەردەمێک، ڕۆڵی خۆی بینیوە لە نامە گۆڕینەوەدا.
بـۆ نمونـە بروسـکەیەکی (٣٥)ووشـەیی ئەگەر هەوڵ بـدرێ شـی بکرێتەوە و نهێنیی ناوەرۆکەکەی واڵا بکرێ، ژمارەی سـەر لـە نوێ نووسـینەوە و دارِشتنەوەی ئەو پـەیامـە (٣٥)ووشـەییە دە گاتـە هەزارەها ڕێی تێچوون{احتمالات} .
یۆلیۆسی قەیسەر، لە کاتی جەنگدا پەیامەکانی بە تێکڵاوکردنی پیتی ڕۆمـانی لـە گەڵ پیتـی یونانیـدا دەنووسـییەوە زۆر جـار نووسـینی نهێنیی بەکار ئەهێنا.

جفرەی قەیسەر

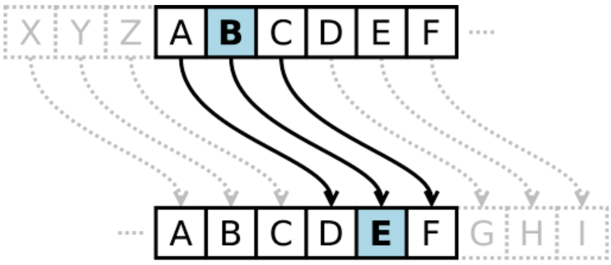

ڤـــالەریۆس پرۆبـــۆس بـــە جفـــرەی{Transposition cipher}واتـە: جفـرەی جێگۆڕکـە ڕێکەوتننامەکـانی لـە ئارشـیڤدا دەپاراست.

لـــــە ســـــــەدەی دەهەمـــــــــدا{أدب الكتـــــــاب}The Secretaries'Manualپەڕتـــوکی ڕانمـــای ســـکرتێر، لـــە دەورانـــی خەلیفەکـــانی عەباسـیدا، چەنـد بەشـێکی تەرخـان کرابوو بۆ ئەوبابە تانەی کە دەبێ بە جفرە بنوسرێ.
ئەمەش جۆرێ بوو لە جفرەی ساکار کە بریتی بوو لە جێگۆڕکەی پیتەکانی ئەلف و بێ.
بــە شــیوەیەکی گشــتی، وەک لــە مێــژووی جفرەســازیدا بــاس دەکــرێ عەرەب پێشـینەیەکـی گرنگیـان نەبـووە لـە جفـــرە ســـازیی ئـــاڵۆزو پێچەڵپـــێچ و ســـەختدا. زۆریـــنەی خەلیفەکـــانی ئیســـلام لاشـــەڕ بـــوون و خـــاوەنی کـــات و پـــارە و پێداویســـتییەکانی ڕۆژانـــە بـــوون جفـــرە سازی ڕۆڵی نەبوو.

عەرەب و ئیسلام لە بواری جفرە سازیدا:

گرنگی پێدانی عەرەب بە چالاکیی وەرگێڕان لە بواری زانستی هەمە چەشنەی شارستانێتی دێرین و هـاوچەرخی وڵاتـانی دەوروپشت ، هەروەهـا بەتەنـگەوە هـاتن و بـە هەنـدگرتنی زمـانی عەرەبـی و زانستەکانی و پێشکەوتنیان لە بواری هەموو جۆرەکانی ماتماتیکدا ، ئەم هۆکارانـە بەشـێکی زۆر لـە ئـامڕازە پێویسـتیەکانی زانسـتی جفرەسـازیی بـۆ ڕەخسـاندون شـان بـە شـانی پێویسـتییان بـە

دامودەزگای کارا بۆ بەڕێوەبردنی وڵات و دامودەزگا سەربازی و ئاسایش و بەڕێوەبەرایەتییەکان. بەڵام هەتا ڕادەیەکی سنووردار.

گرنگیدان بە خوێندن و خوێندنگاکان زانستی بێتەل وجفرەسازی لە وانەکانی ئەکادیمیای سەربازی وپۆلیسدا کە لە ئێستاشدا بۆتە وانەیەکی سەرەکی.

بەداخەوە لە ئەکادیمیای سەربازی و پۆلیسدا، لەکوردستان بایەخ نەدراوە بە ئەم وانە سەردەم وپێویستە! لەساڵانی ١٩٥٧-١٩٥٨ لە ئەکادیمیای پۆلیس، لەبەغداد، وانەی بێتەل وجفرە، گرنگییەکی سەرنجڕاکێشی پێ ئەدرا.

زانستی جفرە سازی پەیوەندیدارە بە زانستە جۆراوجۆرەکانی دیکەوە وەک ئامار، سەرژمێری پیتسازی، ڕێزمان، فەرهەنگسازی، زمانەوانی.

لێرەدا ئەبێ ئەوە بڵێین ناتوانین بێ مەرج پەیام و دەسنووسەکانی{کندی} و هاوچەرخەکانی پاشتر و پێشتریش بخەینە قووڵایی دەریای جفرەسازییەوە.

چونکە جفرەی ساکار بوون، بریتی بوون تەنها لە جێگۆڕکەی پیتەکانی ئەلفوبێی زمانی عەرەبی لە نووسینی تێکستی عەرە بیدا، Transpositionپیتەکانی عەرەبی بە شێوەیەکی سەرنجڕاکێش زۆر بە کار دەهێنرێن ئەگەر جێگۆڕکەشیان پێبکرێ پیتە جێگرەکە هەمدیسان سەرنجڕاکێشە بۆ کەسێکی جفرە شکێن.

ئەو پیت و جووت پیتانەی لە تێکست یان پەیامێکی عەرەبیدا زۆر بە کار دەهێنرێن ئەمانە ن:

أ،آ،ت،س،ع،ف،ک،ل،م،ن،و،هـ،ی،ال،ون،ین،ات.

هەواڵنامەی کتێب

ئەگەر دەیان جار جێگۆڕکەیان پێ بکرێ و بەهایان کەمتر یان زیاتر بکرێ ئەرکی شییکردنەوە و لێکترازاندنی ناوەرۆکی تێکستەکە قورستر و گرانتر نابێ لە سەرشانی پسپۆڕێکی جفرەشکێن {کندی} و سەرجەم ئەو جفرە سازە دێرینانەی لەسەرە وە ئاماژەیان پێکراوە لەتەنکاوی دەریای جفرەسازیدا مەلەوانیان کردووە و نەچوونەتە ناو قوولایی زەریاوە. بەڵام هەر جێی شانازیە بۆعەرەب و ئیسلام لە ئەو بوارە سنوور دراوەدا.

بەداخەوە لە ئەو سە ردەمەدا کەسایەتییەکی کورد هاوشان و هاو چالاکییان نەبووە ئەو ڕێڕەوە و ڕێبازانەی ئەو سەردەمە {کندی }و عەرەب ئەیانگرتە بەر بۆ تەتجفیر کردنی نامە و پەیامی نهێنی و چۆنییەتیی کردنەوەی تێکستەکە بە دوو شێوازی سەرەکی بووە.

یەکەم شاردنەوەی واتای وشەکە بە هۆی بەکارهێنانی{توریە}Equivocation دوو واتا داری {لێڵبێژی} بۆ هەمان ووشە، پشت بەزیرەکی و زرنگی و شارەزایی و ڕوناکبیریی ئەو کە سانەی نامەکانیان ئەنارد یان وەریان ئەگرت.

ئەمەش زیاتر لە ئیشێکی وێژەیی دەچوو نەک جفرەسازی.

ڕێگە و ڕێبازی دووهەم: وەک لە سەرەوە باسکراوە جێگۆڕکەی پیتەکانی ئەلفوبێ Transposition وەک گۆڕینی پیتێک یان هێمایەک لە ناوەڕاستی وشەیەکدا، یان بە زیاد کردنی پیتێکی دیکە وەک کلکەیەک بۆ ووشەکە بەگوێرەی ڕێبازێکی لەوە و پێشتر بۆ دانراو Substitution .

جاری واش بووە بۆ یە ک پیت دوو هاو واتای بۆ دانراوە، یان ناو بە ناو پیتێک لابراوە.

لـە بەرئەوەی زمـانی عەرەبـی قـوول و دەوڵەمەنـدە بـە لیێڵبیێژی و دوو واتـــایی و هـــاوڕەگەزی و هـــاوپیتی Paronomasia,Alliteration و {کنایـە}: وشـە یـان دەسـتە وشـەی بریتـی Metonomy لـە تێکسـتەکەدا پەنایان بردووە بۆ بە کارهێنانی ئەو جۆرە زمانەوانی وجوانکاریانە.

لـە سـەدەی چـواردەهەمەوە کۆدنووسی{نهێنووسـی}Cryptography زۆر پەرەی سەندووە و بەربڵاوە، بەتایبەتی لەناو کیمیاگەران و زانایاندا بۆ ئەوەی دۆزینەوە و داهێنانەکانیان بەنهێنی بمێنێتەوە.

{گیـۆفری چاوسـە ر} بـە بەرهەمـە وێژەییەکـانیەوە ناسـراوە و ئاسمانگەڕە و لە هـەمان کاتدا کۆد نووسیشـەCryptographer و یەکێکە لە بەرپرسە گرنگەکان بۆ دانانی داتا لە ناو کۆدی تایبەتدا لە بەشی جفرەسازیی ئەوروپادا.

(چاوسەر:جفرەساز) لە شوێنی پیتەکانی ناو تێکستێکی ساکار پەنای بردۆتـە بەر بـەکارهێنـانی هێما{سـە مبـول}، بـۆ نمونـە لـە شـوێنی پیتـیb,B ئەم سـونبولەی دانـاو火، هـەروەهـا بـۆ هەر یەکێک لـە پیتەکانی (ئەی,بی,سـی, دیـی) ئینگلیـزی جـۆرە هێمـایەکی دانـاو، لـە یەکەم بینینی سەمبولەکاندا جۆرە شێوازێکی ئاڵۆز و سـەرنجڕاکێش دێتە بەر چاو.

بەڵام ئەگەر بە چاوی جفرە شکێن تەماشای بکەیت و لێی ورد بیتـە وە جۆرێکـە لـە (جفـرەی جێگۆڕکـە)ی پیتـە کـان بـۆ لێکترازانـدن و شـیکردنەوەی تێکسـتە بەهێمـاکراوەکـە، ئەتـوانی هەمـان ڕێـگەی لێکترازانـدن و شـیکردنەوەی جفـرەی جێگۆڕکـەی پیتەکـان بگریتـە بەر...

یەکەم زانای دۆزینەوە و لێکدەرەوە و وەرگێڕانی نووسراوی نهێنـی Cryptanalysis لە ساڵی١٥٠٦ ناوی {جیۆڤانی سۆرۆ} ی ئیتالییە.

لـه شـوێنەکانی دیـکەی ئەوروپـا: فیلیبیـرت بـابۆ، فرانسـوا ڤیـتەی فەرەنسـی، پسـپۆڕ بـووە لـە شـیکردنەوەی جفرەی دام ودەزگاکـانی ئیسپانیا.

بلێز دی ڤیجینە ری{ ١٥٢٣ زاینی}،دیپلۆمـاتی فەرەنسـی وپسـپۆڕ لـە جفرەسازیدا.

لە سەدەی نۆزدەدا: چارلس بابیجی بە ریتانی، پسپۆر لـە زانستی کۆمپیوتە ردا ، بۆ جفرەسازی سیستەمێکی نوێی هێنایە کایەوە کە ئێستا لە ئەو بوارەدا بە کار ئەهێنرێ.

ئەفســەرگیۆرگیس پەینڤینــی بەریتــانی لــە هــاوینی ١٩١٨ تــوانیی قورسـترین جفرەی سوپای ئەڵمانی بشـکێنێ و بروسـکە بـە جفـرە کراوەکان شیبکاتە وە.

(ئارثەر زیمەرمان)، وەزیری کاروباری دەرەوەی ئە ڵمانیـا لـە کـاتی شە ڕدا،سالانی ١٩١٧ خۆی پەیام و بروسکەکانی ئەکرد بـە جفـرە و ئاڕاستەی باڵیۆزەکانی ئـەڵمانیای دەکرد لە ئـەوروپا و ئـەمەریکای لاتینی.

لــە ســەدەی پانزدەهەمــدا ئەنــدازیاری بیناســازیی ئیتــالی (لیــۆن ئەلبێرتی) ،دەزگای تەجفیری لە دیسکەوە گۆڕی و پێشی خسـت بـۆ دەزگای ئێنیگما Enigma Machine کە بە شـێوەی بروسـک ئاسـا پەیام تەجفیر دەکات و سات بە سات بە شـێوەیەکی ئۆتۆمـاتیکی و بە گوێرەی پێویست کلیلی جفرەکان ئەگۆڕێت.

دوای ئەو، ئەنـدازیار(ئـارثەر شـێربیۆس)، چاکسـازییەکی گرنگـی لـە دەزگای ئێنیگمادا کرد تایبەت بە دامودەزگای سوپا.

هـەر لەم بـوارەدا ، ئەم جفرەسـاز وجفـرە شـکێنانە لـە مێژوی ئەم زانستە دا ،ناویان هە یە:

هانز شیلۆ شمیدت، ماریان ڕێژە ڤیسکی، ئالان تۆرینگ ،کۆرپورال هێنری بیک.
شان بە شانی ئەوان ، ئەم زانایانەش ناودار

David Lee Schaum, David A. Wagner, Leone Battista Alberti, Dan Bohne
, Adi Shamir, Leonard Adleman, Michael O. Rabin, Daniel J. Bernstein,
Sally Field, Eugene Ferdinand Walter, Jr., Bruce Schneider,
Martin Edward Hellman, Ronald Linn Rivets, Carlisle M. Adams,
Gilles Brassard, Tahir Elgamal an Egyptian cryptographer.

هەواڵنامەی کتێب

Blasie de Vigenere

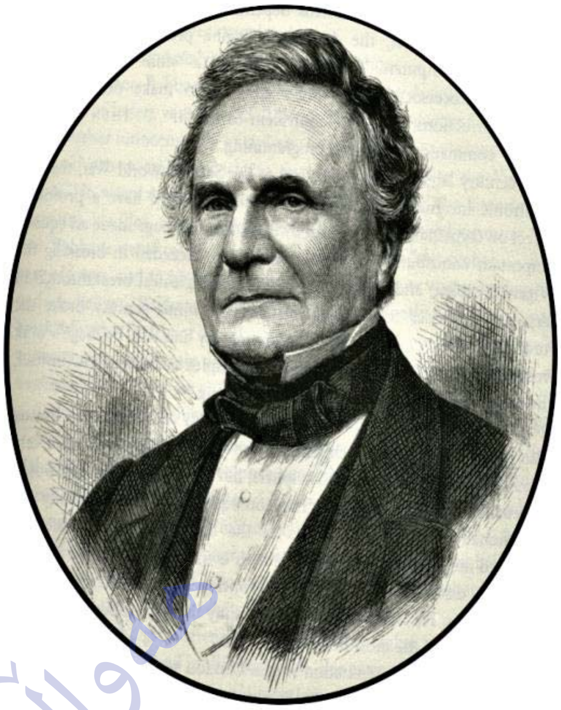

Charles Babbage

Alan Turing

Thomas young

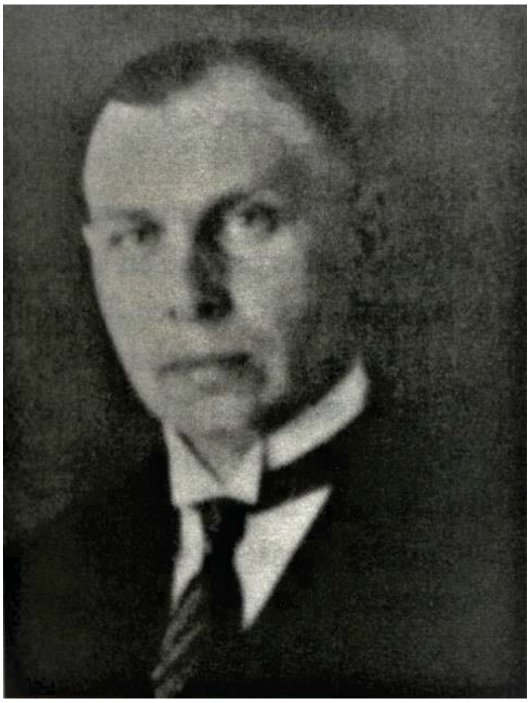

Hans-Thilo Schmidt

Arthur Scherbius

Hans-Thilo Schmidt

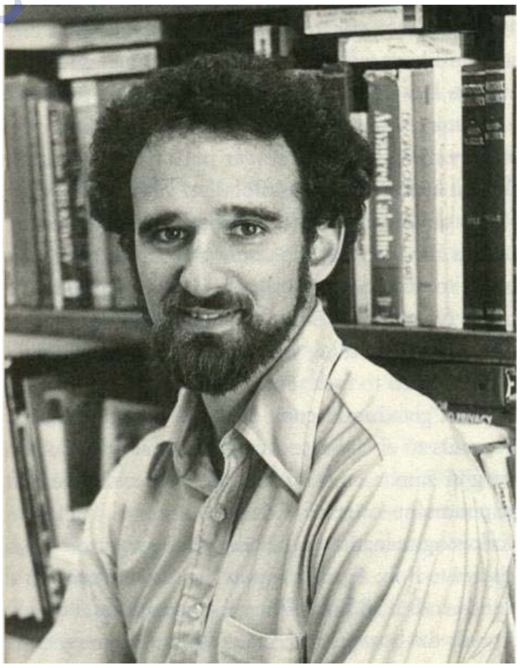

Arthur Scherbius

Michael Ventris

Marian Rejewski

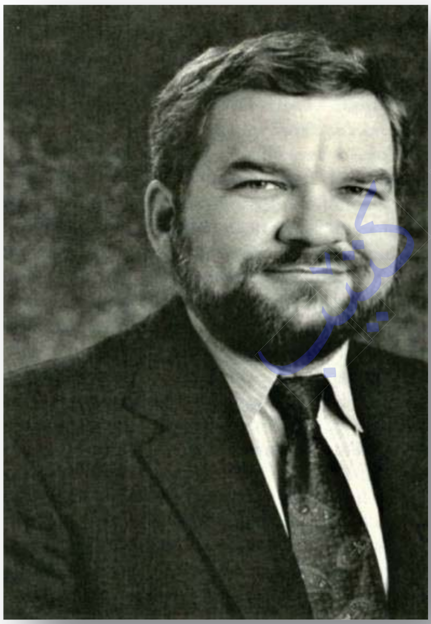

Malcolm Williamson

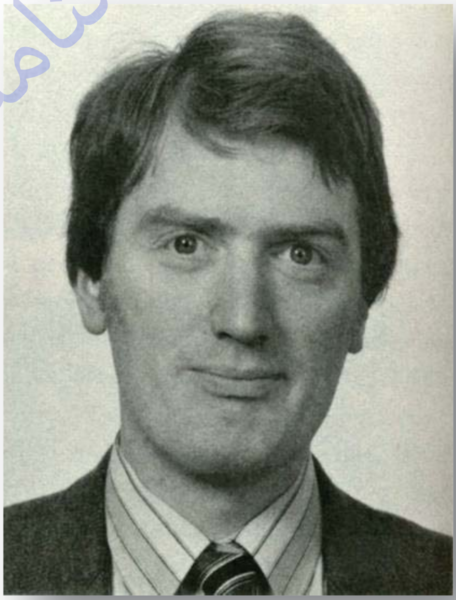

Martin Hellman

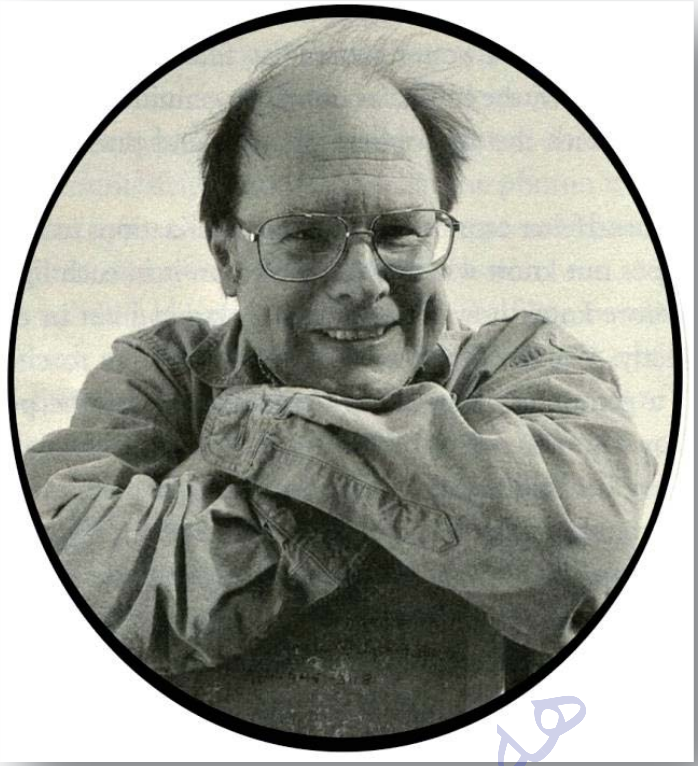

Charls Bennett

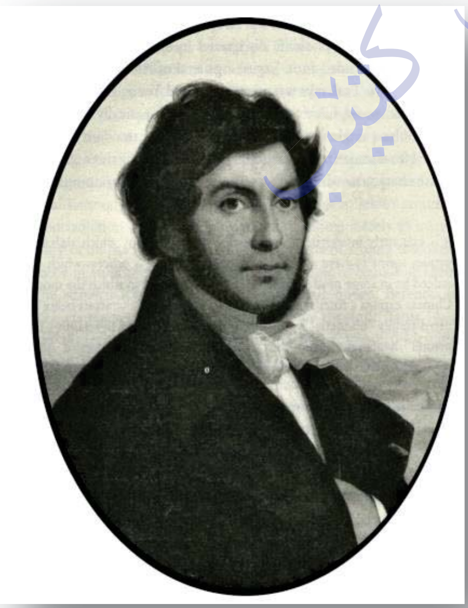

Phil Zimmermann

Clifford Cocks

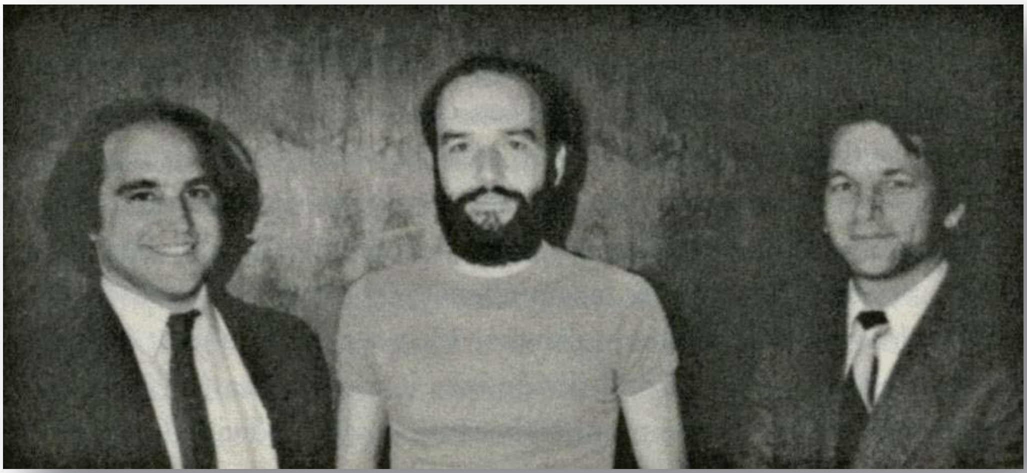

Ronald Rivest　Adi Shamir　Leonard Ableman

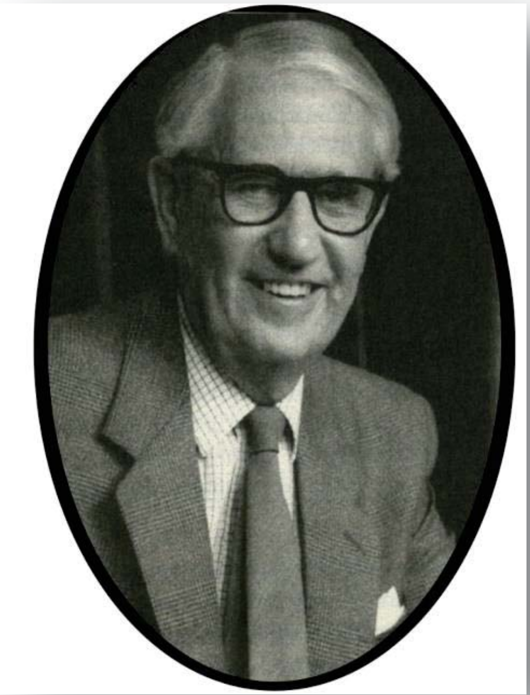

Alice Kober

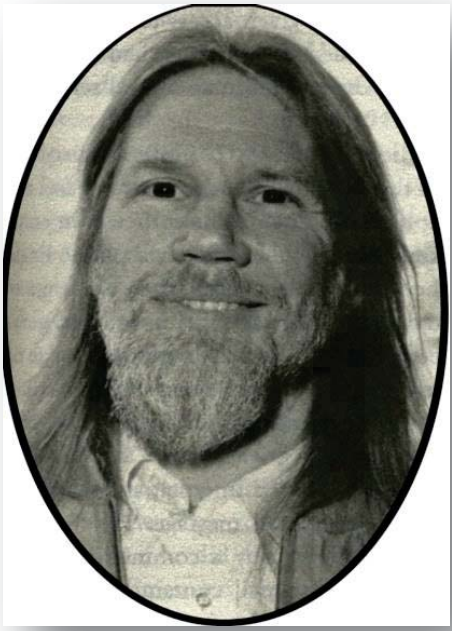

Whitfield Diffie

Jamis Ellis

David Deutsch

لە تەک ئەم پسپۆڕ و لێهاتوانەدا، دەیان جفرەساز و جفرە شکێنی {بێناو} هەن، لە دنیادا......، ئەگەر هەڵسەنگاندنەکەی هێژا سەرۆک مسعود بارزانی (لەپەڕتوکێکیدا نەبوایە) و لە ئەم نامیلکەیەشدا، نووسەری ئەم پەڕتووکە و ڕەوانشاد، مامۆستا إسماعیل سەرهەنگ (کە ڕێزدار مام جەلال تاڵەبانی ستایشی کردووە) لە ڕیزی جفرەساز و جفرە شکێنە{بێناو}ە کاندا دەبوون.

(اني لأعجز عن وصف ماشاع في نفسى من مسرة وقد فوجئت بهذا الجيش المنظم الشاكي السلاح وكله كان فوق تصوري. وقد اجتذب انظاري بصورة خاصة الجهاز اللاسكي الذي كان يحمله معاون الشرطة الپيشمرگه شوكت اسماعيل مسؤول المخابرة ومعاونه ويلتقط البرقيات التي كانت تتبادلها الوحدات العسكرية ويقوم بفك جفرتها ولم تفته حركة واحدة من تحركات الجيش العراقي. فقد كان من الموهوبين في فك الجفرات التي يستخدمها الجيش ولم تعص عليه واحدة منها لا سيما تلك الجفرات التي تنبئ، بقرب غاره جوية في منطقة ما فتتخذ الحيطة ولا يفاجأ الأهلون بها.)

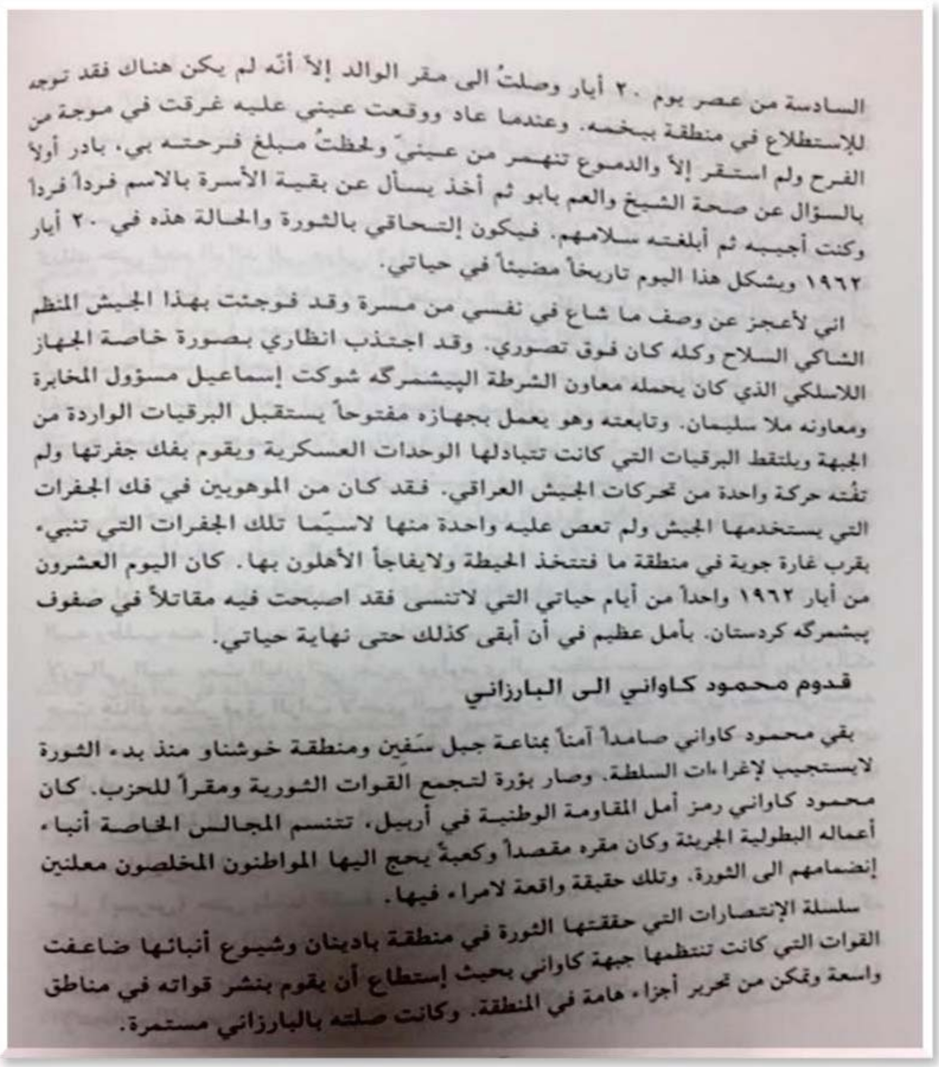

السادسة من عصر يوم ٢٠ أيار وصلتُ الى مقر الوالد إلاّ أنّه لم يكن هناك فقد توجه للإستطلاع في منطقة بيخمه. وعندما عاد ووقعت عيني عليه غرقت في موجة من الفرح ولم استقر إلاّ والدموع تنهمر من عينيّ ولحظتُ مبلغ فرحته بي، بادر أولاً بالسؤال عن صحة الشيخ والعم بابو ثم أخذ يسأل عن بقية الأسرة بالاسم فرداً فرداً وكنت أجيبه ثم أبلغته سلامهم. فيكون إلتحاقي بالثورة والحالة هذه في ٢٠ أيار ١٩٦٢ ويشكل هذا اليوم تاريخاً مضيئاً في حياتي.

اني لأعجز عن وصف ما شاع في نفسي من مسرة وقد فوجئت بهذا الجيش المنظم الشاكي السلاح وكله كان فوق تصوري. وقد اجتذب انظاري بصورة خاصة الجهاز اللاسلكي الذي كان يحمله معاون الشرطة البيشمركه شوكت إسماعيل مسؤول المخابرة ومعاونه ملا سليمان. وتابعته وهو يعمل بجهازه مفتوحاً يستقبل البرقيات الواردة من الجبهة ويلتقط البرقيات التي كانت تتبادلها الوحدات العسكرية ويقوم بفك جفرتها ولم تفته حركة واحدة من تحركات الجيش العراقي. فقد كان من الموهوبين في فك الجفرات التي يستخدمها الجيش ولم تعص عليه واحدة منها لاسيّما تلك الجفرات التي تنبيء بقرب غارة جوية في منطقة ما فتتخذ الحيطة ولايفاجأ الأهلون بها. كان اليوم العشرون من أيار ١٩٦٢ واحداً من أيام حياتي التي لاتنسى فقد اصبحت فيه مقاتلاً في صفوف بيشمركه كردستان. بأمل عظيم في أن أبقى كذلك حتى نهاية حياتي.

قدوم محمود كاواني الى البارزاني

بقي محمود كاواني صامداً آمناً بمناعة جبل سَفين ومنطقة خوشناو منذ بدء الثورة لايستجيب لإغراءات السلطة. وصار بؤرة لتجمع القوات الثورية ومقراً للحزب. كان محمود كاواني رمز أمل المقاومة الوطنية في أربيل، تتنسم المجالس الخاصة أنباء أعماله البطولية الجريئة وكان مقره مقصداً وكعبةً يحج اليها المواطنون المخلصون معلنين إنضمامهم الى الثورة. وتلك حقيقة واقعة لامراء فيها.

سلسلة الإنتصارات التي حققتها الثورة في منطقة بادينان وشيوع أنبائها ضاعفت القوات التي كانت تنتظمها جبهة كاواني بحيث إستطاع أن يقوم بنشر قواته في مناطق واسعة وتمكن من تحرير أجزاء هامة في المنطقة. وكانت صلته بالبارزاني مستمرة.

لە سەدەی حەڤدەدا ، دەیان شوێنەوارناس، دەسیان کرد بە هەوڵدان بۆ شیکردنەوە و لێتێگەیشتنی نووسینی هێرۆگلیفی و بزماری.
بێگومان ئەو خەت و نووسینانە، جفرە نین، بەڵکوو بریتین لە جۆری ئە لفوبێ و سیمبۆل و درکە و خوازەی زمانەوانی وهێماکانی نووسین و وێنەی باڵندە و ئاژەڵ و جرِ و جانەوەری ئەو سەردەمە، لە میسر و میسۆپۆتامیا.
وێنەی باز وهەڵۆ هێمای ئەو شتەی زوو یان بە خێرایی ڕوو ئەدات، شێر هێمای ئازایەتی و تانجی هێمای خۆشڕەوی..... لە ساڵی ١٦٥٢ ی زاینی، قەشەی جەزویتی ئەڵمانی، فەرهەنگێکی هێما سازیی

نووسیوەتەوە بۆ ڕاڤەی چەند هەزار وەرگێڕان و واتالێکدانەوە. دواتریش وەک میسر ۆ لۆجست و سوود وەرگرتن لە هیرۆگلیفی ژمارەیەک پەڕتوکی کۆدناسیی داناوە و دیزاینی (فانۆسی سیحری) Magic lantern کردووە، و هەستاوە بە دروستکردنی{کانیاوی ئاوازە خوانی مۆسیقا{Musical Fountain }،پسپۆڕ و زاناش بووە لە بواری گڕکاننناسیداVulcanology دوای ئەم باسو خواسە کورتە مێژووییەی جفرەسازی ڕە نگە لە جێی خۆیدا بێ ئاماژە بکرێت بۆ وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا، ئیمپراتۆریەتێکی داناوە بۆ دام ودەزگای جفرەسازی کە بریتییە لە (هەشتا هەزار کارگێڕ و بەڕێوەبەر) و لە بودجەی ساڵی٢٠١٧دا بڕی (هە شتا ملیار دۆلار)ی بۆ تەرخان کراوە!!!!!

نووسەری ئەم پەڕتووکە بۆ ڕێزلێنان لە حەوسەد و پەنجا بەڕیوەبەر و کارگێڕی بێتەل و کادیرانی دەزگای جفرەسازی شۆڕشی ئە یلول ١٩٦١-١٩٧٥ (لەهەمان ئەوساڵە ئاماژە پێکراوەی سەرەوەدا)، نووسەر پەنای بردەبەر وەزیری ناوخۆی هەرێمی کوردستان، واتە: لە ساڵی ٢٠١٧کە بە {قە رز} بڕێ پارەی بۆ خەرج بکرێ بۆ لە چاپدانی ئەم پە ڕتووکە، تکاکە بێ بەهرە و بێ بەرهەم وبێ وەڵام مایە وە!

لە ئەو کورتە تێبینیەی سەرەوەدا: ئەو شتەم نووسیوە کە نائارامم دە کا ئەو شتەی کەنەمدەویست لێی بدوێم، ئەو شتەی نەمدەویست بیدرکێنم.

Encryption {دەرخۆنە کردنی کۆد}

واتە شاردنەوە و دانانی زانیاری{داتا} ی تایبەت بۆ ناو کۆدێکی تایبەتی بۆ پاراستنی لە خەڵک {لایەنی نەیار،لایەنی سێهەم}.

ئەمە لەکاتی پەسمەندەکردنی دەقی نووسینێکی پوختەکراو، بەهۆی ڕێگەچارەکانی پەسمەندەوە { وسائط التخزين المختلفة } ،

لە کاتی ناردنیدا بە هۆی بێتە ل یان بە دە ستی تەتەری تایبە تەوە،وەک دە قێکی سادە{نووسـراوی سـاکار} (Plaintext) ،بـە شێوەیەکی ئەوتۆ هیچ کەسێ یان هیچ لایەنێکی دیکە نەتوانی بیخوێنێتە وە یان سەری لێ دەربکات:

{جگە لە کەسی مەبەست کە کلیلی جفرەکەی لایە و دە توانێ بروسکە یان نامەکە بکاتەوە}.

مەبەست لەمە پاراستنی نهێنیی سەربازی و ڕامیاری ودیبلۆماسیی و بازرگانی و میدیای تایبەتی ئەو وڵاتەیە.

جفرە کردنی{دە قێکی نووسراو:نامە،یان بروسکە} بە گوێرەی داتاخستنە ناویەوە {ئەلفوبێ وهێماکان} کە دامو دەزگاکانی پەیوەندیدار لە عێراق و سوریا و میسر، لەساڵانی شۆڕشی ئەیلول١٩٦١-١٩٧٥ پەیڕەویان دەکرد دوو ڕێگەی سەرەکییان دەگرتە بەر, ڕێگەی یەکەم: تەجفیر کردنی{وشە بە وشە، بڕگە بڕگە، یان زاراوە بە زاراوە} یەک بە سەریەکەوە.

ڕێگەی دووەم: تەجفیر کردنی بڕگە بە بڕگە، هەتا کۆتایی دەقە نووسراوەکە.

لە هەردوو جۆرەکە دا{ژمارەکان یان هێماکان} بە کۆمەڵ کۆمەڵی چون یەک دائەنران،

بۆ نموونە: سێ سێ، یان چوار چوار. بە ئەم شێوەیەی خوارەوە:
سێ سێ: ٨٨٠ ٩٦٧ ١٣٢ ٢٦٤ ٣٤٢ ٤٧٥ ٥٨٠ ٦٧٥
م ج د ن ض ر ن ص ک ب د ر ق دو
یان چوار چوار: ١٨٨٠ ٩٦٧٢ ٣١٣٢ ٢٦٤٤ ٣٤٢٥ ٤٧٥٦ ٥٨٠٧ ٦٧٥٨
ف م ج د ک ن ض ر ل ن ص ک س ب د ر ف ق د و

هەر یەکێک لە ئەو کۆمەڵە هێمایانەی سەرەوە، پێی دەوترێ بلۆک Block یان بڕگەی تەجفیر کردن.

تێبینی: ئەو کۆمەڵە ژمارە و پیتانەی سەرەوە تەنها بۆ ڕوون کردنەوەی مەبەستەکەیە.

جۆرە تەجفیرێکی دیکە هەیە پێی دەوترێ{جفرەی بەسەریەکەوە نووسراو}لە تێکستی عەرەبیدا، دەگمەنە، بەڵام لە جفرەسازیی زمانی ئینگلیزی و ئەوروپیدا، باوە و پە یڕەو دەکرێ.

ئەتوانرێ ئەو کۆمەڵانەی سەرەوە بە ئەم شێوانەی خوارەوەش بنووسرێن:

١٨٨٠٩٦٧٢٣١٣٢٢٦٤٤٣٤٢٥٤٧٥٦٥٨٠٧٦٧٥٨
ف م ج دک ن ض ر ل ن ص ک س ب د ر ف ق د و

جفرە کردنی هاوشێوە Symmetric Systems

واتە بەکار هێنانی هەمان کلیل بۆ تەجفیرکردنی تێکست و دوایش بۆ کردنەوەی تێکستەکە سیستەمی هاوشێوە Symmetric System بە هۆی بەکارهێنانی هەمان کلیل بۆ تەجفیرکردن و دواتر بۆ کردنەوەی بروسکە یان پەیامە جفرە کراوەکە پەسەندێتیی سیستەمی هاوشێوە لە ئاسانیی و خێرایی بە کارهێنانیدایە، کە م و کووڕیەکەی و خاڵە لاوازەکانی کاتێ دەرئەکەوێ کە کۆمەڵێ

دەزگای بێتەل لەسەر هەمان تۆڕ ئیش ئەکەن هەندێ جۆری دیکەی تەجفیرکردنی هاوشێوە هەیە لە زمانە ئەوروپاییەکاندا کە ئەمیش {کلیلی هاوشێوە }ی تێدا بە کار ئەهێنرێ و ناوی{DES, DES٣}ە.

پەیام یان بروسکە تەجفیر کردن بە کلیلی وێکنەچوو:

واتە بە کارهێنانی جۆرە کلیلێک بۆ تەجفیر کردنی پەیامەکە و جۆرێکی دیکەی کلیل بۆ کردنەوەی تێکستێکی تەجفیرکراو Symmetric System، مەبەست دروستکردنی چەند جۆرێک کلیل و دوایی بەکار هێنانیان بۆ تە جفیر و بۆ کردنەوە ش. ئەم جۆرە کلیلانە پێی دەوترێ{کلیلی بەرگری} {مفاتیح الحماية}.

لە کاتی بە کارهێنانی ئەم جووتە کلیلە، یەکێکیان پێی دە وترێ{کلیلی گشتی} PublicKey و ئەوی دیکەیان پێی دەوترێ {کلیلی خۆیی} Private Key لەم حاڵتەدا تەنها یەک کلیل {لە ئەو دووانە}کارایە بۆ کردنەوەی تێکستە جفرەکراوەکە.

ئەگەر لایەنێکی سێهەم توانیی بەرهەنگاری ئەو{کلیلە} بێتەوە، واتە کەسی سێهەم{نە یار} توانیی بە سەلیقەی خۆی{کلیل}ە کە بشکێنێ و ناوەرۆکی تێکست{بروسکە} جفرە کراوەکە والا بکات، تواناییەکەی تەنها لە مەودای کردنەوەی جفرەی هاوشێوەیە دایە{التشفير المتماثل فقط}

مەبەستەکانی تەجفیر کردنی بروسکە، پەیام یان تێکست:

١.نهێنی، واتە تایبەتمەندێتی(Confidentiality)، ئیشوکار ئەنجامدان بە ئەوپەڕی نهێنی و پاراستنی ناوەرۆکی پەیامەکە لە هەموو کەسێ و لە لایەنی نەیار، تەنها لە کەس یان لایەنی خۆیی نەبێت کە

ڕوخسەتی پێدراوە و کلیلەکەی لە لایە و بۆی هەیە و ڕوخسەت دراوە ناوەرۆکی تێکستەکە بخوێنێتەوە.....

٢. بۆ ئەوەی بەدەر لە لایەنی{خۆیی} کەسێکی دیکە نەتوانێ دەسکاریی ناوەرۆکی پەیامەکە بکات، زانیاریی لێ لابات، لای خۆیەوە داتای دیکەی بخاتە سەر، یان هەمواری بکات(Integrity)

٣.سەلماندنی ناسنامە،إثبات الهوية (Authentication) ، ئەو لایەنەی پەیامەکەی ناردووە و ئەو لایەنەی کە بۆی هەیە ناوەرۆکی تێکستە کە بخوێنێتەوە.....

بۆ زیاتر ڕوونکردنەوە، دەچینەوە سەر باسی:

جۆرەکانی تەجفیر کردنی بروسکە، پەیام یان تێکست

١.تەجفیرکردنی دێرینی{لەمێژینە}لەبواری زمانەوانیدا: Traditional Algorithm دێرینی{لەمێژینە} Traditional بە واتا:

پەیوەندیدار بە بەردەوامیی کەسێ یان لایە نێ لەسەر ڕێباز و چۆنییەتی ئیشوکارێکی لە مێژینە، بێئەوەی گۆڕانکاریی تێدابکرێ یان تێیدا ڕووی دابێ لە دێر زەمانەوە.

ئەلگۆریتم{لۆغاریتم لە زانستی ماتماتیکدا}،بە دوا داچوونی کۆمەڵێ ڕانمایی لە دەستوورێکی چەسپاو و نەگۆڕدا، بە تایبەتی ئەگەر خرایە ناو کۆمپیوتەرە وە ، یارمەتی ئەدا و ئاسانکاری دەکات بۆ ژماردن و وەڵامدانەوەی کێشەیەکی بیرکاری{ماتماتیکی}.

٢. کلیل Key

ئەو بەش یان ئامرازە سەرەکییەی کە لۆغاریتمی تێکستە جفرە کراوەکە ئەگۆڕێ بۆ سەر ڕێبازێکی دیکەی بە جفرە کردن یان کردنەوەی پەیامە جفرە کراوەکە .

بە واتایەکی دیکە: کلیل بریتییە لە ژمارە یان هێمای نهێنی لە نێوان دوو یان زیاتر لایەندا کە بروسکەی جفرە کراو دە نێرن بۆ یە کتر. بە بێ ئە م کلیلە ناتوانرێ دەقی پەیامەکە بکرێتەوە یان دابخرێ. بە هەمان شێوەی کلیل و قفڵی ناوماڵ.

هاوشێوە لە زانستی ماتماتیکدا ئەوەیە کە چۆنێتیی دوو بەش بە تەواوەتی هاوشێوەی یەکتر بن. Symmetric یان نیوەی لایەک هاوشێوەی نیوە لایەکە ی دیکە بێت یان بتوانرێ لایەک جێگەی لایەکەی دیکە بگرێتەوە بێ کەم وزیاد. بۆ (زانستی جفرەسازی) لە سەرەوە ئەم زاراوەیە ڕاڤە کراوە.

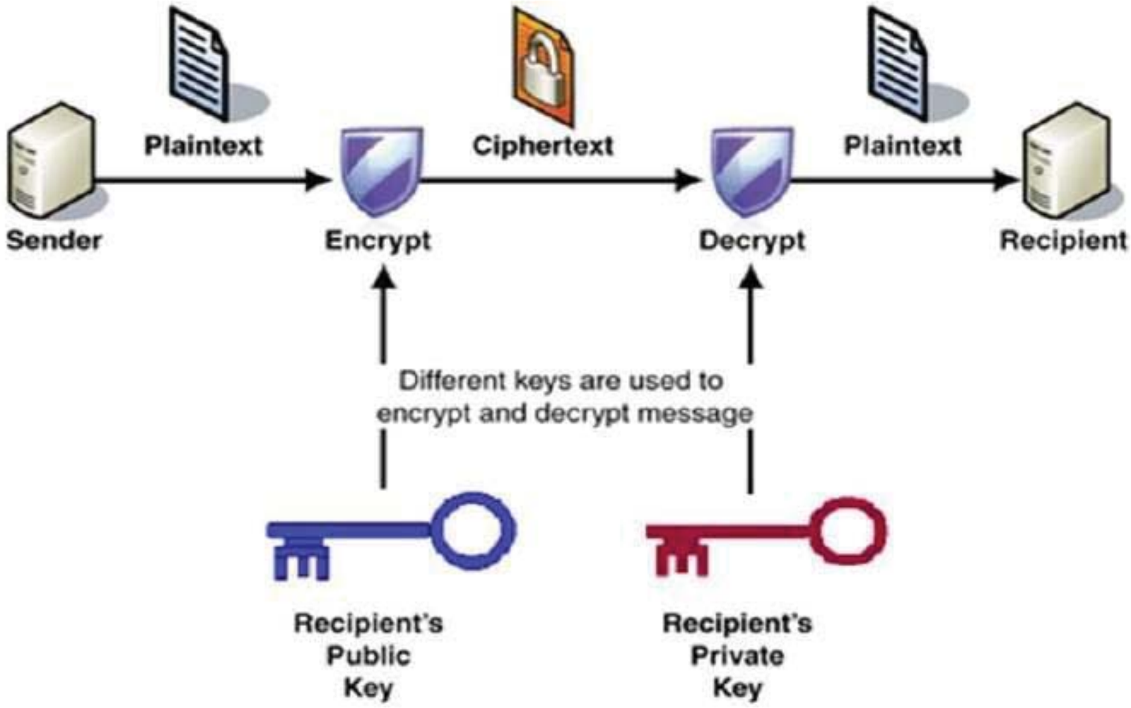

♈♋♋♋♋♋♈♋♈♋♋♋♋♋♈

ڕوونکردنەوەی دیکەی سوودبەخش دەربارەی جفرە وجفرەسازی

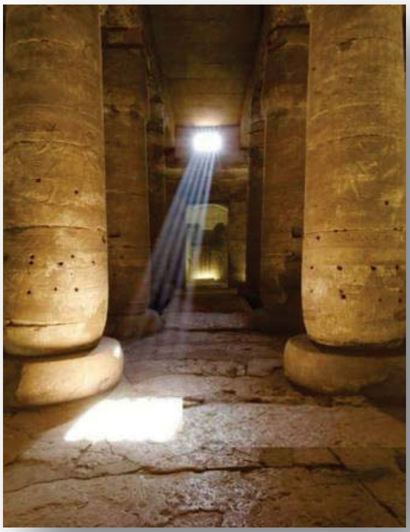

-CYPHER- –جفرە–

ANOTHER SPELLING OF CIPHER (SECRET LANGUAGE)

شیفرە(جفرە) بریتییە لە: گۆڕینی نووسین یان ئاخاوتنی ئاشکرابۆ شێوەی هێما بەهۆی بەکارهێنانی ژمارە ، پیت ، یان ژمارە وپیت بەشێوەیەکی ئاڵۆز.

دەبێ شیفرەشکێن(ئەوکەسەی جفرە شی ئەکاتەوە) و هێماکانی لێک دەترازێنێ زانیارییەکی باشی هەبێ لە بنەمای ئەو زمانەدا کە جفرەکەی پێ دروستکراوە.

پیتەکان مەڵبەندی نهێنیی ڕووداوەکانە، ژمارە کان ئاشکراکەری بارودۆخی سەربوردەکانە..

پەڕتوکی جفرە، داڕشتەیەکی بچوکە، خاوەن واتای زۆرە، هێنانە کایەوەی تابورێ بنەمایە.
پیتەکان خۆی لە خۆیدا پێکهاتەیەکی سەر بە خۆیە، ڕێ پیشاندەرەکەی هەڵسەنگاندنە و سوودەکەی زاڵ بوونە بە سەر لێ تێگەیشتنی وتارەکە دا، ئەمەش کاتێ وەدەست دێت کە جفرەساز زانیارییەکی تەواوی هە بێت لە زانستی زمانەوانیدا.
<u>تەوەرەی جفرە</u>: زانستی جفرە، بابەتێکە باس لە پیت و بەشەکانی ئەکات کە ئەمەش بریتییە لە سەرجەم پیتەکانی ئاخاوتن سەبارەت بە مەبەستەکانی کۆی ڕووداوەکانی پەسمەندە کراو لە گەنجینەی پیتەکان و بەشەکانیدا. زانیاریی ئەم بەڵگانەش پێبەندە بە بۆچونەکانی جفرەساز و زانینی وردەکاریی ئاخاوتن یان بێژتنەوە.
وا ئەگوترێ کە زانستی جفرە سازی لە زانستە پەنهان و ئاڵۆزەکانە و بەدەر لە کەڵە زانایان کەسی دیکە ڕێی پێ نابات و ئەمە گۆڕەپانی کەسانی ساویلکە و کەم ئاوەز نیە، بە تایبەت لە بواری ڕاستییە شاراوە کاندا. ئەم زانستە پێویستی بە چوونە ناو قولایی زانستی ئاخاوتن و ژیربێژیەوەیە و هێز بە سەر وردەبابەتەکانیدا شکان .
جفرەسازی بابەتێکی شاراوە نیە لە مەڕ کەسانی زیرەک وردبین و هۆشمەندا.
ئەم زانستە کۆمەڵە ڕێسایەکی ڕێکوپێکی دابینکراوی هەیە و چەند ژمارەیەک مەرجیش لە ڕێگەی پیتەکانەوە بە هۆی لێزانینی سروشتیان و چونیەتیی دروست بوونیان و تێهەڵکێشانیان و ئاوێتە کردنیان و پاش و پێش خستنیان و ڕەگەزیان – نێر یان مێ- لە ڕێزمانی زمانی عە رە بیدا و

شـــان بـــه شـــانی چەنـــدان ڕێســـای دیـــكەش لـــه (زانســـتی نۆمیرۆلۆجی)و (زمان)دا.
له بەر ئەوەی سەر لێدەرکردن و لێزانینی ئەم کاره هونەریه پابەنده به ژمارەیەک ڕێسا و مەرجه وه، ئەم کاره هونەرییه ناچێته ڕیزی غەیبزانییەوه، واته به غەیبزانی له قەڵەم نادرێ.
شێخ سلیم ناسراو به: الواعظ الحنفی الموصلی،له پەڕتوكەكەیدا(الكواكب الدرية فی الأصول الجفرية صفحة ١٥) دەفەرموێ:
أ ب ت ث الی آخر الحروف الثمانیة و العشرین مرتبة بترتیب الأفلاک : آ لاهوتیة مقدمة علی جمیع الحروف ، ب ، ت ، ث ، متعلقة بالعرش ومقدمة علی مابعدها كتقدم العرش علی باقی السماوات
ج ح خ متعلقة بالكرسی .
د ذ بزحل ، ر ز بالمشتری ، س ش بالمریخ ، ص ض بالشمس،ط ظ بالزهره، ع غ بعطارد،ف ق بالقمر ، ک لكرة النار ، ل لكرة الهواء ، م بالحیوان ، ن بالنبات ، و بالمعدن ، ه بالماء ، ی بالتراب .
بۆ زیاتر ڕوونكردنه وه:
آ: لا هـوت ، ب ت ث :عـرش ، ج ح خ :كرسـی ، د ذ :زحـل ، ر ز: مشتری ، س ش :مریخ ،
ص ض :قمر ، ک: نار ، ل: هـواء، م :حیوان ، ن :نبات ، و: معدن ، ه :ماء ، ی: تراب .

آ ١	ب ٢	ت ٣	ث ٤	ج ٥	ح ٦	خ ٧	د ٨	ذ ٩	ر ١٠	ز ١١	س ١٢	ش ١٣	ص ١٤
ض ١٥	ط ١٦	ظ ١٧	ع ١٨	غ ١٩	ف ٢٠	ق ٢١	ک ٢٢	ل ٢٣	م ٢٤	ن ٢٥	و ٢٦	ه ٢٧	ی ٢٨

بۆگۆڕینی نووسینی پیتەکانی ناوی (مصطفی) بۆ شێوەی هێمایەکی سادە و سانا بەهۆی بەکارهێنانی ژمارەوە دەبێ بنووسرێ :

٢٤ - ١٤ – ١٦ – ٢٠ - ٢٨ واتە :

٢٤ م	١٤ ص	١٦ ط	٢٠ ف	٢٨ ی

و منهم من أهل هذا الفن قدتداولوا دائرة

ا ب ج د ، ه و ز هەتا دوایی:

ا ١	ب ٢	ج ٣	د ٤	ه ٥	و ٦	ز ٧	ح ٨	ط ٩	ی ١٠	ک ٢٠	ل ٣٠	م ٤٠	ن ٥٠
س ٦٠	ع ٧٠	ف ٨٠	ص ٩٠	ق ١٠٠	ر ٢٠٠	ش ٣٠٠	ت ٤٠٠	ث ٥٠٠	خ ٦٠٠	ذ ٧٠٠	ض ٨٠٠	ظ ٩٠٠	غ ١٠٠٠

بۆ گۆڕینی نووسینی پیتەکانی ناوی (مصطفی) بۆ شێوەی هێمایەکی سادە وسانا بەهۆی بەکار هێنانی ژمارەوە دەنوسرێ:

٤٠ – ٩٠ – ٩ – ٨٠ – ١٠

واتە :

م = ٤٠	ص = ٩٠	ط = ٩	ف = ٨٠	ی = ١٠

-جفرە سازانی دیکە لە سەر بنەمای سروشتی (نار ، تراب ، هوا ، ماء) پیتەکانیان گونجاندووە:

ا ١	ی ٢	ق ٣	غ ٤	ب ٥	ه ٦	ک ٧	ن ٨
ر ٩	ش ١٠	د ١١	م ١٢	ج ١٣	ل ١٤	ش ١٥	و ١٦
س	ح	ف	ت	خ	ز	ع	ذ

١٧	١٨	١٩	٢٠	٢١	٢٢	٢٣	٢٤
ض ٢٥	ط ٢٦	ص ٢٧	ظ ٢٨				

بۆگۆڕینی نووسینی ناوی (مصطفی) بۆ شێوەی هێما بەهۆی بەکار هێنانی (ژمارە) وە بەشێوەیەکی سادە وسانا دەنوسرێ : ٢٧ ١٢ ٢ ١٩ ٢٦

	١٢	٢٧	٢٦	١٩	٢
واته :	م = ١٢	ص = ٢٧	ط = ٢٦	ف = ١٩	ی = ٢

به گوێرەی ئەو ڕێبازەی سەرەوە الأحرف (النارية) بريتييە لە:

آ ب ر ج س خ ض

الأحرف الترابية بريتييە لە : ی ه ث ل ح ذ ط

الأحرف الهوائية بريتييە لە : ق ك د ش ف ع ص

والأحرف المائية بريتييە لە : غ ن م و ت ذ ظ

<u>(پلە پێدانی ژمارە) :</u>

بەرز کردنەوەی بەهای ژمارە سێ جۆرە

بەشی یەکەم: بەرز کردنەوەی بەهای خانەی یەکان بۆ دەیان، و دەیان بۆ سەدان و سەدان بۆ هەزاران.

بە شی دووەم: پێشخستنی پیت یەک پلە بۆ پێشەوە لە هەمان جنسی خۆی، بۆ نمونە: ئەلف کردن بە بێ، و بێ کردن بە تێ........هتد.

بەشی سێهەم : بەرەوپاش بردنی پیت بۆ دواوەی خۆی، واتە گەڕاندنەوەی پیتی بێ بۆ پیتی ئەلف....هتد.

پلە و پایەی بیست و هە شت پیتەکانی زمانی عەرەبی بە ئەم شێوەیەی خوارەوە یە:

شرط ا	بط ب	ثريا ج	دبران د	وقعة ه	هقعة و	ذراع ز	نثرة ج	طرفة ط	بهجة ى	زيرة ک	صر فة ل	عود م	سماك ن
غفوة س	زبانة ع	اكليل ف	قلب ص	شولة ق	نعايم ر	بلدة ش	سعد ت	سعيد ث	سعود خ	سعاد ذ	سعدة ض	رغد ظ	رغدان غ

<u>خشتەی ژمارە یەک:</u>

بیرۆکە : بۆ گۆڕینی نوسینی ناوی (مصطفى) بۆشێوەی هێما بەهۆی بەکارهێنانی

(وشە)ەوە بەشیوەی سادە وسانا دەنووسرێ :

عود – قلب – طرفة – اكليل – بهجة واتە :

م = عود	ص = قلب	ط = طرفة	ف = اكليل	ى= بهجة

بەزنجیرە ژمارەدانان بۆپیتەکانی : ا ب ج د ، ه و ز هەتا دوایی :

ا	ب	ج	د	ه	و	ز	ح	ط	ى	ک	ل	م	ن
١	٢	٣	٤	٥	٦	٧	٨	٩	١٠	١١	١٢	١٣	١٤
س	ع	ف	ص	ق	ر	ش	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ	غ
١٥	١٦	١٧	١٨	١٩	٢٠	٢١	٢٢	٢٣	٢٤	٢٥	٢٦	٢٧	٢٨

بیرۆکە: بۆگۆڕینی نووسینی (مصطفى) بۆشێوەی هێما بەهۆی بەکارهێنانی (ژمارە)ەوە بەشێوەیەکی سادە دەنوسرێ :

١٣ – ١٨ – ٩ – ١٧ – ١٠

واتە : م = ١٣	ص = ١٨	ط = ٩	ف = ١٧	ى= ١٠

– گۆڕینی نووسینی پیتەکانی ئەلفوبێ عەرەبی بۆشێوەی هێما بەهۆی بەکارهێنانی دوو ژمارە یان زیاتر بۆ هەریەکێک

لەپیتەکان ، بۆ ئەوەی هێماکان بەشێوەیەکی ئاڵۆز دەربکەون . هەروەها بۆژمارەکانی ١ و٢ و ٣ و٤ بۆهەریەکەیان هێمایەک دانراوە .

هێمای پیتەکان – (خشتەی ژمارە – ٢ –)

ا	٠١	٠٢	٠٣
ب	٠٤	٠٥	٠٦
ت	٠٧	٠٨	٠٩
ث	١٠	١١	١٢
ج	١٣	١٤	١٥
ح	١٦	١٧	١٨
خ	١٩	٢٠	٢١
د	٢٢	٢٣	٢٤
ذ	٢٥	٢٦	٢٧
ر	٢٨	٢٩	٣٠
ز	٣١	٣٢	٣٣
س	٣٤	٣٥	٣٦
ش	٣٧	٣٨	٣٩
ص	٤٠	٤١	٤٢
ض	٤٣	٤٤	٤٥
ط	٤٦	٤٧	٤٨
ظ	٤٩	٥٠	٥١
ع	٥٢	٥٣	٥٤
غ	٥٥	٥٦	٥٧
ف	٥٨	٥٩	٦٠
ق	٦١	٦٢	٦٣
ک	٦٤	٦٥	٦٦
ل	٦٧	٦٨	٦٩
م	٧٠	٧١	٧٢
ن	٧٣	٧٤	٧٥

و	٧٦	٧٧	٧٨
ە	٧٩	٨٠	٨١
ی	٨٢	٨٣	٨٤

١	٨٥
٢	٨٦
٣	٨٧
٤	٨٨
٥	٨٩
٦	٩٠
٧	٩١
٨	٩٢
٩	٩٣
٠	٩٤

هێمای ژمارەکان – (خشتەی ژمارە – ٣ –)

واتە :

١ = ٨٥

٢ =٨٦

٣ = ٨٧

٤ = ٨٨ .... هتد .

نموونە : ٢٠٠٦/٤/٩ دەنووسی :

٨٦٩٤٩٤٩٠/٨٨/٩٣

– بۆ نموونە : دەتوانی وشەی (ا ب) بەم شێوانەی خوارەوە بنووسیت :

٠١ – ٠٤ ، ٠١ – ٠٥ ، ٠١ – ٦ یان

٠٢ – ٠٤ ، ٠٢ – ٠٥ ، ٠٢ – ٦ یان

٠٣– ٠٤ ، ٠٣ – ٠٥ ، ٠٣ – ٠٦

واتە: ٠١ = أ

ا ب }

٠٤ = ب

یان : ٠١ = أ } اب

٠٥ = ب

هەروەها بۆ حەوت شێوازی دیکە بۆهەمان وشەی (ا ب) ، هەرجارە بەهێمایەکی جیاواز دەنووسرێ .

دۆخی جفرە و جۆرەکانی لە زمانی عەرەبیدا: بۆ هەر پیتێک لە

پیتەکانی ئەلفوبێ دوو ژمارە ئەخرێتە لای ڕاستی پیتەکە وە یان دوو پیتی لێکدراو بە یەک.

<u>خشتە ی ژمارە.(– ٤ –)</u>

٠١	أ	٢٩	اب	٥٧	او
٠٢	ب	٣٠	با	٥٨	بو
٠٣	ج	٣١	جا	٥٩	جو
٠٤	د	٣٢	دا	٦٠	دو
٠٥	ه	٣٣	ها	٦١	هو
٠٦	و	٣٤	وا	٦٢	وو
٠٧	ز	٣٥	زا	٦٣	زو
٠٨	ح	٣٦	حا	٦٤	حو
٠٩	ط	٣٧	طا	٦٥	طو
١٠	ى	٣٨	يا	٦٦	يو
١١	ک	٣٩	كا	٦٧	كو
١٢	ل	٤٠	لا	٦٨	لو
١٣	م	٤١	ما	٦٩	مو
١٤	ن	٤٢	نا	٧٠	نو
١٥	س	٤٣	سا	٧١	سو
١٦	ع	٤٤	عا	٧٢	عو
١٧	ف	٤٥	فا	٧٣	فو
١٨	ص	٤٦	صا	٧٤	صو
١٩	ق	٤٧	قا	٧٥	قو
٢٠	ر	٤٨	را	٧٦	رو
٢١	ش	٤٩	شا	٧٧	شو
٢٢	ت	٥٠	تا	٧٨	تو
٢٣	ث	٥١	ثا	٧٩	ثو
٢٤	خ	٥٢	خا	٨٠	خو
٢٥	ذ	٥٣	ذا	٨١	ذو
٢٦	ض	٥٤	ضا	٨٢	ضو

٢٧	ظ	٥٥	ظا	٨٣	ظو
٢٨	غ	٥٦	غا	٨٤	غو

خشتەی ژمارە(– ٥ –)

دوان دوان بەگوێرەی خشتەی سەرەوە :

(١) : ١٧ – ٠١ – ٢٠ – ٠٦ – ١٩

واتە :

١٧ = ف ، ٠١ = آ ، ٢٠ = ر ، ٠٦ = و ، ١٩ = ق

فاروق ، یان (٢) دەنووسی : ٤٥ – ٧٦ – ١٩

٤٥ = فا ، ٧٦ = رو ، ١٩ = ق . فاروق

نمونە:گۆڕینی نووسینی پیتەکانی (فاروق) بۆشێوەی هێما بەهۆی بەکارهێنانی ژمارەی(سێ – سێ) دوە کەلای ڕاستی پیتە تەنهاکان یان پیتە دوانیەکانەوە .

بەگوێرەی (خشتەی ژمارە – ٦ –) دوە بەم شێوەیەی خوارەوە دەبێت

(١) : ٠٦ – ٠١٠ – ٠٢٩ – ٠١٥ – ٠٢٨

٨٥	١
٨٦	٢
٨٧	٣
٨٨	٤
٨٩	٥
٩٠	٦
٩١	٧
٩٢	٨
٩٣	٩
٩٤	٠
٩٥	٠
٩٦	–
٩٧	١
٩٨	٢
٩٩	٣

واتە ٠٢٦ = ف ، ٠١٠ = ا ، ٠٢٩ = ر ، ٠١٥ = و ، ٠٢٨ = ق : فاروق .

(٢) : ١٢٢ – ١٣٥ – ٠٢٨

واتە : ١٢٢ – فا ، ١٣٥ = رو ، ٠٢٨ = ق : فاروق

(٣) : واتە : ٠٢٦ = ف ، ٠٥١= ار ، ٠١٥= و ، ٠٢٨= ق : فاروق

(خشتەی ژمارە – ٦ –)

٠١٠ ا	٠١١ ب	٠١٢ ج	٠١٣ د	٠١٤ ه	٠١٥ و	٠١٦ ز	٠١٧ ح
٠١٨ ط	٠١٩ ی	٠٢٠ ک	٠٢١ ل	٠٢٢ م	٠٢٣ ن	٠٢٤ س	٠٢٥ ع
٠٢٦ ف	٠٢٧ ص	٠٢٨ ق	٠٢٩ ر	٠٣٠ ش	٠٣١ ت	٠٣٢ ث	٠٣٣ خ
٠٣٤ ذ	٠٣٥ ض	٠٣٦ ظ	٠٣٧ غ	٠٣٨ ١	٠٣٩ ٢	٠٤٠ ٣	٠٤١ ٤
٠٤٢ ٥	٠٤٣ ٦	٠٤٤ ٧	٠٤٥ ٨	٠٤٦ ٩	٠٤٧ ٠	٠٤٨ اب	٠٤٩ ات
٠٥٠ اح	٠٥١ ار	٠٥٢ اس	٠٥٣ ال	٠٥٤ ان	٠٥٥ او	٠٥٦ ام	٠٥٧ ای
٠٥٨ با	٠٥٩ بو	٠٦٠ به	٠٦١ بی	٠٦٢ تا	٠٦٣ تو	٠٦٤ ته	٠٦٥ تی
٠٦٦ جا	٠٦٧ جو	٠٦٨ جه	٠٦٩ جی	٠٧٠ دا	٠٧١ دو	٠٧٢ ده	٠٧٣ دی
٠٧٤ ها	٠٧٥ هو	٠٧٦ هه	٠٧٧ هی	٠٧٨ وا	٠٧٩ وو	٠٨٠ وه	٠٨١ وی
٠٨٢ زا	٠٨٣ زو	٠٨٤ زه	٠٨٥ زی	٠٨٦ حا	٠٨٧ حو	٠٨٨ حه	٠٨٩ حی
٠٩٠ طا	٠٩١ طو	٠٩٢ طه	٠٩٣ طی	٠٩٤ یا	٠٩٥ یو	٠٩٦ یه	٠٩٧ یی
٠٩٨ کا	٠٩٩ کو	١٠٠ که	١٠١ کی	١٠٢ لا	١٠٣ لو	١٠٤ له	١٠٥ لی
١٠٦ ما	١٠٧ مو	١٠٨ مه	١٠٩ می	١١٠ نا	١١١ نو	١١٢ نه	١١٣ نی
١١٤ سا	١١٥ سو	١١٦ سه	١١٧ سی	١١٨ عا	١١٩ عو	١٢٠ عه	١٢١ عی
١٢٢	١٢٣	١٢٤	١٢٥	١٢٦	١٢٧	١٢٨	١٢٩

فا	فو	فه	فی	صا	صو	صه	صی
١٣٠ قا	١٣١ قو	١٣٢ قه	١٣٣ قی	١٣٤ را	١٣٥ رو	١٣٦ ره	١٣٧ ری
١٣٨ شا	١٣٩ شو	١٤٠ شه	١٤١ شی	١٤٢ ثا	١٤٣ ثو	١٤٤ ثه	١٤٥ ثی
١٤٦ خا	١٤٧ خو	١٤٨ خه	١٤٩ خی	١٥٠ ذا	١٥١ ذو	١٥٢ ذه	١٥٣ ذی
١٥٤ ضا	١٥٥ ضو	١٥٦ ضی	١٥٧ ظا	١٥٨ ظه	١٥٩ غا	١٦٠ غو	١٦١ غه
١٦٢ غی	١٦٣ /	١٦٤ ٠	١٦٥ ١١	١٦٦ ١٢	١٦٧ ١٣	١٦٨ ١٤	١٦٩ ١٥
١٧٠ ١٦	١٧١ ١٧	١٧٢ ١٨	١٧٣ ١٩	١٧٤ ٢٠	١٧٥ ٢٢	١٧٦ ٢٤	١٧٧ ٢٥

گۆڕینی نووسینی پیتەکانی ئەلفوبێی عەرەبی بۆشێوەی هێما ، بەهۆی بەکارهێنانی ژمارەی سیانی بۆهەر یەکێک لەپیتەکان یان هەریەکێک لە کورتە وشەکانی ناوخانەی خشتەکە ، بۆئەوەی هێماکان بەشێوەیەکی ئاڵۆز دەربکەون .هەروەها بەکارهێنانی ژمارەی سیانی بۆهەریەکێک لەژمارەی ناوخانەی خشتەکە ..... بۆڕوون کردنەوەی مەبەست بڕوانە.

(نەخشەی ژمارە – ٦ –)

٠١٨ ا	٠١٧ ب	٠١٦ ت	٠١٥ ث	٠١٤ ج	٠١٣ ح	٠١٢ خ	٠١١ د	٠١٠ ذ
٠٢٧ ر	٠٢٦ ز	٠٢٥ س	٠٢٤ ش	٠٢٣ ص	٠٢٢ ض	٠٢١ ط	٠٢٠ ظ	٠١٩ ع

٠٢٨	٠٢٩	٠٣٠	٠٣١	٠٣٢	٠٣٣	٠٣٤	٠٣٥	٠٣٦
ه	و	ن	م	ل	ک	ق	ف	غ
٠٣٧	٠٣٨	٠٣٩	٠٤٠	٠٤١	٠٤٢	٠٤٣	٠٤٤	٠٤٥
ام	او	اذ	اخ	ار	اج	ات	اب	ی
٠٤٥	٠٤٦	٠٤٧	٠٤٨	٠٤٩	٠٥٠	٠٥١	٠٥٢	٠٥٣
ته	تو	تا	بی	به	بو	با	ای	ان
٠٥٤	٠٥٥	٠٥٦	٠٥٧	٠٥٨	٠٥٩	٠٦٠	٠٦١	٠٦٢
جی	جه	جو	جا	ثی	ثه	ثو	ثا	تی
٠٦٣	٠٦٤	٠٦٥	٠٦٦	٠٦٧	٠٦٨	٠٦٩	٠٧٠	٠٧١
دا	خی	خه	خو	خا	حی	حه	حو	حا
٠٧٢	٠٧٣	٠٧٤	٠٧٥	٠٧٦	٠٧٧	٠٧٨	٠٧٩	٠٨٠
رو	را	ذی	ذه	ذو	ذا	دی	ده	دو
٠٨١	٠٨٢	٠٨٣	٠٨٤	٠٨٥	٠٨٦	٠٨٧	٠٨٨	٠٨٩
سی	سه	سو	سا	زی	زه	زو	زا	ری
٠٩٠	٠٩١	٠٩٢	٠٩٣	٠٩٤	٠٩٥	٠٩٦	٠٩٧	٠٩٨
ظا	صی	صه	صو	صا	شی	شه	شو	شا
٠٩٩	١٠٠	١٠١	١٠٢	١٠٣	١٠٤	١٠٥	١٠٦	١٠٧
ضو	ضا	طی	طه	طو	طا	ظی	ظه	ظو
١٠٨	١٠٩	١١٠	١١١	١١٢	١١٣	١١٤	١١٥	١١٦
غه	غو	غا	عی	عه	عو	عا	ضی	ظه

- جفرەی سندوقی بە ئەم شێوەیە ی خوارەوەیە

ی١٨	ب١٣	ا ٦١
گ. ج١٩	د٤٣	ع٤
غ٤	ذ٥	جا٢٢
م١٢	ة٧٨	٩٩١
ۆو٣٥	ج٧٧	ک١٧
ئ٨١٧	ل٨٩	ن٥٥
و٤٩	ر٤٤	پ٣٣٥
خ٩٤	ڤ ف٦٩	ق٦٧
ف٦٦	ت٧٨	س١١
ح٧٧٧	ث٤	ص٨
١١١١	ت.ط٨	ض٦
ب٩٩٩	ظ٩٩٢	ش١٤١
ج٠٠٠	ز٢٨	ی٨٩
د٤٤٤	ف٣٣٣	گ٢٢٢
ه٧٧٧	ک٥٥٥	ه٦٦٦
	مل٧٧	ل٨٨٨

ج ٠٥	ت٤٤	ت١١	ب٢٣	أ٢٢
ر١٧	ذ٠٨	د٧٧	خ٣١	ح١٢
ض١٨	ص١٦	س١٥	س١٤	ز١٣
ف٨٨	غ٤٥	ع٤٤	ظ١١	ط٢١
ن٩٨	م٨٩	ل٣٣	ک٥٥	ق١٥
فی٥٦	م٠	ي٧٧	ه١٧	و١٥
را٤٤	ذا٤٩	دب٧٩	خبر٩٧	حد٧٧

ضا٩٥	صو٨٩	سا٥٦	ساعة٩٧	فصيل٣٣
فوج٧٥	غا٧٧	ع٨٢	ظا٢٧	سرية٦٦
جريح١٣	لواء٨٨	طا١٠	مدفع٤٦	ات٣٩
نار٠٩	ماء٠٢	لاسلكى٨٠	كا٧٧	قتل٩٣

ج١١١	ث١١٢	ت١١٣	ب١٤١	أ١١٥					
ر٢٢٢	ذ٢٢١	د٢٢٤	خ٢٢٣	ح٢٢٦					
ض٣٣٣	ص ٣٣٤	ش٣٣٥	س٣٣٦	ز٣٣٧					
ذ٤٤٤	غ٤٤٥	ع٤٤٦	ظ٤٤٧	ط٤٤٨					
ن٥٥٥	م٥٥٦	ل٥٥٧	ك٥٥٨	ق٥٥٩					
مهم٦٦٦	موقع ٦٦٧	ربايا ٦٦٨	ربيئه ٦٦٠	زى ٦٦٩					
بن٧٧٧	دمر ٧٨٨	هر٧٧٨	هم٧٧٩	ون ٧٨٩	ين٧٩٠	ى٧٩٢	ى٧٩٣	٧٩٤ه	و٧٧٥
هل٨٨١	هد٨٨٢	هل٨٨٣	مع٨٨٤	عن ٨٨٩	من٨٩٠	فق٨٩١	كما ٨٩٢	كل ٨٩٣	ك ٨٩٤م
هم٩٩٠	ولو ٩٩١	لن٩٩٢	لم٩٩٣	كم٩٩٤	امر٩٩٥	افاد ٩٩٦	اعادة ٩٩٧	ان ٩٩٨	اى ٩٩٩
نها٣٣١	مساء ٣٣٢	موقف ٣٣٠	تن٣٣٤	تم٣٣٥	يم٣٣٦	.	.	.	.
سيارة ٣٣٤	عطل ٣٣٨	خميس ٣٢٠	اربع ٣٣٩	سبت ٣٤٦	ثلاثاء ٣٤٧	اثنين ٣٤٩	احد ٣٥٠	يوم ٣٥١	زى ٣٥٢

٢٢ ق	٣٢نا	١٣ما	١٠٠فر	پ ١٩	٧٤ ۆ
١١...ز	٨١ها	٣٣هو	٢٠٠و	ست١٩	٦٧ س
٠...خ	١١١قا	٢١١قی	٩٠٠.ال	س١٧	چ٦٦
	٢٩١من	٢٩٨گە		لە١٥	بی ٦١
	١٠١٠رو	٠٧٠پا	سا١٥	...	٥٤...و

٢٣٤سح	رە ٤٩
٢١١سئ	جۆ٤٦
١٠١٠اد	پر ٤٣
٩٩٠چ ج	بە٣٢
٩٠١ح	م٣١
٦٦٨در	دە٣٠
٠٠٠را	پە٢٣
٩٩٧تچ	بێ٢١.

	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز
ا																										
ب																										
ج																										
د																										
ه																										
ف																										
گ																										
چ																										
ح																										
ژ																										
ک																										
ل																										
م																										
ن																										
ۆ																										
پ																										
ق																										
ر																										
س																										
ت																										
ئ																										

ڤ																										
و																										
خ																										
ى																										
ز																										

ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز
ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا
ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب
د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج
ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د
ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه
گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف
چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ
ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ
ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح
ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ
ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک
م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل
	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م
ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن
پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ
ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ
ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق
س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر
ت	ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س
ئ	ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت
ڤ	و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ
و	خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ

خ	ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و
ی	ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ
ز	ا	ب	ج	د	ه	ف	گ	چ	ح	ژ	ک	ل	م	ن	ۆ	پ	ق	ر	س	ت	ئ	ڤ	و	خ	ی

ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ
ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا
ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب
د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع
ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د
ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه
ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف
ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك
ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع
ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح
ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ
ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك
م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل
	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م
و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن
پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و
ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ
ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق
س	ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر
ث	ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س
ئ	ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث
ف	و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ
و	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف
خ	ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و
ى	ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ
ذ	ا	ب	ع	د	ه	ف	ك	ع	ح	ذ	ك	ل	م	ن	و	پ	ق	ر	س	ث	ئ	ف	و	خ	ى

ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ
ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا
ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب
ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع
ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت
ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه
ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف
غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک
ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ
ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح
ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ
ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک
م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل
	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م
ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن
ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز
ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب
د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق
س	ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د
ط	ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س
ض	ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط
ف	ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض
ر	خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف
خ	ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر
ى	ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ
ذ	ا	ب	ع	ت	ه	ف	ک	غ	ح	ذ	ک	ل	م	ن	ز	ب	ق	د	س	ط	ض	ف	ر	خ	ى

٣١١ ه	٢١١ ز	III ا
٣١٢ ها	٢١٢ ژ	١١٢ ب
٣١٣ هو	٢١٣ ک	١١٣ ت
٣٢١ هی	٢٢١ گ	١٢١ ج
٣٢٢ هه	٢٢٢ ل	١٢٢ چ
٣٢٣ ی	٢٢٣ م	١٢٣ ح
٣٣١ ێ	٢٣١ ن	١٣١ خ
٣٣٢ پ	٢٣٢ و	١٣٢ د
٣٣٣ س	٢٣٣ ۆ	١٣٣ ر
ظ ط ظ٥٦٦	ص٤٦٦	٢٦٦ ش
ع٦٦٧	غ٥٥٧	
١ ﻫ٦٦	ص٤٤٥	ذ٤٤١

١ ج	٥ بیم	٤ ئه پرێڵ،نیسان
٢ فێبریوەری	١٥ ه	١٤ ده ی
١٩ ئاس	١٨ هۆت	١٧ گۆت
٥٥ لۆنگ	٤٤ کەی	٧ جون
١١ ئۆکتۆبەر	١٢ نۆڤەنبەر	٣ مارت
٢٠ رێد	١٨ کوین	٦ پارک
٢٣ ئاندەر	٢٠ تیا	١٠ سپته مبه ر
٩١ ئیکسماس	٣٤ ویت	٣٣ ڤان
٢ نون	٩٦ زون	٩٥ یس
٨ دێسامبەر	٤ ئاگۆست	٣ جولای

١ ق	٢ ١	٣ ٢	٤ ك	٥ ٣	٦ ٤	٧ ٥	٨ ٦	٩ ٧
١٠ ز	١١ ب	١٢ ج	١٣ د	١٤ ه	١٥ ح	١٦ س	١٧ ف	١٨ گ
١٩ خ	٢٠ ل	٢١ م	٢٢ ن	٢٣ چ	٢٤ ۆ	٢٥ ی	٢٦ پ	٢٧ و
٢٨ ژ	٢٩ ڤ	٣٠ ئ	٣١ ت	٣٢ ٨	٣٣ ا	٣٤ ر	٣٥ ٩	٣٦ ٠

نمونەی جفرەی ساکار

A٠٠٩٩**h**٠,٠١٥٣**O**٠,٧٠٨**V**٠,٠١٩٠
b ٠,٠١٥٤ **i** ٠,٠٧٢٦ **p** ٠,٠٢٠٠ **w** ٠,٠١٩٢
c ٠,٠٣٠٦ **j** ٠,٠٠١٦ **q** ٠,٠٠١١ **x** ٠,٠٠١٩
d ٠,٠٣٩٩ **k** ٠,٠٠٦٧ **r** ٠,٠٦١٢ **y** ٠,٠١٧٣
e ٠,١٢٥١ **l** ٠,٠٤١٤ **s** ٠,٠٦٥٤ **z** ٠,٠٠٠٩
f ٠,٠٢٣٠ **m** ٠,٠٢٥٣ **t** ٠,٠٩٢٥
g ٠,٠١٩٦ **n** ٠,٠٧٠٩ **u** ٠,٠٢٧١

a	٠٠٩٩
b	٠١٥٤
c	٠٣٠٦
d	٠٣٩٩
e	١٢٥١
f	٠٢٣٢
g	٠١٩٦
h	٠١٥٣
i	٠٧٢٦
j	٠٠١٦
k	٠٠٦٧
l	٠٤١٤
m	٠٢٥٣
n	٠٧٠٩
O	٠٧٠٨
p	٠٢٠٤
q	٠٠١١
r	٠٦١٢
s	٠٠٦٥
t	٠٩٢٥
u	٠٢٧١
V	٠١٩٤
w	٠١٩٢
x	٠٠١٩
y	٠١٧٣
z	٠٠٠٩

ا	١٢٥١
ب	٠٢٣٢
پ	٠١٩٦
ت	٠١٥٣
ج	٠٧٢٦
چ	٠٠١٦
ح	٠٠٦٧
خ	٠٤١٤
د	٠٢٥٣
ر	٠٧٠٩
ز	٠٧٠٨
س	٠٢٠٤
ش	٠٠١١
ع	٠٦١٢
غ	٠٠٦٥
ف	٠٩٢٥
ڤ	٠٢٧١
ق	٠١٩٤
ک	٠١٩٥
گ	٠١٩٢
ل	٠٠١٩
ڵ	٠١٧٣
م	٠٠٠٩
ن	٠٠١٩
و	٠١١٦
ۆ	٠١١٧
ه	٠٢٢٨
ی	٠٣٣٩
ێ	٠٤٤٨

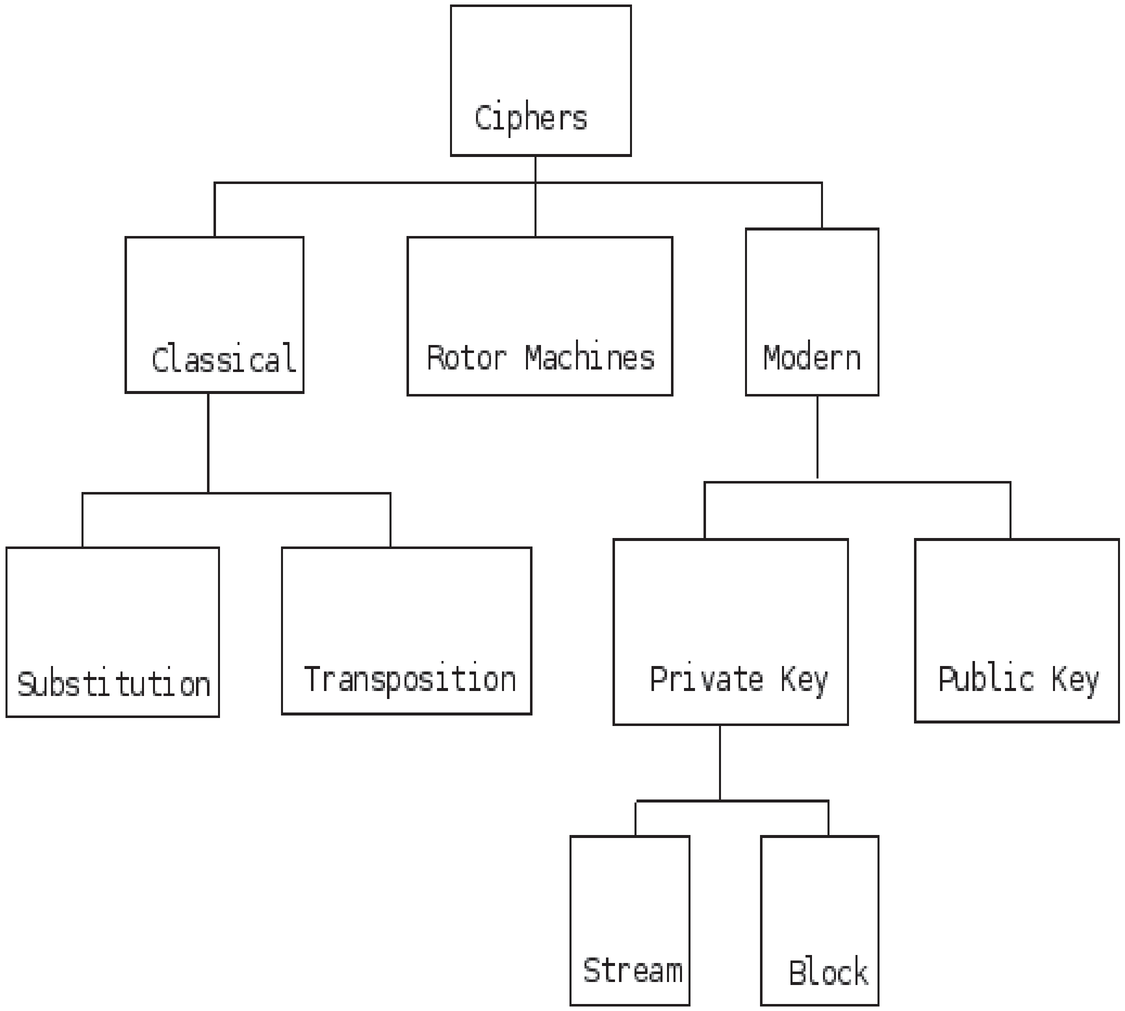
Ciphers
Classical
Rotor Machines
Modern
Substitution
Transposition
Private Key
Public Key
Stream
Block

بەجفرەکردنی وشەی(بارزانی)

٠٢٣٢ ١٢٥١ ٠٧٠٩ ٠٧٠٨ ١٢٥١ ٠٠١٩ ٠٣٣٩
٠٢٣٢١٢٥١ ٠٧٠٩٠٧٠٨ ١٢٥١٠٠١٩

بێتەل

بێتەل:(ئامێری بێتەل،لاسلکی،بێ سیم،تەلسز،ڕادیۆ) Wireless, Wireless set, Radio

بێتەل بریتییە لە جۆرە ئامێرێکی ناردن و وەرگرتنی بروسکە ونامە،بە بێ ئەوەی (تەل ،کێبڵ،یان وایەر) لەنێوان (نێرەر و وەرگر) دا بەکاربهێنرێ. ئامێرەکە، بە باتری یان وزەی کارەبا ئیش ئاکات.

ناردن و وەرگرتنی بروسکە و نامە، بەهۆی ئەم ئامێرەوە، ڕووبەڕوو بە میکرۆفۆن ،ئاخاوتن(قسە کردن)کە، ئەنجام ئەدرێ، یان بەهۆی بەکارهێنانی (زەنگ،ئامێر)ێکی تایبەتەوە، پێی دەوترێ(مۆرس،ئامێری مۆرس) .

کـــــۆد ڕێســــــایەکە کە فــــۆرم یـــــان چۆنــــــاوچۆنیی نمایشتی زانیاری ئەگۆڕێ. بۆ ئەو مەبەستە، کۆد نیشانەکان یەکە-بە-یەکە ئەگۆڕێ و ئەیانکا بە نیشانەی تر.

لە ڕاگەیێنـــی و پێـــواژۆگەریی زانیاریـــدا، کۆدکـــاری(encoding) بریتییە لەو پرۆسەیە کە بەهۆیەوە فۆرمی زانیارییەک ئەگۆڕدرێ و ئەکرێ بە هێما و پاشان ئەگوازرێتەوە.

کـــــۆد هەڵوەشـــێنی(decoding) -ش بـــــریتییە لە پرۆســـــە پێچەوانەکەی: سەرلەنوێ گۆڕینی هێماکان و کردنیان بە زانیارییەک کە بۆ وەرگر تێگەیشتەنی بێ.

مۆرس:

مۆرس: مەبەست لە مۆرس،چۆنیەتیی ناردنی بروسکە یان نامە (بەهـــۆی بێـــتەلەوە)،بە ئـــامێرێکی تـــایبەت پێـــی دەوترێ(ئـــامێری مۆرس)،ئەمەش بە زنجیرەیەک ئاوازی ئەلفوبێ ،یان فەلەمە (ئاوێنە یەکی تایبەتە بە موخابەرەوە) ،لەسـەر ئامێرەکە پیتەکانی ئەلفوبێ کلیک دەکرێ: بە (خەت -) و بە(نوقتە .)،بۆئەو کەسە شارازایەی بەرامـــبەرتەو لەســـەر ئـــامێری بێتەلەکەیەتـــی.ئەم ئـــامێرە،بۆ

یەکەمجار،زانایەک دروستی کردووە و بەکاری هێناوە،ناوی(ساموێل مۆرس) ە.

هێماکانی مۆرس(نێودەوڵەتی وعەرەبی)

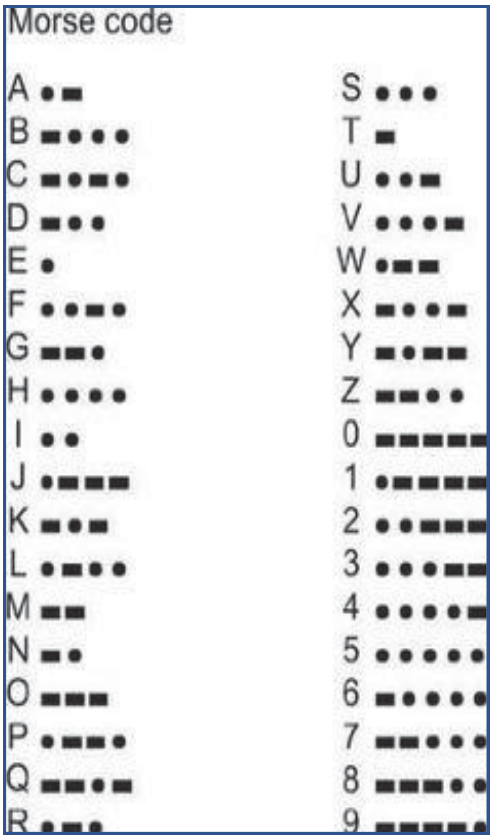

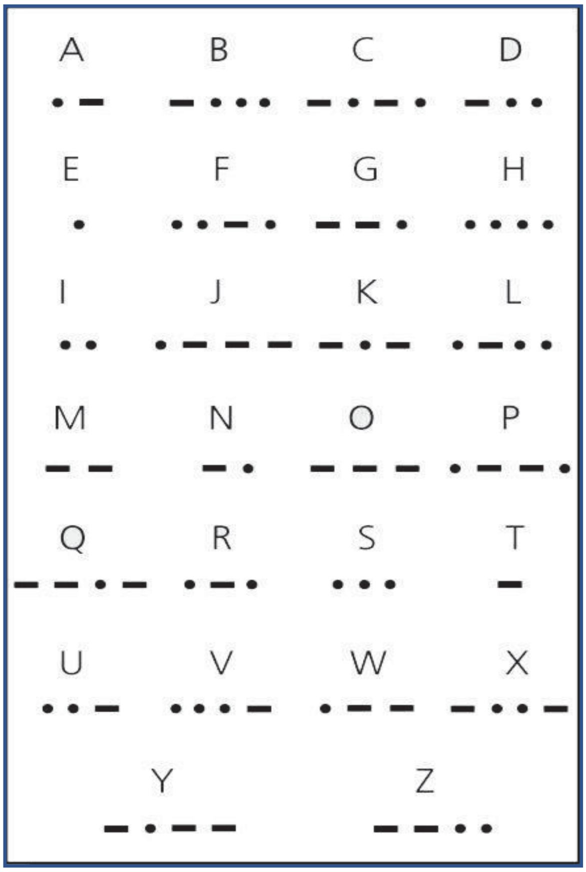

ئاواز ودەنگوسەدای ئەلفوبێ بە ئامێری مۆرس

PHONETIC ALPHABET
INTERNATIONAL MORSE CODE

A	ALPHA	• –
B	BRAVO	– • • •
C	CHARLIE	– • – •
D	DELTA	– • •
E	ECHO	•
F	FOXTROT	• • – •
G	GOLF	– – •
H	HOTEL	• • • •
I	INDIA	• •
J	JULIET	• – – –
K	KILO	– • –
L	LIMA	• – • •
M	MIKE	– –
N	NOVEMBER	– •
O	OSCAR	– – –
P	PAPA	• – – •
Q	QUEBEC	– – • –
R	ROMEO	• – •
S	SIERRA	• • •
T	TANGO	–
U	UNIFORM	• • –
V	VICTOR	• • • –
W	WHISKEY	• – –
X	X-RAY	– • • –
Y	YANKEE	– • – –
Z	ZULU	– – • •

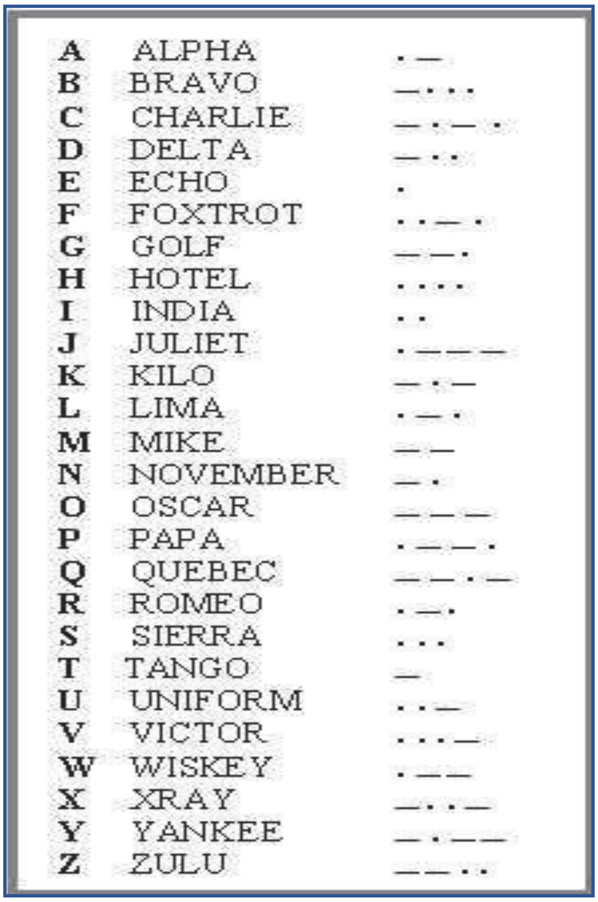

A	ALPHA	. —
B	BRAVO	— . . .
C	CHARLIE	— . — .
D	DELTA	— . .
E	ECHO	.
F	FOXTROT	. . — .
G	GOLF	— — .
H	HOTEL	. . . .
I	INDIA	. .
J	JULIET	. — — —
K	KILO	— . —
L	LIMA	. — . .
M	MIKE	— —
N	NOVEMBER	— .
O	OSCAR	— — —
P	PAPA	. — — .
Q	QUEBEC	— — . —
R	ROMEO	. — .
S	SIERRA	. . .
T	TANGO	—
U	UNIFORM	. . —
V	VICTOR	. . . —
W	WISKEY	. — —
X	XRAY	— . . —
Y	YANKEE	— . — —
Z	ZULU	— — . .

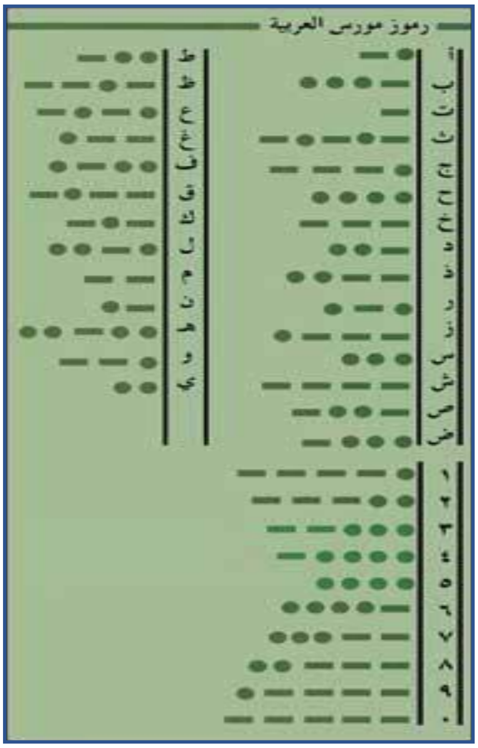

ئامێری(فەلەمە،راقم شمسی)

ئامێریکی بێته لی یۆغۆسلاڤییه PRC٦٣٨

ئامێریکی بێتەلی ڕوسییە R١٠٥

Tm٥٣٢٠-٤٦٣-IC-١٠٠

Grc-٩and

Receiver-Transmitter RT-٧٧/GRC-٩

Tm٥٨٢٠-٤٥٣-١٠-٢

<u>RT-٧٧ ***GRC***-٩</u>

generator gn-٥٨

dynamiter power supply dy-٨٨-grc=٩

vibrater power supply

<u>کلیلی هه ندێ بروسکه جفره کراوەکانی سوپای عێراق</u> که خۆم دۆزیومەتەوە دوای شیکردنەوەی بروسکه کان له کاتی خۆی له موفەکەرەکەمدا تۆمارم کردوە.

بۆ نمونە: بە ئەم جفرەیە ئەگەر بنووسی(ادریس بارزانی):

(ث ی ب د ل ر ث ب خ ث ح د)

له كتێبی: الكواكب الدریه فی الاصول الجفریه تالیف الشیخ المشهور بالواعظ الحنفی الموصلی.

وا نوسراوه گوایا ئەم جۆره کلیلی جفرەیه (حه زره تی ئیمام عەلی ابن ابوطالب) له نێوان خۆی و سەرکردەکانیدا له بەرەی شەڕ به کاری هێناوه.

ئەگەر وابێ...یانی من به کلیلی خۆم قفڵی ئەو جۆره جفرانەم کردۆته وه..

<u>تێبینی:</u> ئەمه نمونەیەکه له پێنج هەزار کلیلی جفرەی بروسکه جفرەکراوەکانی سوپا، وەزارەتی (بەرگری، ناوخۆ)،ئەمن، ئیستیخبارات، هێزی ئاسمانی له به غداد،موسڵ،کەرکوک،حه بانیه... وسەرجەم دام ودەزگا ئیداریەکانی میری. خۆم کلیلەکانم دۆزیوەتەوه و بروسکه جفره کراوەکانم یەک لا کردۆتەوه و له پانزه سجلاتی٢٥٠ لاپه ڕەییدا له هەردوو دیوی لاپەڕەکاندا نوسراوەتەوه ، لەوانەیه له ئارشیفی (م.س) ی (پ.د.ک.) دا مابێ.

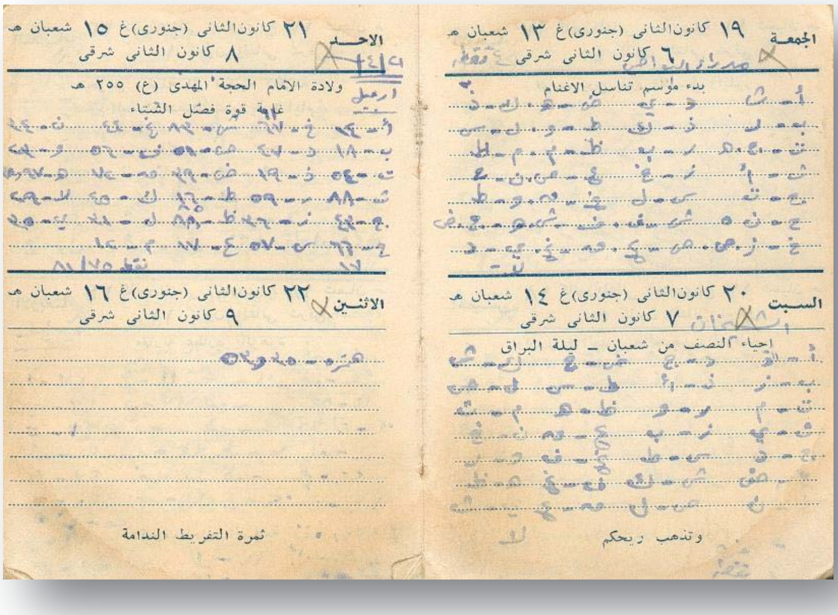

تێبینی له سه‌ر(هێما په‌نهانه‌كانی) سه‌ره‌تای ٢٩ سوره‌تی قورئانی پیرۆز

٢٩ سوره‌تی قورئان له سه‌ره‌تایانه‌وه (ره‌مز) هه‌یه واته به‌(هێمای په‌نهان) ده‌ست پێده‌كه‌ن:
ژماره‌ی ره‌مزه‌كان (٣٠) ره‌مزی جیاوازن.
٢٨ سوره به یه‌ك ڕه‌مز ده‌ست پێده‌كه ن.
یه‌ك سوره به‌دوو ڕه‌مز ده‌ست پێده‌كات.
له خواره‌وه ئه‌و (٢٩) سوره‌تانه‌ی به ڕه‌مز(هێمای په‌نهان) ده‌ست پێده‌كه‌ن ئه‌مانه‌ن:

الر: له سه‌ره‌تای سوره یونس، هود، یوسف، إبراهیم، والحجر.
الم: له سه‌ره‌تای سوره البقرة، آل عمران، العنكبوت، الروم،لقمان، والسجدة.
المر: له سه‌ره‌تای سوره الرعد.
المص: له سه‌ره‌تای سوره الأعراف.
حم: له سه‌ره‌تای سوره غافر، فصلت، الزخرف، الدخان، الجاثية،و الأحقاف.
حم عسق: له سه‌ره‌تای سورة الشورى.
ص: له‌سه‌ره‌تای سوره ص.
طس: له سه‌ره‌تای سوره النمل.
طسم: له سه‌ره‌تای سوره الشعراء، والقصص.
طه: له سه‌ره‌تای سوره طه.
ق: له له سه‌ره‌تای سوره ق.
كهيعص: له سه‌ره‌تای سوره مريم.

ن: له سەرەتای سوره القلم.
یس: له سەرەتای سوره یس.
(ابن سینا والسیوطی) توانیویانه دوو دانه له ئەو وشه ڕەمزیانه شیبکەنەوە کە له سەرەتای ئەو سورەتانەدا هاتوون و ئاماژەم بۆ کردوون و دەستنیشانم کردون.
بە بێ ئەوەی هیچ پیتێکی دیکەی ئەلفوبێی عەرەبی تێکەڵاو بە ئەو پیتانەی سەرەوە بکەم توانیومە ئەم (٦٥) وشە قورئانیانەی خوارەوەیان لێ پێکبهێنم و هیچ دانەیەک لە ئەم وشانەی خوارەوە بە کفر لە قەڵەم نادرێت!

<u>ئەو(٦٥) وشانەی من لە ئەو (وشە ڕەمزیانە)ی سەرەوە پێکمهێناون ئەمانەن</u>

أرکان
الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
ألمال
الرصين
الرقيم
أمين
آمين
ان الله رحمان رحيم
انام
الانام
أنعام
ايمان
حر
حرير
حريق

حميم
رحمان(خوا،خودا)
رحيم (ميهره بان. به خشنده)
رصين
ركن
ساطع
ساهر
سطع
سعر
سعير
سمك
ساهر
سهر
سهم
طاهر
طرق
طريق
طعام
عسير
قانط
قطر
قم
لا اله الا الله(واته: له دواى ناوى خوداوه هيچ ناوێكى مرۆڤ (عابد،عبد) نايه ت،وه ك بڵێى يا بنووسى:
محمد،على،عثمان،ابوبكر،عمر،حسن،حسين،فاطمه...هتد. ئه‌مانه هه‌موو عه‌بدى خوداوه‌ندن و هاوشانى خودا نيين).
مرير
مسك
مصير

معك
معين
مكين
منام
منهى
منى
منية
منير
نعم
نعيم
نهم
نهى
هم
همس
(يس)يسنا (لەوانەیە مەبەست پەڕتوکی یاسا و ڕێسای کۆمەڵگای زەردەشتیان) بێت. (والعلم عندالله عز و جل).
يسن
يسير
يصير
يقين
ينام
ينعم
ينم
ينهى
يهم

ژمارە لۆجی (زانستی ژمارە)NUMEROLOGY

زانستی ژمارە بە زمانی عەرەبی (علم الأعداد) بە ئینگلیزی (Numerology)

ئەو ڕاسا و نەریت و ئیمانەیە ڕاڤەی پەیوەندیی ڕۆحی و دەروونیی نێوان ژمارە و شتی چەسپاو، نەجووڵ و زیندوو(ڕۆحلەبەر) ئەکات.

گوایە: پەیوەندییەکی ڕۆحی و باتنی هەیە لە نێوان ژمارە و هەموو شتێکی بێگیان و گیاندار لە سروشدا.

جاری وا هەیە پێی ئەوترێ (زانستی واتاکانی ژمارە)-"علم معاني الأعداد": توێژینەوە ولێکۆڵینەوەی واتاکانی ژمارە:

لە سەرەتای (شۆڕشی ئەیلول ١٩٦١-١٩٧٥)ە وە، سەرگەرمی (ژمارە و پیت و جفرەسازی) بووم لە تەک ئامێری بێتەلدا بۆ سوودی شۆڕش......

ئارەزوومەندم ،چەند کورتە باسێک دەربارەی(ژمارە و پیت) و پەیوەندیان بە مرۆڤەوە، بخەمەژێر دەستی خوێنەری هێژا بەو هیوایەی هەندێ خوێنەر چێژی لێوەربگرێ.

لە دێرزەمانەوە لە زمانی عەرەبیدا پیتەکانی ئەلفوبێ لە هەشت وشەدا داڕێژراوە بۆ ئاسانکاریی لە بەرکردن و زانینی شێواز و شێوە و ڕێکخستنی ئە لفبا بەم شێوەیەی خوارەوە:
(أبْجَد ،هَوَّز، حُطّي ، كَلَمَن ،سَعَفَص ،قَرَشَت ،ثَخَّذ،ضَظَّغ).

بۆ هەر یەکێک لە پیتەکان ژمارەیەکی دیاریکراویان بۆ داناوە بەم شێوەیەی خوارەوە:

أ=١
ب=٢
ج= ٣

د= ٤
هـ= ٥
و =٦
ز= ٧
ح=٨
ط=٩
ي =١٠
ك = ٢٠
ل =٣٠
م= ٤٠
ن =٥٠
س =٦٠
ع = ٧٠
ف =٨٠
ص = ٩٠
ق =١٠٠
ر = ٢٠٠
ش =٣٠٠
ت =٤٠٠
ث = ٥٠٠
خ = ٦٠٠
ذ = ٧٠٠
ض =٨٠٠
ظ =٩٠٠
غ =١٠٠٠

بۆ زۆر مەبەستی کەسایەتی و زانست و زانیاریی و ئەستێرە ناسی و فالگرتنەوە و (ئەندازیاری شیکردنەوە و شیکاری) ئەم ژمارانە بە کار هێنراون.

بۆ نموونە (ناو)ی کەسێ:

خالد =٦٠٠ +١+٣٠+٤= سفرەكان لا ئەبرێن

٤٣١٦

بۆ زانینی (ژمارەی بەخت وژیانی)ی (خالد) ئە لێین:

١٤=٦ +١+٣+ ٤= ٤٣١٦

١+ ٤=٥

لە وانەیە ئەم ژمارە(٥) ە ڕۆڵێكی تایبەت و بەرجەستەی هەبێ لە ژیانی ڕۆژانە و پێناسە ودۆكیومنت و ژمارەی تابلۆی ئۆتۆمبێل وتەلەفۆنی (خالد).

نموونەیەكی دیكەی (ناو):

حسین =٨+٦٠+١٠+٥٠=٨٦١٥

بۆ(ژمارەی بەخت و ژیانی)ی (حسین) سفرەكان لابراون:

٨٦١٥= ٥+١+٦+٨=٢٠

٢٠= ٠+٢=٢

(ژمارەی بەخت و ژیانی)ی (حسین):(٢)

لە زانستی ژمارە(ژمارەلۆجی)دا وەك لە سەرەوە دوو نموونە دیاریكراوە هە موو ژمارەكان (بێ سفر) بە سەریەكەوە و یەك لە دوای یەك كۆ كراونەتەوە و كراون بە یەك ژمارە.

<u>ئادەمیزاد (ژمارە)یە و (پیت)</u>

بە گوێرەی ژمارەلۆجی(زانستی ژمارە)NUMEROLOGY ئادەمیزاد بریتییە لە (ژمارە و پیت). (ژمارە) پەیوەندییەكی ڕاستەوخۆی هەیە بە (پیت)ەوە وەك لە سەرەوە ئاماژەی پێكراوە. ئەم پەیوەندییەش ڕووداوێكی ڕێكەوتەنی نییە!

جۆر و سروشتی کارەکەم لە پێشمەرگایەتیدا، کە جفرەسازی بوو هاندەرم بۆ بەدواچوونێکی وردبینیانە و چوونە بنجوبناوان و لێتێگەیشتنی(ژمارە و پیت) لە زمانی عەرەبی و بیانیدا.
بە تایبەتی ئەو ژمارانەی لە قورئان و گوتەکانی پێغەمبەردا (د.خ) هاتوون و ئاماژەیان بۆکراوە وەک سەر چاوەیەک هەروەها لە پەڕتوکە ئینگلیزییەکانی (نۆمیرۆلۆجی) دا.

هێما دەروونییەکانی ژمارە و پیت

ژمارە و پیت پەیوەندییان هەیە بە ڕەوشت و ڕەفتاری مرۆڤ و نەخۆشییەکانی و بەهرەمەندی و ئامادەیی و داهاتوویە وە..
واتە: ژمارە و پیت ڕۆڵێکی کاریگەریان هەیە لە سەر ئادەمیزاد.
هەڵبژاردنی (ناو) بۆ کەسێ، هێز و توانای خۆی هەیە لە سەر ژیانی ئەو کەسە پیتەکانی (ناوی)ش یەک یەک بەهای خۆی هەیە.
ژمارە و پیت کاریگەرییەکی سروشتی هەیە لە سەر گۆڕینی ڕەوشت و ڕەفتاری مرۆڤ دەستنیشانکردنی کاروبار و کەسایەتیی ئەو کەسە و چارەنوسی وپەیوەندیی بە کەسانی دیکەوە و هەڵبژاردنی هاوڕێی ژیانی و ئیشوکاری و...هتد.

ژمارە (٧)

لە قورئان و فەرموودەکانی پێغەمبەر و سوننەتی پێغەمبەردا، گرنگییەکی ئێجگار زۆر و تایبەت دراوە بە ژمارە حەوت.
بە هەمان شێوە لە (نۆمیرۆلۆجی)ی ئینگلیزیدا، دا،ناوێکی تایبەت و دیاریکراوی هەیە:
(ئۆکەڵت نەمبەر). (حەوت ژمارەیەکی نهێنییە)، ژمارەی :

باوەڕ بە هێزی نادیار و بە ئەوەی کە مرۆڤ ئەتوانێ بگاتە ئەو هێزە پەنهانە و بە دەستی بهێنێ.

بە کار هاتووە ژمارە حەوت، لە تەورات و سفری دانیال وئینجیلیشدا بە هۆی بەکارهێنانی ئەم ژمارەیەوە ئەتوانی بورجی خۆت بدۆزیتەوە هەر وەها بە وردبینی وچوونە ناو دەریای هزرەوە ئەتوانی ڕۆژ و ساڵی لە دایکبوونت بدۆزیتەوە وئەگەیتە خاڵی بەهێزی و لاوازیی کەسایەتیی خۆت.

بە گوێرەی هەندێ بیرو باوەڕی ژوورسروشتی (واتە: میتافیزیکی) پەیوەندییەکی نەگۆڕ و بەردەوام هەیە لە نێوان ژمارە و شتی نەبزۆک وچەقیوو زیندەوەردا.

ژمارە هەر لە خۆیەوە و بەڕێکەوت نەهاتۆتە ناو ژیانی مرۆڤەوە بەڵکو بە هۆی بوومەلەرزەیەکی بە تووژمی نێوان ژمارە و ئادەمیزادەوە یەکدیگیر بوون. بەردەوام کۆدێکی هاوئاواز هەیە لە نێوان ژمارە وئینساندا.

یاسا و ڕاسا و بیروباوەڕ و نەریت هەیە لە نێوان ژمارە و مرۆڤدا. ژمارەکان لە (١) یەکە وە هەتا(٩) و بۆ(سفر)، هەر یەکەیان لە ئەزەلەوە واتاو ڕاڤەی تایبەتی خۆی پێ بەخشراوە و پێ سپێردراوە.

لە سەردەمی (فیساغۆرس)دا بە هۆی لێکدانەوەی واتاکانی ژمارەوە گەیشتونەتە زانستی ژمارە (نۆمیرۆلۆجی) و(ئە ستێرە ناسی). زانایانی هاوچەرخیش گرنگی ئەدەن بە ئەو قۆناغە و وایدائەنێن بەردی بناغەی گەشەکردن و پێشکەوتنی زانستی ژمارەی ئەم چەرخە یە.

هەر وەکو چۆن گەردونناسی لە نجومگەرییەوە و کیمیا لە دەرمانسازی و حەکیمییەوە پێشکەوتنی بە خۆیەوە بینیوە.
ئەو ژمارە لۆجییەی جاران، ئێستا زیاتر بۆ زانست و لێکدانەوەی (کە لوو)ە کانی ئاسمان بە کارئەهێنرێ.
گوایا پەیوەندییەکی ڕاستە و خۆ هەیە لە نێوان ژمارە و ئەستێرەکاندا.
لە گەڵ ئەوەشدا بڕوا کردن بە نۆمیرۆلۆجی بە ئەم شێوەیەی ئێستا کە پەرەی پێ دراوە، شتێکی پێویست ولۆجیک و گونجاوە بۆ خەملاندن و مەزندە کردنی تەمەنی گەردوون و ژمارەی ئە لەکترۆنات لە کە وندا و جیاوازیی نێوان هێزی ڕاکێشان و هێزی کارەبا لە ئەلەکترۆن و پرۆتۆندا.
ژمارەلۆجیی ئێستا تێکەڵەیە کە لە بۆماوەی زانستی شارستانە دێرینەکان و ڕامان و بۆچوونی فەیلەسوفەکان و لانەی شارستانیە کۆنەکانی بابل وگۆڕستانە دێرینەکانی چین و فیرعەونییەکانی میسر و ڤیدای هندی و یونان و مایا وقەواڵەی جوولەکە کان و سەدەی شەشی پێش زاین.
 بە ڕای فیساغۆرس و فەیلەسوفە هاوچەرخەکانی، زانیاریی ماتیماتیک و بەجێهێنان و دابەزاندنی لە مەیداندا گونجاندن و پۆلین کردنی شیاو و ئاسانە. دواتریش، درێژە ئەدەم بە گرنگیی ژمارە(٧)حەوت.
کەسانی پسپۆڕ لە سەلماندنی گرنگیی ژمارەدا، سوورن لە سەر ئەوەی، هەتا زانیاریمان فراوانتر بێت لە سەرچۆنییەتیی بەکارهێنانی ژمارە لە چالاکیی ڕۆژانەماندا، بۆمان دەرئەکەوێت کە پاشە ڕۆژ و داهاتوو، بەرهەمێکی ڕێکەوتەنی نییە.

کەسانی سەر بە لێکۆڵینەوە لە چۆنیەتیی کردار و ڕەفتار و کردەوەی بنچینەیی ژمارە بەشی هەرە زۆریان لە سەر ئەوە ڕێکەوتوون کە زانستی ژمارە(نۆمیرۆلۆجی) لە میسری فیرعەونی(هەزار ساڵ)پێش زایین هاتۆتە کایەوە و بەرفراوان بووە و بڵاو بۆتەوە و گە یشتۆتە بابل وهیند و یابان و چین.

بە بۆچونی نووسەر مێژووەکە زۆر لەوە کۆنترە و ئەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی شارستانێتیی(ئوروبابل)لە خوارووی عێراقی ئێستا نزیکەی سێهەزار ساڵ پێش زایین.

دواتر (فیساغۆرس(٥٨٠-٤٩٠ پێش زاین) گەیشتۆتە (بابل) فێری زمانەکە بووە و بەشی زۆری (بیردۆزە ماتیماتیکەکانی) لە (ئور و بابل)ە وە ڕەشنووس کردووە و ناوی خۆی لە سەر داناوە.

هەروەها چووە بۆ میسر و ماوەیەک بووە بە قەشە لای قپتیەکان و زانیاریی فرەبابەتی هەڵێنجاوە و بردویەتیەوە بۆ یونان.

بە هەمان شێوە(گوتەکانی زەردەشت)، فەیلەسوفە یۆنانیەکان مۆرکی خۆیان لێداوە و بۆمان ئەڵێنەوە.

ئەو کاتەی زەردەشت و زەردەشتیانی کورد، بڕوایان بە تاک و تەنهایی خوداوەند هەبوو، لە یونان بۆ هە رشتێکی خۆش ،پڕسوود ، سامناک،ئە ستێرەکانی ئاسمان،خوایەکیان بۆ دەستنیشان کردبوو، لە دوڕگەی عەرەبستانیش دەیان خوا درۆزنەیان هەبوو وەک (لات و عزە و منات...).جاری وا هەبووە خواکەی خۆیان لە خورمای ئەشرەسی دروست ئەکرد و کاتی برسێتی ئەنیشتنە سەری وحولیان ئەدا.

(فیساغۆرس) دە ستێکی باڵای هەبووە لە زانیاریی بزاڤی سۆفیی بابل و میسر.

له زانیاریی مۆسیقادا ئەڵێ: لەرینەوەی ژێکانی ئامێری مۆسیقا دەنگێک ئەخاتەوە هاوئاوازە لە گەڵ درێژیی ژێیەکانی ئامێرەکە بە مەرجێ ژمارەی درێژیی ژێیەکان (ژمارەی تە واو- ئاویتە) بێت(عدد صحیح غیرکسری).
ئاکامی ئەم ژمارەیەی گشتاندووە بە سەر هەموو گەردووندا.
فیساغۆرس ئیمانی تەواوی هەبووە بە دەسەڵاتی موتڵەقی ژمارە کە فەرمانڕەوای گەردوون ئەکات و هەڵی ئەسووڕێنێت.
ئەو زانیارییانەی ژمارە ئەیبەخشێ بە مرۆڤ ئەبێ یاریدەدەری بێت بۆ زیاتر لە کەسایەتیی خۆ تێگەیشتن و دۆزینەوەی مەبەست لە ژیان، بۆ ئەوەی بتوانێ و بزانێ چۆن ژیانی خۆی هەڵدەسووڕێنێ و لە سەر ڕێگەی پێگەیاندن و نشونەماپێکردنی توانای خۆ، دەئافرێنێ و لە گەردون تێ ئەگات.

نهێنیەکانی ژمارە (٧)

بۆ یەکەم جار بابلیەکان ڕۆژانی حەفتەیان کردووە بە حەوت بەشەوە هەر ڕۆژە ناوێکیان بۆ داناوە.
دواتر عیسا پەرستەکان و جوولەکە و ماسۆنیی ئازاد ناوەکانی حەفتە یان بۆ خۆ وەرگرتووە و ناوی تازەیان بۆ دارشتووە.
نهێنیەکانی ژمارە (٧) و چەندانی ناو کۆیی ئەم ژمارەیە لە قورئان و وتەکانی پێغەمبەر(د.خ) وپەڕتوکە ئینگلیزییەکانی (نۆمیرۆلۆجی- ژمارە لۆجی) دا:

ئـەم گـەردونـە بـەرز و بـەربـڵاوەی دەوروپشـتمان، بـە هـەمـوو بـەشـەکـانی و ڕێـی کاکێشـانەکـانی و ئـەسـتێرەکانیـەوە، بـە هـۆی ژمارەیەک یاسای ماتیماتیکی یەکدگیر لێک بەستراون یەکێک لە ئەو یاسایانە بۆ نموونە: یاسای هێزی ڕاکێشانی گەردونی: خولانـەوەی گـۆی زەوی بــە دەوری ڕۆژدا و خولانــەوەی مانــگ بــە دەوری ئەرزدا، ئینجا بڕۆ بۆ ئە فلاکەکانی دیکە......

سەرجەم یاسای چەسپاو و نە گۆڕ و بەردە وامە. بە گوێرەی قورئان: حە وت(٧) ئاسمان لە ژوور سەری ئێمەوە هەیە. بۆ ئەم ژمارە حەوتە (٧) هە ڵبژێرراوە؟ دیارە ئەم ژمارە یە، یاسا و واتاو بەڵگە ی گرنگی بە دواوەیە سەبارەت بە گەردون و بوونەوەر و ژیان.

لە پەڕتوکە ئاینیەکانی دیکەدا بە ئەم شێوە بەربلاویە، ژمارە (٧) بە کار نەهێنراوە.

بێ گومان ،دیارە ئەم ژمارەیە، ڕۆڵێکی گرنگی هەیە لە ئافەراندنی هەموو شتێکدا.

کاتێ زانیمان بۆ چی گەردونەکان لە سەر ژمارە (٧) یاسایان بۆ دانراوە، ئەوا ڕادەی بیر و زانیاریمان لە سنوری ئەرز و گەردونەکان ڕادەبووری، و دانیشتوانی سەر زەوی لێمان تێناگەن و بە (شێت) لە قەڵەممان ئەدەن!

لە قورئاندا، وەک باسی (٧) تەبەقە ئاسمان ئەکات، لە هەمان کاتدا، نوسراوە، لە شێوەی ئەرز، (٧) ئەرزی دیکەش هەیە.

(اللَّهُ الَّـذِي خَلَـقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِـنَ الْأَرْضِ مِـثْلَهُنَّ يَتَنَـزَّلُ الْأَمْـرُ بَيْـنَهُنَّ لِتَعْلَمُـوا أَنَّ اللَّهَ عَلَـى كُـلِّ شَـيْءٍ قَـدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَـاطَ بِكُـلِّ شَـيْءٍ عِلْمـاً) [الطلاق: ٦٥/١٢].

هەرگەردیلەیەک، لە گەردیلەکانی گەردون، لە (٧) چینی ئەلەکترۆنیی یەک لە سەر یەک پێکهاتووە.
ئەم یاسایە، چەسپاو و نەگۆڕە لە گەردوندا.
ژمارەی ڕۆژەکانی حەفتە (٧)ە ، ژمارەی هێماکانی مۆسیقا (٧)ە، ژمارەی ڕەنگەکانی کۆلکەزێڕینە(٧)ە.

زانایانی هاوچەرخ بۆیان دەر کەوتووە، گۆی زەوی لە (٧) چین پێکهاتووە.

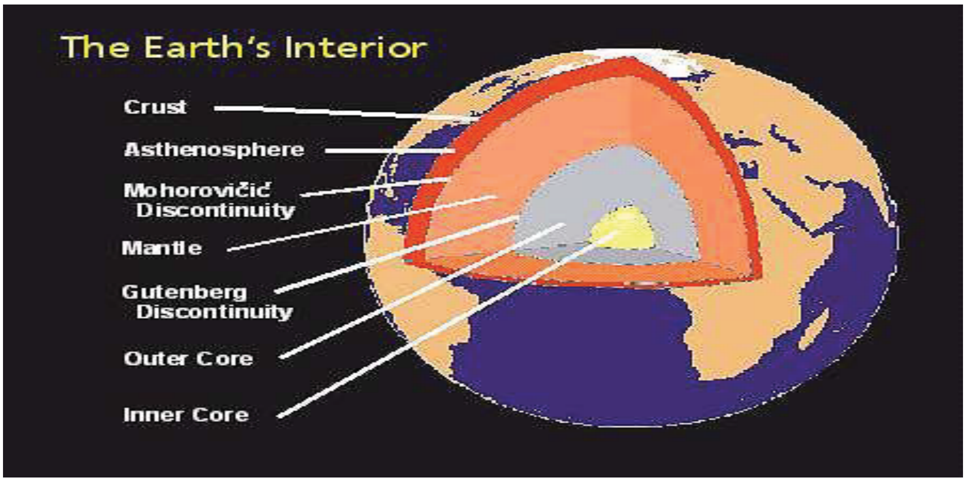

پێغەمبەر لە فەرموودەکانیدا ئە لێ: لە (٧) بەد کرداری دوور بکەونەوە. واتە لە (٧) بەد ڕەوشتی و داوێنپیسی دوورە پەرێزبن.
(إجتنبوا السبع الموبقات....) [البخاري ومسلم].
بۆ ئەوە و دنیاش، ڕۆژی هەستانەوە، (٧) چین و کۆمەڵی دەسنیشان کردووە:
(سبعة يُظلّهم الله في ظلِّه يوم لا ظلَّ إلا ظلُّه...) [البخاري ومسلم].

له باسی تۆڵە سەندنەوە لە جەورکەر و خوێنخواردا ڕۆژی قیامەت ژمارە (٧) ی بەکار هێناوە ئەفەرموێ: **(مَنْ ظَلَمَ قَيْدَ شِبْرٍ مِنَ الأرضِ طُوِّقَهُ مِنْ سَبْعِ أراضين) [البخاري ومسلم].**

له باسی گرنگترین سورەتی قورئان، هەم دیسان ژمارە(٧)ی بە کار هێناوە

(الحمدُ لله ربِّ العالمين هي السَّبْعُ المثاني والقرآن العظيم الذي أوتيتُه) [رواه البخاري].

سورەی فاتحە:(**السبع المثاني)**، بە بەسمەلەوە، (٧) ئایەتە.

پیتی ئە لف(٢٢) جار نوسراوە پیتی لام (٢٢) جار دووبارە بۆتەوە پیتی هاء(٥) جار دووبارە بۆتەوە، کۆی ژمارەکان ئەکاتە(٤٩) کە بریتییە لە(٧X٧) حەو جار حەوت. **بۆ نوێژ، فەرموویەتی لە سەر (٧) ئە ندامی لەش، ئەبێ کڕنووش بۆ خوا بەری: هەردوو دەست، هەر دوو قاچ، هەر دوو ئەژنۆ، ناوچەوان.**

بۆ خەتم کردنی قورئان ژمارە(٧)ی بە کار هێناوە، فەرموویەتی:

(فاقرأه في سَبْعٍ ولا تَزِدْ على ذلك) [البخاري ومسلم].

بۆ ژمارەی پیتە سەرەکییەکانی قورئان، هەم دیسان ژمارە(٧)ی بە کار هێناوە:

(إن هذا القرآن أُنزل على سبعة أحرف) [البخاري ومسلم].

لە باسی خواردنیشدا، ژمارە(٧)ی بە کار هێناوە: **(من تصبَّح كلَّ يوم بسبع تَمرات عجوة لم يضرَّه في ذلك اليوم سمٌّ ولا سِحْرٌ) [البخاري ومسلم].**

لە کاتی حەج کردندا، (٧) جار بە دەوری**(بيت الله الحرام)** دا ئەسوڕێیتەوە و**(الصفا والمروة)** ش (٧) جارە. بۆ بە ردفڕێدانیش ژمارە(٧) بە کار هاتووە: **(فإن الرسول الكريم صلى الله عليه وسلم قد رمى سبع حصيات).**

له چیرۆکه کانی قورئاندا،ژماره (٧) زۆر به کار هاتووه:
(أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقاً) [نوح: ١٥/٧١].
(وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعَ سُنبُلاَتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ يَا أَيُّهَا الْمَلأُ أَفْتُونِي فِي رُؤْيَايَ إِن كُنتُمْ لِلرُّؤْيَا تَعْبُرُونَ) [يوسف: ٤٣/١٢].
(يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ سُنبُلاَتٍ خُضْرٍ وَأُخَرَ يَابِسَاتٍ لَّعَلِّي أَرْجِعُ إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ * قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَباً فَمَا حَصَدتُّمْ فَذَرُوهُ فِي سُنبُلِهِ إِلاَّ قَلِيلاً مِّمَّا تَأْكُلُونَ * ثُمَّ يَأْتِي مِن بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلْنَ مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ إِلاَّ قَلِيلاً مِّمَّا تُحْصِنُونَ) [يوسف: ٤٦/١٢-٤٨].
(وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ، سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَانِيَةَ أَيَّامٍ حُسُوماً)
[الحاقة: ٦/٦٩ ـ ٧].
(سَيَقُولُونَ ثَلاثَةٌ رَّابِعُهُمْ كَلْبُهُمْ وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَلْبُهُمْ رَجْماً بِالْغَيْبِ وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَثَامِنُهُمْ كَلْبُهُمْ قُل رَّبِّي أَعْلَمُ بِعِدَّتِهِم مَّا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا قَلِيلٌ) [الكهف: ٢٢/١٨].
وا دێت به مێشكی نووسه‌ردا ژماره‌ی (أصحاب الكهف)(٧) بێت.
چونكه له فه‌رهه‌نگی كوردیدا وشه‌ی (حه‌فتمێرده:حه‌وتمێرده، حه‌وتكه‌س كه له غارێكدا قه‌تیس ماون) به‌رامبه‌ر وشه‌ی (أصحاب الكهف) هاتووه.
سه‌گه‌كه‌یان ناوی(قطمير)ه، له زمانی كوردیدا، ئه‌وترێ (قه‌تمه‌ر) واته:
ڕه‌نگ بنه‌وشی تاریك سورباو، سوری تێر ڕه‌نگ بازوو.
زۆر له توێژه‌ره‌كان وای بۆ ئه‌چن كه ئه‌شكه‌وتی (رقيم) كه ئه‌كه‌وێته ناوه‌ندی گوندی(رجيب) نزیك ناوچه‌ی(سحاب) له باكوری(عه مان) پایته‌ختی ئوردن، شوێنی ڕاسته‌قینه‌ی (ئه شكه وتی أصحاب الكهف) بێت كه له قورئاندا ئاماژه‌ی بۆ كراوه.

به فەرمانی سوڵتان سەلاحەدینی ئەیوبیی کورد March ٤, ١١٣٧/١١٣٨ – ١١٩٣)
دەوروبەری ئە شکەوتە کە چاک کراوە ودەمی ئەشکەوت دەرگای شوشەی مەڕمەڕێ ئەستوری بۆ دانراوە و مزگەوتێکیشی لە نزیک شکەوتەکە وە بۆ دروست کردوە.....

لە مێژوی فیرعەونیەکاندا لە میسری کۆندا، ژمارە (٧) زۆر بە کار هاتووە.

لە ئاسمانیشدا دووکۆمە لە ئەستێرە هەن بە ناوی (حەوتەوانەی گەورە و حەوتەوانەی پچوک).

لە باسکردنی ڕۆژی قیامەتدا حەفتا (٧٠) جار وشەکە بە کارهێنراوە ئەم حەفتایە کۆی ژمارە ٧٠ = ٧ × ١٠ وشەی **(جهنَّم)** (٧٧) جار بەکارهێنراوە ٧٧ = ٧ × ١١

دەربارەی دەرگاکانی جەهەنەم: **(لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِّنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ) [الحجر: ١٥/٤٤].**

لە هەڕەشە و گوڕەشەکان و ئەشکەنجەداندا، خوا لە قورئاندا ئەفەرموێ :

(خُذُوهُ فَغُلُّوهُ * ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ * ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعاً فَاسْلُكُوهُ) [الحاقة: ٦٩/٣٠ ـ ٣٢].

٧٠ = ٧ × ١٠

خوداوەند کە باسی وشەکانی خۆی ئەکات، ژمارە(٧) بە کار ئەهێنێ وئەفەرموێ:

(وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِن شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِن بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَّا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) [لقمان: ٣١/٢٧].

بۆ خێر وخێرات لە ڕاهی خۆیدا،ژمارە(٧) بە کار ئەهێنێ و ئەفەرموێ: **(مَّثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنبَتَتْ سَبْعَ**

سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِّئَةُ حَبَّةٍ وَاللّهُ يُضَاعِفُ لِمَن يَشَاءُ وَاللّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ) [البقرة: ٢/ ٢٦١].

له سورەتی(التوبة)دا، ئەفەرموێ: (أسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لاَ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِن تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَن يَغْفِرَ اللّهُ لَهُمْ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَفَرُواْ بِاللّهِ وَرَسُولِهِ وَاللّهُ لاَ يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ) [التوبة: ٩/ ٨٠].

ژماره (٧٠) بریتییه له: ٧ × ١٠

له قورئاندا (٧) سورەت بە(التسبيح لِلّه) دە ست پێ ئەکات:

(الإسراء ـ الحديد ـ الحشر ـ الصف ـ الجمعة ـ التغابن ـ الأعلى).

دیاره پەیوەندییەکی گرنگ هەیە لە نێوان (تسبيح الله)وژماره(٧) دا:

(تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدَهِ وَلَـكِن لاَّ تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيماً غَفُوراً) [الإسراء: ١٧/ ٤٤].

له قورئاندا وشه ی (السموات) (٧) جار به کار هێنراوه.

ژمارەی پیتەکانی زمانی عەرەبی کە قورئانی پێ وتراوە وە پێ ئە نوسرێ(٢٨) پیته:

٢٨ = ٧ × ٤

خوا له قورئاندا به پێغەمبەر(د.خ) ئەفەرموێ: (وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعاً مِّنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ)

[الحجر: ١٥/ ٨٧].

(السبع المثاني) سورەتی (الفاتحة)یە و بریتییە لە(٧)آیات، ژمارەی پیتەکان(٢١)ە:

٢١ = ٧ × ٣

لە دەسپێکی هەندێ سورەتدا چەند پیتێکی سەرنجڕاکێش بەکار هاتووە، وە ک: (الم ـ الر ـ حم ـ يس ـ ق.....). ژمارەی ئەم دەسپێکانە جگە لە دووبارەکان(٧) کۆمەڵە پیته.

خَلْقُ السَّماوات

ئەم شێوە ڕستەیە لە (٧)ئایەتدا بۆمان باس ئەکرێ:

١- [الأعراف: ٥٤/٧].
٢- [يونس: ٣/١٠].
٣- [هود: ٧/١١].
٤- [الفرقان: ٥٩/٢٥].
٥- ([السجدة: ٤/٣٢].
٦- [ق: ٣٨/٥٠].
٧- [الحديد: ٤/٥٧].

لە باسی **(السَّماوات السبع)** دا،(٧) جار لە (٧) سورەتدا ، خوا بیرمان ئەخاتەوە:

١- [البقرة: ٢٩/٢].
٢- [الإسراء: ٤٤/١٧].
٣- [المؤمنون: ٨٦/٢٣].
٤- [فصلت: ١٢/٤١].
٥- [الطلاق: ١٢/٦٥].
٦- [الملك: ٣/٦٧].
٧- [نوح: ١٥/٧١].

ئەو جارەهای جارانەی لە قورئاندا ئاماژە بۆ ژمارە (٧) و بەکارهێنانی کراوە ئەبێ وامان لێبکات :

بەوردی و قوڵی بە شوێن (نهێنی)ی ئەم ژمارەیەدا بگەڕێین!؟

تێبینی: لە قورئاندا کە نوسراوە: (فَمَنْ شَهِدَ مِنكُم الشّهرَ فليَصُمْهُ)

الشهر= إهلال القمر: کاتێ کە مانگی نوێ (دەمەداس) دەر ئەکەوێ بە ڕۆژوو بن.

دەرکەوتنی مانگی دەمەداس و بوون بە چواردە(١٤) ڕۆژە.

١٤ = ٧ × ٢

مانگێکی قەمەری(٢٨) ڕۆژە. ٢٨ = ٧ × ٤

موسڵمان ئەبێ لە مانگی ڕەمەزاندا تەنها (٢٨) ڕۆژ بە ڕۆژوو بێت بە گوێرەی ساڵنامەی هیجری و مانگی ساڵنامەی (زایینی) بە کار نەهێنێ. هیچ بەڵگەیەک بەدەستووە نییە کە پێغەمبەر(د،خ) یان (چواریارەکەی) ساڵنامەی (زاینی) یان وشەی(ینایر و فبرایر)یان بە کار هێنابێت!

تەنانەت ئەو مانگە عەرەبیانەی کە یەکەم مانگ بە (كانون الثّاني) دە ست پێ ئەکات و کۆتایی ساڵ واتە دوانزە هەم ناوی مانگە کە (كانون الأوّل) ە،بە نەگونجاوی ئەزانم.

ساڵێک ٥٢ حە فتەیە: ٥+٢=٧ ساڵێک ٣٦٥ڕۆژە = ٥+٦+٣=١٤
٧ X٢=١

ئەم ژمارانەش لە قورئاندا سەرنجڕاکێشە:

ناوی مانگ(شهر): دوانزە جار دووپاتکراوەتەوە.

وشەی ڕۆژ(یوم):٣٦٥ جار دووپاتکراوەتەوە.

ئەو قورئانەی لە ژێر دەستمدایە لە سەر پەڕەی (A٤)و بە فۆنتی(٤٥) نوسراوە وچاپ کراوە،ژمارە ی لاپەڕەکان(٦٠٤)ە (**مجمع الملک فهد لطباعة المصحف الشريف.ص.ب ٦٢٢ المدينة المنورة).**

وشەی **(الله)** ٢٦٩٩ جار دووپات بۆتەوە وشەی**(رَبّ،الـرَّبّ)** لەم ژمارەیە زیاترە ناوە جوانە کانی خوداوەند **(الأسماءالحُسْنی)**٢٠٠٨ جار دووبارە بۆتەوە گوایا(خوا) ژمارەی (٩٩) ناوی دیکەی هەیە: **الجبّار،القهّار،الرحيم،الرحمان،الوهّاب،الفتّاح...هتد.**

لە سەر گۆی زەوی هیچ نووسەرێک لە پەرتوکێکی ٦٠٠-٦٥٠ لاپەڕە ییدا بە ئەو ژمارە بەربڵاوە، ناوی خۆی دووپات نەکردۆتەوە!

بەڕای کەسانی پسپۆڕ لە زانستی قورئاندا، مەبەست لە ئەم دووپاتکردنەوەیە ئەوەیە کە ئەم (ئایات)انەی قورئان سەرجەم فەرموودەکانی خوداوەند خۆیەتی.
هیچ کەس بۆی نییە یەکێک لە ئەو ناوانە لە خۆی بنێ ئەبێ پێشبەندی ناوەکە وشەی(عبد) واتە (کۆیلە) بێ.
بۆنموونە: **عبدُالجبّار، عبدُالقهّار، عبدُالرّحيم، عبدُالرّحمان، عبدُالوهّاب...هتد**
لە ئیسلامەتیدا(کۆیلایەتی) بەتاڵ نەکراوەتەوە گوایا تەنانەت لە بەهەشتیشدا ئەم چینە هەیە و بەسەر ئەهلی بەهەشتدا ئەگەڕێن و خزمەتی ئەهلی ئیمان ئەکەن.
ئەگەر لە سەرەتای ئیسلامەتیدا کۆیلایەتی لا ببرایە ئێستا شانازیمان ئەکرد کە ئیسلام پێش ئە براهام لینکۆلن عەبدایەتیی نەهێشتووە....
لە زمانی کوردیدا،وشەی (حەفت،حەوت) لە ئەم ناوانەی خوارە وە دا،دێتە پێش چاو:
- پشیلەی حەوت ڕۆح: کەسێ بۆ ماوەیەکی زۆر، بەرگەی ئێش و ئازار بگرێ.
- چاوێکی کرد بە حەوت چاو:بەوردی گەڕان بە دوای بەڵگەدا، بەوردی ئاگاداری ئەملا و ئەولای خۆ بوون.
- حەوت:حەفت،هەفت.
- حەفتبرا: حەوبراله، حەوتەوانە.
- حەفتا: حەوجار دە،حەوتا.
- حەوتبرا: کەسێکی زۆر خۆشەویست.
- حەفتاو:حەوت ئاو،شتنی جێ دەمی سەگ بە جارێک قوڕاو و شەش جار ئاو.
- حەوتانە:مزی حەفتە بە حەفتە. ڕۆژنامەی لە حەفتە یەکدا جارێک.
- حەوت خشتەکی: پارچە هەڵبەستی حەوت لەت.
- حەوتڕۆح:کەسێ درەنگ ڕۆح بدا بەدەستەوە.

- حەوشووکەرێ: ئافرەتێک دووسێ شوو زیاتری کردبێ.
- حەوجۆش: حەفتجۆش ،لولێنە (مەسینە)ی لە مس وقەڵایی دروستکراو.
- حەفترۆح: زیندەوەرێ کە درەنگ گیان بەدەستەوە ئەدات.
- حەوترەنگ: حەفترەنگ، دوو ڕوو جۆرێ مەخمەری ڕێڕێیە.
- حەوترەنگیلە: حەفترەنگیلە ،ڕە نگڕێژە،باڵدارێکە بە چەند ڕەنگ.
- حەوتم: چێشت وخۆراک بە خشین بە هۆی حەوتە ی مناڵ بوون,یان حەوتەی مردوو.
- حەوتمێردە: حەفتمێردە ،حەوتکەس کە لە غارێکدا قەتیس ماون،أصحاب الکهف.
- حەوتوو:حەوت ڕۆژەی مناڵ بوون.
-حەفتە:حەوتە،هەفتە، لە شەممە وە تا هەینی.
- حەوتە بیجاڕ: حەفتە بیجاڕ ،حەفترەنگە؛ حەوترینگە.
-حەوتکۆک: حە فتە کۆک ،جۆرێ کاتژمێرە کە حەفتە ی جارێک قوڕمیش ئەکرێ.
- حەفتە کێش: ئەسپ لە ماین پەڕاندن حەفتەیەک دوای زانی،واتە ماینەکە،یەک حەفتەیە، جوانووی بووە!
- حەوتەم :دوای شەشەم - حەوتەبەقەی ئاسمان
- حەوتەوانە: حەفتەوانان (ئەستێرە)،حەوتبرالە. - حەفترەنگە:فیلەتەن.
- حەوتەی زەیستان:حەفتەیەک دوای منداڵ بوون. - حەوتبەند:جۆرێ شیعر.
- حەوتیر:جۆرێ دەمانچەیە حەوت فیشەک ئەخوا. - حەوتگوڵ:جۆرێ گەنم.

– مـــاری حەوت سەر:کەســـێکی بزێـــو و زیـــانبەخش. – حەوت فرسەخ:شوێنێکی زۆر دوور.

*****

لە وەرزشی (یوگا)دا و لە بیروهیزری هندۆسدا، مەبەست لە(چاکرا): هەریەک لە ناوەندەکانی هێزوتوانایی لە لە شی مرۆڤدا. وشەکە لە بنەڕەتـدا سانسـکریتییە بـە واتا(چـە رخ،سـوور)،بۆ چارەسـەری نەخۆشی. لەشی مرۆڤ کراوە بە حەوت(٧) ناوەندە وە،هە ر یەکە یان پێی ئەوترێ (چاکراCHAKRA).

١– ناوەندی تەوقی سەر.
٢ـ ناوە ندی برۆ(ناوچە وان).
٣– ناوەندی قوڕگ.
٤– ناوەندی دڵ.
٥– ناوەندی ڕۆژ(خۆر).
٦– ناوەندی سپڵ.
٧– ناوەندی هەردوو ڕان و قاچوقول.

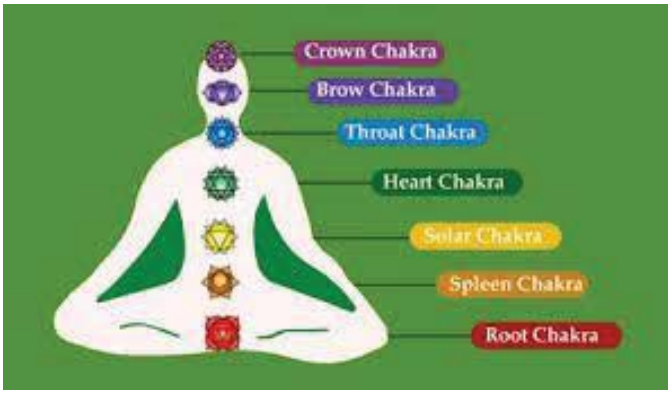

وشە بیانیەکانی ناو قورئانی پیرۆز:

قورئانی پیرۆز بە پێوەری زمانەوانی ئێستاش لە پاکی و رەوانیدا سەرسوڕمێنیکی زمانی عەرەبیە.

به ئەو وشەو ڕستانە وتراوە، کە لە ئەو سەردەمە دا لە ئارادا بووە و باو بوون.

بۆیە ئەبینین دەیان وشەی نەژادی پەهلەوی و زەردەشتی و ڕۆمی و سانسکریتی ویونانی و لاتینی وکوردی و ئارامیی کۆن وقبطیی تێدایە.دواتر زۆریان تعریب کراون وبوون بە (چاوگ) و دەیان وشەی دیکەیان لێدەرهێنراوە و لێ داڕێژراوە و زمانی عەرەبی یان دەوڵەمەند کردووە بۆ نمونە، دواتر ئەو وشەگەلەتان پێشکەش ئەکەم.

لە زمانی عەرەبیدا سودێکی ئێجگار زۆر لە(چاوگ-مصدر)ی وشە وەرگیراوە بۆ نمونە

وشە ی(كَتبَ،يكتب،أن يكتب،كِتابة....) دەیان وشەی دیکەی لێدەر هێنراوە و داڕێژراوە.

لە زمانی کوردیدا هەزاران (کردار و چاوگ و ناو)مان هەیە وشەی دیکەی لێدەر نەهێنراوە و لێ دانەڕێژراوە بە ڵکوو بە پێچەوانەوە زۆر وشە ی پاراو و باو و لە سەر زمان ئاسان و لای شاعیرانمانە وە بە کارهێنراو تێکدراوە و کراون بە وشەیەکی(جامد).

(کتێب) کراوە بە (پەڕتوک)،(قەڵەم،خامە) کراوە بە(پێنوس) و (دەفتەر) کراوە بە(تێنوس)، (سەعات و سات و کاتژمێر) کراوە بە (کاژێڕ)،(دڵنیا) کراوە بە (ڕاشکاو).....،

لە لای کوردێکی دەشتەکیی لە خوێندن دوور و نەخوێندەوار ئە م وشانەی بۆ بدرکێنی تەقە لە سەریەوە دێت وا ئەزانێ بەیتو باڵۆرە یە .

(كاژێڕ)، وا ئەزانێ یەکەمجارە (کا) لە (ژێر) ئاوەوە بڕوا،بۆ(ڕاشکاو)، تە ماشای دواوەی خۆی ئەکات بزانێ لە (ڕێ،ڕا) دا چیی (شکاندووە)...

لە زمانی کوردیدا ناوی ئەندامەکانی لەشی مرۆڤ لەتەوقی سەرەوە بیگرە هەتا قولە پێ دەیان وشەی دیکەی لێدەرهێنراوە و لێ داڕێژراوە: تەنانەت (چاوگ، کردار، ئاولناو، ئاوەڵکردار...هتد.)

بۆ نموونە وشەی (چاو) بڕوانە فەرهەنگی هەمبانە بۆرینەی مامۆستا هەژار،١٦٥(ناو، ئاوەڵناو،کردار،ئاوەڵکردار، چاوگ) ئەگرێتە خۆی خۆزگە بۆ وشەکانی پەیوەندیدار بە دەور و پشتمانیشەوە زمانەوانەکانمان هەمان ڕێگە بگرنە بەر.

بەڵام نەک وەک مامۆستا مەسعود محمد هەنگەڵانی کردووە بە (هەنگڵستان) و کونگەڵانی کردووە بە (کونگەڵستان) و مەشکەڵانی کردووە بە مەشکەڵستان....هتد..

لە قورئانی پیرۆزدا وشەی (إبليس ،فِردَوس ،جَهنّم ، مَرجان)ی ئاڤێستای زەردەشتی و دەیان وشەی دیکەی بیانی...هتد. کە ئەو کاتانە لە سەر زمان بووە دەقاو دەق وەک خۆی بەکار هاتووە و وتراوە تەوە دوای تعریب کردنی هە ندێکیان(چاوگ و بەشەکانی دیکەی ئاخاوتنیان لێدەر هێنراوە).

أبّا: گژوگیا(بۆ داو و دەرمان، سەوزەوات : بۆ- خواردن.ئالیک-)کلأ وعُشْبًا . أو هُوَ التِّبْن خاصّة: وَفَاكِهَةً وَأَبًّا.سورة عَبسَ.نبطی.

أباريق: مەسینە،سوراحی.أواني: بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ- سورة الواقعة – فارسي.

أبَدا: بەردەوام. ماكثين فيها أبَدا. سورة الكهف- زەردەشتی.

أبَداً: إِنَّهُم إِن يَظهَروا عَلَيكُم يَرجُموكُم أَو يُعيدوكُم في مِلَّتِهِم وَلَن تُفلِحوا إِذاً أَبَداً ـ سورة الكهف. فارسي.

إبراهيم:براى مه،براى ئيمه:وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ - سورة البقرة- زەردەشتى.

إبلَعي: قووتى ده،هه ڵيلووشه.وَقيلَ يا أَرضُ إبلَعي ماءَكِ وَيا سَماءُ أَقلِعي وَغيضَ الماءُ وَقُضِيَ الأَمرُ- فەرمان،سپارده.سورة هود- سانسكريتى.

إبليس:ئيبليس،شه يتان.الشيطان. وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ- سورة البقرة – زەردەشتى.

أخلد: أخلد إلى الأرض- مانەوه،نيشتەجێ بوون.ركن إلى الدّنيا ورضي بها. وَلَو شِئنا لَرَفَعناهُ بِها وَلـكِنَّهُ أَخلَدَ إِلَى الأَرضِ وَاتَّبَعَ هَواهُ - سورة الأعراف-عبري .

ادريس: وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِّنَ الصَّابِرِينَ- سورة الأنبياء- زەردەشتى.

أرائك: تەختى پاشايى،كورسى.الأسِرّة في الحجال ،حجلة محركة(بيت يزيّن بالقباب و الأسِرّة والستور). مُتّكئين فيها على الأرائِک، نِعمَ الثّواب- سورة المطففين- حبشي.

آزر- ئاگر- نار- وإذ قال إبراهيم لأبيهِ آذرأتتّخذأصناماً آلهة- سورة الأنعام- زەردەشتى.

أسباط: أولاد يعقوب أو أحفاده .قُولُوا آمَنَّا بِاللَّـهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنزِلَ إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ - سورة البقرة-عبري.

إستبرق:جلوبەرگى ئاوريشم. غليظ الدّيباج ،الديباج الغليظ- وَيَلبَسونَ ثِيابًا خُضرًا مِن سُندُسٍ وَإِستَبرَقٍ - سورة الكهف-فارسى.

إسرائيل: لقبُ يعقوب عليه السلام.يا بنى إسرائيل اذكروا نِعمَتى الّتى أنعَمتُ عليْكم - سورة المائدة – لاتينى،يونانى.

إسماعيل: قَالُوا نَعْبُدُ إِلَـٰهَكَ وَإِلَـٰهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَـٰهًا وَاحِداً- سورة البقرة -لاتينى.

إسحاق: نَعْبُدُ إِلَـٰهَكَ وَإِلَـٰهَ آبَائِكَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَـٰهًا وَاحِداً- سورة البقرة - لاتينى.

أسفاراً: پەڕتوكى گەوره.كُتبا عظاما. مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَاةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أسفاراً –
سورة الجمعة- سرياني .

إصرى:پەيمانم.عهدي .قال أأقرَرتم وأخذتم على ذلک إصرى- سورة آل عمران – نبطي.

أصنام: بته كان .فأتوا علی قومٍ يعكفون على أصنامٍ لَهُم-الاعراف- نبطي.

أقفالها:قفل. أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا- سورة محمد-فارسي.

أكواب: بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ - سورة الواقعة – نبطي.

-أليَمّ:البحر. فَانتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ – سورة البقرة -عبري.

أمَد:مۆڵەت،كات. فَطالَ عليهم الأمَد- سورة الحديد.زەردەشتی،فارسی.
إناه: ئارام،حەوسەڵە.يأَيُّهَا ٱلَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تَدْخُلُواْ بُيُوتَ ٱلنَّبِيِّ إِلاَّ أَن يُؤْذَنَ لَكُمْ إِلَىٰ طَعَامٍ غَيْرَ نَاظِرِينَ إِنَاهُ- سورة الاحزاب- بەربەری، ئەمازیگی.
إنجيل: مژدە،دەنگوباس.البشارة أو الخبر السار - نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنْزَلَ التَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ – سورة آل عمران -لاتینی.
أوّاب: پەشیمان..وأذكُرعبدَنا داود ذا الأيدِ إنّه أوّاب - سورة صَ - قبطی.
أَوّاهٌ:بەسەبر.إنَّ إبراهيمَ لَحَليمٌ أَوّاهٌ مُنيبٌ- سورة التوبة – قبطی.
إلياس: و زكريّا و يحى وعيسى و إلياس كُلٌ مِن الصّالحين- سورة الأنعام-لاتینی.
أيوب: وَأَيُّوبَ إِذْ نَادَى رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ - سورة الانبياء- لاتینی.
بَخس:نزم،كەم،هەرزان. وشَروه بِثَمَنٍ بَخس- سورة يوسف- قبطی.
برزخ:بەرزایی، زەوی یان وشكایی نێوان دوو دەریا. ومِن ورائهم بَرزخ - سورة المؤ منون- زەردەشتی.
برهان: بەڵگە،پاساو.ياأيّها الناس قد جائكم بُرهانٌ من ربِّكم- سورة النساء. زەردەشتی
بطائنها: ناواخن. مُتّكئينَ على فرشٍ بَطائنُها مِن إستَبرَقٍ- سورة الرحمن-قبطي.
بعير:وشتر. قالوا نفقدُ صواعَ الملكِ و لِمَن جاءَ بِه حملُ بعيرٍ- سورة يوسف-عبري.
بيع: فرۆشتن.پەنابۆبردن.لولا دفع الله بعضهم ببعض لهدمت صوامعُ و بيع- سورة الحج-فارسي.
تابوت : الصندوق- وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ آيَةَ مُلْكِهِ أَن يَأْتِيَكُمُ التَّابُوتُ فِيهِ سَكِينَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ - قبطي .
تنور(التَّنُّورُ):چاوگە،سەرچاوەی كانی. نبع الماء. حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ فِيهَا مِنْ كُلٍّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ - سورة هود- زەردەشتی.
تُبَشِّرَ:مژدە پێدان. فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ- سورة الإسراء- نبطي.
تحت: ژێر. قُل هو القادرُ على أن يبعثَ عليكُم عذاباً مِن فوقِكُم أو مِن تحتِ أرجلكُم- سورة المائدة- نبطي.
جبت(الجِبْت):بت.سيحر،جادو. بكلِّ معبود أو مُطاع من دون الله. ألَم ترَ إلى الّذين أوتوا نصيباً مِن الكتابِ يؤمِنون بِالجِبْت والطّاغوت- سورة النساء- حبشي.
جحيم:جەهەننەم.ولا تسأل عن أصحاب الجحيم- سورة البقرة- قبطی.
جُناح: گوناە،تاوان.، فَمَن حجّ البيت أو إعتمَر فلاجُناح عليه أن يطوفَ بِهما- سورة البقرة-حبشی.
جَهنّم:جیهانی دووەم،دۆزەخ. وادي النار- وإذا قيلِ لهُ إتّقِ الله أخَذتْه العِزّة بِالإثمِ فحَسبُه جَهَنّم- سورة البقرة- ئاڤێستای زەردەشتی.

حجّ: وللهِ على النّاسِ حجّ البيتِ مَن أستطاع إليهِ سبيلاً- سورة آل عمران – مغربي،ئەمازيگی.
حَصَبُ: ڕۆيشتن،چوون بەرەو..إنّكم و ما تَعبدون مِن دونِ اللهِ حَصَبُ جَهَنّم - سورة الانبياء- زنجي.
حِطّةٌ: إهانة. تحقير. إذلال.و ٱدخُلوا البابَ سجّدا و قولوا حِطّة نَفرِ لَكُم خطاياكُم- سورة البقرة- قبطی.
حنانا: وحنانا مِن لدُنّا وزكاة وكان تقيّا- سورة مريم.سانسكريتی،ئارامی.
حَوارِيّون(الحَوارِيّون): أصدقاء عيسى وخواصُّه وأنصاره .قال الحَوارِيّون نحنُ أنصار اللهِ آمَنّا بِاللهِ- آل عمران- زەردەشتی.
حويا(الحَوايا):إلّا ما حَملَت ظهورهُما أو الحَوايا أو ما إختَلطَ بِعظمٍ-سورة النساء- حبشي.
دَأب: عادة وشأن.كَدأبِ آل فرعونَ والّذين من قبلِهِم كذّبوا بِآياتِنا- سورة آل عمران. قبطی.
دَراهِمَ:درهه م،په نجايی- وشروه بِثمنٍ بَخسٍ دَراهِمَ معدودة- سورة يوسف. يونانی،لاتينی.
دَرَسْتَ: و كذلک نُصَرِّفُ الآيات و لِيقولوا دَرَسْتَ و لِنُبيّنُهُ لِقومٍ يعلَمون- سورة الأنعام-عبری.
دُرّىّ:دوڕ. الزجاجةُ كأنّها كوكبٌ دُرّىّ يوقدُ من شجرةٍ مُباركةٍ زيتونةٍ- سورة النور- ئاڤيستای زەردەشتی.
دُلوکِ: أقِمِ الصلاة لِدُلوکِ الشمس الى غسق اللّيل و قرآن- سورة الفجر- ئاڤيستای زه رده شتی.
دين(الدّينُ):وأقيموا وجوهكم عند كلّ مَسجدٍ وأدعوه مخلصين له الدّين- سورة الأعراف- ئاڤيستای زەردەشتی.
دينار(بِدينار):دينار. ومِنهُم مَن إن تأمنه بِدينارٍلايؤده إليک إلّا مادُمت عليه قائماً- سورة آل عمران- فارسي ، يونانی،لاتينی.
راعِنا: كلمة سبّ وتنقيصٍ عند اليهود. يا أيّها الّذين آمنوا لاتقولوا راعِنا وقولوا أنظرنا وٱسمعوا- سورة البقرة-عبری.
ربّانيون(الرّبّانيّون):يحكُم بِها النبيّون الّذين أسلَموا للّذين هادوا والربّانيون والأحبار- آل عمران -عبري ، سرياني.
رَبّيون: علماء فقهاء أو جموع كثيرة .وكأيّن من نبيٍّ قاتلَ مَعه رَبيّون كثير- سورة آل عمران- سرياني.
رحمان(الرحمان): بِسمِ اللهِ ٱلرّحْمان ٱلرّحيم- سورة الفاتحة-عبری.
رَسّ(الرّسّ):كذبتْ قبلهُم قومُ نوح وأصحاب ٱلرّس وثمود- سورة- ق- زەردەشتی.

رِزْق: كل ماتَنتَفِع به، مَورد .كلوا وٱشربوا من رِزْقِ الله- سورة البقرة. زەردەشتی.
رِضْوانٌ:خالدين فيها و أزواج مطهّرة و رِضوانٌ مِن الله- سورة آل عمران.نبطی.
الرقيم: اللوح فيه أسماؤهم وقصّتهم .أَم حَسِبتَ أَنَّ أَصحابَ الكَهفِ وَالرَّقيمِ كانوا مِن آياتِنا عَجَبًا - سورة الكهف- زەردەشتی.
رَمْزاً:قالَ آيتُک ألّا تُكلّم النّاسَ ثلاثة أيّام إلّا رمْزا- سورة آل عمران -عبري.
رهبان(الرّهْبانِ):إنّ كثيراً مِن الأحْبار و الرّهْبان ليأكلون أموال النّاس بِالباطِل- سورة التوبة.سرياني.
رَهْواً:وٱترُک البَحرَ رَهْواً إنّهم جُندٌ مُغرقون- سورة الدخان – سرياني.
روم(الروم):ألم.غلبت الروم.فى أدنى الأرضِ- سورة الروم- زەردەشتی.
زبانية(الزّبَانِيَة): فلْيَدْع ناديهِ.سَندْع الزّبَانيَة- سورة العَلَق. فارسي، زەردەشتی.
زُخرُف: يوحى بعضهم الى بعض زُخرُف القولِ غروراً- سورة الأنعام. فارسي،زەردەشتی.
زرابِيّ: ونَمارق مَصفوفة.و زرابِيّ مَبثوثة- سورة الغاشية- فارسی.
زكاة :حصّة من المال -عبري.
زَمْهرِيرا: مُتّكئين فيها على الأرائِک لايرون فيها شمسا ولا زَمْهريرا- سورة الإنسان-ئاڤێستای زردەشتی.
زنجبيل :زه نجه فيل– سورة الإنسان- زەردەشتی.
سجل: الصّحيفة التي يُكتب فيه- سورة الأنبياء- حبشي ، فارسي.
سجيل : الطين المتحجّر،الحجر من الطين - سورةالحجر- زەردەشتی.
سُجين: سورة المطففين – فارسی.
سَخِط: لَبِئسَ ما قدّمت لهم أنفسهم أن سَخِطَ الله عليهم- سورةالمائدة.عبری.
سِراجا: وجعل فيها سِراجاً و قمراً مُنيرا- سورةالفرقان.فارسی.
سرادق : الفسطاط أو الخيمة – زەردەشتی.
سَرابيل: وجعل لكم سَرابيل تقيكم الحَرّ-سورةالنحل.فارسی.
سرداق: سورةالكهف-فارسي.
سريا: سورة مريم-سرياني ،نبطي ،يوناني.
سفرة:ئاشتيخواز.سه فيران-سورةعبس.ئارامی.
سقر: - سورة المدثر- فارسی.
سجدا: - سورة البقرة- زەردەشتی.
سَراباً:و سَيّرت الجِبال فكانت سَراباً- سورة النبأ- زەردەشتی.
سكراً: سورة النحل- حبشي.

سلسبيل: سورةالإنسان- زەردەشتی.
سندس: رقيق الدّيباج (الحرير).وَيَلبَسونَ ثِيابًا خُضرًا مِن سُندُسٍ- سورة الكهف- فارسي ، سانسكريتی.
سورة : فصل من كتاب . سرياني .
سينين: سورة التين-حبشي.
سيناء: سورة المؤمنين -نبطي،قبطی.
سيدها: سورة يوسف- قبطي.
شطر: جِهَة. وجِهَة. إتِّجاه .فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ.سورة البقرة- حبشي.
شَنَآنُ:ولا يَحرمَنّكم شَنَآن قومٍ أن صدوكم عن المسجد الحرام ان تعتدوا- سورة المائدة. سانسكريتی
شهر: . أحد أشهر السَنَة . شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ. سورة البقرة-سرياني.
شَواظ: يُرسِل عليكما شواظ من نارٍ و نحاسٍ فلا تَنتصِران- سورة الرحمان.سريانی.
شَيءٍ: أمر .أىّ أمر يُذكَر .فسواهُنَّ سبع سمواتٍ وهو بِكلّ شَيءٍ عليم- سورة البقرة- مغربی،ئەمازيگی.
صَدقات(الصّدقات): إنّما الصّدقات للفقراء والماساكين والعاملين عليها- سورة التوبة. عبری.
صراط: الطريق الواضح الذي لا إعوجاج فيه .سورة الفاتحة-رومي.
صَرْصَر: وأمّا عاد فأهلكوابِريحٍ صَرْصَرعاتية- سورة الحاقة-ئاڤێستای زەردەشتی.
صرهن(فَصُرهُنّ): قالَ فَخُذ أربعة مِن الطّيرَفصُرهُنّ إلَيک- سورة البقرة- نبطي ، رومي.
صلوات: سورة الحج-عبري،ئارامی..
ضَنْكا: و مَن أعْرضَ عن ذكرى فإنّ له مَعيشة ضَنْكا- سورة طه.عبری.
طاغوت: ما يُطغي من صنم وشيطان ونحوهما . فَمَن يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللَّـهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ سورة البقرة- حبشي.
طفقا: يخصفان، شرعا وأخذا يلزقان. سورة الأعراف- رومي.
طوبى: سورة الرعد- حبشي ، سانسكريتی.
طور: سورة الطور-سرياني ، نبطي،رومی.
طوى: سورة طه -عبري.
عبدت: سورة الشعراء- نبطي.
عدن: سورة التوبة -سرياني ، رومي.
عرم: سورة سبأ – حبشي،قبطی.
غَسّاقٌ: هذا فليذوقوا حَميم و غَسّاق- سورة صَ.عبری،رومی.

غَسَقِ: أقِمِ الصّلاة لِدلوك الشّمس الى غَسَقِ اللّيل وقرآن الفَجر- سورة الإسراء- فارسى.
غِسْلين: فلَيس له اليوم ههُنا حميم.ولا طعام إلّا مِن غِسْلين- سورة الحاقة- فارسى.
غيض: نقصَ وذهب في الأرض - سورة هود –حبشي.
فردوس:فيرده وس،به هه شت. البستان الجميل ، جنة عدن- أعلى الجنّة وأوسطها وأفضلها - سورة الكهف ئاڤيستاى زەردەشتى.
فوم:سير.ثوم. وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَن نَّصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنبِتُ الْأَرْضُ مِن بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِهَا وَبَصَلِهَا. سورة البقرة -عبري.
قراطيس-سورة الانعام.فارسى.
قسط: العدل . أو ذوات العدل. سورة الأنبياء -رومي.
قسطاس:الميزان. سورة الإسراء.رومي.
قسورة: شێر.الاسد . سورة المدثر- سانسكريتى.
قطمير:قەتمەر،سورباو.
قطنا: سورة صّ- نبطي.
قَمْطَريراً: إنّا نخاف مِن ربّنا يوماً عبوساً قَمْطَريراً- سورة الإنسان- فارسى.
قمل (القمّل): ئه سپێ،مۆريان.الدَّبى أو القراد أو القمل المعروف.سورة الأعراف- عبري ، سرياني.
قنطار: سورة أل عمران- رومي ، سرياني.
قَوارير: قالَ إنّهُ صَرحٌ مُمرّد مِن قَوارير- سورة الانسان- عبرى.
كأسٍ:يُطافُ عليهم بِكأسٍ مِن مَعين- سورة الصافات- زەردەشتى.
كافور: سورة الإنسان- زەردەشتى
كفر: سورة البقرة- نبطي.
كفلين: ضعفين. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّـهَ وَآمِنُوا بِرَسُولِهِ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِن رَّحْمَتِهِ- سورة الحديد-حبشي.
كورت: سورة التكوير- زەردەشتى.
كنز: سورة هود- زەردەشتى.
كهف(الكَهفْ): النّقب المُتسع في الجبل- أم حَسِبتَ أنَّ أَصحابَ الكَهفِ والرَّقيمِ كانوا مِن آياتِنا عَجَبًا - سورة الكهف- لاتينى،يونانى.
كهل(كَهْلاً): حال اكتمال قُوَّتِه (بعد نزوله). ويُكلّمُ النّاس فى المَهد و كَهْلاً و مِن الصّالحين- سورة آل عِمران- عبرى.
لينة: سورة الحشر-عبرى ،يثرب.
مائِدة: هل يستطيع ربّک أن ينزلَ علينا مائِدة مِن السّما ء– سورة المائدة- عبرى.
متكأ: سورة يوسف-حبشي.

مجوس: سورةالحج- زەردەشتی.
ماعون(الماعُون) : الّذين هُم يرائون .و يَمنعونَ الماعُون- فارسی.
مرجان سورة الرحمن- زەردەشتی.
مزّمّل: قبطی.
مسجد(مزداكده-مسكده- مسگد-مسجد، مزگه وت)- زەردەشتی.
مُسفرة:نورانی و گەش- سورة عبس- زەردەشتی.
مسك:میسک،مسک- سورة المطففين- زەردەشتی.
مشكاة: الكوة- سورة النور-سانسكريتی.
مقاليد: - سورة الزمر- فارسي.
مرقوم: - سورة المطففين.عبري.
مزجاة: - سورة يوسف. قبطي.
ملّة : الشريعة أو الدين والمذهب - زەردەشتی
ملكوت:- سورة يس- نبطي.
مناص: - سورة صَ- نبطي.
منسأة: - سورة سبأ.حبشي.
منفطر: - سورة المزمل- حبشي.
مهل: - سورة الدخان- مغربي ، بربري،ئەمازیگی.
ناشئة الليل:- سورة المزمّل- قبطی.
نَمارِقٌ: وأكوابٌ مَوضوعة.و نَمارِقٌ مَصفوفة-- سورة الغاشية. زەردەشتی.
هُدْن: هُدْنا إليك، تبنا ورجعنا إليك- سورة الأعراف-عبري.
هود: قالوا يا هود ما جِئنابِبَيّنةٍ-- سورة البقرة- زەردەشتی.
هدنا: - سورة الأعراف- عبري.
هْوَن:- سورة الفرقان-سرياني.
هيت لك:- سورة يوسف- قبطي ،سرياني ،عبري.
وراء : قبطي،نبطي.
وردة:- سورة الرحمن- سريانی.
وَزَر:- سورة القيامة-نبطي.
ياقوت:- سورة الرحمن-فارسی.
يحور:- سورة الانشقاق-حبشي،قبطی.
يَس: (يسنا- ياسا)- زەردەشتی.
يصدون:- سورة الزخرف-حبشي.
يصهر: - سورة الحج-مغربي،ئەمازیگی.

يّمّ:– سورة طٓه : - سرياني ، عبري.
يهود(اليّهود):وقاَلَتِ اليهودُ لَيسّتِ النّصارى على شيء-– سورة البقرة-فارسى.
يوسف: قبطي، سرياني، عبري.

****

ناوی بێتەلەکانی بارەگای بارزانی, دەزگای بێتەلی کۆمار، پیرمام

١ – عبدالله دەروێش عەلی بێتەلی بارەگای بارزانی لە شۆڕشی ئەیلولدا ، لەشۆڕشی گولانیشدا بەڕێوەبەری مخابەرەی گشتی بووە . نووسەری پەڕتوکی {چەند زانیارییەک لەسەربێتەل}و(چونیەتیی ئیشکردنی لەشۆڕشی ئەیلول وگولاندا)،ساڵی ٢٠١٨چاپکراوە و بڵاوکراوەتەوە.

زانیاریی سوودبەخشی تێدایە دەربارەی جۆری ئامێرەکانی بێتەل لەدەزگاکانی موخابەرەی گشتیی شۆڕشی ئەیلول وشۆڕشی گولاندا .بەشێوەیەکی هونەری زانیاریی دیکەی سوودبەخشی تۆمارکردووە سەبارەت بەهەمووبەشەکانی پەیوەندیدار بە (ئامێری بێتەل)ەوە.

١– عبدالله مەلا نەجم بێتەل لە بارەگای بارزانی.

٢– طەها ....ئاکرەیی.

٣ – فەتحی عەبدوڵا ئاکرەیی.

٤ – یوسف مەلا ئەحمەد .
٥ – شیت خورشید.
٦– عبدالله حەسەن چیچۆ.
٧ – حازم ڕەشید ئاکرەیی لێپرسراوی بێتەلەکانی بارەگای بارزانی لەهەمان کاتدا نووسەری جفرەی بارەگاکە.

تێبینی: بەرپرسانی سوپای شۆڕشگێڕی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستان، خۆیان هەستاون بە بەکارهێنانی جفرە بۆ نووسین وکردنەوەی بروسکەکۆدکراوەکان ،چونکە پەڕاوی جفرە لە مخابەرەی گشتییەوە تەنها بۆ بەرپرسان بەناوی خۆیانەوە نیردراوە وە پاراستنی جفرەکان لە ئەستۆی خۆیاندا بووە .

ناوی بێتەلەکانی م. س. و مەکتەبی عەسکەری لە شۆڕشی ئەیلولدا ١٩٦١-١٩٧٥

١ – جەمال ڕەشید محەمەد (کانێسکانی) بێتەل لەمەکتەبی سیاسی. دواتر یاریدەدەری بەڕێوەبەری گشتیی دەزگای موخابەرە و جفرەی شۆڕشی ئەیلول و مامۆستای خولەکانی پەیوەندیدار بە ئامێری بێتەلەوە لەبارەگای موخابەرەی گشتی لە ناوپردان.
٢ –سالم ڕەسوڵ بێتەل لە مەکتەبی سیاسی، مەکتەبی عەسکەری.
٣ – سە عید ئەحمەد فەتاح (خانەقینی).
٤ – ئەحمەد بارام (فەیلی).
٥ – شاکر حاجی صبری.
٦ – جەمال ئەحمەد حەمە غەریب.
٧ – مصطفی یونس بێتەل لە (م ع).
٨ – سە عید ....کەرکوکی بێتەل لە (م س) .

٩ – شازاد فوئاد مەجید بێتەل لە (م ع) ، لە مانگی چواری ١٩٧٤ پەیوەندی کردووە بە شۆڕشەوە.
١٠ – عەلی سەعید ئەحمەد مفەوەزی پۆلیس، بێتەل لە (م . س) لە مانگی سێی ١٩٧٤ پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە .
١٢ – محەمەد خۆخی بێتەل لە (م س) ، (م ع) .
١٣ – مەنصور شوکر کەرکوکی بێتەل لە (م س) .
١٤ – حەمەڕەزا ئیبراهیم شاری بێتەل لە(م س)لە ساڵی١٩٧٤پەیوەنەی بە شۆڕشی ئەیلولەوەکردووە.

چەند کادیرێکی دیکەی بێتەلەکانی ئاراس و مخابەرەی گشتی

١ – ئەفسەری پۆلیس کەمال ئەحمەد بەرقی، ماوەیەک بەرپرسی بێتەلی ئاراس .
٢ – صەبری بۆتانی ماوەیەک بەرپرسی بێتەلی ئاراس .
٣ – عزەت شوکر ئاکرەیی ماوەیەک بەڕێوەبەری مخابەرەی گشتی بووە لە ساڵی١٩٧٠دا ڕۆڵێکی گرنگی هەبووە لەچاککردنەوەی ئامێری چارچکردنی پاتری وئامێری بێتەلدا،بەشێوەیەکی هونەریی سوودبەخش،بەردەوام جێ دەستی دیاربووە لەم بوارە گرنگەدا بۆ ڕاپەڕاندی ئەم ئیشەگرنگە جارەهای جار لە بارەگای موخابەرەی گشتییەوە لە ناوپردانەوە بەپێ بەرەو ئەو گوند و چیایانە دەکەوتەڕی کە بارەگایەکی بێتەلی لێیەو ئامێری باتری چارچەرەکەلەکارکەوتووە،یان ئامێری بێتەلەکە لەئیش وەستاوە.... ناوبرا، پسپۆڕ بوو،لەوبوارەدا،بەسەرکەوتووی ئیشەکانی ڕائەپەڕاند: ئامێرەکانی بێتەل و چارچەرەکانی ئەخستەوە ئیش.

ناوی ئەوکادیری بێتەلانەی لە موخابەرەی گشتیی شۆڕشی ئەیلولدا دەسبەکاربوون

١- مصطفى حسێن محەمەد (یەکەم کادیری بێتەلی شۆڕشی ئەیلول بووە، لە سەریەکەم ئامێری بێتەل. لەسەرەتای ساڵی ١٩٦١). لە ناوچەی بادینان(لەشکری یەک) لە گوندی(قومری) بەرواری باڵا بەردەوام دەسبەکار بووە هەتا ساڵی١٩٧٥.

٢- حەمە ڕەزا عبدالرحمن بێتەل لەبارەگای بێتەلی ئاراس لەسەرەتای ساڵی ١٩٦٣هاتە ناو شۆڕشەوە هەتا ساڵی١٩٧٥ دەسبەکار بووە .

٣- مەلا سلێمان محمود (بێتەل لە سەرەتای شۆڕشی ئەیلول ساڵی ١٩٦٢ هاتە ناو شۆڕشەوە) لە سەر بێتەلی ئاراس(بارەگای گەڕۆکی سەرۆک بارزانی) دەسبەکار بووە هەتا ساڵی ١٩٧٥.

٤- مەلاعبدالله ڕەئوف قەمچوغەیی بێتەل لە سەرەتای شۆڕشی ئەیلول ساڵی ١٩٦٢ هاتە ناو شۆڕشەوە لە بارەگای بێتەلی ئاراس دەسبەکاربوو.

٥- نایب زابت ئەحمەد عیسا بارزانی بێتەل لە سەرەتای ساڵی ١٩٦٢ لە بارەگای بێتەلی ئاراس دەسبەکار بوو هەتا کۆتایی هەمان ساڵ .

* - عیماد شێخ عثمان بارزانی ساڵی ١٩٦٣ پەیوەندیی بە شۆڕشەوە کرد لە بارەگای بێتەلی ئاراس دەسبەکاربوو. کادیرێکی گەنجی هەڵکەوتوو و بە توانابوو، لە ماوەی سێ هەفتەدا هێمای مۆرس بە تەواوەتی فێربوو و بروسکەی دام و دەزگاکانی میریی بە سەرکەوتویی وەردەگرت.

چالاکیەکەی بریتی بوو لە (بەڕێوەبردنی ئامێری بێتەلی ئینصات لە چیای شیرین)، هاوینەهەواری(ئاڤشخۆر).

ئەوکاتە (ساڵی ١٩٦٣) ماڵ و بارەگای ڕەوانشادان شێخ احمد بارزانی وشێخ عثمان بارزانی و شێخ محمد خالد بارزانی هەروەها بارەگای بێتەلی ئاراس لە هەمان ئەو شوێنەی سەرەوەدا بوو.

ڕەوانشاد شێخ عثمان بارزانی فەرمانی لە (ڕەوانشاد شێخ احمد بارزانی)ی باوکی وەردەگرت بۆ ناونووسکردنی پێشمەرگەی نوێ لە ناو عەشیرەتەکانی بارزاندا و پڕ چەککردنیان و ناردنیان بۆ بەرەکانی شەڕ لە چیای پێرس و ڕووبەڕوی مێرگەسور، لە سەر پردی(چامە) ڕوباری چامە واتە سەرپەرشتی دابینکردنی پێویستیەکانی بەرەی شەڕی دەکرد وەک:

خواردن و ئازوقە و تەقەمەنی و پڕ چەککردنی گەنجانی بارزانیی لێهاتوو و ناردنیان بۆ ئەو شوێنانە بە گوێرەی پێویست و خوازی سەرۆک مصطفی بارزانی (کە بەردەوام سەنگەرەکەی لە دامێنی چیای پێرس بوو) پشت گۆندی بیرەکەپرە.

ڕۆژی هەینی ١٩٦٣/٧/١٢ کاتێ سەرۆک بارزانی لە دامێنی چیای (پێرس) سەرپەرشتیی بەرەی شەڕی دەکرد لە هاوینەهەواری (ئاڤشخۆر)ەوە بەپێ گەیشتمە خزمەتیان و ژمارەیەکی زۆر بروسکەی گرنگم پێشکەش کرد لە بارەی پلانی هێرشی سوپای بەعس بەرەو لوتکەی (بوکو زاوا) لە چیای پێرس. ژمارەیەک لە ئەوبروسکانە هەردوو کادیری بێتەل حەمەڕەزا عبدالرحمن و عیمادشێخ عثمان بارزانی وەریانگرتبوو.

هێژا مەسعود بارزانی لە تەنیشت سەرۆک بارزانیەوە دانیشتبوو، فڕۆکەش بە بۆمبای هەمەچەشنە بۆردومانی شیوودۆڵ و لوتکەی

چیاکانی دەکرد و ڕەبەرزی و خۆڕاگری لەسەردەمو چاویان بوو بە دووربینیش جارجار تەماشای هێرش و دایقی فڕۆکەکانیان دەکرد.
لە هەمان دانیشتندا سەرۆک بارزانی دەستی کرد بە نووسینی نامەیاک بۆ شێخ محمدخالد بارزانی، بە لایەکی چاو و پڕ زەردەخەنەوە بە هێژا مەسعود بارزانی فەرموو: سەلامی تۆشم لە نامەکەدا نووسیوە!!
(شێخ عثمان بارزانی لە دایکبووی ساڵی ١٩٢٩ مانگی تەموزی ساڵی ١٩٧٧ خۆی و ژمارەیەک لە خێزانەکەی و بارزانیانی دیکە جینۆسایدکران) ڕەوانشاد شێخ عثمان بارزانی دومانی (خودانی بارزان ڕەوانشاد شێخ احمد بارزانی)ی باوکی بوو، لەهەموو بوارەکانی بەڕێوەبردنی سەرجەم عەشیرەتەکانی بارزان و ناوچەی بارزان (بەڕێوەبەرایەتی، کۆمەڵایەتی، کشتوکاڵ، ژینگە، عەماری تۆو،دانەوێڵە، پڕچەککردن، ڕامیاریی گشتی، سەرپەرشتیی مەرقەدی بارزان، پەیوەندیەکانی ناوخۆ و دەوروپشتی ناوچەی بارزان، بە نامەنووسین یان پەیوەندیی ڕاستەوخۆ)، هەروەها بەگوێرەی بارودۆخی ئاشتی، جەنگ، تەنانەت مازووچنینەوە، دارەبەن (دارقەزوان)ڕنینەوە....هتد.
ئەم نوێنەرایەتییەی باوکی بۆ ماوەی چواردەساڵی ڕەبەق بوو.

* عەشیرەتەکانی ناوچەی بارزان:

(شیروانی,بەڕۆژی،نزاری،دۆڵەمەری، مزۆری).
دانیشتوانی شارۆچکەی بارزان، عەشیرەتی(بەڕۆژی)ن.
*بەڕای هێژا صالح محمود بارزانی(نووسەروپسپۆڕ لە مێژووی شۆڕشەکانی بارزانیاندا): هەردوو عەشیرەتی(هەرکیی بنەجێ و گەردی)ش، بەشێکن لە عەشیرەتەکانی بارزان. دۆسکی و

نێروەیـــی لەخەبــاتی کوردایەتیـــدا بەردەوام لەگەڵ شۆڕشـــەکانی بارزانیاندا بوون.

* - مەلا بـــاقی کۆیســـــتانی (کوردســـــتانی ڕۆژهەڵات) لە سەرەتای شۆڕشەوە پێشمەرگە بووە و هاوڕێی سەرۆک بارزانی بوو، بەردەوام ڕادیۆی بە شانەوە بووە وگوێبیستی هەواڵەکانی جیهان بوو، بە زمانی فارسی ، دەنگو باسەکانی بۆ سەرۆک بارزانیدەگێڕایەوە.

لە خەباتی پێشمەرگایەتیدا لە بەشی ئینصات گوێبێستی ڕادیۆ بووە لە پێشمەرگایەتیدا تا ماڵئاوایی لە ژیاندا کردووە نزیک سەرۆک مصطفی بارزانی بوو. گولکۆکەی لەچیای(بەردەکلۆر- بەردەتەشی)ە بەرامبەر شارۆچکەی حاجی عمران.

* - مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ

ڕۆژی ١٩٦٢/١٢/٢١ ئەو کاتەی لەگەڵ هێزەتایبەتیەکەی بارزانیدا لە بێتواتە بووین، مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ (بەڕێوەبەری بنکەی بێتەلی پیرمام/ مەکتەبی سیاسی) هات بۆلام کە هەندێ خاڵی جفرەسازیی بۆ ڕوون بکەمەوە لەبارەی شیفرەی دام ودەزگاکانی میری. زۆر زیرەک و وریا بوو بە هەوڵی خۆی گەیشتبووە ئامانجێکی باش و یەکسەر سوودی لەڕێنماییەکانی من وەرئەگرت بێتەلی پیرمام،بروسکە جفرەکراوەکانی دامودەزگاکانی میریی وەرئەگرت ودەیخستە بەردەستی ئەمیش بە زیرەکی ولێهاتویی خۆی دەیتوانی بەشی هەرەزۆری بروسکە جفرەکراوەکان شی بکاتەوەوکلیلی جفرەکان بدۆزێتەوە.

بۆ تەواوکردنی هەوڵەکانی گەلێ پرسیاری وردی هەبوو بە کەیفخۆشیەوە هونەرە بنەڕەتیەکانی جفرەسازی کە لە کۆلێجی پۆلیس ساڵی ١٩٥٨خوێند بووم بۆم ڕوون ئەکردەوە ولێێ تێ دەگەیشت وبەکاری ئەهێنا لەشۆڕشی ئەیلولدا تەنها هەردوکمان پسپۆڕبووین لەزانستی جفرەسازیدا......کادیرانی دیکەی بێتەل لەشۆڕشی ئەیلولدا بۆیان نییە ئەم پسپۆڕییە بدەنە پاڵ ناوی خۆیان!!

دوای ڕەزامەندی بارزانی بڕیارماندا جفرەیەک لەنێوان (بێتەلی ئاراس و بێتەلی پیرمام)دا هەبێت. من بەشێوەیەکی هونەری جفرەیەکەم دانا کە هەرچی کەلێن وبێ هێزییەک لەجفرەی میریدا هەبوو لەئەو جفرەیەمدا چارەسەر بکرێ بەشێوەیەک هەرگیز دوژمن نەتوانێ حەلی بکات هەروەها مامۆستا ئیسماعیل سەرهەنگ لای خۆیەوە جفرەیەکی دروست کردبوو دوای پێداچوونەوەی جفرەکەی ئەو لەسەر لایەنە هونەریەکان ڕێککەوتین. پەڕتوکچەیەکی جفرەمان دروست کرد بۆ لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان و دامودەزگاکانی پارتی دیموکراتی کوردستان هەتا ئەمڕۆ هیچ پسپۆرێکی جفرە لای میری نەیتوانیوە بروسکەی جفرەکراوی شۆڕش حەل بکات مەگەر لەڕێی خۆفرۆشانەوە پەڕتوکچەی جفرەکەیان بەدەست گەیشتبێ. لەناوچەی (سیدەکان) دوو ڕۆژنامەنووسی ڕادیۆ و تەلەفزیۆنی ئەڵمانی وسویسری گەیشتنە لامان وەرگێڕ بووم لەنێوان ڕۆژنامەنووسەکان و سەرۆک بارزانیدا یەکێک لەو دوو ڕۆژنامەنووسانە وتی: "ئەم دامودەزگای (بێتەل)ە کە ئێستا کورد هەیەتی و سوودی لێ وەردەگرێ وئاگاداری هەموو

جموجۆڵێکی هێزەکانی میریشە...، هیچ شۆڕشێکی دیکەم نەبینیوە ئەم لێهاتووییەی هەبێ".

وتیان:ئێوە دووکاری گرنگ بۆ سوودی ئەم بزاڤەی کورد ئەنجام ئەدەن: وەرگرتنی بروسکەجفرەکراوی دامودەزگاکانی حکومەتی عێراق، لە هەمان کاتدا ڕێکخستن و ڕاپەڕاندنی پەیوەندی نێوان خۆتان بە جفرەوئامێری بێتەلی خۆتان.

٧ – حەسەن خضر ڕەشۆ (شەقلاوەیی) بێتەل .

٨ – عبدالله خضر ڕەشۆ بێتەل (شەقلاوەیی). یاریدەدەر بۆ کاری بروسکەو جفرەسازی و لە بەرگرتنەوەی وێنەی جفرەکان .

ناوی هەندێکی دیکە لە پێشمەرگەکانی بەڕێوەبەری مخابەرەی گشتی

١ – حەسەن خضر ڕەشۆ،بێتەل، یاریدەدەری بەڕێوەبەر بۆ کاری ئینصات و وەرگرتنی بروسکەو لەبەرگرتنەوەی وێنەی جفرەکان.

٢ – نوری حەیدەر (هوشیار) یاریدەدەری بەڕیوەبەر بۆ کردنەوەو ئامادەکردنی خولی بێتەلەکانی شۆڕش.لەشوێنێکی دیکەدا باسی ئەم مامۆستایەکراوە .

٣ – غەریب بەکر نووسەر لە بەڕێوەبەرایەتیی مخابەرەی گشتی.

١ – حەسەن خضر ڕەشۆ،بێتەل، یاریدەدەری بەڕێوەبەر بۆ کاری ئینصات لە ساڵی١٩٧٤.

٤ – حسێن ...... نوسەری چاپ لە ف ٥ حەرەس حدوود لە ساڵی ١٩٧٤ کاری کردووە لە بارەگای بێتەلی ئاراس .

٥– ئەفسەری پۆلیس ئیحسان عەبدالغفور لە دارایی مخابەرەی گشتی ١٩٧٤ پەیوەندیی بەشۆڕشەوەکرد .

٦ – ئەفسەر: هەجەر اسماعیل ...... سندی هاوکاری ئەفسەری پۆلیس ئیحسان لە دارایی بۆ ئامادەکردنی لیستەی موچەی یارمەتی لە مخابەرەی گشتی .

٧ – حەسەن ..... عەرەب کەرکوکی شۆفێر لە فەوجی ٥ حەرەس حدود ١٩٧٤ هاتۆتە بارەگای بێتەلی ئاراس لەناوپردان.

٨ – ئەحمەد .... کەرکوکی پ م لە فەوجی ٥ حەرەس حدودود-سەنگاو لەساڵی ١٩٧٤ هاتۆتە مخابەرەی گشتی لەناوپردان.

٩ – محەمەد حاصڵ (کوردستانی ڕۆژهەڵات) پ .م لە بارەگای مخابەرەی گشتی .

١٠ – هادی غەفور پ م لە بارەگای مخابەرەی گشتی .

١١ – محەمەد .... کۆیستانی (کوردستانی ڕۆژهەڵات) پ م لە مخابەرەی گشتی .

١٢ – محەمەد........ شیوەڵۆکی پ م لە ئاراس .

١٣ – ئەنەس ....ئاکرەیی پ م ، پۆستبەرلە ئاراس .

١٤ – صدیق .... دانیشتوی گوندی هیران ، پ م لە ئاراس .

١٥- دلێرغەریب بەکر پ .م نووسەر، لە بارەگای مخابەرەی گشتی

ناوی مامۆستایانی کردنەوەی خولی بێتەلانی شۆڕشی ئەیلول

١- مامۆستا نوری حەیدەر محمد ناسراو بە (هوشیار) یاریدەدەری بەڕیوەبەری دەزگای موخابەرەی گشتی، بۆ کردنەوەی خولەکانی پێویست بۆ ئامادەکردنی کادیری لێهاتووی بێتەل. ڕەوانشاد (یاداوەریەکانی خۆی) لەدووتوێ پەڕتوکێکدا نووسیوەتەوەو چاپکراوە و بڵاو کراوەتەوە. دەنووسێ: ئەگەر دەزگای موخابەرە و

کادره شارەزاکانی نەبوونایە، ئیش و کارەکانی شۆڕشی ئەیلول بەڕێکوپێکی و ئاسان نە ئەڕۆیشت بەڕێوە... سەروەری بۆ بەڕێوەبەرانی بەشەکانی موخابەرەی گشتی وکادیرە بێتەلە گیانفیداکانە....

ناوبراو بێجگە لەوەی کە کادیرێکی لێهاتووی بێتەل بوو ڕۆڵی سەرەکیی دیکەشی هەبووە: وەستای چاککردنەوەی ئامێرەکانی بێتەل ومەکینەی چارچکردنی باتریّ و مامۆستای خولەکانی فێرکردنی هونەری بێتەبوول بەدرێژایی ساڵانی شۆڕشی ئەیلول.

٢ – جەمال ڕەشید محەمەد (کانێسکانی) بێتەلی لێهاتوو یاریدەدەری بەڕیوەبەری دەزگای موخابەرەی گشتی بۆ کردنەوەی خولەکانی پێویست بۆ ئامادەکردنی کادیری لێهاتووی بێتەل.

٣ – سالم ڕەسوڵ هاشم بێتەل یاریدەدەری جەمال ڕەشید لە دەورەی بێتەلیدا .

ناوی نووسەری جفرەکان لە دەزگای مخابەرەی گشتی:

١ – فەرەیدون حسێن تۆفیق، ناسراو بە فەرەیدون حسێنە فەندی، نووسەرو یاریدەدەری بەڕێوەبەری مخابەرەی گشتی بۆ ئامادەکردنی پەڕاوی جفرە بۆ هەموو هێزەکانی (سوپای شۆڕشگێڕی کوردستان) و لقەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان و بارەگای بارزانی، مەکتەبی سیاسی، مەکتەبی عەسکەری و دەزگای (پاراستن) و بە دواداچوونی کاری ڕۆژانەی بروسکەی هاتوو ڕۆیشتوو :کراوە و کۆد کراو.

لە سەرەتادا (شفرە)ی تایبەت بە هێزەکانی لەشکری کوردستان و بارەگاکانی پ.د.ک، ژمارەکانی ستوونی و ئاسۆیی شفرەکان، بەشێوەیەکی نەگۆڕبوو. لەمانگی ١٩٦٧/٩ پێشمەرگە (فەرەیدون

حسین ئەفەندی) وردبین و لێهاتوو، پێشنیاری کرد قۆڵی ستوونی و ئاسۆیی شفرەکان وا دروست بکەین کە لەڕۆژێکدا بتوانین بە ویست و ئارەزووی خۆمان کلیلەکانی بگۆڕین پێشنیارەکەم پەسەند کرد و لەبارەگای گشتی مخابەرە مایەوە و دوای ماوەیەکی کورت کردمان بە لێپرسراوی بەشی جفرە بۆ نووسینەوەو لەبەرگرتنەوەی شفرەکانی شۆڕش و دروستکردنی قۆڵی ستوونی و ئاسۆیی گۆڕینبار(متحرك).

٢ – عبدالله خضر ڕەشۆ (یاریدەدەر) بۆ هەمان کاری دیاریکراوی ناوبراو لە سەرەوە .

٣ – جەمال عوسمان مستەفا ، لە ئیدارەی م. س بۆ نووسینەوەی بروسکەی هاتوو و ڕۆیشتو لە تۆمارەی (م .س) دا .

نووسەرەکانی بێتەلی ئاراس بۆ (مەکتەبی سیاسی ، مەکتەبی تەنفیزی) دواتر ساڵی ١٩٧٠ (مەکتەبی عەسکەر)

١ – خۆشنووس پ م ، جەزا حەمە ئەمین (جەزاسەرسپی) نووسەر.

٢ – جەمال عومەر ڕەشید پ. م نووسەر.

٣ – عوسمان ڕەشید پ. م نووسەر.

٤ – کەمال عەلی پ. م نووسەر.

٥ – عەلی جوقی یەزیدی پ .م نووسەر.

٦– کەمال ڕەشید کانێسکانی پ. م نووسەر.

ناوی نووسەرەکانی بێتەلی ئاراس لە ساڵی/١٩٧٤ بوون بە پێشمەرگە

١ – مامۆستا لطیف حسێن ئەفەندی پ. م نووسەر و بەرپرسی نووسەرانی بێتەلی ئاراس.

٢ – بەهزاد عومەر ڕەحیم پ. م نووسەر لە بێتەلی ئاراس.

٣ – کاژاو شەوکەت مەحمود زەنگەنە (دانساز) پ. م نووسەر لە بێتەلی ئاراس.

٤ – شالیار ئەحمەد شوکری پ. م نووسەر لە ئاراس.

٥ – فەرهاد عەبدوڵا پ م نووسەر لە بێتەلی ئاراس.

٦ – محمد سعید علی سعید پ. م نووسەر لە ئاراس.

٧ – عمر صادق نگلی (کوردستانی ڕۆژهەڵات) لەسەرەتای ساڵی١٩٦٢ تا ١٩٦٣ پ. م نووسەر لە بارەگای ئاراس.یەکەم کادیری بارەگای گەڕۆکی سەرۆک بارزانی بوو، کە هەڵدەسا بە تۆمارکردنی سەرجەم بروسکەکان، لە تۆمارەیەکی٢٥٠ لاپەڕەیی تایبەتدا. ئەو بروسکانەی لە دام و دەزگاکانی میرییەوە وەرمان ئەگرت(نووسەری ئەم پەڕتوکە) شیی ئەکردنەوە و ناوبراو لە تۆمارەدا دەینووسییەوە.

ناوەرۆکی ئەو بروسکانە دەبێتە کورتە چیرۆکی ڕووداوی ڕۆژانەی شۆڕشی ئەیلول.

لەساڵی ١٩٧٤ ژمارەی پانزە تۆمارە لە ناوپردان تەسلیم کرا بە هێژا کاک حبیب عبدالکریم (سکرتێری پ.د.ک) بۆ ئارشیف.

٨ – شەوکەت ڕەشید صالح نووسەری جفرە لە ئاراس لە ساڵی ١٩٧٤.

نووسەرەکانی بیتەلی ئاری لە ١٩٧٤/٣

١ – کامل فقی محمود شانەدەری پ. م نووسەر لە بێتەلی ئاری .

٢ – بارزان عمر بابان پ .م نووسەر لە بێتەلی ئاری .

٣ – حازم .... حەوێزی پ. م نووسەر .

٤ – فاروق .... هەولێری پ. م نووسەر .

٥ – محمد مجید قادر پ .م نووسەر .

٦ – دلێرغریب بکر پ. م نووسەر .

٧ – ئەنوە ر محمد صالح ڕە شە پ. م نووسەر .

٨ – کمال ئەحمەد حەمە غریب پ. م نووسەر .

بەدالەی تەلەفۆنی سەرکردایەتی شۆڕشی ئەیلول بەدالەکە لە بارەگای بەڕیوەبەری مخابەرەی گشتی بوو لە ساڵی ١٩٧٥ بۆ پەیوەندی تەلەفونی لە نێوان مەکتەبی سیاسی و مەکتەبی تەنفیزی کە دواتر کرا بە مەکتەبی عەسکەری و بارەگای بارزانی و ئێزگەی دەنگی کوردستانی عێراق و نەخۆشخانە و بەشی پاراستن و(بازگەکانی پشکنین) دا و بەرپرسانی سەرکردایەتی شۆڕش لە بێتەلی ئاراس بەیەک دەگەیێنران .

١ – دلاوە ر مەلا فەتحولڵا (کۆیی) ساڵی ١٩٧٠،پێشمەرگەو بەرپرسی بەدالە.

٢ – عثمان سعید پێشمەرگەی سەر بەدالە .

٣– طە مەولود حسێن (عەرەبانچی) پ. م سەر بەدالە، لە مانگی٣/١٩٧٤ پەیوەنی بە شۆڕشەوە کردووە .

٤ – ئەمـین ...... ئـاکرەیی پ. م شـارەزا لە بـواری ڕاکێشـانی هێڵـی تەلەفـــون لە مـــانگی ١٩٧٤/٣ پەیوەنـــدی کـــردووە بە بەدالەی شۆڕشـەوە.

٥ – حەمیـد .... کەرکـوکی پ .م لێپرسـراوی ڕاکێسشـانی هێڵـی بەداله .

٦ – قـادر زیـره ک (هونەرمەنـد) پ. م لە سـەر بەداله لە مـانگی٣ /١٩٧٤ بووە بە پ .م .

ناوی بێتەلەکانی لەشکری ١بادینان (لە شۆڕشی ئەیلولدا)

(لەشکری یەک پێک هاتبوو لە: هێزی زاخۆ – هێزی دهۆک – هێزی ئـاکرێ و شـێخان- هێـزی ئامێـدی). سەرلەشـکری یەک ڕەوانشـاد اسعد خۆشەوی کاتێ سەرۆک مەلا مصطفی بارزانی، ساڵی١٩٤٣ لە شـاری سلێمانی بـوو سـاڵی ١٩٤٥ بە یـارمەتیی شـێخ لطیف شـێخ محمـــــودی حفید،گەیشـــــتەوە نـــاوچەی بارزان،بەهـــــامڕای ڕەوانشادان(اسعد خۆشەوی و علی خلیل).

اسعدخۆشـــەوی لەدایکبـــووی ســـاڵی١٩٢٨ لە بەرواری –٥-١٩٧٧ ٣١وەفاتی کردووە.

– مصطفی حسێن ئامێدی (یەکەم کادیری بێتەل بووە لە سـەرەتای شۆڕشـــی ئەیلـــولەوە) لە بارەگـــای لەشـــکری یەک لە نـــاوچەی بادینان(بەرواری باڵا)تا ساڵی١٩٧٥،بێ پچڕان دەسبەکاربووە .

– محمد رمۆ.

– طه عبدالجلیل عثمان .

– احسان غریب علی .

– حەقی ....هەولێری.

- ده رویش ئه‌حمه‌د ده رویش .
- مصطفی ....چاوشین بێته‌لی له‌شکری ١.

بێته‌له‌کانی هێزی زاخۆ

- جهانگیر کریم بێته‌لی هێزی زاخۆ .
- سلیمان یحیی بێته‌لی هێزی زاخۆ .
- ئه‌حمه‌د یوسف قاسم .
- ئیبراهیم سه‌لۆ میرزا .
- ئه‌نوه‌ر حسن حسێن .
- عبد الكريم عبدالعزيز ..
- سلێمان محمد على .
- صالح رشيد احمد .
- شليمون يونس .
- صديق موسا سعد بێته‌لی (لیژنه‌ی ناوچه‌ی زاخۆ).

بێته‌له‌کانی هێزی دهۆک

- قاسم محمد طيب.
- سليم على ابراهيم .
- صادق سعيد مصطفى .
- اسماعيل زبێر عبدالرحمن .
- طاهر طه ملك .

بێته‌له‌کانی هێزی ئاکرێ وشێخان

- يونس محمد امين .
- شه‌وکه‌ت مزوری .
- ئه‌لیاس قاسم (شه‌به‌ک) .

- یونس احمد علی .
- محمد رمضان .
- عەبدوڵا جهانگیر حسن بێتەلی هێزی سنجار .
- فارس تۆفیق طاهر بێتەلی هیزی سنجار .
- محمد احمد اسماعیل بێتەلی هێزی ئامێدی .
- شکر عبدالغفور بێتەل لە بەتالیۆنی عبدالرحیم جسیم.

بێتەلەکانی هێزی ئامێدی

- اسماعیل سعید تروانشی.
- سلیم علی بێتاسی.
- نائف احمد ئەرگوشی.

ئەم کادیرانە بێتەل بوون لەبارەگاکانی سەربە شۆڕشی ئەیلول

- شێخ نجمەدین ....
- جومعە .... ئاکرەیی .
- مەجید .... (شەقڵاوەیی) .

تێبینی: ئامر هێزی زاخۆ (عیسی سوار) ئامر هێزی دهۆک (علی خلیل) ئامر هێزی ئاکرێ و شێخان (حەسۆ میرخان دۆڵەمەڕی) ئامر هێزی ئامێدی (سلیم اسعد خوشوی) بوو.

ڕونکردنەوە / دوو ئامرهێزی بەڕێز ناویان (حسۆ میرخان) بوو. (حسۆ میرخان ژاژۆکی شێروانی) ئامر هێزی کاوە و (حسۆ میرخان دۆڵەمەڕی) ئامرهێزی ئاکرێ و شێخان بوو.

هێزی تایبەت سەر بە بارەگای بارزانی

١ – عەقید روکن کافی نبوی لە سەرەتای شۆڕسی ئەیلولدا لە ساڵی ١٩٦٣ ئامرهیزی تایبەت بوو, سەر بە بارەگای بارزانی وە

ئـامێری بێتەلـی هەبـووە. (نوسـەری جفـرەی هێـزەکەی: ئەفسـەری پۆلیس حەمە صالح ....ئاکرەی بوو).

ناوی بێتەلەکان و نوسەرەکانی هێزی خەبات و هێزی زمناکۆ

١ – عەریف ئیدریس عەبدوڵا .
٢ – شێخ محمد ....
٣ – محمد یوسف ....
٤ – عەریف صابر فتاح عەبدوڵا (سەڵتەنەت) .
٥ – جلال جوهر .
٦ – جلال أمين عارف(چاوشین شاربـاژێری) .
٧ – عريف على سعيد ....
٨ – محمد محمد فتاح .
٩ – نصرالدين شمس الدين .
١٠ – عباس ڕۆستەم.
١١ – حەمکوڵ احمد .
١٢ – جلال امين .

<u>ناوی نووسەرەکانی هێزی خەبات وهێزی زمناکۆ</u>

١ – دارا حسن یارە نووسـەری جفرە و بەرپرسـی بەشـی دارایی هێزی خەبات و زمناکۆ.
٢ – حەمە علـی احمـد حەمە مـوڕاد (حەمـامچی – هەڵەبجەیـی) نووسەری جفرە .
٣ – کمال ....(برینپێچ) نووسەری جفرە .

٤ – عثمان .... هەورامی .

٥ – صابر .... هەورامی .

٦- نەورۆزمەلاعەلی نووسەری جفرە .

ناوی بێتەلەکانی هێزی کاوە

١ – سعید دەروێش (زاخۆیی).

٢ – احمد نادر.

٣ – ملا حەمە امین.

ناوی نووسەرەکانی هێزی کاوە

١ – نوری سلێمان نووسەری جفرە و جێگری ئامرهێزی کاوە .

٢ – مامۆستا محمود احمد کوردە نووسەری جفرە و بەرپرسی پاراستنی هێزی کاوە .

٣ – خەسرەومەلا وسمان شیروانی نوسەری جفرە لە ساڵی١٩٧٣-١٩٧٢، لەبارەگای هیزی کاوە،لەژێرچاودێریی مفەوەزی پۆلیس وریاکۆیی چۆتە دەورەی نووسەری جفرە وبێتەل، لەهەمان هێزدەسبەکاربووە.

ناوی بێتەلەکانی هێزی بالەک

١ – مەولود ابراهیم.

٢ – عبدالله شێخە .

٣ – عەبدوڵا لاولاو .

عبدالله ئاغای پشدەری ئامرهێزی بالەک، بەردەوام خۆی کاری نووسەری جفرەی کردووە.

بەدالەی هێزی باڵەک

١ – لطیف شاڵی.......... کەرکوکی بەرپرسی بەدالەی هێزی باڵەک .

٢ – باهیر احمد (سلیمانی) پ م بەداله .

<u>ناوی بێتەلەکانی هێزی دەشتی هەولیر و هێزی سەفین</u>

١ – وه لی احمد.

٢ – وه لی حسین .

٣ – عزیزعبدالرحمان.

٤ – محمد حاجی علی .

٥ –وریا عبدالرحمان .

٦ – ابراهیم .... (هەولیری) .

٧ – جلال طه .

٨ – خدر مەولود ڕۆستەم بێتەلی لقی ٢ پ .د .ک .

<u>ناوی بێتەلەکانی هێزی بێتواته</u>

١ – مـــلا ســـلێمان محمـــود دوهەم بێـــتەل،له ســـەرەتای شـــۆڕش،لەبارەگای گەڕۆکـــی ســـەرۆک بارزانی(ئـــاراس). دواتـــر: نووسەر و بەرپرسی جفره له هێزی بێتواته .

٢ – دلاوەر حەمه قادر بێتەل .

٣ – تانجۆ یونس .

٤ – ئەکرەم .... (حەریری) .

٥ – محمد مصطفی .

<u>ناوی بێتەلەکانی هێزی ڕزگاری</u>

١ – کریم .... (موصڵاوی) .

٢ – حویز عەبدوڵا (کۆیی) .

٣ – محمد نجم محمد.

٤ – احمد .... (کەرکوکی).

٥ – عەریف صابر فتاح عەبدوڵا .

نووسەرەکانی جفرەی هێزی ڕزگاری

١ – سەرکەوت ڕە شید .... (سلیمانی) .

٢ – شەهاب ڕە ئیس عەبدوڵا .

٣ – شێرکۆ ڕە شید سندی .

ناوی بێتەلەکانی هێزی قەرە داغ و هێزی کەرکوک

١ – محمد فرج .

٢ – فاضل ....کەرکوکی .

٣ – نایب زابت هاشم .... کەرکوکی .

٤ – باقی ....

٥ – کریم ڕە شید کانیسکانی ساڵی ١٩٦٤ تا ١٩٦٥ .

٦ – جبار .... گەرمیانی .

تێبینی / لە شۆڕشی ئەیلولدا بەردەوام ساڵی١٩٧٠-١٩٧٤ بێتەلەکانی هێزی قەرەداغ و لقی ٣ پ د ک وە هێزی کەرکوک و فەوجی ٥ حەرەس حدود لە بێتەلی سیروان دا کاری بروسکەکانیان جێبەجێ کراوە چونکە نزیک یەکتر بون ، کاری جفرە لە لای بەرپرسانی هێز و لقەکانی پارتی و فەرماندەی فەوجیکە بووە وە خۆیان بەرپرس بون لە بەکارهێنانی پەڕاوی جفرەکان ، لە بەیانی ١١ ئازاردا شەوکەت ملا اسماعیل حسن ئامر هێزی کەرکوک و و لە هەمان کاتدا ئامرفەوجی ٥ حەرەس حدود بوو جفرەی هێز و فەوج لە لای ئەوبوو وە پێش ڕێکەوتننامەی ١١ ئازار ١٩٧٠-١٩٧٤ئامر هێزی قەرەداغ حمید بەرواری بوو، جفرەکانی هێز بۆ ئەو دەڕۆیشت وە جفرەی بەرپرسی لقی ٣ پ.د.ک بۆبەرپرسانی لق

نێردراوە وەک مامۆستا فاتیح محمد امین – علی سنجاری – شەفیق امین – ڕەشید عارف – لە ساڵی ١٩٧٠ شێخ محمد هەرسین – صدیق امین .

تێبینی / لەڕێکەوتننامەی ١١ ئازاردا ڕێکەوتن لەسەر ١٢ فەوجی حەرەس حدود کرا و فەرماندەی فەوجەکان پێش ڕێکەوتنی ١١ ئازاری ساڵی ١٩٧٠ زۆربەیان ئامرهێز و بەرپرسی باڵابون لە شۆڕشدا لە ناوچەکانی خۆیاندا لە نێوان ساڵی ١٩٧٠ هەتا ١٩٧٥ فەرماندەیی فەوجیان کردووە لە هەمان کاتدا لێپرسراوی هێزی ڕابوردووی خۆیان بوون.

ناوی بێتەلەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان لق ١ لق ٢ لق ٣ لق ٤ لق ٥ لق ١ پ. د. ک. ناوی بێتەلی (ئاشتی) بو .

١ – کریم .... موصلاوی بێتەل لە هێزی ڕزگاری گواسترایەوە بۆ لقی ١پ.د.ک ساڵی ١٩٧٠

٢ – امین سعید شاهێن بێتەلی ئاشتی .

تێبینی / نووسەری جفرە بەرپرسی لقی ١ علی سنجاری بووە .

<u>لق٢ پ.د.ک</u>

١ – وریا عبدالرحمن بێتەلی لق ٢پ.د.ک هەولێر .

٢ – خدر مەولود ڕۆستەم بێتەل.

٣ – عەریف صابر عەبدوڵا فتاح لە ساڵی ١٩٧٠ لە بارەگای بێتەلی شلێر لە ناوچەی پێنجوین گواسترایەوە بۆ بێتەلی لق ٢پ.د.ک هەولێر .

(بەرپرسی لق ٢ پ. د .ک بە کاری جفرە هە ڵساون وەک (علی هەژار) و (محمد مەلا قادر) کە بەرپرسی لق بوون .

لق ٣ پ.د.ک کەرکوک

لە تێبینینی ڕونکردنەوەی هێزی قەرەداغ و کەرکوک ئاماژەمان بە بێتەلەکانی ئەم لقە داوە .

لق ٤ پ.د.ک ناوی بێتەلی کاژاو بوو

١ – عەریف عبدالحکیم احمد (ماوە تی) بیتەلی لقی ٤ پ.د.ک. لە بارەگای بێتەلی (کاژاو) لە سەرە تای شۆڕش تا ساڵی ١٩٧٥بەردەوام بووە .

ناوی نووسەری جفرە ی لق٤ پ.د.ک:

١ – عبدالحکیم احمد بێتەل لقی ٤پ.د.ک بووە بۆ کاری جفرە .

٢ – علی ڕەسوڵ (شوڕاوی) کەرکوکی ، نووسەری لق ٤پ.د.ک بووە بەکاری جفرە هەستا وە .

٣ – اسماعیل عارف کارگێڕی لق کاری نووسەری جفرەی کردووە.

٤ – جەلال صدیق ئەفەندی نووسەری جفرەی لق ٤ پ.د.ک.بووە .

٥ – صلاح شێخ محمد هەرسین نووسەری جفرەی لق ٤ بووە .

٦ – نزار عبدالقادر فەتحولاّ نووسەری جفرە لە لق ٤ پ.د.ک لە ساڵی ١٩٧٤ لەبارەگای بێتەلی کاژاو دەسبەکاربووە.

٧- بارزان علی بەگ بابان نووسەری جفرە لەبارەگای موخابەرەی گشتی لە ناوپردان.

لق ٥ پ.د.ک بەغداد

ئامێریکی بێتەل ژمارە ٩ لەگەڵ پەڕاوی جفرەی تایبەت و نووسەری جفرە و بێتەل مان دانا لە بارەگای لقی ٥ پ. د. ک بەغداد ، بێتەل محمد خۆخی کاری بێتەلی و بروسکەی جفرە کراوی دەکرد ولێپرسراوی بارەگای بێتەلەکەبوو .

بیتەلی ڕاگەیاندن (اعلام) ڕادیۆی دەنگی کوردستانی عێراق

بروسکەی کراوەی هاتوو لە بارەگاکانی (س ش ک) لە دامەزراندنی ئەم ئێزگەی (دەنگی کوردستانی عێراق) لە شۆڕشی ئەیلول دا لە بێتەلی ئاراسەوە بروسکەکانیان وەردەگرت و بە هێڵی تەلەفون بە بەرپرسانی ڕادیۆکە دەگەیەندرا بۆ ئامادەکردنی هەواڵی بەرەی شەڕ بۆ ڕاگەیاندنی دەنگو باسی بەرەی شەڕ و چالاکی پێشمەرگە بۆ بڵاوکردنەوەی لە ڕادیوی ناو براو بۆ گەلی کوردستان لە (م.س) و بارەگای بارزانی بە ڕێکەوتن لە سەرناوەڕۆکی بروسکەکان کە بە کراوەیی دەهات هەواڵەکان ئامادە دەکرا و دا دەڕێژرا لە دەسکەوتەکانی شۆڕس لە چەک و تەقەمەنی وە زیانی دوژمن لە بریندارو کوژراوانی سوپا و جاش بۆ دەنگوباسی شەوانەی ڕادیۆی دەنگی کوردستان لە بێتەلی ئاراسەوە بە بەرپرسی ئێزگە دەدرا بە تەلەفون یان بە پۆست لەیەک نزیک بون لە مانگی ١٩٧٤/٤ بێتەل و ئامیری بیتەلمان دامەزراند بۆ ئێزگە بە ناوی (بێتەلی ڕاگەیاندن) بۆکارئاسانی لەسەر کاری ڕۆژانەی بیتەلی ئاراس کەم بکاتەوە.

١ - سالم ڕەسوڵ هاشم بێتەل له بارەگای بێتەلی ئاراس دانرا به برپرسی بێتەلی ڕاگەیاندن(اعلام) بۆ وەرگرتنی بروسکەی هاتوی (س ش ک) و (م س - بارەگای بارزانی) بۆ ئێزگەی (د ک ع).

تێبینی / بروسکەی ئێزگه بەردەوام به کراوەیی بوو، واتا بروسکەی جفرەکراوین بۆ نەدەنێررا، لەم بیتەلی ڕاگەیاندنه پەڕاوی جفره پێویست نەبووه له بەرئەوەی کاریان پێی نەبووه بروسکەی کراوەیان بۆ دەنێررا بۆئەوەی له دەنگوباسەکانی ڕادیۆدا بڵاوبکرێتەوه.

٢ - کەریم کابان (هونەرمەند) مفەوەزی پۆلیس له مانگی ١٩٧٤/٤ پەیوەندی به شۆڕشەوه کرد له بارەگای مخابەرەی گشتی دەسبەکاربوو بۆ ڕێزلێنان دانرا به یاردەدەری بێتەل (سالم ڕەسوڵ) به ناونیشانی پێشمەرگەی نووسەر بۆ بروسکەی کراوه له (س. ش. ک) بروسکەکراوەکان ڕادەستی لیپرسراوی ڕاگەیاندن (مامۆستا شەفیق قەزاز) ئەکرد.

ناو براو به پێشمەرگایەتی مایەوه تا ساڵی ١٩٧٥ له بێتەلی ڕاگەیاندن وپەیوەندیی بەکاروباری جفرەوه نەبووه،لەبەرئەوەی شارەزایی نەبووه لەهونەری جفرەسازیدا.

ئاگاداری و داواکاریەک

ئەو پێشـــمەرگەی بێـــتەل و نووســـەرانەی کە لەدەزگـــای بێتەلـــی شـــۆڕش دەســـــبەکاربوون و لە ژیانـــــدا مـــــاون یـــــان ئەگەر ڕەوانشـــــاد بـــــوون داواکـــــارین لە نەوەکانیـــــان و بنەمـــــاڵەو کەســـوکاریان نـــاوی تەواویـــان بنێـــرن بـــۆ ئەو ژمـــارەی تەلەفـــون و ڤـــاییەر و ناونیشـــانەی لەخـــوارەوە دیـــاری کـــراوە، بـــۆ ئەوەی لە چـــاپی دووهەمـــی ئەم پەڕتـــوکەدا، نـــاونووس بکـــرێن. بە هـــۆی فەوتـــانی تۆمـــارەو بەڵگەنـــامەوە، هەنـــدێ لە نـــاوی بێتەلەکـــان نـــاتەواوە، تکاکـــارین بەهەمـــان شـــێوە، نـــاوی تەواویانمـــان بـــۆ بنێرن:

١ – هەرناوێک لەم پەڕتوکەدا بە تاک هاتووە ناوی باوک وباپیری نەزانراوە بۆمان ڕاست بکەنەوە.

٢ – هەروەها، هەر ناوێک کە لەم پەڕتوکەدا فەرامۆش کراوە.

٣ – وینەیەکی کەسایەتی ڕەشو سپی، گەر هە بوو بۆمان بنێرن.

٤ – پێناســـەیەک : ڕۆژی لەدایـــک بـــون و تەمەنیان،خەباتیـــان، دانیشتوی کام شار و ناوچەیەکی کوردستان بوون ولە کام دەزگای بێتەل دەسبەکاربوو.

٥ – ئەم داوایە پەیوەســـتە بە پێشـــمەرگەو بێـــتەل و نووســـەران و بەرپرســـانێ کە لە دەزگـــای موخـــابرەی گشـــتی پێشـــمەرگە ،یـــان لێپرســـراوبوون، لە نێـــوان ســـاڵانی ١٩٦١ هەتاســـاڵی ١٩٧٥.هەروەهـــا ،بۆچـــاپی دووەم،پێویستمان بە CV ی فەرماندەی هێزەکـــان وئـــامر فەوجەکانی(حرس حدود)ە،ئەگەر نەوەی ئەوهێژایانە ئیمێلی بکەن،بۆ:

shawkat-hassan@gmx.de

تێبینی:

تکایە،هەموو زانیاریەکان ئاڕاستەی ئەم ژمارە مۆبایلانە بکەن کەلەخوارەو دەسنیشانکراوە.

ژمارەی تەلە فون (ڤایبە ر) ٧٣٧٥٥١٨٩٩ ٤٦ دەرەوەی وڵات٠٠

ژمارەی مۆبایل بۆ پە یوەندی نا ووڵات ،یەکسەر ٧٧٠٧٦٧٧٤٦٦-٠٠٩٦٤

ئەم لیستەیەی خوارەوە،بێتەل ڕێزدارعوسمان عومەر،ئامادەی کردووە،بۆ ڕاستکردنەوەی هەندێ لەناوکان سوودبەخشە.سوپاس وپێزانین.

لەوبەڕێزانەی کە چاوپێکەوتنم لەگەل کردون ناوی چەند عدد بێتەلێکی شۆرشی ئەیلول ساڵی ١٩٦١یان پێ ووتم:

-١حەسەن کەلاری

٢- عبداللەرۆژبەیانی

٣-تالیب عەلی دەلۆیی

٤- دارا عەبدوڵا خانەقینی

٥-تالیب حاجی ێالح کەرکوکی

٦-عەبدوالخالق نەریمان

٧- عومەر رشیدهۆمەرقەومی

٨- مەلا حەمەمین

٩- محمد مەلا نەجم

١٠-حەمە سوور

١١-رەفیق عوسمان

١٢-مەلامحمدشێخ بزەینی

١٣-محمد عەبدوڵا

١٤-محمد عەلی هەمەوەندی

١٥-عوسمان ئەحمەد

کاک نوری حەیدەر وعەریف محمد ئەم ناوانەشیان لابوو هەندیکیان لەڕیزی سوپاوە پەیوەندیان بە شۆرشەوەکردبوو ، هەندیکیان لەڕیزی پۆلیسەوە ئەمانەی خوارەوە لەریزی سوپای عیراق بوون:

١-نائب ظابط نوری حەیدەر

٢-عەریف کەریم محمد حەسەن

٣-مەولود ئیبراهیم (مولودجفره)

٤-تاهیر عەزۆ

٥-محمد عبدالله حەمە عەلی

٦-محمد فەتاح

٧-تەها محمد شەریف

٨-عەبدوڵا مەلود

٩-محمد رەزا ئیبراهیم

١٠-جەمال رشید

١١-مستەفا ئەحمەد

١٢-سەعید محمود باریک

١٣-سەعیدجوامێر

١٤-یحیاغەریب

١٥-هاشم محمد خدر

١٦-ئیسماعیل سەعید

١٧-ئیدریس عەبدوڵا

١٨-محمد یوسف

١٩-جەبار (بێتەل)ناوی باوک باپیری لەبیرنەمابوو
٢٠- عبدالكريم بەهەمان شێوە
٢١- نائب زابت حەسەن سالح
٢٢-کەریم رشید

ئەم کـادیری بێـتەلانەی خـوارەوەش لە پۆلیسـی عیـراقەوە پەیوە
ندییان کردوە بەشۆرشەوە
١-حسین سالح هەلەبجەیی
٢-سابیرعەبدوڵاغەفور
٣-حەکیم ئەحمەد ماوەتی
٤-حەمکول(ناوی تەواوی لەبیرنەمابوو)
٥- حەمەسەعید
٦-فەتاح نوری بەگ
٧-مەلاسلێمان
٨- عەبدوڵامەلانەجم
٩-مستەفا ئامیدی
١٠- محمدرشید شەری
١١-مەلاعەبدوڵاقەمچوغەیی
١٢-شیخ زاهرحسین
١٣-حەسەن خۆشناو

ئەمەش نـــاوی ئەوپێشـــمەرگانەیە کەبەشـــداری خـــولی موخابەرەیان کردووە لەگەڵالە لە١ی٤ی ١٩٦٧:
١-عبدالله مەلا دەرویش(ئیستا مودیری موخابەرەیە لەمەسیف)

٢-حويزمحمدعزيز(حەوێزی بێتەل
٣-سالح عومەر
٤-فەتحی محمدشريف
٥-عومەر محمد ئەمين
٦- زكری حبيب

بەشی دووەم

یادکردنەوەی چەند فەرماندە و کەسایەتییەک لەشۆڕشی ئەیلولدا

<u>شێخ عثمان شێخ ئەحمەد شێخ محمد بارزانی</u>

لە دایک بووی گوندی بارزانە ، لە نێوان ساڵەکانی ١٩٢٦-١٩٢٨دا. کەسێکی زۆر هێمن و لەسەر خۆ بووە ، لەناوکۆمەڵگای میللەتی بارزانیاندا،سەرجەم ئیشوکاری کۆمەڵایەتی وبڕیارەکانی یەکلا کەرەوە و دادپەروەرانە بووە. زۆربەی میللەتی بارزان تاکو ئەمرو شاهێدی ئەو ڕاستیانەن.

بۆ ماوەی ١٤ ساڵ وەکیلی (شێخ ئەحمەدی بارزانی)ی باوکی بووە وە وبەردەوام جێگای باوەریان بووە ، تا ڕۆژی جینوسایدی بارزانیەکان و شەهید کردنی ، شوێن گرەوەی:(ڕەوانشادشێخ ئەحمەدی بارزانی)ی باوکی بووە . دڵی هیچ کەسێکی نەڕەنجاندووە . شەهید ڕەوانشادشێخ عثمان بارزانی خاوەنی ٨ منداڵ بووە ، ئێستا تەنها سیانیان لە ژیاندا ماون ، لە تاوانی

جینوسایدی نەگریسی بەعسیەکاندا لە ساڵی ١٩٨٣، بووە بە سەر قافڵەی بارزانیە شەهیدکراوەکان.

لەلای ڕاستەوە (شێخ عثمان بارزانی) ، لەلای چەپەوە (عیماد بارزانی)

عیماد شێخ عثمان شێخ ئەحمەد بارزانی

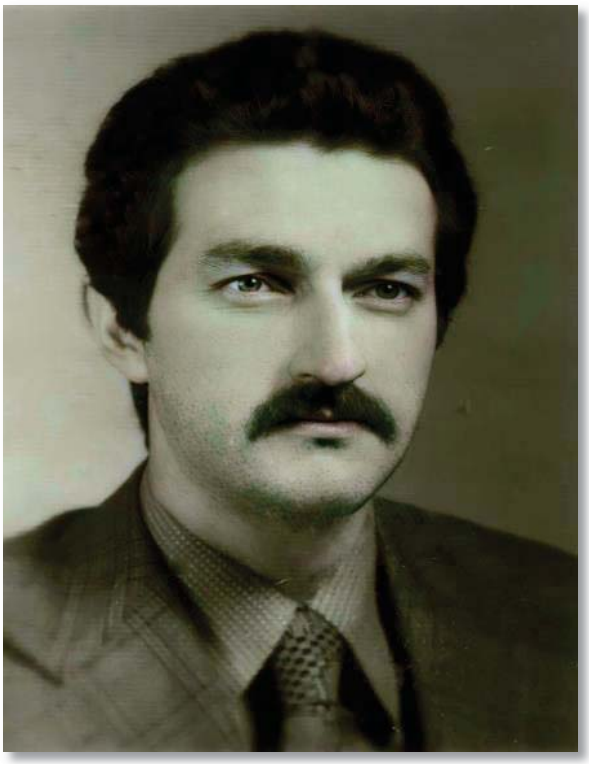

لە دایک بووی ساڵی ١٩٥٢لەگوندی بارزان. کوڕە گەورەی شێخ عثمان بارزانیە . کەسێکی زیرەک و وریاو لێهاتوو بووە، هەموو کات هەوڵی داوە زۆرترین ڕادە زانست و ڕۆشنبیری بە دەست بێنێت، لە ناو عەشیرەتی بارزان کاراو خۆشەویست بووە ، هەموو کات جێگای باوەڕو و متمانەی خەڵکان و ڕەوانشادان شێخ ئەحمەدی بارزانی و باوکی بووە.

لە ساڵی ١٩٧٠ ژیانی هاوسەری پێک هێناوە وبووەبە خاوەنی پێنج منداڵ. قوتابی کۆلیژی ماف بووە لە سەردەمی ڕژێمی بەعس ،کاتی تاوانی جینوساید کردنی بارزانیەکان لە بەرواری٣١-٧-١٩٨٣ دەسگیر کرا و دوای ماوەیەکی کورت، هەمویان ئەنفال کران .چوونە قافڵەی شەهیدانەوە

له ڕاستەوە بۆ چەپ(عیماد بارزانی)(شێخ عثمان بارزانی)(شێخ أدهم بارزانی)

(ڕێوان بارزانی)

(مامۆستا بەدر ئیسماعیل شێرۆکی)، لە پەرتووکی (بارزان مایکرۆمۆدێلی کیانێکی سەربەخۆ) دەربارەی ڕێبازی بارزان، دەفەرمووێ:

بارزانیان موسڵمانن، دوور لە هەژموونی فەرهەنگی عەرەب، بە کردار نزیکن لە ئەندێشەکانی چەپ و ڕاست، بەڵام نە کۆمۆنیزمن، نەسۆشیالیزم و نە کەپتالیزمن.

نەتەوەگەرن،بێ هەستی ڕەگەزپەرستی،خاک پارێزن، بێ خووی داگیرکاری.

لەبەرداشی نێوان داگیرکار و گەورەهێزەکانی ناوچەکە، زۆر بێنە و بەرەیان پێکراوە، بەڵام باوەڕەئینسانی و خەباتە نەتەوەییەکەیان هەرەسی نەهێناوە.

لەدەڤەرەکـەدا هـەموو ڕایەڵـەکانی ژیانیـان بەیەکـەوە بەسـتووە و موتوربەکردووە.
یاساپەرستی ئینسانی و سروشت پارێز وگەل خۆشەویستن.
لەڕوانگـەی بیـر و بـاوەڕ کراوەتـرین پێکهاتـەی نەتـەوەی کـوردن، کەسیان لەسەر دوور و نزیکی لە خواوە، پۆلێن نەکردووە.
لە هزریاندا پەروەردەی یەکسانی و دادگەری وریزگرتن لە هـەردوو ڕەگەزی نێر و مێ، میرات برابەشن.
لە دابوو نەریتی کۆمەڵایەتیشدا، بێ زیندان سزاکانیان هێندەکاریگـەر و پاوەجێ بووە، کە هەڵەکار بە ڕەفتار و کرداری خۆیدا چۆتەوە.
بـارزانی هـیچ کـات دژی بـەرەی ڕیفـۆرم و چاکسـازی نـەبووە، تـا لەڕەوتی دیموکراسیخوازانەی گەلانی ئازاد، خۆبەدووربگرێ.
سروشـتپارێزیەکەی: بەقەدەغـەی (داربـڕین و کوشـتنی ئـاژەڵ و پەلـەوەری کوێستاننشـین)، چەنـدان قۆنـاغ پـێش سـەردەمی (ژینگەپارێزی)، ژیانی بەدارستان و لێڕوار بەخشیوە.
ئەوکەرسـتانە گـەورەترین قوتابخانـەی خەباتـە نەتەوەییەکـەی پـێ بنیادناوە و ئەدەبیاتی بەرخۆدانی پێ نووسیوە،.......،.....هتد.....هتد.

حاچک محمد حاچک

(حاچک محمد حاچک) ،ناسراوه به (حاچکی چەمی) لەساڵی ١٩٢٨ز. له گوندی (چەمي) سەر به عەشیرەتی (شێروانی)، لەسنوری دەڤەری بارزان لەدایک بووه.
باپیری حاچک ، حاچکی مەزن ، سەرەتای بزاڤی بارزان ، لەسەردەمی شێخ عبدالسلامی دووەم پێشمەرگه بووه ، ئەوکات لەلایەن عوسمانیەکانەوه هێرش دەکرێت بۆسەر ناوچەکەیان ،دەگێڕنەوه که حاچکی مەزن دەچێته چیاي ئەلبت ، تاوەکوو ڕێگا له هێرشی سوپای عوسمانیەکان بگرێت ، دواتر بۆجاري دووەم هێرش دەکەنەوه و هەر لەوێ شەهیدیدەکەن.
(محمد حاچک)ي باوکی پێشمەرگه و موریدی بارزان بووه ، له ساڵی ١٩٣٢ز. لەگەڵ خانەوادەکەي ئاوارەی تورکیا دەبن.

لەساڵی ١٩٤٣ز. (حاچکی چەمی) لەتەمەنی مێرمنداڵیدا دەچێتەبارزان بۆخزمەت سەرۆک مصفی بارزانی ، لەوساتەوە بارزانی وکو کوڕي خۆي سەیری دەکات و لەنزیک خۆی دەیهێڵتەوە ،لە ساڵی ١٩٤٥ز. ، ئاوارەی ئێران دەبن ، ساڵی ١٩٤٦ز. لە کۆماری کوردستان بۆتە پێشمەرگە ، هەر لە کۆماری کوردستان لەبەرەی شەڕي سەقز و مەلقەرەنـي و دەشتی شنۆ و دەڤەری مەرگەوەڕ لەگەڵ هەڤالانی دەورێکی بالا دەگێرێت ،بەرگرییەکی بێ وێنە لە کۆماری کوردستان دەکەن ،دواتر لەساڵی ١٩٤٧ز. دوای ڕوخانی کۆماری کوردستان ، دەبێتە هاوڕێگای بارزانی و هەڤالانی بەرەو(یەکێتی سۆڤیەتی جاران) بەڕێدەکەون ، لەرێگادا بەشداری شەڕەکانی (گەلێی کۆتۆڵ) و شەڕی (پردی ماکۆ)ی کردووە و لەشکری سێ دەوڵت دەشکێنن و لەڕووباری ئاراس دەپەڕنەو.   لەساڵی ١٩٤٨ز، لە سۆڤیەت مەشقی سەربازی لە باکۆی پایتەختی ئازربایجان بینیوە و لەبەر لێهاتوویي پلەی ئەفسەری پێبەخشراوە .
لەساڵی ١٩٤٩ز. لەگەڵ هەڤالانی بۆ ئۆزباکستان دورخراونەتەوە نزیکەی ماوەی ٤ ساڵ لەوێ دەمێننەوە ، هەر لەوێش فێری زمانی ڕوسی بووە.
لەساڵی ١٩٥٣ز. دوای مردنی (ستالین) و لەسێدارەدانی (بێری باخرۆف) هەروەها هاتنی (خرۆشۆف) بۆ دەسەلات ، بابەگەورە سەرۆک بارزانی دەڕواتە (مەیدانی سور) و لە دەرگای کۆشکی (کریملین) دەدات و دەڵێت: (منم مەلا مستەفای بارزانی لەدەرگای دڵی ڕوسیا دەدەم) ، داوایان لێدەکات هەڤالانی کۆبکرێنەوە و مۆڵەتیان پێبدرێت بە ئازادی کاربکەن و بخوێنن.

لەساڵی ١٩٥٣ز. لەگەڵ هەڤالانی لە ناوچەی (تامبۆف) دەچنە(مۆسکۆ) بۆ خزمەت سەرۆک بارزانی ، دوای دابڕانێکی زۆر بەدیداری شاد دەبنەوە .لەساڵی ١٩٥٤ز.
لە زانکۆی (تاشکەند) دەخوێنێت و بڕوانامەی بەکالۆریۆس بەدەست دەهێنێت ، لەساڵی ١٩٥٥ز. لەگەڵ خاتونێکی ڕوسی بەناوی (ڤالیا ئەلیکساندر سادروڤ) لە زانکۆ ئاشنا دەبێت و ژیانی هاوسەرگیری پێکدەهێنن.
(حاچکی چەمی) یەکێک بوە لەوکەسانەی لە ڕوسیا نوێنەرایەتی بارزانی کردوە بۆسەرپەرشتی هەڤالانی و چارەسەرکردنی کێشەو گرفتەکانیان.
لەساڵی ١٩٥٩ز. بە خێزانەوە لەگەڵ بارزانی و هەڤالانی گەڕاونەتەوەباوەشی نیشتیمان.
لە ساڵی ١٩٦١ز. دوای هەڵگیرسانی شۆڕشی مەزنی ئەیلول بەڕابەرایەتی بابەگەورە سەرۆک مصطفی بارزانی ، وەک فەرماندەیەک شانبەشانی هەڤالانی دەچێتەوە ڕیزەکانی شۆڕش لەکۆتاییەکانی ١٩٦١ز. لەگەڵ بارزانی و هەڤالانی لە ڕووباری شین دەپەڕنەوە و دەچنە دەڤەری بادینان و لەوێ بەشداری لە داستانی بەناوبانگی زاویتا-لۆمانا و چەندین داستانی دیکەدا دەکات.
لە ساڵی ١٩٦٢ز . لەگەڵ سەرۆک بارزانی دەچێتە ڕانیە و سەنگەسەر و قەڵادزێ ودەڤەری پشدەر ، لەگەشتەکەدا،سەرۆک بارزانی، مەبەستی شارەزابوونی ناوچەکە وئامۆژگاریکردنی ئاغاکان و گەورەپیاوان وناسراوانی پشدەریان و پتەو کردنی ڕیزەکانی شۆڕش بوو.

له ساڵی ١٩٦٣ز. (حاچکی چەمی) قارەمانانە بەشداریی لەداستاني (سەرێ ئاکرێ) و (نەهلێ) و (سەري پیرس) و چەندین داستانی تر کردوە.
له ســــاڵی ١٩٦٧ز. (بەهەڵبژاردنێکــــی دیموکراســــی ودەنگــــدانی پاسـەوانەکان) جـارێکی دیـکه وەک بەرپرسـی پاسـەوانانی بـارزانی ،دیاری دەکرێت،وسەرۆک بارزانی پەسندی دەکات.
لەکاتی بنیادنانی خانووەکانی نیشەجێیی ماڵبادی سەرۆک بابەگەورە بارزانیدا ، له گوندی (دیلمان) ڕەوانشاد(حاچکی چەمی)ڕۆڵێکی چالاکی هەبوو،شانبەشانی ڕەوانشاد عوزەیر ئاغابارزانی که وەک (باشوەسـتای بەنـا)وابوو، بۆدروسـتکردنی خانوەکـان، بـابەگەورە بــارزانیش به دیاریــانەوە ڕادەوەستا.لەســـەر فەرمــانی خــۆدی خۆی،خانوچکەیەک بۆخۆم وهاوسەرەکەم لەدامێنی بلۆکی خۆیانەوە بۆ ئێمەش بنیادنرا وخواردن وخۆراک وژیانی ڕۆژانەمان له تەک ماڵباتی بابەگەورەسەرۆک بارزانیدابوو، جیانەکرابووەوە.
خۆزگە،ئەوئاسـەوارەی جێ نـزرگەی بابـاگەورە سـەرۆک بـارزانی وماڵبـاتەکەی ،لەگونـدی (دیلمـان)کوێرنەبێتەوە وبکـرێ به جـۆرە مۆزەخانەیەکی ساکار ....
له ساڵی ١٩٧٢ز. بۆ جاري دووەم ڕەوانشاد(حاچکی چەمـی) ژیـانی هاوسەرگیری لەگەڵ
(فاتمه خاتوون) کچی حدۆ خدر پێکدێنێت ، و ئافرەتێکی خۆڕاگر و تێکۆشەر بووەو هەمیشه لەپشت هاوسەرەکەیەوە بووه.
ساڵی ١٩٧٥ز. دوای نسکۆي شۆڕش ، ئاوارەی ئێران و ڕۆژهەڵاتـی کوردســـتان دەبێـت لەگەڵ خێـزانەکەی له کەرەچ لەنزیـک مـاڵی بابەگەورەبـــــــــارزانی نیشـــــــــتەجێ دەبێـــــــــت.

له ساڵی ١٩٧٩ز. له ئۆردوگای زێوه بەشداری له کۆنگرەی (٩)ی پارتی دیموکراتی کوردستان کردووه.
دوای هەڵگیرسانی شۆڕشی گولآن ، لەگەڵ ڕەوانشاد ،لێهاتوو(ئیدرس بارزانی) و (هێژا سەرۆک مەسعود بارزانی) له خزمەتکردنی خاک و نیشتیماندا ،لەبواری خۆیدا،بەردەوام دەبێت.
له ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١ز. دەگەڕێتەوه وڵات و بەشداری له ڕاپەڕینه مەزنەکەی کوردستان دەکات.
له یوبیلی زێڕینی پارتی دیموکراتی کوردستان له ساڵی ١٩٩٦ز. له کۆنگرەی (١١) دا ، هێژا سەرۆک مسعود بارزانی،مەدالیای بارزانی پێ دەبەخشێ، لەپای خزمەت و خەبات و قوربانیەکانی.

(حاچکی چەمێ) خاوەنی (٤) کوڕ و (٥) کچه ، هەموو ڕۆڵەکانی لەسەر ڕێبازی بارزانی بۆ خزمەتی خاکی نیشتیمان وکوردستان،پێگەیاندون و پەروەردە کردوون، ئەوانیش به هەمان

ڕۆحیەتـی ڕەوانشـاد(حاچکی چەمـی) لە خـزمەت و ڕاپەڕانـدنی ئەرکەکانیاندا بەردەوامن.
کوڕێکی بەناوی ڕێزدار(إسماعیل حاچکی چەمی) سکرتێري ، سەرۆکی کوردو کوردستان هێژا مسعودبارزانیە و لەهەمان کاتدا،ئەندامی بارەگای سەرۆک بارزانیە ، بەهەمان ڕێبازی ڕەوانشاد (حاچکی چەمی) لەهەمان سەنگەردایە و بۆهەمان مەبەست و هەمان بیر و باوەڕ لە خزمەت گەل ونیشتمان بەردەوامە .

لێرەدا،دەبێ بە داخەوە ،بڵێین کە:لە ڕۆژی ١٩٩٩/٥/٣ز. (حاچکی چەمی) دڵە گەورەکەی لە لێدان دەوەستێت و لەسەر وەسێتی خۆی لە گوندی (چەمی) لەتەنیشت باوکی و باپیرییەوە، بەخاک دەسپێردرێت و بە یەکجاری ماڵئاوایي دەکات و دەگاتە کاروانی نەمران.

مێژووی (حاچکی چەمی) پڕە لە سەروەری و شانازی و قوربانیدان ، هەمیشە لەخزمەت گەل وخاک و نیشتیماندا بووە تا ،کۆتا ساتی، تەمەنی وەک موریدێک بۆ بارزان و بارزانی بەردەوام بووە. فەرماندەو سەرقۆڵەیەکی لێهاتوو بووە ، کەسایەتییەکی هەست بەرز ومرۆڤێکی سادە بووە ، جێگای متمانەی بابەگەورە سەرۆک مصطفی بارزانی وسەرکردەی لێهاتوو(ئیدریس بارزانی)بووە.
هەروەها جێگای متمانەی هێژا سەرۆکی کوردوکوردستان مسعودبارزانی بووە، بەردەوام، جێی ڕێزوستایشی هەڤاڵانی و هاوسەنگەرانی بووە.
هێدی شاعیر لە کۆپلە شعرێکدا بۆ (ڕەوانشادحاچک محمد حاچک)نووسیویەتی:

ئەسعەد خوشەوی

بنەماڵەی (خوشەوی – سێلکی) یەکێکە لەو بنەماڵە ناودار و کوردپەروەر و شۆڕشگێرانەی کە هەر لەسەرەتاوە بونەتە هۆگر و مریدی شێخانی سەربەرزو ئازادیخوازی بارزان لەژێر کاریگەری پەیامی شێخانی بارزاندا ئاشنای بیری کوردایەتی و ئازادیخوازی بوون و بونە بەشێک لەبزۆتنەوەی رزگاریخوازی کوردستان بەرابەرایەتی بارزانی نەمر . بەهۆی دلسۆزی وئازایەتی و کولنەدانیانەوە لەمەیدانی خەبات و کوردایەتی هەر زوو بونە جێی متمانەی شێخ ئەحمەد (خودانێ بارزان) و مەلا مستەفا بارزانی . لەشۆرشەکانی بارزان و بەرگریکردن لەکوماری کوردستان و پەرینەوەی سەربەرزانەی ئاراس و شۆرشی مەزنی ئەیلول و گوڵان و راپەرین و تا بە ئەمرۆش دەگات وەکو سەرکردەی مەیدانی رۆلێکی جوامیرانە و پر لەقارەمانێتیان گێراوە دیارترین سەرکردەکانی نێو ئەو بنەماڵەیە بریتی بوون لە (شەهید خەلیل خوشەوی) و (شهید سلیم خوشوی) و (ئەسعەد خوشەوی) و

(شەهید خوشەوی خەلیل) و (شەهید عیسا سوار) و (عەلی خەلیل خوشەوی) و (سعید خلیل خوشوی) و (سەلیم ئەسعەد خوشووی) و (محمد اسعد خوشوی).
(ئەسعەد خوشەوی) لەسالی (١٩١٧) لەگۆندی سێلکێ ی دەڤەری بارزان لەدایک بووە لەبەر ئەوەی (خەلیل خوشەوی) برای یەکێک بوو لەسەرکردە دیارەکانی شۆرشی (١٩٣٢) بارزان , لەسالی (١٩٣٣) حکومەتی ئەوسای ئێراق بنەمالەی خوشەوی بۆ تلعفر و هیت و رمادی و فلوجە , ئێراق گواستوتەوە و خرانە ژێر ئیقامەی جەبری , ئەوکات ئەسعەد خوشەوی بەسزای لەسێدارەدان حوکم درا بەلام لەبەر ئەوەی تەمەنی لەخوار هەژدە سال بوو سزاکە جێبەجێ نەکرا دوای ئەوەی کە لەسالی (١٩٣٦) (خەلیل خوشەوی) و براکەی (سلیم خوشوی) شەهیدکران حکومەتی ئێراقی (ئەسعەد خوشەوی) لەزیندان ئازادکرد و بنەمالەکەشیان گەراندەوە بۆ کوردستان و لەگۆندی بیرا کەپرای دەڤەری زێبار دووبارە خرانە ژیر ئیقامەی جەبری .
بارزانی نەمر لەسالی (١٩٤٣) لەسلیمانیەوە گەیشتە دەڤەری بارزان و دووبارە شۆرشی دەست پێکردەوە ئەمە بۆ (ئەسعەد خوشەوی) و بنەمالەکەی هەوالێکی خوش بوو بویە هەر بەبیستینی ئەو هەوالە (ئەسعەد خوشەوی) هەموو خزم و کەسەکانی خۆی لە وانەش (شکر محمد احمد) و (یاسین مکائیل) و (علی خلیل) (تتو حسن) و (عبداللە محمد حسن) و (تیمز ئارەب) و (مستەفا محمد احمد) و (احمد گوران) و (خوشوی خلیل) و (عبدالرزاق زیباری) کۆ کردەوە و بە ئاگاداری و ئەمری بارزانی نەمر پەلاماری مەخفەری گۆندی بیراکەپرایاندا و هەموو پۆلیسەکانی ناویان چەک کرد و دوای ئەو

چالاکیە ئەسعەد خوشەوی لەگۆندی بێداروون گەیشتەوە بارزانی نەمر و ئەو شۆرشگیرانەی لەگەلیدا بوون بارزانی نەمر بەگەیشتنیان زۆر خوشحال بوو , دوای ئەو بەیەک گەیشتنەوەیە شۆرشگێران بەرابەرایەتی بارزانی نەمر دەستیان بەسەر هەموو مەخفەرەکانی ناوچەی بارزان دا گرت و ناوچەکە بەتەواوی لەهێزەکانی ئێراقی پاک کرایەوە.

بەدرێژایی شۆرشی (١٩٤٣) و (١٩٤٥) بارزاندا (ئەسعەد خوشەوی) وەکو سەرکردەیەکی مەیدانی و یاریدەدەری بارزانی نەمر رۆلێکی قارەمانانەی گێرا .

لەپائیزی (١٩٤٥) لەگەل بارزانی نەمر چووە کوردستانی رۆژ هەلات و لەژێر سەرکردایەتی بارزانی نەمر بەرگرییان لەکوماری کوردستان کرد بەبریاری بارزانی نەمر ئەسعەد خوشەوی بوە سەرکردەی هیزی بارزانیان لەسنوری (ورمێ) لەکاتی هێرشی ئیران بۆ سەر کومار (ئەسعەد خوشەوی) و هێزەکانی رۆلیکی قارەمانانەیان گێراو سەربەرزانە بەرگرییان لەکوماری کوردستان کرد (خوشەوی خەلیل) کە برازای (ئەسعەد خوشوی) بوو و یەکێک بوو لەفەرماندەکانی هیزی بارزانیان لە بەرەی (سەقز) شەهید کرا و وەکو یەکەم شەهیدی کوماری کوردستان ناوی چووە نیو مێژووی بزۆتنەوەی کوردایەتی .

دوای روخانی کومار (ئەسعەد خوشەوی) و دەیان کەس لەخەباتگیر و تێکوشەرانی ناوچەی مزۆری بالا بونە هەڤال و هاوسەنگەری بارزانی نەمر و دوای رووبەروو بونەوەی سوپای سێ ولاتی داگیرکەری کوردستان لەئاوی ئاراس پەرینەوەو بەسەربەرزی گەیشتنە یەکیتی سوڤیەتی جاران بارزانی نەمر بەو

ڕێرەوە مێژووییە کەشتی بزۆتنەوەی کوردایەتی گەیاندە کەنارێکی ئارام و پرسی کوردی وەکو پرسی گەلێکی بن دەست و خاک داگیرکراو گەیاندە هەموو جیهان ......هتد.
دوای شۆرشی چواردەی تەمموزی (١٩٥٨) (ئەسعەد خوشەوی) و (میرحاج ئاکرەیی) لەگەل بارزانی نەمر گەیشتنە چیکوسلوفاکیا و لەوێشەوە گەیشتنە وەلاتی میسر و لەگەل جەمال عەبدولناسری سەرۆکی ئەوکاتی میسر کوبونەوە و دوای ئەوە گەرانەوە بەغدا و چاویان بەعەبدولکەریم قاسم کەوت لەو کوبونەوەیەدا بریاردرا هەموو هەڤالانی بارزانی نەمر لەیەکیتی سوڤیەت بگەرێنەوە و بو ئەم مەبەستەش لەسەر فەرمانی بارزانی نەمر (ئەسعەد خوشەوی) و (میرحاج ئاکرەیی) گەرانەوە یەکیتی سوڤیەت و دواتریش لەگەل هەموو هەڤالەکانیان بەسەربەرزی گەرانەوە ئیراق.
لەسەرەتای سەرهەلدانی شۆرشی ئەیلولی مەزن (١٩٦١) ئەسعەد خوشەوی لەگەل بارزانی نەمر چووە دەڤەری بادینان .
لەبەهاری (١٩٦٢) بەبریاری بارزانی نەمر بوە سەرکردەی هێزەکانی شۆرش لەو دەڤەرە و بارزانی نەمریش بۆ سەرکردایەتی کردنی شۆرش گەرایەوە دەڤەری سوران تا نسکوی (١٩٧٥) (ئەسعەد خوشەوی) لەو بەرپرسیارێتیە مایەوە و وەکو سەرکردە و سیاسەتڤانێکی ژیر و لێهاتوو هەموو کاروبارەکانی شۆرشی لەو دەڤەرە بەسەرکەوتووی بەرێوە برد , هەمیشە جێی رەزامەندی و متمانەی بارزانی نەمر بوو بەشاهیدی زۆربەی مێژوو نوسان (ئەسعەد خوشەوی) قوتابیەکی راستەقینەی بارزانی نەمر بوە کەسێکی دەستپاک و دلسۆزو راستگوو نیشتمان پەروەربوو هەر

ئەمەش بــوو وایکــرد کە خەلکــی دەڤەری بادینــان هەتــا ئیســتاش بەرێزەوە باس لەجوامیری و قارەمانێتی (ئەسعەد خوشەوی) بکەن.
لە ماوەی فەرماندەیی (ئەسعد خوشوی) چەندین شـەر و داسـتانی گەورە بــو بەرگریکــردن لە کوردســتان تومــار کــران لە وانەش داسـتانی چیـای مەتیـن لە سـالی (١٩٦٣) لە سـەری ئامیـدی (سـعید خلیل خوشوی) کە لەو کات بەرپرسی محوەری سەری ئامیدی بوو بریندار بو و هەر لەو شەرە کوری شهیدی قارەمان عیسی سوار بە ناوی (محمد عیسا سوار) لە گەل چەندین پێشـمەرگەی قارەمـانی تـر شهید بو.
دوای نسکوی (١٩٧٥) (ئەسعەد خوشـەوی) وەکـو کەسـێکی خـاوەن ئەزمـۆن و خـاوەن ئیرادە شانبەشـانی (ئیـدریس بـارزانی) هەمیشـە لەیاد و (سەروک مسعود بارزانی) پشـت و پەنـای ئاوەرەکـان بـوو بەردەوام لەگەل خەم و ئازارەانیاندا دەژیا و هاوکاریان دەکردن.
لە بەهــاری ســالی (١٩٧٦) بەفەرمــان و بریــاری بــارزانی نەمــر (ئەسـعەد خوشـەوی) بوە هاوکـار و پشـت و پەنـای (مسـعودبارزانی) و (ئیـدریس بـارزانی) لە ســەرهەلدانی شـۆرشــی گولانــدا دەیــان مەفــرەزەی پێشــمەرگەی لەنــاو ئاوارەکــان پێکهێنــا و بەهاوکــاری کــوردانی رۆژ هەلات وبــاکوور و رۆژئــاوا رەوانەی باشــوری کوردستانیان کردنەوە.
مخابن لە(١٩٧٧/٥/٣١) ئەسـعەد خوشـەوی بۆ هەمیشـە مـال ئـاوای لەکوردســتان و شۆرشــگیرانی رێگــای رزگــاری و ســەربەخۆیی کوردســتان کــرد و لە روژهەلاتــی کوردســتان لە "شــنو" بە خــاک سپێردرا , بەمەش کورد و بزۆتنەوەی رزگاری خوازی کوردستان سـەرکردەیەکی مانـدونەناس و ژیـرو ئـازای لەدەسـتدا کوچـی دوای

ئەسعەد خوشەوی لەدەستدانی قوتابیەکی راستەقینەی بارزانی نەمر بوو .

حسۆ میرخان دۆلەمەری

فەرماندەی هێزی پێشمەرگەو هەڤاڵ و هاوسەنگەری سەرۆک مصطفى بارزانی بووە،
لە ڕۆژگارە سەختەکانی شۆڕشدا هەمیشە لە لاپەڕەکانی مێژووی خەبات و پێشمەرگایەتیدا دەمێنێتەوە.
(حسۆ میرخان أحمد سلێمان - دۆلەمەری) لە ساڵی ١٩٢٥ لە گوندی (خەردن) لە عەشیرەتی دۆلەمەری لەسنوری دەڤەری بارزان، لەدایک بووە.
باوکی حسۆ میرخان (میرخان أحمد دۆلەمەری) لەسەردەمی شێخ (عبدالسلام بارزانی) دا،چۆتە بارزان و چەکی خەبات وخزمەتی گەلی کوردی،هەڵگرتووە،لەکۆماری کوردستانیشدا دلێرانەبەشداری کردووە.

لەساڵی ١٩٤٣ ز. حسۆ میرخان لەدژی دەسەڵاتی ڕژێمی پاشایەتییدا، لەگەڵ هەڤاڵانیدا لە چیاکانی کوردستان چەک هەڵدەگرێ ودەجەنگن.
دوای گەڕانەوەی بابەگەورە سەرۆک مصطفی بارزانی لە سلێمانیەوە بۆ بارزان، پەیوەندیی پێوە دەکات.
لەساڵی ١٩٤٥ ز. حسۆ میرخان دۆلەمەری لەگەڵ هەڤالانی بەشداری داستانی (مەیدان موریک) دەکات، لەهەمان ساڵدا بە بنەماڵەوە ئاوارەی ئێران دەبن.
لەساڵی ١٩٤٦ ز. حسۆ میرخان وەک ئەفسەرێک بەشداری لە کۆماری مەهاباددا دەکات.
لەساڵی ١٩٤٧ز. لەبەرەی شەڕی (گۆجار) کە پێشمەرگەکانی بارزانی بەرگریان لە کۆمار دەکرد ، ئەوکات بەسەختی بریندار دەکرێ.
لەساڵی ١٩٤٧ز. دوای ڕوخای کۆماری مەهاباد ،بەبرینداری لەگەڵ سەرۆک بارزانی و هاوسەنگەرەکانی بەرەویەکییتی سۆڤیەتی جاران بەڕێ دەکەون.
لە ساڵی ١٩٤٩ز. لەگەڵ چەند هاوڕێیەکی دەگوازرینەوە بۆ ناوچەی (سیبیریا) لەوێ ژیانێکی پڕ لە ئازار و دور لە هاوڕێیانی دەباتەسەر.
لە ساڵی ١٩٥٤ز. بڕوانامەی (ئەندازیاری ڕووپێوی) لە ڕوسیا بەدەست دێنێت.
لەساڵی ١٩٥٩ز. لەگەڵ هەڤالانی دوای ١٢ ساڵ دەگەڕێنەوە بۆ نیشتیمان.

لەهەمان سالّدا بەناونیشانی (ئەندازیاری زەویو زار) لە ئیدارەی کشتوکالّی کەرکوک دامەزراوە.
دواتر بۆ (ڕووپێوکردنی کشتوکالّ) ی ڕەوانە دەکرێت بۆ (دۆلّی بالیسان و خەلیفان و سرێشمە).
لە ١١ی ئەیلولی ١٩٦١،سەرۆک بارزانی ئاگاداریدەکات بگاتە ڕیزەکانی شۆڕش و دست بەکاردەبێت . لەشەڕەکانی چیای (قەلەندەر) و (گەردن حوشتر) بەشدار دەبێت.
لەکۆتاییەکانی سالّی ١٩٦١ز. لەگەلّ بارزانی بەرەو دەڤەری بادینان بەڕێ دەکەون ، خەلّکی بادینانیش قارەمانانە بەشداری دەکەن و گۆڕانکاری بەرچاو لە ئەنجامەکان دروست دەبێت و شۆڕش دەچێتە قۆناغێکی نوێوە و سەرکەوتن بەدەست دێنن.
لە دەڤەری بادینان چەندین داستانی مەزن تۆمار دەکەن، وەک : (سەرزێڕی، کانی ماسێ ، پرا بلبل ، زاوێتا ،لۆمانا ، جۆنجهان ، سوارەتوکا) وچەندین سەرکەوتنی مەزن بۆ شۆڕش تۆمار دەکەن.
لە سالّی ١٩٦٣ تا سالّی ١٩٧٠ز بەفەرمانی بارزانی دەبێتە (ئامر هێزی شێخان و ئاکرێ) و ڕۆلّێکی کارا ی دەبێت لەبواری پرسە کۆمەلّایەتیەکاندا، وەک بابەتی ئاشتی و پێکەوە ژیانی نەتەوە و ئاینەکانی ناوچەکەدا.
لە سالّی ١٩٧٠ز. حسۆ میرخان دۆلەمەری دەبێتە فەرماندەی فەوجی (٩)ی پاسەوانی سنور لەدەڤەری (شێخان و ئاکرێ).
دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول، لەسالّی ١٩٧٥ز. ئاوارەی ئێران دەبێت و لە (ئۆردووگای زێوە) نیشتەجێ دەبێت.
لەهەمان سالّدا ڕژێمی ساواکی ئێران بلّاوە بە ئاوارەکان دەکات و خۆی و بنەمالّەکەی و کەسو کارەکانی بە زۆرە ملێ دەگوازنەوە بۆ

(مەشـهەد) و لەسـەر سـنوری ئەفغانسـتان و ڕوسـیا نیشـتە جێیـان دەکەن.
لەسـاڵی ١٩٧٦ز. لەسـەر فەرمـانی بـارزانی خـۆی و بنەمـاڵەکەی دەگەڕێنـدرێنەوە بۆشـاری کەرەج و لەنزیـک مـاڵی سـەرۆک بارزانییەوە نیشتەجێ دەبن.
لە دوای بەرپـابوونی شۆڕشـی گـوڵان ، ڕۆڵێکـی بـاڵا دەبینێـت لە ڕێکخسـتنی ئاوارەکـان. بـۆ چەنـدین جـار ڕژێمـی سـاواکی ئێـران هەڕەشـەی لێدەکەن و پێیـدەڵێن دەسـت لەو کـارە هەڵبگـرە، بەڵام گوێیـان لـێ ناگرێـت و پێیـان دەڵێـت: (مـن خزمەتـی میللەتـی خـۆم دەکەم و هەرگیز پاشگەز نابم).
لەسـاڵی ١٩٧٩ز. بەشـداری لە کـۆنگرەی (٩)ی پـارتی دیمـوکراتی کوردسـتان دەکـات و بەبڕیـاری سـەرکردایەتی دەبێـتە فەرمانـدەی کەرتـی (١) لەسـنوری (مەرگەوەڕ و تەرگەوەڕ) کەبارەگـاکەی لە (ڕاژان) دەبێت و بەرپرسـیاریەتی و پاراسـتنی مەکتەبـی سیاسـی لە ئەستۆ دەگرێ.
لە ساڵی ١٩٨٣ز. لە (چیای قەندیل) لە (دۆڵی شەهیدان) لە شـەڕێکی قورسـدا خـۆی و ژمـارەیەک پێشـمەرگە بەسـەختی بریندار دەبن و کۆمەڵێـک فەرمانـدە و سـەرقۆڵی دیـاری شـۆڕش لەم شۆڕشـە دا شەهید دەبن.
لە ساڵی ١٩٨٨ز. وەک (فەرماندەی هێزی ئاوارە) بەشداریەکی بێ وێنە لە داسـتانی (خواکـورک) دەکـات ، کە بەسـەرکردایەتی هێـژا سـەرۆک مسـعود بـارزانی دەبـێ وسـەرکەوتنێکی مەزن تۆمـار دەکرێت و دەبێتە مژدەی ئازادی بۆ نیشتیمان.

له ساڵی ۱۹۹۱ز. بەشداری له ڕاپەڕینی کوردستان دەکات و لەگەڵ (فەریق بابەکر) (بەرپرسیاریەتی دەڤەری بادینان)له ئەستۆ دەگرێ.
له ساڵی ۱۹۹۳ز. بەفەرمانی ڕێزدار سەرۆک مسعود بارزانی، وەک (بەرپرسی لیژنەی باڵای کۆمەڵایەتی ناوچەی بارزان) دیاری دەکرێت.
ڕەوانشاد حسۆ میرخان دۆڵەمەری بەژداری له کۆنگرەی (۹،۱۰،۱۱) ی پارتی دیموکراتی کوردستان دا دەکات . له ڕۆژی ۱۹۹۳/۳/۱۸ لەلایەن هێژا سەرۆک مسعود بارزانی مەدالیای بارزانی پێدەبەخشرێت.
به داخەوه له ڕۆژی ۱۹۹٦/۱۱/۲۳ له تەمەنی ۷۱ ساڵیدا ،حسۆ میرخان دۆلەمەری) دڵەگەورەکەی له لێدان دەکەوێت و لەبارزان لەنزیک گوڵکۆی بابەگەوره سەرۆک بارزانی و هەڤاڵانی بەخاک دەسپێردرێت و دەگاته کاروانی نەمران.
ڕەوانشاد،حسۆ میرخان دۆلەمەری خاوەن چوارکوڕ و پێنج کچه ، هەموو ڕۆڵەکانی لەسەر ڕێبازی بابه گەوره سەرۆک بارزانی پێگەیاندوون.
کوڕه گەورەی : (سلێمان)، بەناوی (شەهید سلێمان)ی برای ناو ناوه، ئێستا ئەو ئەندازیاری تەکنەلۆجیای زانیاری(IT)ه له ئەنجومەنی وەزیران ڕاوێژکاره و کوڕەکەی دیکەی بەناوی (سیروان) دەرچووی کۆلێژی سەربازی زاخۆیه و بەپلەی (عمید) له هێزی پێشمەرگەی کوردستان خزمەت دەکات. کوڕەکانی دیکەشی: (دلۆڤان و شێروان) ، لەپێگەی تایبەتدا بەدڵسۆزی لەخزمەتدا بەردەوامن.

برایەکـــی ، بەنــــاوی (ســـــلێمان میرخــــان دۆلەمەری) پێشـــمەرگە و ســـەرقۆڵەیەکی دیـــار بـــوو، لەگەڵ بـــارزانی و هەڤـــاڵانی بەشـــداری کۆماری مەهابادی کردووە و دواتر لەگەڵ سەرۆک بارزانی بارزانی و هاوسەنگەرانی دەچێتە یەکێتی سۆڤیەتی پێشوو . لەسالی ١٩٦٢ لە دەڤەری (باعەدرێ) شەهید دەبێت.

برایەکـی دیـکەی بەنـاوی (حـاجی میرخـان) پێشـمەرگەیەکی دیـاری شۆڕشـــی ئەیلـــول و گـــوڵان و ڕاپەڕیـــنە، وەبەشـــداری لەچەنـــدین داسـتانی مەزن دا کـردووە و ئێسـتاش (بەرپرسـی دەزگـای ئەیلـولی سۆرانە) و هەلگری مەدالیای بارزانیە.

برایەکی دیکەی بەناوی (خدر میرخان) پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلول و گـولانە و موریـدێکی دڵسـۆزی بـارزانە و کەسـایەتیەکی دیـاری دەڤەرەکەیە.

(حسۆ میرخـان دۆلەمەری) خـاوەن کەسـایەتیەکی بەهێـز و کـاریگەر بوو، جێگای متمانەی نەمر مصطفی بارزانی و سـەرکردەی لێهـاتوو ئیدریس بارزانی و هێژا سەرۆک مسعود بارزانی بوو.

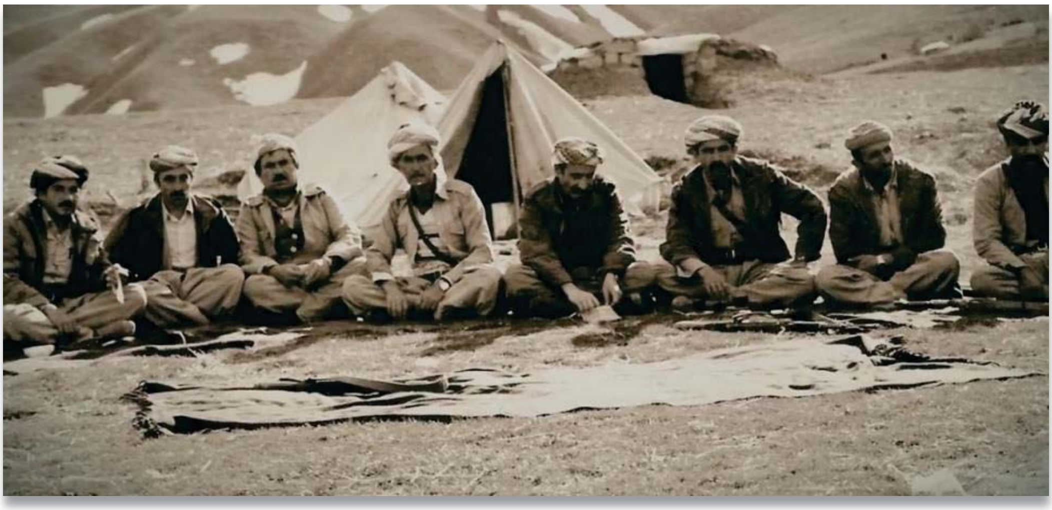

لە ڕاستەوە بۆ چەپ پێنجەم کەس ڕەوان شاد (حسۆ میرخان دۆلەمەری)

هێدی شاعیر بە کۆپلە شعرێک باسی حسۆ میرخان دۆلەمەری دەکات و دەڵێت:

کوانێ حسۆی دۆلەمەری
کوڕی گەل، کوڕی بەوەفا
سروشت بەرزی هەڵۆ شێوە
سەری ئاکرێ و شوش و شەرمن
مەیدان موریک سەری بەردی

کوڕی شانۆی دلاوەریی
پەروەردەی زانکۆی مستەفا
گشت جێی مۆری شەرەف پێوە
دینارتێ و شێروانی مەزن
حسۆیان دیت هەر بە مەردی.

عەلی خەلیل خوشەوی

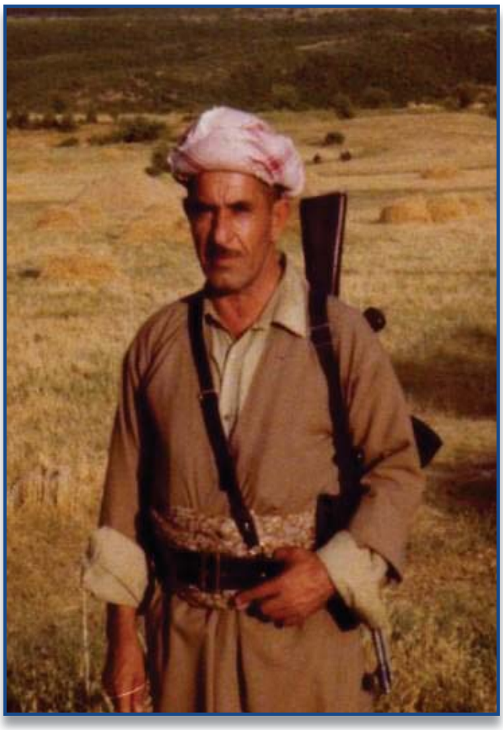

لەسالی (١٩٢٥) لەگۆندی سیلکی دەڤەری بارزان لەدایک بووە لەبەر ئەوەی باوکی یەکێک بوو لەسەرکردە دیارەکانی شۆرشی (١٩٣٢) ی بارزان لەسالی (١٩٣٣) لەلایان حکومەتی ئەوسای ئیراقەوە بنەمالەکەیان بۆ ناوەراستی ئیراق گوازراونەتەوە و لەشارەکانی (هیت و تلعفر و رومادی) خراونەتە ژێر ئیقامەی جەبری دوای شەهید بونی باوکی لەسالی (١٩٣٦) حکومەتی ئێراق رێگای پیدان بگەرێنەوە کوردستان و لەگۆندی بیراکەپرا ی دەڤەری زێبار نیشتەجێکران و خراونەتە ژێر ئیقامەی جەبری .

لەسالی (١٩٤٣) چەکی پێشمەرگەیەتی کردوتە شان و بەشداری شۆرشەکانی (١٩٤٣) و (١٩٤٥)ی بارزانی کردووە.

لەسالی (١٩٤٦) لەژێر سەرکردایەتی بارزانی نەمردا وەکو فەرماندەیەکی لێهاتوو بەشداری لەپاراستنی کوماری کوردستان کردوە .

لەرێرەوە مێژوویەکەی پەرینەوەی ئاراس یەکێک بوو لەهەڤالانی بارزانی نەمر.
لە یکیتی سوفیەت کولیژی علومی سیاسی بە دەست هیناوە .
لەسالی (١٩٥٩) لەگەل بارزانی نەمر گەراوەتەوە ئیراق .
لەسالی (١٩٦١) لەژێر سەرکردایەتی بارزانی نەمر بەشداری یەکەمین چالاکیەکانی شۆرشی مەزنی ئەیلولی لەدەڤەری بادینان کردوە و بەشدار بووە لە داستانەکانی (زاویتە) و (لومانا) و (گەلیی قنتارا ١٩٦٢) و....هتد.
لەبەهاری (١٩٦٢) بەبریاری بارزانی نەمر بوتە فەرماندەی هێزی دهوک بەدرێژایی تەمەنی شۆرشی مەزنی ئەیلول لەو بەرپرسیاریەتیە ماوەتەوە و بەدلسۆزی و سەرکەوتوویی هەموو کاروبارەکانی شۆرشی لەسنوری هیزی دهوک بەرێوە بردووە دەیان داستانی مەزنیان بەسەر هیزی ئیراقیدا تۆمارکرد.
لە سالی (١٩٦٢) بە هوی بومبەبارانی فروکەکانی رژێم بریندار بووە و پێشمەرگە (شریف مکائیل – سیلکی) شهید بوو.
لە سالی (١٩٧٠) پاش ریککەوتننامەی یازدەی ئادار کرا بە ئامر فەوجی٨ ی پاسەوانی سنوور.
لە سالی (١٩٧٤) لە سەر ئەمری بارزانی نەمر کە فەرمانی بە (ئەسعەد خوشوی) کرد هەر هیزیک بەتالیونیک بە سەربەرشتی و فەرماندەیی (علی خلیل) بچن بو بە هاناوەچوونی جەبهەی زوزک و هندرین و لە وانەش:

- بەتاليوني هیزی ئامیدی (تەیمەز ئارەب) ئامربەتالیون .
- بەتاليوني هێزی زاخو(سید عبوش) ئامر بەتالیون کە بریندار بو دواتر بەو برینانە شهید بوو .

- بەتاليوني هيزى دهوك (احمد حجى محى) ئامر بەتاليون كە لە زوزك شهيد بو .

دواى نسكوى شۆرشى ئەيلول لە سالى (١٩٧٥) ئاوارەى ئيران بوە لەسالى (١٩٧٦) و لەسەرەتايى شۆرشى گۆلاندا وەكو سەركردەيەكى مەيدانى رۆلێكى كاريگەرى گيراوە بەدرێژايى شۆرشى گۆلان وەكو ياريدەدەرێك لەگەل (ئيدريس بارزانى) و (سەرۆك مەسعود بارزانى) و زور لييان نزيك بوە بەحكومى ئەوەى كورى شەهيد (خەليل خوشەوى) بوە لاى بارزانى نەمر خوشەويست بووە و بەدرێژايى ئەو سالانەى كە لەيەكيتى سوڤيەت بوون بارزانى نەمر لاى خوى داناوە و هەوليداوە وەكو سەركردەيەك پەروەردەى بكات و پێى بگەيێنێت لەبەر ئەوە (عەلى خەليل) بەدرێژايى تەمەنى خۆى لەبزوتنەوەى كوردايەتيدا وەكو كەسيكى دەسپاك و دلسۆزو راستگۆ خزمەتى بەرێبازى بارزانى نەمرو شۆرشى كوردستان كردوە لەناو خەلك و پێشمەرگەدا كەسێكى خوشەويست بوو .

لە شورەشى گولان بەرپرسى قاطعى٢ ى لەشكرى كوردستان بووە.

لە ١٩٩٦/٨/١٦ لە يوبيلى زێرينى پارتى مداليای بارزانى لە لايەن سەروک مسعود بارزانى پێى بەخشراوە.

مخابن لە ريكەوتى (٢٠١١/١/٢١) لەهاوينەهەوارى پيرمام بۆ هەميشە مال ئاوايى لە كورد و كوردستان كرد و لە گوندى سێلكێ بە خاك سپێردراوە.

عیسی سوارعیسی

لەسالی(١٩٢٦) لەگوندی سێلکێ لەدایک بوە .
بەشداری لە شۆرشی (١٩٤٣) و (١٩٤٥)ی بارزان کردووە .
لەسالی (١٩٤٦) لەژێر سەرکردایەتی بارزانی نەمر وەکو فەرماندەیەکی قارەمان بەرگری لەکوماری کوردستان کردوە.
لە رێرەوە مێژوویەکەی دەرباز بوون لەرووباری ئاراس یەکیک بوو لەهەڤالانی بارزانی نەمر.
لەسالی (١٩٥٩) لەگەل بارزانی نەمرو هەڤالانی گەراوەتەوە ئیراق.
لەسەرەتای دەست پێکردنی شورەشی ئەیلولی مەزن لە سالی (١٩٦١) و لەژێر سەرکردایەتی بارزانی نەمر لەدەڤەری بادینان وەکو فەرماندەیەک بەشداری چالاکیە سەرەتایەکانی شۆرشی ئەیلولی کردووە.

لەسالی (١٩٦٢) بەفەرمانی بارزانی نەمر بووە فەرماندەی هیزی زاخـۆ بەدریژایـی تەمەنـی شۆرشـی ئەیلـول لەو بەرپرسـیاریێتیەدا مـایەوە دلسـۆزانە و بەوپەری قارەمـانیێتی و ئـازایەتیەوە وەکـو فەرماندەیەک دەیان داستانی مەزنی بەسەر هیزی ئێراقیدا تۆمارکرد داسـتانەکانی (عەیـن زالە) و (مەتـین) و (ئـاڤ گەنیـێ) و (بانیـا نیرگزینـێ) و (گەلیـێ سـپی) و (گەلیـێ زاویـتە) دیـارترینی ئەو داستانانە بوون زۆربەی شارەزایانی مێژووی شۆرشی ئەیلول لەو بـاوەرەدان هیـزی زاخـۆ بەفەرمانـدەی (عیسـا سـوار) سەرکەوتوترین هێز بوو دۆژمن بەردەوام لەو سنورە تێک دەشکا بۆ یەکجاریش هیزەکانی ئیراقی نەیانتوانی بەسەر (عیسا سوار) و (هیزی زاخۆ)دا سەرکەون (عیسا سوار) لەدانانی نەخشەو پلانی سەربازی هێندە ئازا و لێزان بوو کە ئەفسەرە بالاکانی ئێراقی توشـی سەرسـورمان کردبـوو دوای نسـکوی شـۆرش (سـەعید حەمـوو) کەیەکێـک بـوو لەژەنەراله بەرزەکـانی سـوپای ئێـراق سەردانی گوندی سیلکی کرد و هەر بەگەیشتنی بانگی موختاری گوندەکەی دەکات و پێی دەلێ من هاتووم خانۆی (عیسا سوار) ببینم ! بەرێکەوت ئەو شوێنەی (سەعید حەموو) لێی دانیشتبوو خانۆی (عیسا سوار) بوو ،کرابووە شوێنی فەرماندەی لیوایەکی سوپای ئیراقی کە لەوێ جێگیر کرابوو بویە موختار روو لە (سەعید حەموو) دەکات و پێی دەلێ: ئەم خانوەی تۆ لێی دانیشتووی خانۆی (عیسا سوار)ە (سەعید حەموو) دوای ئەوەی چاوێک بەخانوەکەدا دەگیرێت دەلێت (عیسا سوار) سەرکردەیەکی قارەمان و ئازا و کەم وێنەبوو من و هەڤالانم لەسوپای ئێراق بۆ چەندینجار لەمەیدانی شـەردا رووبەرووی بـوینەوە بەلام ئەو لەدانـانی نەخشـەو پلانـی

سەربازیدا هێندە ئازاو شارەزا بوو هەمیشە ئێمەی تێک دەشکاند و بەسەرماندا سەردەکەوت من پێم وابوو سەرکردەیەکی بەو شێوەیە دەبێت کوشکێکی شاهانەی هەبیّ بەلام دەبینم خانوی ئەویش هیچ جیاوازیەکی لەگەل خانوەکانی دیکەی گۆند نیە دیارە ئەمەش یەکێکە لەو نهێنیانەی کە لەهیزو قودرەتی مەلا (مستەفا بارزانی) دا هەیە .

لە سالی (١٩٦٣) کوریکی بە ناوی (محمد عیسا سوار) لە داستانی مەزنی چیای مەتینا لە گەل چەندین پێشمەرگەی قارەمانی تر شهید بووە.

لە سالی (١٩٦٧) بە هوی بومبەبارانی فروکەکانی رژێم بە خوی و چەندین کەس لە بنەمالەکەیان لە ناوچەی (لێڤی) بریندار دەبیت.

لە سالی (١٩٧٠) پاش ریککەوتننامەی یازدەی ئادار کرا بە ئامر فەوجی٤ ی پاسەوانی سنوور.

مخابن لەرۆژی لە ١٩٧٥/٣/٢٠ بەپیلانێکی دارێژراوی مخابراتی ئیراقی چەند کەسێکی خائین و نیشتمان فرۆش بەخیانەت کوتاییان بەژیانی ئەم قارەمانە مەزنە هێناو شەهیدیان کرد هەر وەها لە گەل ئەو دوو پێشمەرگەی قارەمانی تر بە ناوەکانی (علی احمد – دیزویی) و (علی صالح – ماوەتی) شهید کران و لە گوندی بەرچیّ ی دەڤەری ئامێدی بە خاک سپێردراون.

بەشەهید بونی عیسا سوار کوردو ریبازی بارزانی نەمر یەکێک لەدلسۆزترین و قارەمانترین سەرکردەکانی لەدەستدا .

سەلیم ئەسعەد خوشەوی

لە سالی (١٩٤٣) لە گوندی بیرەکەپرا دەڤەری زێبار لە دایک بوە لەسالی (١٩٤٥) خێزانەکەیان ئاوارەی رۆژ هەلاتی کوردستان بوون لەسالی (١٩٤٧) خیزانەکەیان لەگەل هەموو ئەو بارزانیانەی لە رۆژهەلات بوون گەراونەتەوە باشوری کوردستان و لەلایان حکومەتی ئێراقەوە خراونەتە ژێر ئیقامەی جەبری لەسالی (١٩٥٤) گەراونەتەوە گوندی سێلکێ لەسالی (١٩٥٨) دوای دوانزدە سال باوکی لە یکیتی سوفیەت گەراوەتەوە کوردستان و بەدیداری شاد بوتەوە.

لەسەرەتای شورەشی ئەیلولی مەزن سالی (١٩٦١) چەکی پێشمەرگایەتی کردوتە شان و لەگەل بارزانی نەمر چووتە دەڤەری بادینان بە شداری داستانە مەزنەکەی گەلی زاویتەی کردووە و هەر

لەو شـەرەش بە سـووکی بریـندار بـووە و هەر لەم سـالە بـوتە پاسـەوانی تـایبەتی بـارزانی نەمرو تـا کو سـالی (١٩٦٤) لەو ئەرکە بەردەوام بووە .
لە سـالی (١٩٦٤) دوای ئەوەی کە بـارزانی نەمـر هەسـتی کـردوە (سەلیم ئەسعەد) وەکو گەنجێک لەهەموو روویەکەوە پێ گەیشتوەو دەتوانێت وەکو فەرماندەیەکی دلسۆز خزمەت بکات بریاریدا (سەلیم ئەسعەد) ببێتە فەرماندەی هێزی ئامێدی.
لە سالی (١٩٧٠) پاش ریککەوتننامەی یازدەی ئادار , کرا بە ئامر فەوجـی٣ ی پاسـەوانی سـنوور و تـا نسـکوی شۆرشـی ئەیلـول (١٩٧٥) بەدلسـۆزی هەمـوو کاروبارەکـانی سـنوری هیـزی ئامیـدی بەریوەبردوە .
لەسالی (١٩٧٥) ئاوارەی ئیران بوە.
لەسالی (١٩٧٦) لەسەرەتای شۆرشی گولان بەشداری کردووە.
 لە سـالی (١٩٨٤) ریکخسـتنی پێشـمەرگایەتی وەکـو ریکخـراو رێکخران و ناوی رێکخراوەکەیان بووە (رێکخراوی شهید خوشوی) و (سەلیم ئەسعەد) بووە بەرپرسی ئەو رێکخراوە .
پاشـان لە سـالی (١٩٨٦) لە سـەر ئەمری جەنابی سـەروک بـارزانی (سەلیم ئەسعەد) کرا بە بەرپرسی قوەتی (شهید خوشوی).
 لە سـالی (١٩٨٨) فەرمانـدەی هێـزی خەبـات بـووە و رۆلێکـی جـوامێرانەی لەخەبـاتی شـۆرگیری و رزگـاریخوازی کوردسـتاندا گێـراوە بەشـداری راپەریـن و داسـتانە مەزنەکەی شـەری کـورێ کردووە و تا کو لەسالی (١٩٩٣).
لەسـالی (١٩٩٣) بەفەرمـانی سـەرۆک بـارزانی بوتە ئەندامی لێژنەی بالای ناوچەی بارزان و تا کو ئێستاش لەو ئەرکە بەردەوامە.

له ٢٠١٠/١٢/١٥ له كونگرەی سێزده مدالیای بارزانی له لایەن سەروک مسعود بارزانی پێی بەخشراوه.

محمد أمین میرخان مێرگەسووری

هـەڤاڵ و هاوسـەنگەری بابەگەورە سـەرۆک بارزانی و فەرماندە لە کۆماری مەهاباد و سەرقۆڵەی پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلول.شـەهید محمـد أمـین میرخـان مێرگەسـووری سـالی ١٩١٧ لـە شـارۆچکەی مێرگەسـوور لەسنوری دەڤـەری بـارزان لـە عەشـیرەتی شـێروانی لەدایک بووە,سالی١٩٣٤ لەتەمـەنی ١٨ سـاڵی دەبێتـە پێشـمەرگە لە بزاڤی شۆڕشگێڕانەی خەلیل خۆشەویدا.

لـە کـاتی گەڕانـەوەی سـەرۆک بـارزانی بـۆ نـاوچەی بـارزان (سـاڵی ١٩٤٣)، لەگەڵ هەڤاڵانی دژی دەسـەڵات لەچیاکان سـەرگەرمی بزاڤی چەکداری دەبێ.

وەک فەرمانـــدە لـــە هێـــزی بـــارزان بـــەشـــدار دەبێـــت لـــەگرتنی مەخفەرەکانی مێرگەسوور و شانەدەر و خێرزوک و دەشتی هـەڵونا و سەری بەردی . جارێکی دیی بریندار دەبێت.

ساڵی ١٩٤٥ز. محمد أمین میرخان و خانەوادەکەی لەگەڵ شەپۆلی ئاوارە بوونی خەڵکی دەڤەری بارزان، ئاوارەی ئێران دەبن، هەر لەو ساڵەدا لەگەڵ ڕۆیشتنی هێزی بارزانیەکان بۆ ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لەگەڵ هاوسەنگەرانی بەشداری داستانی (مەیدان موریک) دەکات.
لەساڵی ١٩٤٦ز. لەژێر فەرماندەی سەرۆک بارزانی بەشداری سوپای کۆماری مەهاباد دەکات،بە ناونیشانی فەرماندە ،بەپلەی نەقیب لە فەوجی ١ی عقید بەکر حوێزی.
و لەبەرەی شەڕی (قاراوا و ملقەرنی) ڕۆلێکی قارەمانانە دەگێڕێت وە پاڵێوراو دەبێت بۆ وەرگرتنی مەدالیای ئازایەتی کۆماری مەهاباد.لەکاتی هەرەس پێهێنانی کۆماری کوردستان وخۆبەدەستەوە نەدانی هێزی بارزانی، لە ڕێگادا ڕووبەڕووی دوژمن دەبنەوە، لە شەڕەکانی (نەتوس و هەڵج و گۆجار) شکستی گەورە بەدوژمن دەهێنن.
دوای شکست پێهێنانی کۆماری مەهاباد، ساڵی ١٩٤٧ز. لەگەڵ سەرۆک بارزانی وهەڤاڵانی بەرەو یەکێتی سۆڤیەتی پێشوو، بەڕێ دەکەون و لە باکۆی پایتەختی ئازربیجان نیشتە جێ دەبن.
ساڵی ١٩٤٨ز. مەشقی سەربازی لە باکۆی پایتەختی ئازربیجان بینیوە و پلەی ئەفسەری پێبەخشراوە, ساڵی ١٩٤٩ز. لەگەڵ ١٥ هاوڕێی دەگوازرێنەوە بۆ (دورگەی مویناک) لە ناوەڕاستی دەریاچەی (ئۆراڵ)، نزیکەی سێ ساڵ لەوێ دەمێننەوە و ژیانێکی دژوار دەبەنەسەر ساڵی ١٩٥٤ بەیاوەری ،نەمر سەرۆک مصطفی بارزانی چۆتە مۆسکۆ و خوێندنی ئەکادیمیای سیاسی (پارتی سکوڵ)ی لەوێ تەواو کردووە. ساڵی ١٩٥٩ز. لەگەڵ هەڤاڵانی دوای (١٢) ساڵ غەریبی،بەسەربەرزی دەگەڕێنەوە نیشتیمان لەکۆتایی

ساڵی ١٩٥٩ز. دەبێتە مامۆستا لە (ڕەواندز) ،لەهەمان کاتدا دەبێتە ئەندامی لیژنەی ناوچەی پارتی دیموکراتی کوردستان.
سالی ١٩٦١ز. دوای بەرپابوونی شۆڕشی مەزنی ئەیلول، وەک فەرماندەیەک بەشداری شۆڕش دەکات و لەگەڵ هاوسەنگەرانی قەزای مێرگە سوور لەدەست دوژمنان ڕزگار دەکەن.
لە ناوەڕاستی تشرینی یەکەمی ١٩٦١ز. لە (دەشتی هێرت)ەوە بە هامڕای سەرۆک بارزانی و هەڤاڵانی بۆ جاری دووەم لە (ڕووباری شین) دەپەڕنەوە وبەرەو بادینان بەڕێ دەکەون.
لە ١٩٦١/١٢/١٢ز. وەک سەرقۆڵەیەکی مەیدانی، سەرپەرشتی داستانی (زاویتا-لۆمانا)دەکات و لە (بێرگادرێش) لەگەڵ هەڤاڵانی سەربەرزیەکی مەزن بۆ شۆڕش تۆمار دەکەن لە دەڤەری بادینان وەک سەرقۆڵەیەکی پێشمەرگە ی شۆرش ڕۆڵێکی باڵا دەگێڕێت بەتایبەتی لە داستانەکانی (سەرزێڕی،مەتینا،سەرێ ئامێدی، پڕابلبل،قەشەفرێ).
لە دەستپێکی ساڵی١٩٦٢ز. بەر لەوەی لەشکری بارزانی بەرەو دەڤەری سۆران بەڕێ بکەوێت، بە فەرمانی سەرۆک مصطفی بارزانی، بە ناونیشانی فەرماندەی هێزی لێکدەر دەسنیشان دەکرێت.
لە ٧ی ئازاری ساڵی ١٩٦٢ز. لە شەڕێکی قورسدا دژ بە سوپا و جاشەکان لە دەڤەری شێخان لە گوندی (مریبا) بەسەختی بریندار دەبێت و دواتر بۆ چارەسەری دەگوازرێتەوە بۆ نەخۆشخانەیەک لە شاری موسڵ. بە داخەوە لە ١٩٦٢/٣/١٨ کە بۆ چارەسەری لە نەخۆشخانە بوو لە موسڵ، بە پیلانێکی تیرۆرستی بەدەستی چەند خۆفرۆشێک هیرش دەکرێتە سەری و شەهیدی دەکەن.

لە ڕۆژی نەورۆزی ١٩٦٢ز. تەرمی پیرۆزی شەهید محمد أمین میرخان لە موسڵەوە دەگاتەوە دەڤەری بارزان و لە مێرگەسوور لە گۆڕستانی شەهیدان بەخاک دەسپێردرێت و دەگاتە کاروانی نەمران.
شەهید محمد أمین میرخان مێرگەسۆری خاوەنی ٣ کوڕ و ٣ کچە، دوو کوڕەکەی (میرخان و محیدین) لە شۆڕشی ئەیلول، وەک پێشمەرگە لەگەڵ باوکیان دا بوونە و (میرخان)ی کوڕی بە مەدالیای بارزانی خەڵات دەکرێت . بەداخەوە ئێستا لە ژیاندا نەماوە (فرۆشاهی) کوڕیشی دوای ٥٠ ساڵ مانەوە لە ڕوسیا بە بنەماڵەکەی شاد دەبێتەوە ، بەداخەوە ئەویش لە ژیاندا نەماوە.
شەهید محمد أمین میرخان مێرگەسووری، چیرۆکی خزمەت و قوربانی لە بارزانەوە تا کۆمار و بۆ سۆڤیەت تا ئەیلول لەگەڵ بابە گەورە سەرۆک بارزانی تۆمارکرد و کوڕ و نەوەکانیشی بەهەمان ڕۆح لە شۆڕشی ئەیلول تا گوڵان لەگەڵ ڕەوانشادی لێهاتوو ئیدریس بارزانی و سەرۆکی کورد وکوردستان هێژا مسعود بارزانی، بۆ ڕاپەڕین و تا ئەمڕۆش بۆ خزمەتی کوردوکوردستان بەردەوامن.

دانیشتوان لە ڕاستەوە بۆ چەپ سێهەم کەس سەرۆک بابە گەورە (مصطفی بارزانی)

أحمد شاباز

کەسایەتیەکی دیار و ناودار

ڕۆژی یەکشەممە ٥/مایس/١٩٦٣، ئەو سەرقۆڵ و لێپرسراوانەی لەناوچەی بادینانەوە هاتبوون بۆ ئامادەبوون لە کۆبوونەوەکانی شاری (کۆیە)، سبەینێ هەموویان لەگوندی (سرێشمە)وە کە ئێمەی لێین، بەرەو (بادینان) دەگەڕێنەوە. سەرۆک بارزانی لەماڵی (أحمدشاباز) کۆبوونەوەی لە گەڵدا کردن و ئەو ئامۆژگاریانەی بۆ ئاشتی و دۆخی شەڕ پێویستە بەوردی ڕوونی کردەوە بۆ ناوبراوان. کاتێ گەیشتینە گوندی (سرێشمە)، یەکەم شەو لەماڵێ بێتەلەکەمان دامەزراند، بەڕێکەوت (عومەر ئاغای سورچی)یش لەهەمان ماڵ بوو. (أحمد شاباز) کەسایەتیەکی دیار و ناوداری ناوچەکە بوو قسە خۆش و بلیمەت خۆشەویستی گوندەکە بوو. بەتاقەت و دەستو برد، گوندەکە بە ئەودا دەناسرایەوە (سرێشمەی

أحمد شاباز) نەک (أحمد شابازی سرێشمەیی). سرێشمە لە شۆرشی ئەیلولدا، بەدەستی جاش وسوپا سێ جار سووتێنراوە.

ئەم وێنەیە: (لەراستەوەبۆ چەپ ریزی پێشەوە ١.نەناسراو ٢.مجید أحمد شاباز.

٣.فرهاد برایم أفندی٤ .شاباز أحمد شاباز ٥.برایم اغا عمرأحمدشاباز)

لە کورەکانی (أحمد شاباز) (تمر) برابچوکیان بوو

لە بارەی بارزانییەوە (تەمەر) نووسیویەتی:

بارزانی کەسایەتیەکی تایبەت، خاوەن کاریزما، هەستی قووڵی نەتەوەیی ،بەئیرادە وباوەرێکی بەهێز، ئاکار و رەفتار بەرز (تەمر) لە یاداوەرییەکەیدا نووسیویەتی:

لەرێکەوتی ١٩٦٢/١١/٧ لە گەڵ(عمرآغای دۆلەمەری) نامەی (أحمد شاباز)ی باوکم پێ بوو لە چیای (بەردی تەشیرێس) بەرامبەرشارۆچکەی حاجی هۆمەران ،تەمەر ، دەڵێ: چوومە خزمەت بارزانی.بارزانی ئەمری کرد وەڵامی نامەی

(أحمد)دەنێرینەوە ،فەرمووی(تەمر تۆ لێرە بمێنەوە مە شۆلا ب تە هەی).
ساڵی ١٩٦٤ بەهـامڕای (عمـر اغـای دۆلەمەری)و(محمـد عیسـی مێرگەسۆری) وچەند پێشمەرگەیەک لە گوندی(دیلمان)،تەمەر، دەبێتە پاسەوانی بارزانی.

(لای چەپی بارزانی ،شەهید نبی حسن عەولا ناسراوبە (نبی سەرئاسن) لای راست (شەهید حالی محمد دۆلەمەری)

(تەمـر) لە سـەربردەی خـۆی بەردەوام بـوو دەربـارەی سیاسـەت وکوردایەتی گووتی: ماوەی موکەلەفیم لە فەوجی دوو لیوای (٢)ی تـدریب تەواوکـرد. لەهەولێـر، سـالی(١٩٥٢) لە بـاخچەی (مزگەوتـی ڕئـیس صـبری خۆشـناو)، لەکـاتژمێر چـواری عەسـر ١٩٥٢/٤/١٢ کۆبوونەوەیەکمان کرد لە سەردەستی برای خۆشەویستمان (سـەید عزیزسـەید درویێش)، خەلکی گەڕەکی شۆریجەی کەرکوک ،شـەرەفی ئەندامەتی پارتی دیموکراتی کوردستانم پێ درا .ئەوکات (شێخ أحمد

بارزانی) له باب المعظم له گرتوخانەی گشتی نزیک وەزارەتی دیفاع له هۆدەی إعدام دابوو،له سەرشۆرشگێری ودڵسۆزی بۆ خاکی نیشتمان. سەرۆک(مستەفا بارزانی) باوکی کورد و باوکی هەژاران، له یەکێتی سۆڤیەت بوو، دوای ئەوەی که له کۆماری کوردستان له مهاباد دەورێکی کاریگەری هەبوو بۆ بەرگری کردن و رێکخستنی کۆماری کوردستان ، به دەستی چەپەلی دوژمنان و دەسەلاتی ئەو کاتی ئیران لەباربرا وبارزانی وەکو کاراکتەر و کەسایەتی بەرچاوی کۆمار نەیتوانی بگەڕێتەوه کوردستانی باشوور، لەگەل (شێخ أحمدبارزانی)ی برا گەورەی، بریار دەدەن (شێخ أحمدبارزانی) بگەڕێتەوه کوردستانی باشوور (سەرۆک مستەفا بارزانی)ش بچێته یەکێتی سۆڤیەت. ئەوە بوو لەگەل زیاتر له (٥٠٠) پێشمەرگه بۆ ئەوەی ژیلەمۆیی خەبات به درەوشاوەیی بهێڵنەوه بەرەویەکێتی سۆڤیەت بەرێکەوت . مێژوو شاهێدی دەدا ورەی پۆڵاین وئیرادەی بەهێز و هیوا و باوەری به ئامانجی نیشتمان بوو و باوەری به دۆزی گەلەکەی بوو(بارزانی)ی له کاتی شکستیشدا ئومێدی زیندوو دەکردەوە. بەر لەوەی بارزانی بەرەو یەکێتی سۆڤیەت بەرێ بکەوێت بۆ زیندوو کردنەوەی روحی کوردایەتی له ناخی تاکی کورد کەسێک به ناوی(عبدالباقی ئاکرەیی) رەوانەی کوردستانی باشوور دەکات. یەکەم وێستگەی هاته سرێشمه لای(أحمدشاباز)ی باوکم بارزانی دوربینێک و دەمانچەیەکی به دیاری بۆ باوکم ناردبوو، له سەر فەرموودەی جەنابیان ، دوای سلاوی خودا و سلاوی کوردایەتی و نیشتمان پەروەری(عبدالباقی) پەیامی سەرۆک بارزانی دەگەیێنێت که فەرموو بووی به (أحمد شاباز) بڵێ غەمی ئێمەی نەبێت، به پشتیوانی خوا دەگەڕێینەوه و شۆرش

هەڵدەگرسێنینەوە. دوای چەند رۆژێک لە مانەوەی لە سرێشمە براکانم(فارس و شاباز) و (ألیاس مولود و میران محمد) کە دوو چەکداری زۆر ئازا بوون، دەی گەێننە شەقڵاوە بۆمالی(صالح بەگی میران)ی شەقڵاوە. لە وێشەوە بۆ (قەڵاسنج)، دواتر دەشتی (زرارەتی) و(ئاکرێ) ولە وێشەوە دەچێتە ئامێدی لە بارەی بارزانی (تەمەر) گێرایەوە: سالی١٩٤٣ بە هۆی گەرانەوەی بارزانی لە سلێمانی بۆ ناوچەی بارزان حکومەتی عێراق و ئینگلیزەکان (٥٠،٠٠٠) دیناریان وەک خەڵات بۆ رادەستکردنی بارزانی تەرخان کردبوو، بە مەبەستی ئامادەکاری بۆ شۆرشێکی سەرتاسەری و یکریزی نیشتمانی ویک هەلوێستی هۆزەکان دژی زولم و ستەم و چەوساندنەوەی حکومەتی ئەوسای عێراق لە ژێر هەژموونی داگیرکاری کۆلۆنیالی (ئینگلیز) بارزانی دەستی کرد بە سەردان ودانیشتن لە گەل چین و تویژ وهۆز و کەسایەتیەکانی کوردستان ، لە سەروبەندی هەول و تێکۆشانەیاندا یەکێک لە ویستگەکانی سرێشمە بووکە بە نهێنی سەردانی (أحمد شاباز) ی باوکمی کرد .لە پشت سرێشمە شوێنێک هەیە پێی دەڵێین (کۆلانی بێریان) کە شوێنێکی بڵند و ستراتیژییە و دەروانێتە دەوروبەری خۆی . من(١٢) سالان بووم، باوکم دەیزانی من پرسیار ناکەم، منی لەگەڵ خۆی برد ،بۆ خزمەتی (بارزانی) . سێ کەس بوون ،دوویان لەسەر چۆک ،یەکیان تەنها پاڵی بە بەردێکەوە نابوو، بەبینینی باوکم هەستانە سەر پێ .ئەوەی پاڵی بە بەردەکەوە نابوو هەر کە چاوی پێ کەوتین گوتی (أحمد) هاتی.. دوای چاک و چۆنی دوو کەسەکە کەمێک دوورکەوتنەوە، دواتر زانیم چەند پاسەوانێکیش لە

دەوروبەری هەن . لەگەڵ خـواردنی نـان و چـا گفتوگۆیـان دەکـرد، باسی لە زۆرداری و چەوساندنەوە و ئازاردانی خەڵکیان بوو. کاتی هاتووە دەبێت بە توندترین شێوە بەرپەرچ بدرێنەوە، راستە توانای دوژمـن زۆرتـرە لە ئـێمە، بەڵام بیروبـاوەر وملـکەچ نەبوونمـان و بەرگری و نکۆڵی بەردەوام زامنی مانەوەمانە. باوکم وتی: برا من و خەلکـی سرێشـمە هەردەم بە دڵسـۆزی و وەفـاداری و بـاوەڕەوە لەگەڵ ئێـوەین. بـارزانی جگەرەیەکـی دا بەبـاوکم و بـۆ خۆشـی دانەیەکی داگیرساند گوتی: (أحمد) دووژمن وا دەزانێت بە گـرتن و کوشتن دەتوانێت گەلێک کە خودا مافی ژیانی پێداوە لە ناوی ببات رۆژێـک دێـت حەق وراسـتی سـەردەکەوێت. شـەو مـایەوە ،رۆژی دواتر باوکم بۆدلنیایی خۆی چەند پاسەوانێکی لە گەڵ نارد لەوانە: براکانم (عمراغا ، مجید ، شاباز و تۆفیق) ولەخزمانی گوند (ألیاس مولود، ملا محمود ، محمد میران ، سلیمان کانەبی ، أحمد کەریم خان ، نبی ناوخۆش ، خدر سلطان ، خدر رسول ، رسول ملا، قادر حسـن شـەروێن ، سـلیمان حمـد و رسـول محمـد زینـل) بـارزانی گەێنرایەوە ناوچەی بارزان.

(عبدالکریم قاسم) کە ئامرلیوای ئیمە بوو لە سالی ١٩٥٨ کودەتـای کرد. ئەوەبوو (جەنەڕال مستەفابارزانی) لە یەکێتی سۆڤیەت گەرایەو جەنابیان شوێنی مانەوەیان لەفندق سمیرا میس لە شارع رشید لە بەغداد بوو. من وەکو بەرپرسی حزبی لیواکەم بریارم دا بچمە لای بـارزانی بەلام لە لایەن رێکخسـتنە نەهێنیەکـانی حـزبەوە ئاگـادار کرامەوە کە حزبیەکان نابێت بە ئاشکرا بچنە لای بۆیە بە نەهێنی لە سـەربازگەکەمان دەرچـووم جلـو بەرگـی مەدەنـیم پۆشـی لە دەورووبەری فندەقەکە سوڕام ، دەرگایەک کە لەسەر ژوری چێشت

لێنانی فندق بوو کەوتبووە کۆلانی پشتەوەی ئوتێلەکە ، خۆم کرد بە ژوردا، شاگردەکان بانگیان کردم دەچی بۆ کویێ؟ وەلامێکی خێرام دانەوە، نەوەستام بەخێرایی بەرەو فندق بەسەرکەوتم. چوومە ئەو نهۆمەی بارزانی لێیبوو. کەسێک لەبەر دەرگای یەکێک لە ژورەکان لەسەر کورسیەک دانیشتبوو جلو بەرگی ناوچەی بارزانی لەبەردا بوو پەستەکێکی سپی و بەڵەک پێچێکی گوورج سلاوم لێی کرد. دەنگێکی لێوەهات بەلام نەمزانی چی گوت .گوتم: هاتووم بۆ خزمەت بارزانی. زۆر بە توندی بە زاراوەی خۆیی ووتی: هەڕە لێرە . سەرنجمدا دەرگاکەی لەبەردەمی دانیشتبوو کەمێک کرابوەوە بە دەنگێکی بەرز گوتم عەرزی بارزانی بکە ،بلێ (تەمر)ی(أحمد شابازی) هاتووە .دیاربوو بارزانی لە ژوورەوە گوێی لێ بوو. فەرمووی: ژێ گەرێ بلا (تەمر) بێتە ژوور. کە چوومە ژووری حەپەسام، ئیتر چاوم نەتروکاند، نەفەسم راوەستا ،چۆن بلێی خۆشی و گریان تێکەلی یەکتر بوو. بۆ ساتێک هەستم کرد دلم لە لێدان وستاوە و ئارەقەیەکی ورد سەرتاپای لەشی داگرت. بیرم نایەت بە دروستی سلاوم کرد یان نە ، بارزانی فەرمووی: تەمەر توو بخێرهاتی توژی بوویە مرۆ (مەبەست لێی گەورەبوونە لە زاراوەی سورچی) من یەکسەر ئەو رۆژانەم بیرهاتەوە کە لە سرێشمە بارزانی مێوانی باوکم بوو من خزمەتم دەکرد، بەلام نەمدەزانی ئەوە جەنابی (مستەفا بارزانی)یە ، تا ئەو کات تەنها ناوی بارزانیم بیستبوو دواتریش کە بوینە تەنزیمی حیزب و کوردایەتیمان دەکرد زۆر بە گوڕوتین ، بارزانی ئیلهامێکی روحی بوو، بە خەیاڵ وێنەمان دەکرد .بارزانی دوای بەخێرهێنانێکی گەرم، خۆشحالی خۆی بۆ دیتنم دەربڕی. لە ئەحوالی باوکم وخزمانی سرێشمەی پرسی. دواترهاتینە

سەر باسی کێشە و گرفتەکانی بەردەم ڕێکخستنەکانی حزب بەتایبەت لە بارەی شیوعییەکان کە دژایەتی پارتیان دەکرد فەرمووی: (تەمەر) ئەوانە کە باسی مرۆڤدۆستی و ئیشتراکیەت وعەدالەت دەکەن راست ناکەن، دەنگی دهۆڵ لە دوور خۆشە. لە ناو جەرگەی شیوعیەت بە چەند کیلۆ مەترێک نزیک مۆسکۆ خەلکی هەژار بێ بەشن لە خزمەتگوزاری، سەرەتایش کەپێیان ڕەوا نابینن بە خراپترین بارودۆخ لە ژێر کۆنە جەمەلۆن تاریکایی ژیان دەگوزەرێنن ،کە چی لە مۆسکۆلە بەر زۆری گلۆپ شەورۆژ وەک یەک وایە ، ئەوەندەی من تێگەیشتبم ئایندەیان باش نابینم .

هەر کوردێک لەهەر هەلومەرجێک کێشەی بهاتایە بەردەم ئەگەر چی هەماهەنگی و پەیوەندی پێشوەختەشی نەبووبێ لەگەڵ بارزانی لەکاتی پێویست بەهەر جۆرێک لە جۆرەکان بارزانی بە ڕووحیەتێکی کوردانە وە سۆزداری بۆ گەلەکەی بە هانایانەوە دەچوو . دوای شۆرشی ١٤ی تەموزی ١٩٥٨ جولانەوەی عقید روکن (عبدالوهاب شواف) وەک پیلانێک دژی کۆمار لە موسڵ (٢٠) سەربازی کورد سزای زیندانیان بەسەرادرا. یەکێکیان بە (٢٠)بیست ساڵ وە (٨)هەشت کورد سزای لەسێدارەدانیان بەسەردا سەپێندرا لەوانە کەسێک بەناوی (حاجی فرحان حاجی عثمان) خەلکی گوندی (تەتەراوە)ی قوشتەپە بوو. ئەو کات بارزانی لە (قەسرەکەی صباحی نوری سعید) بوو. دوای چاوپێکەوتنەکەم لەگەڵ سەرۆک بارزانی ، داوای یارمەتیم لێی کرد، بۆ ئەو بەندانە. دەستبەجی تەلەفۆنی بۆ (أحمد صالح عبدی) کرد و پێی گوت (ئەبێ فوری إستئنافی ئەم (٨) هەشت کوردە قبول بکەیت)، لە هەمان کات فەرمووی بەندکراوان ئاگاداربکەنەوە کە لەکاتی دادگایی دا بلێین ،

ئێمە عەرەبی نازانین داوای پارێزەر بکەن. من پارێزەریان بۆ دەستنیشان دەکەم . بارزانی خۆی چاودێری و بەدواداچوونی ئەم دۆسیەیەی کرد تا بڕیاری بێ بەری بوونی هەر هەشت کەسەکە دەرچوو .بۆیە (حاجی فەرحان) تا ئەو ڕۆژەی کۆچی دوایی کرد دەیگووت:(من بە ڕوح و گیان قەرزداری بارزانیم) .

(تەمر أحمد شاباز) لە کاتی مەشق پێ کردنی پۆلێک پێشمەرگە لە راستەوە بۆ چەپ /علی حسن ، برایم خان مەرانی ، حسکۆ ڕەشۆ شێخ سیدەیی ، محمد شوکری شێخ سیدەیی.
(حاجی ئۆمەران، بارەگای بارزانی،ساڵی١٩٧٢)

لە بارەی وەفاداریی (بارزانی) تەمر گوتی: لە دیلمان پاسەوانی مالی بارزانی بووم ، ماڵباتی بارزانی منداڵێکی تازە لە دایک بوویان گیانی سپارد بارزانی ئەمری فەرموو :

(تەرمی ئەم ڕۆلەیەم لەتەک شەهید(نەبی سەرئاسن) بنێژن ،چونکە تەنیایە. جەنازەی ڕەوانشاد نەبی سەرئاسن، لەگەلییەکدا بەخاکسپێردراوە لەسەرو(جسری حافز)نێوان (گەڵاڵەوسۆران). ئا

ئەمەیە وەفای راستەقینەو بێ گەردی دڵێکی گەورەو تەژی لەجوانی نەتەوایەتی و نیشتیماندۆستی ،بێ جیاوازی کردن لەنێوان ڕۆلەیەکی خۆی ورۆلەیەکی تری کوردستان، ئەمە یەکێکە لەنمونە زەق ودیار و جوانەکانی ئەدەبیاتی شۆرشگێڕی کاریزمای نەتەوەی کورد، نمونەیەکە لە دەریایەک ئاکاری بەرز ومیهرەبانی و ڕەوشت بەرزی (بارزانی نەمر) بۆیە ناوی بۆ هەمیشە بە نەمری و زیندوویی دەمێنێتەوە.

لەهەر شوێنێ مرۆڤەکان داستانێکی بەرگری و دلێری وبوێرانە یاخود بەسەرهاتێک تۆماربکەن، جا چ خۆش بێ یا ناخۆش ،هەمیشە بە نەمری و جوانی ونەگۆڕی لەبیرو خەیاڵی تاکەکاندا ئەمێنێتەوە. مانەوەی ئەم جۆرە بیرەوەریانە ڕۆڵ وکاریگەری بەهێز ئەنجام ئەدەن و ئاوێتە بوون لەپەروەردەی تاکەکان ئەگێڕن، ئەم جۆرە بیرەوەریانە زۆر ئەستەمە لەبیرو خەیال وئەندێشەی کەسان بچێتە دەرەوە.ئەمە بەشێکە لە فەرهەنگ و ئەدەبیاتی شۆرشگێری کەسایەتییەکان وئەم جۆرە بەسەرهات وچیرۆکانە بەشێکن لەپەروەردەی شۆرشگێڕی سەرۆکە کارێزماکانی کورد وقاڵبووی چەمکی نەتەوەیی ونیشتیمانی خۆیان کە سروشتی پاشخانی هەستی نەتەوایەتی بنەماڵەکەو ژینگەی کومەڵایەتی کەسەکە نیشان ئەدات وهەردەم ریگا خۆشکەربوون بۆ دروستبوونی بارودۆخێک کە ببێتە مایەی سەرهەڵدان وهاتنەکایەی کەسەکە بەهەموو خەسڵەتەکانیەوە ،جا چ تایبەتی بێ یا گشتی لەسەر شانۆی سیاسی کومەڵایەتیی شۆرشگێری بۆ ئەوەی بەدرێژایی ژیانی ڕۆڵبگێڕێ لەپێناوڕزگاری گەل و میللەتەکەی کە گەل و ولات بباتەئاستی گەل و ولاتانی تری جیهان،تۆمارکردنی شانازیەکان ودەستکەوتەکان

ئەبێتە پیشەی مێژوو نوسان و خاوەن ویژدانە جوان ومیهرەبانەکان ئەوان بریاری کوتایی و ئەبەدی ئەدەن بەسەر حەقیقەتەکان. وبەسەرهات وداستانەکاندا ،کە بەدرێژایی کات وشوێن ،مێژووی شۆرشگێڕەکان وشەهیدەکان وپاڵەوانەکان هەمیشە شانازیەکی بۆماوەی گەورەیە لەمێژووی گەلەکەمان .

(تەمر)وەک پێشمەرگەیەک کە وشیار وئازا بووە لە هەموو وێستگەکانی ژیانی ئەو رووداوانەدا یادەوەرێکی لێ تۆمارکردووە. لە تایبەتمەندییەکانی دەڤەری باڵەکایەتی دەلێ چاکە وگەورەیی ومیهرەبانی ورێزداری خەلکی باڵەکایەتی لەلوتکەی نیشتمان پەروەری و میواندۆستی بووە بۆ شۆڕش ، هەرگیز چاکەو گەورەیی دانیشروانی ئەم دەڤەرە لە بیرناکەم.

ڕەوانشاد ئەفسەری پۆلیس كمال أحمد برقي

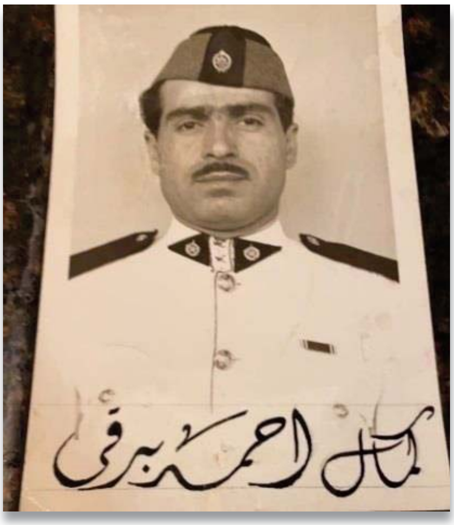

ڕۆژی لەدایکبوونی ١٩٣٠/٧/١
ڕۆژی وەفاتی ١٩٦٧/٩/١٥

لەساڵی ١٩٥٧ کاتێ نووسەر قوتابی بوو، لەپۆلی یەکی کۆلێجی پۆلیس لە بەغداد ، ڕەوانشاد کەمال ئەحمەد بەرقی،ئەفسەری پۆلیس بوو،بە پلەی مولازمی دووەم.

حەفتەی یەک جار،لەڕۆژانی پێنجشەممەدا،وانەی بێتەلی پێ دەوتین ولەهەمان کاتدا فێری ئاژۆتنی ئۆتۆمبێلیشی دەکردین.زۆرپرۆفیشناڵانە ئەو دوو وانەیەی دەگوتەوە.

ڕەوانشاد، لە زۆر دامودەزگاکانی پۆلیس،لە شاری بەغداد،دەسبەکاربووە.

وەک باس دەکرێ،ساڵی ١٩٦٣ لەگەڵ چەندئەفسەرێکی دیکەی کورددا،فەسڵ دەکرێ وئەگەڕێتەوە بۆ کوردستان وماوەی ساڵێک لەشاری هەولێر ژیان ئەباتەسەر و دواتر ئەگەڕێتەوە بۆ شاری سلێمانی. لەساڵی ١٩٦٦ دوای نەمانی عبدالسلام عارف،لە گوندی (هەڵشۆ) سەربەقەزای قەڵادزە،پەیوەندی ئەکات بەشۆڕشەوە

ولەبەشـی دادگـا دەسـبەکاردەبێت. لەسـەرەتای سـاڵی ١٩٦٧ بـۆ مـاوەی،حەوت مانـگ،بەڕێوەبەری دەزگـای موخـابەرەی گشـتیی شۆڕشـی ئەیلول دەبێ،هەروەها سـەرەوکاری ئیشـوکاری بارەگای بێتەلی (ئاراس) ی دەکرد.

جارێکی دیی بۆمێژوو

نووسـەری ئەم پەڕتوکە ڕۆژی١٩٦١/١٢/٢١لە دەوروبەری (گونـدی بـامەڕنی) یەکەم بـنکەی بێتەلـی گەڕۆکـی لە بارەگـای سـەرۆک مصطفی بارزانی دامەزران بەناوی (بێتەلی ئاراس) و لەگەڵ بێتەل مستەفا ئامێدی خستیانە کار.

دواتـــر هەردوو کـــارگێڕی بێـــتەل مەلاســـلێمان و حەمەڕەزا عبدالڕحمان دەسبەکاربوون. نووسەرلەیاداوەریەکەیدا،نووسیویەتی: ساڵی ١٩٦٢، پێش ئەوەی ناوچەی بادینان بەجێ بهێڵین و بەرەو نـاوچەی بـاڵەک و گەلاڵە بکەویـنە ڕێ ئەم بـنکەی بێـتەلانەی خوارەوەم بۆ لەشکری/١ لە ناوچەی بادینان دانا:

- بنکەیەک لای (اسعد خۆشەوی) لە بەرواری بالاَ.
- بنکەیەکی دیکە لای (عیسی سوار) لە ناوچەی زاخۆ.
- بنکەیەک لای (علی خلیل خوشوی) لە ناوچەی دهۆک.

- بنكەی چوارەم لای (حسۆ میرخان ـ دۆڵەمەری) لە ناوچەی قەزای شێخان.
شیفرەی تایبەتیم بۆ دانان بۆکاتی پێویست لەگەڵ بنکەی بێتەلی ئاراس(کەخۆم بنیادنەری بووم) پەیوەندی بکەن. بەم شێوەیە نووسەری ئەم پەرتوکە مێژووییە توانیی بەرەبەرە لەیەک بنکەی بێتەلەوە دەزگای موخابەرەی گشتی پێکبهێنێت و لە دەسپێکی دوو کارگێری بێتەلەوە ژمارەی کارگێرانی ئەم دەزگایەی گەیاندە(٧٥٠) کارگێری ئامێرەکانی بێتەل وچاککردنی ماتۆری چارجکردنی باتری بۆ ئامێرەکانی بێتەل وژمارەیەکیش نووسەری جفرە بۆسەرجەم هێزەکان ودامودەزگاکانی پ.د.ک لە ناوچەی(زاخۆ)وە هەتا (بەمۆ وسەرتەک وبێلوولە وخانەقین).
تکایە هیچ کەسێ مێژووی بنیادنانی دەزگای موخابەرەی گشتیی شۆڕشی ئەیلول١٩٦١-١٩٧٥وهەروەها بنیادنانی(محەتەی بێتەلی ئاراس لەبارەگای گەڕۆکی بابەگەورە سەرۆک مصطفی بارزانی) ئاڵۆز نەکات.

ڕۆژانێکی بەهادار بۆ خزمەتی شۆڕشی ئەیلول

١٩٦١- ١٩٧٥

لە دانیشتنێکدا برادەرێکی ئەدەبدۆست فەرمووی: لە کات و سات و زەمانێکدا ژیاویت جارێکی تر دووبارە نابێتەوە و لەبوارێکی هونەری و تەکنیکی بێتەل و شیفرەسازیدا ژیاویت و خولقاندوتە کە ئیشێکی لە بابەتی ئەم ئیشە کەسێکی دیکە بەو فراوانیەی تۆ نەیکردووە و پێی هەڵنەساوە...

بۆیە بە پێویست و ئەرکی سەرشانی دەزانم چەند کورتە باسێک لە ڕووداوەکانی ڕۆژانی پێشمەرگایەتی پێشکەش بە دڵسۆزانی کورد و ڕاستی پەروەران و پەرتووکخانەی نەتەوەی کورد بکەم .

خەباتی چواردە ساڵەی پێشمەرگایەتیم لەڕۆژی ١٩٦١/١٢/٧ - ١٩٧٥/٣/٢٩دەست پێ دەکات، ئێستاش لەبواری فەرهەنگسازی ونووسیندا بەردەوامە.

<u>بەرەو زاوێتە</u>

لەکۆتایی مانگی ١١ی ساڵی ١٩٦١ فەوجەکەمان(ف٦ قوەالسیارە) لە بەغدادەوە گوێزرایەوە بۆ زاوێتەی سەر بە پارێزگای دهۆک ئەو کاتە دهۆک قەزا بوو. کە لە بەغدادەوە فەرمانی گوێزرانەوەم دەرچوو بەرەو کوردستان یەکسەر بڕیارم دا لەکاتێکی گونجاودا بچمە ڕیزی شۆڕشەوە.

بەرەو پێشمەرگایەتی

یەکەم هەنگاو چوونم بۆ ڕیزی پێشمەرگەی لەشکری کوردستان لەبارەگای ڕەوانشاد (سەرۆک مصطفی بارزانی)ەوە دەستی پێکرد: لە ١٩٦١/١٢/٧ەوە.

* یەکەم بنکەی بێتەلی گەڕۆک*

(بابەگەورە سەرۆک مصطفی بارزانی دەیفەرموو: هەرکوردێک بیەوێ، خزمەتی میللەتی کورد بکات، نوێنەری منە. بۆ ئەم مەبەستەش هەموو دەسەڵاتەکانی منی هەیە).

ڕۆژی ١٩٦١/١٢/٢١ لە دەوروبەری گوندی بامەڕنی بووین (بێ ئەوەی کەسێ، یان لایەنێک ئاڕاستەم بکات) یەکەم بنکەی بێتەلی گەڕۆکم لە بارەگای سەرۆک مصطفی بارزانی دامەزراند بەناوی (ئێستگەی بێتەلی ئاراس) و لە سەرەتادا لەگەڵ بێتەل مستەفا ئامێدی خستمانە کار.

* وەرگرتن و شیکردنەوەی یەکەم بروسکەی شیفرەکراوی سویا*

شەوی ١٩٦١/١٢/٢٨ لەگوندی (قارقاراڤا) بووین لەناوچەی بەرواری باڵا، یەکەم بروسکەی (شیفرەکراوم) حەل کردو یەکەم کلیلی شیفرەم دۆزییەوە بێ ئەوەی هیچ جۆرە سەرچاوەیەکم لەبەردەستدابێ، یان لە میری بە دەست کەوتبێ بە وردبوونەوە و تێڕامان و هزرکردن و بەراوردکردن، نهێنیی ژمارەکانم لێک ترازاند و ناوەرۆکی بروسکەکەم نووسییەوە.

ژمارەی شۆڕشگێڕان و جۆری چەکیان

لە (کانوونی یەکی ١٩٦١)دا ژمارەی پێشمەرگەکان ٧٢٠ کەس بوون، نزیکەی ١٥٠ پێشمەرگەیان بێ چەک بوون و بێ چەکەکان زۆریان تەنها خەنجەریان پێ بوو، دوو شوانیش بوون بە پێشمەرگە گۆپاڵەکانیان پێ بوو واتە گۆچانەکانیان لەکاتی شەڕدا بێ چەکەکانیش دەکەوتنە دووی پێشمەرگە چەکدارەکان بەمەبەستی چەک وەدەستهێنان.

ڕۆژی دووشەممە ١/کانونی دووهەم/١٩٦٢:

ئەمڕۆ لەگوندی (دێرشیش) لەناوچەی بەرواری بالاین بێتەلەکەمان دامەزراندووە و گوێ لە بێتەلەکانی میری دەگریین.

ئێوارەی پێنجشەممە/١٥شوبات/١٩٦٢ بەسەر (چیای مەتینا)دا، لەگەڵ عەلی عەسکەری و محەتەی بێتەلی ئاراس کەوتینە ڕێ، لەژێر زرموهۆری تۆپەکانی سەربازگەی (سکرین) بەڕێگەوە بووین.

ڕۆژی ١٩٦٢/٣/١٧ لەگوندی (ئەرزەخ) بووین, پشت ناحیەی ئەتروش هێشتا بەڕێوەبەری ناحیەو دامودەزگای میری لە ئەتروش مابوون بروسکەیەکمان وەرگرت لە بێتەلی گوندی (مرێبا) شەش کیلۆمەتر لەئێمەوە دوور بوون دەڵێ: "حەوت تۆپی ١٢٠ملممان بۆ هاتووە، ئەم ئێوارەیە یاخییەکان تۆپباران دەکەین". لە هەمان کاتدا شەڕ لەسەر مەرکەزی پۆلیسی (بریفکا) بەردەوام بوو.

بەهۆی وەرگرتن و شیکردنەوەی بروسکەی شیفرەکراوی دامودەزگای میری، ئاگاداری هەولیکی دلتەزێن بوین ئەویش ئەوە بو کە ڕۆژی ١٩٦٢/٣/١٨ لە خەستەخانەی گشتی موسڵ بە ناجوامێرانە لە پەنجەرەوە دەسڕێژ لە (محمدامین میرخان) دەکرێ و گیانی پاکی لەدەستچووە.

٢٠/ئازار/١٩٦٢ عبدالكريم قاسم بەهۆی قائمقامی قەزای شێخانەوە، بروسکەیەکی ئاڕاستەی بارزانی کرد بوو تێیدا هاتبوو:
"مەلا مستەفا بارزانی سەربەستە بچێت بۆ هەر شارێک لەناو عێراقدا و داخوازیی خۆی چییە، بێ گیروگرفت عبدالکریم قاسم بۆی جێبەجێ دەکات...".

ناردنی هێزی پاڵپشت

ڕۆژی پێنجشەممە ٢٢/ئازار/١٩٦٢، لەبروسکەیەکی شیفرەکراودا زانیمان کە میری هێزی پاڵپشت دەنێرێ بۆ: ڕواندز، کاولۆک، کەلەکین، مەخفەری گەلی عەلی بەگ، بلەژێر، مازنە، دیانە، سەری بەردی، خەلان، باپشتیان، خەلیفان.
لە (شەوی ٢٩/ئازار/ ١٩٦٢)ەوە شەڕ لەسەر شارۆچکەی (ئەتروش) بەردەوام بوو، تۆپ و فڕۆکەی جەنگی بەردەوام لە سەنگەری پێشمەرگەکانی ئەدا، لەشکری ئێمە لە ئەم شوێنانە بوو: دەوروپشتی ئەتروش، ئەرزەخ، ئارمشت، گوندی بلان ، ئەشکەفتێ ، لەسەر ڕوباری (بدرالدین، کە بەشێکە لە ڕوباری خازەر) لەسەر ملەی چیای (گارە) بەرامبەر چیای (خەیری)یە. بارەگای بیتە لی ئاراس لەناو ئەشەکەوتێکدا بوو لەسەر ڕوبارەکە.

بێتەلەکانی هێزی میری لەژێر چاودێریماندان

سەعات بەسەعات، پێشەکی پلانی هێرش وکاتی بۆردومان و تۆپبارانمان وەردەگرت.
پەیتا پەیتا بروسکەی (بەرەکانی شەڕو جموجۆڵی سوپاو پلانی هێزەکانی میری)مان وەردەگرت. ڕۆژی وا هەبوو (٣-٤)دەستەوارە

بروسکەی شیکراوەم دەخستە بەردەستی سەرۆک بارزانی و سەعات بەسەعات ئاگاداری چۆنیەتی بارودۆخەکە بوو.

ناحیەی ئاغجەلەر داوای هێزی فریادڕەس دەکات

ڕۆژی هەینی ٦/نیسان/١٩٦٢ ژمارەیەک بروسکەی هێزی میریمان وەرگرت، دامودەزگای ناحیەی ئاغجەلەر داوای هێزی فریادڕەس دەکات.

ڕۆژی شەممە ٧/نیسان/١٩٦٢ فەرماندەی هێزی زاخۆ عیسا سوار، لەگەڵ ژمارەیەک پێشمەرگەی هەڵبژێرراودا توانیان لە گەلی زاخۆ شەڕێکی پاڵەوانانە ئەنجام بدەن.

ڕۆژی (پێنجشەممە ١٩/نیسان/١٩٦٢) بەگوێرەی ئەو بروسکانەی لە سەرچاوەی بێتەلەکانی میرییەوە وەری دەگرین، بێجگە لە ناوچەی ئاکرێ، شەڕ لەم شوێنانەش لەنێوان هێزەکانی لەشکری کوردستان و سوپاو جاشدا گەرمە: زاوێتە، (چیای کەمەکا) پشت دهۆک، (گەلی سپی) لەزاخۆ، دەوروپشتی هەولێر، دەوروپشتی سلێمانی.

ڕۆژی دووشەممە ٣٠/نیسان/١٩٦٢، بەگوێرەی بروسکەکانی میری عەباسی مامەند ئاغا و هێزەکەی دوو ڕۆژە هێرشیان کردۆتە سەر مەرکەزی پۆلیس لەگوندی (وەلاش) و ئابلووقەی شارۆچکەی (گەلاڵە)یان داوە.

دەستنیشانکردن و دانانی بنکەکانی بێتەل لە بادینان

* پێش ئەوەی ناوچەی بادینان بەجێ بهێڵین و بەرەو ناوچەی باڵەک و گەلاڵە بکەوینە ڕێ، ئەم بنکەی بێتەلانەی خوارەوەم بۆ لەشکری/١ لە ناوچەی بادینان دانا:

- بنکەیەک لای ئەسعەد خۆشەوی لە بەرواری بالا.

- بنکەیەکی دیکە لای عیسا سوار لە ناوچەی زاخۆ.
- بنکەیەک لای عەلی خۆشەوی لە ناوچەی دهۆک.
- بنکەی چوارهەم لای حەسۆ میرخان دۆڵەمەری لە ناوچەی قەزای شێخان.
-پاشتر بنکەیەکی تر لای سلیم اسعد خوشەوی بۆ هێزی ئامێدی.
شیفرەی تایبەتیم بۆ دانان بۆکاتی پێویست لەگەڵ بنکەی ئاراس پەیوەندی بکەن.
لەڕۆژانی ٥و٦و٧و٨و٩ی /ئایار/ ١٩٦٢دا'هێزەکانی سوپا سەرجەم کلیلی شیفرەی بروسکەکانی خۆیان گۆڕی توانیم شییان بکەمەوە و لە بیرنامەکەی بەرباخەڵدا هەندێکیان تۆماربکەم.
ڕۆژی جومعە ١١ی ئایار ١٩٦٢: بەهۆی بێتەلەکەمانەوە، زانیمان کە لە ناوچەی پێنجوێن بەشی زۆری مەخفەرەکانی پۆلیس داگیرکراون و لەشکری کوردان بەردەوامن لە ئابلۆقەدانی مەخفەرەکانی ئەو ناوچەیە، تەنها مەخفەری (کانی سپیکە) ماوە، خۆی نەداوە بەدەستەوە. هەموو مەخفەرەکانی قەزای چوارتا دەستی بەسەردا گیراوە.
ڕۆژی ١٤ی ئایاری ١٩٦٢ بارەگاکەمان لە ئەشکەوتێکدایە لە چیای پێرس نزیک گوندی (کاولۆکا)و (دوستەکا).
ڕۆژی ١٥ی ئایاری ١٩٦٢ بەگوێرەی بروسکەیەکی جفرەکراو لە موتەسەریفییەتی سلێمانیەوە کە ئاڕاستەی وەزارەتی ناوخۆ کراوە: ئەمڕۆ لەشکری (م ـ س) هێرشیان کردۆتە سەر مەرکەزی شارۆچکەی پێنجوێن.

لەچیای پیرسەوە بەرەو گەلی بێخمە

شەوی پێنجشەممە ١٧/ئایار/١٩٦٢ لە سەعات نۆی شەوەوە بەرەو گەلی بێخمە کەوتینە ڕێ، سەعات شەشی بەیانی گەیشتینە گوندی (نەقەب) بەرامبەر چیای (سادە) هەتا عەسر بۆ پشوودان و بۆ وەرگرتنی بروسکەی هێزەکانی میری، لەپشت گوندەکەوە بارو بنەمان خست. ڕۆژی شەممە ١٩/ئایار/١٩٦٢ لەسەر ڕوباری شین (زێی گەورە)ین، چووینە نزیک گوندی (مالموس)ی سەر بەناوچەی سورچی.

ڕۆژی دووشەممە ٢٨/ئایار/١٩٦٢، شەو هەتا بەرەبەیان بەڕێوەبووین، سەعات پێنجی بەیانی گەیشتینە دێی (شێخان) لەبن چیای (سەری بەردی و حەسەن بەگ).

ژمارەیەک لە پێشمەرگەکانی لەشکر، چواردەوری گوندەکەیان گرت، بۆ پاککردنەوەی ئەو دەوروبەرانە لە جاش و هەدارکردنی ڕێگەی هاتوچۆ .لە بەیانی هەتا ڕۆژئاوا شەڕ بەردەوام بوو.

لە دەستکەوتەکان بارگیرێکی کورتەبالای سوورکاری هێمن و خۆشڕەو لەگەڵ ئێسترێکی سوورکاری بالابەرزی خۆشبەزو تیژڕەوو پشوو درێژ کەوتە دەست پێشمەرگەکانی بارەگای بێتەلی ئاراس و خرانە ژێر بارەوە. لەوەو پێشتر یەک ئێسترمان هەبوو ئامێری بێتەلەکەو مەکینەی شەحنی پاتری و دوو پاتری لەسەر کۆڵی یەک ئێستر باردەکران، پێشمەرگەیەک بەرپرسیار بوو لە بەکۆڵ هەڵگرتنی جەلیکانێک بەنزین و یەکێکی دیکەیان هەڵگرتنی ڕۆنی مەکینەکەو سجلاتی بروسکەی لەکۆڵ دەگرت، کە لەم دوو کۆڵ و بارگەیە ڕزگاریان بوو هەردوو پێشمەرگەکە وایان هەست دەکرد ئەمان پێش کوردستان ڕزگارییان بەدیی هێنا, لەسالانێکی

زۆر ناهەموارو پڕ ئەرک و پڕ برسێتی و نائارامی و نەبوونیداو، بێ نالّ و بە دوو سێ پارچە سیپالّی بەسەریەکدا دادووراو لەجیاتی زین و کورتان، ئەو دوو وڵاخە لەژێر باروبنەی شۆڕشدا بوون.
ڕۆژی سێشەممە ٢٣/ئایار/١٩٦٢، گەیشتینە گوندی (بێشێ) لەسەر چیای (حەسەن بەگ) لەپشت دێی (هەسنان) بێتەلەکەمان دامەزراندو کەوتینە ئیشی ڕۆژانەی خۆمان.
شەوی چوارشەممە ٣٠/ئایار/١٩٦٢ بەرەو چیای (بەرسرین) کەوتینە ڕێ، شەو لەگوندی (بەرسرین) بێتەلەکانی ناوچەی ڕواندز و هەولێرمان خستە ژێر چاودێرییەوە.
ڕۆژی پێنجشەممە ٣١/ئایار/١٩٦٢ چووین بۆ گوندی (ماویلیان) لەدامێنی (چیای هەندرێن) ،کۆمەڵێ بروسکەی بێتەلەکانی میریمان وەرگرت. هێزەکانی میری ئاگاداری هاتنی بارزانی و لەشکرن بۆ ناوچەکە. بروسکەکانیان، بێجگە لە هەولێر، ئاڕاستەی وەزارەتی ناوخۆ و وەزارەتی دیفاعی دەکەن، لەوەو پێشتر ئەم دەسەڵاتەیان نەدرابووە دەست. لەسەرەتای مانگی ٦ی حوزەیران/١٩٦٢ گەیشتینە دەوروبەری شارۆچکەی (گەڵاڵە)، شەوی دووشەممە ٤/حوزەیران/١٩٦٢ لەژێر بۆردوومانـدا دامودەزگای ناحیەکە و سریەی پۆلیس توانیان بەدزیەوە بەرەو قەڵای مەخفەری (ڕایات) بکشێنە دواوەو خۆیان لە ناو قەڵاکەدا توند بکەن.
ڕۆژێ لەمەوبەر ئەو سریە پۆلیسەی لەناو مەرکەزی ناحیەکەدا بوو، بروسکەکانی خۆی لەسەر ناونیشانی مەرکەزی ناحیەکە دەنارد، بەڵام ئەمڕۆ بروسکەکانی خۆی لەسەر ناونیشانی مەخفەری (ڕایات) دەنارد بۆ هەولێرو ڕەواندز، لەبەرئەوە لەکشانەوەکەیان بۆ ناو قەڵای رایات دڵنیا بووین.

لەشەوی پێنجشەممە ١٩٦٢/٧/١٢: دوای خۆبەدەستەوەدانیان تەنها مدیر ناحیەکەو چەند پۆلیسێک بەبەندی نێردران بۆ (بێتواتە)، بەڵام ژمارەیەک لەوانی دیکە حکومەتی ئێران لەشارۆچکەی (پیران شەهر)ەوە واتە (خانە) بەزۆرە ملێی و نابەدڵەوە وەری گرتن و بەناو ئێراندا بردیانن بۆ (قەسری شیرین) و تەسلیم بەدامودەزگای ڕژێمی عبدالکریم قاسم کرانەوە.

* شەوی دووشەممە ١١/حوزەیران/١٩٦٢، لەگوندی (دەربەندی ڕایات) بووین، (١٠-١٢) بروسکەی پەلەو گرنگی هێزەکانی میریمان وەرگرتبوو لەگەڵ عومەر دەبابە پێکەوە چووین بۆ لای بارزانی. بروسکەکانم پێشکەش کرد.

ڕۆژی هەینی ١٥/حوزەیران/١٩٦٢، گەیشتینە گوندی (مژدەینان) بەرامبەر چیای (حەساری سەکران)، بە (سەکری سەکران)یش ناودەبرێ.

* بەگوێرەی بروسکەکانی سوپا ، ڕۆژی هەینی ١٥/حوزەیران/ ١٩٦٢، سەرقۆڵە عبدالواحد حاجی مەلۆ لەگەڵ ٣٥٠ پ.م دا هێرشیان کردۆتە سەر سەنگەرەکانی سوپاو جاش لەنزیک (ئالوکا) لە سەمتی باکوری (دهۆک) زیانیان بەهێزەکانی میری گەیاندووە .

* ١٩٦٢/٦/١٨ شەڕی ئاڤگەنی لە ناحیەی باتوفە وزاخۆ:

لیوایەکی زرێپۆش بە پیشتیوانی فڕۆکە وهەزاران جاش لە زاخۆوە بەرەو ناحیەی باتوفە هێرشیان هێنا بە مەبەستی خۆ گەیاندنە سەر سنوری تورکیا .

هێزێکی لەشکری کوردستان لەژێر فەرماندەی عیسا سواردا کەوتنە شەڕێکی دژوارەوە . ماوەی چوار ڕۆژ لەسەر یەک و بێ

وچان هێزی سوپاو جاش هێرشیان دەکردە سەر سەنگەرەکانی لەشکری کوردستان .
- ڕۆژی پێنجشەممە ٥/تەمموز/١٩٦٢، وەفدێک لەلایەن قائد فرقەی دووەوە بەناوی عبدالکریم قاسمەوە هاتن بۆ گوندی (حاجی هۆمەران) بۆ لای بارزانی، بەناوی مفاوەزەوە. لەهەمان کاتدا ئەمشەو بەهۆی بروسکەی شیفرەکراوی هەمان فیرقەوە زانیمان کە (جحفل لیوای ٣) لەگوندی (زێوە)ی نزیک پردی (بەرسرین) ڕۆژی شەممە ڕێکەوتی ٧/تەمموز/١٩٦٢ هێرش دەکەنە سەرمان.
دوای گرتنی قەڵاکە، کلیلی شیفرەی هەموو دامودەزگانی میری گۆڕان، لەبەرەوە کەوتمە دۆزینەوەی کلیلەکانیان و شیکردنەوەی بروسکە شیفرەکراوەکانیان.
محمود کاوانی لەگەڵ هێزێکی تایبەتدا، ئازایانە شان بەشانی پێشمەرگە بارزانییەکان دژی هێزەکانی سوپاو جاش ئە جە نگن.
ڕۆژی دووشەممە ١٦/تەمموز/١٩٦٢، ڕژێمی ئێران بەتۆپ وفڕۆکە لەسەرەتای بەری بەیانەوە هەتا ئێوارەیەکی درەنگ شێتگیرانە هێرشیان دەکردە سەر ئەو شوێنانەی بەهزرو زانیاریی خۆیان ڕێ وشوێنی هێزی پێشمەرگەیەو لەوانەیە بارزانیشی لێ بێ.

ئازاد کردنی ناحیەی شوان

بەگوێرەی بروسکەکانی میری پێشمەرگەی لەشکری کوردستان (کە دامودەزگاکانی میری لەبروسکەکانیاندا پێیان دەڵێن: (ڕێگر، جەردە...) دوای چوار شەو شەڕی کوشندە، بەهێرشێکی شەبەیخون توانیان شەوی هەینی ٢٧/تەمووز،١٩٦٢ مەرکەزی ناحیەی (شوان) ئازاد بکەن .

ڕۆژی یەکشەممە ٥/ئاب/١٩٦٢، گەیشتینە دێی (دار السلام)، ئێستا لەم دێیەین. ئەمڕۆ نزیک ئێوارە فڕۆکەی ئیلیوشن هاتە سەرمان، گەلێ بۆردوومانی کردین، بەبۆمبای گەورە ناو گوندەکەی دابێژا، هەروەها بەتۆپی (٥٥ ڕەتڵ) زۆر تۆپباران کراین. چواری بەیانی بوو، بروسکەیەکی شیفرەکراوم وەرگرت، تیایدا هاتبوو،

گوندی گەرەوان

* ڕۆژی هەینی ١٠/ئاب/١٩٦٢، کاتێ لەگوندی (گەرەوان) بووین نزیک (ڕەواندز) کاتژمێر فلانەکەس خەڵکی هەمان گوند زانیاری داوە بەقائمقامی ڕەواندوز لەبارەی ئەو شوێنەی بەشەو سەرۆک بارزانی لێ دەنوێ. بێ دواکەوتن ئاگاداری سەرۆک بارزانیم کردو پاسەوانەکان و خەڵکی گوندەکەش ئاگادارکران. لەبەرەبەیاندا دوو فڕۆکەی میگ دایڤیان کردە ناو گەرووی گوندەکەوە، یەکێکیان یەکسەر دوو ڕاکێتی گرتە درەختە دەستنیشان کراوەکە، فڕۆکەی دووهەمیش چەند ڕاکێتێکی گرتە ئەو خانوەی هەندێ لەپاسەوانەکانی بارزانی تێدابوو. هەندێکیان فریانەکەوتبوون دەرباز بن بۆ خۆپاراستن لەفڕۆکەکان.

* ڕۆژی یەکشەممە ١٢/ئاب/١٩٦٢، سەرلەبەیانی گەیشتینە دێی (ئالانە) کە لەبەردەم چیای (بێجان)دایەو بەرامبەر چیای (بەنی هەریر)ە.

* کتێبی شەڕی کورد Kurdish War *

کتێبی {شەڕی کورد Kurdish War}، دانەر :ڕۆژنامەوانی بەریتانی- دێڤد ئادەمسن David Adamson. ئەم ڕۆژنامەوانە کاتێ لەسنووری ئێرانەوە هات بەمدیودا، بێتەلی ئاراس بروسکەیەکی شیفرەکراوی بەپەلەی لەبارەگای هێزی سەربازیی میری لەنێوان (سید سادق و پێنجوێن)دا وەرگرت، ئاڕاستەی وەزارەتی بەرگری و وەزارەتی ناوخۆ کرابوو، دوای شی کردنەوە، زانیمان دەربارەی ڕۆژنامەوانی ناوبراوە.

ڕۆژی ١٥/ئاب/١٩٦٢، لەگوندی (وەرتێ) ڕۆژنامەوانی ناوبراو هاتە لای بارزانی، لەڕێی (م.س) لەگوندی (مالومە)ەوە هاتبوو. کاتێ بردمنە خزمەت سەرۆک بارزانی، دوای نیو سەعات گفتوگۆ کردنیان لەڕێی وەرگێڕەکەیەوە، ڕۆژنامەوانەکە وای پێخۆش بوو من وەرگێڕی گفتوگۆی نێوانیان بم، مامۆستا جرجیس فتح اللە شماس، ئەم کتێبەی وەرگێڕاوەتە سەر زمانی عەرەبی و ئاماژەی بۆ ئەوە کردووە کە ڕۆژنامەنووسی ناوبراو زۆر دڵنیابووە لەوەرگێڕان و بەکارهێنانی ڕستەو زاراوەی ڕامیاریی وەرگێڕ، واتە (نووسەر).

ڕۆژی هەینی ١٧/ئاب/١٩٦٢، کاتێ ئێمە لەگوندی (توتمە) بووین لە ناوچەی خۆشناوەتی (ئەحمەد تۆفیق،سکرتێری پ.د.ک.ڕۆژهەڵات) ڕۆژنامەنووسی ئەمەریکی (دانا ئادەم شمیت)ی لە بەیروتەوە گەیاندبووە سوریا و لە وێشەوە بە وڵاخ هێنای بۆ خزمەت بارزانی. بە درێژایی ئەو ماوەیەی لای ئێمە مایەوە، تەنیا وەرگێڕ بووم لەنێوان بارزانی و دانا ئادەم شمیت دا.

{دواتر کتێبێکی لەسەر بارزانی و پێشمەرگەو شۆڕشی ئەیلول دانا، بەناوی: Journey Among Bravemen {مامۆستاو پسپۆڕ لەکێشەی کورددا جەرجیس فتح الله شماس وەری گێڕاوەتە سەر زمانی عەرەبی}.
* شەوی دووشەممە ٢٠/ئاب/١٩٦٢، بەسەر گوندی (دەراش و چیوە)دا ڕابوردین و ئێستا بێتەلەکەمان لەنزیک کانیاوێک داناوە لەسەر چیای (زینەتیر)، ناوی (کانی گوێزە)ە.
ڕۆژی سێشەممە ٢١/ئاب/١٩٦٢، لەشکری ئێمە ناحیەی (خۆشناو)ی ئازادکردو فەرمانبەرەکان دەسگیرکران، هەموو پۆلیسەکان و ئەفسەری پۆلیس و مفەوەزەکان لەچەک کران، لەشکر دەستی گرت بە سەر کەلوپەلی دامودەزگای بێتەلەکەیاندا.
* چیای سەفین سەرانسەر بەدەست لەشکری ئێمەوەیە.
* ڕۆژی چوارشەممە ٢٢/ئاب/١٩٦٢، دوو فڕۆکەی میگ هێرشیان کردە سەر بارەگای کاتیی بێتەلەکەمان لەگوندی (مەندێر)، پ.م عبدالله کوڕی کوێخا حاجی ڕەسوڵ بندایزانی شەهیدکراو پ.م کەریم مستەفا بندایزانی بریندازبوو.
* ڕۆژی پێنجشەممە ٢٣/ئاب/١٩٦٢، بەسەر چیای (هەوری)دا ڕۆیشتین بۆ گوندی (کونەفلوسە)و (کاموسک) بەرامبەر چیای (گێژباژێر)و بارەگای بێتەلی ئاراسمان گواستەوە بۆ ناو شیوودۆڵێک لە سەروو شارۆچکەی (هیران)ەوە کە پشتی داوە بەچیای (سەفین)ەوە.
* ڕۆژی شەممە ٢٥/ئاب/١٩٦٢ بارزانی بڕیاری دا بەرەو ناوچەی (برادۆست) بەرەو دووا بگەڕێینەوە بۆ بارسووکیی خۆمان ئامێرێکی بێتەل و ماتۆڕێکی چارچکردنی باتریم تەسلیم بەحاجی

محمد ابراهیم ئاغا کرد لەگوندی (هیران)، هەروەها ئامێرێکی بێتەلی دیکەشم لەگەڵ دوو باتریدا لەماڵی (قەسیمی بەقاڵ لەگوندی دارالسلام) داناوە.
* دووشەممە ٢٧/ئاب/١٩٦٢، لە پێریوە لەشکر بە سەرۆکایەتی بارزانی ،لەگەڵ بارەگای بێتەلی ئاراسی گەڕۆک و بەڕۆژی ڕووناک دەستمان کرد بەگەڕانەوە بۆ ناوچەی (برادۆست).
* مانگی ئاب/١٩٦٢ :بەگوێرەی بروسکەکانی میری، شەڕ لە ناوچەی بادینان لە نێوان هێزەکانی لەشکری کورد و هێزەکانی سوپاو پۆلیسی گەڕۆک و جاشەکاندا هەموو ڕۆژێک بەردەوامە، هەتا ئێستا هیچ گوندێکی ئازادکراو نەکەوتۆتە دەست هێزەکانی میری.

ئەنجام دانی پێوەندیی بێتەل بۆیەکەم جار لە (شۆڕشی ئەیلول)دا

* ڕۆژی یەکشەممە ٢/ئەیلول/١٩٦٢ بارزانی ڕوخسەتی فەرموو، کە پێوەندیی بێتەل هەبێت، جارێ تەنها لەنێوان بارەگای گەڕۆکماندا و فەرماندەی لەشکری بادینان (ئەسعەد خۆشەوی) و بنکەی (پ.د.ک) لە بێتواتە. بە نامە برادەرانم ئاگادارکرد پێویستە سەعات هەشتی بەیانی ڕۆژی سێشەممە ٢٥/ئەیلول/١٩٦٢ بۆ یەکەم جار لە (مێژووی شۆڕشی ئەیلول ١٩٦١) دا پێوەندیی بێتەل ئەنجام بدەین.
* ڕۆژی دووشەممە ٣/ئەیلول/١٩٦٢، لە دێی (تەلان)ەوە ڕۆیشتین بۆ (سیدەکان). ئەمڕۆ لەبەیانیەوە هەتا نیوەڕۆ شەڕ بوو لەنێوان

لەشکرو جاشەکاندا لەگوندی (بەربزین و بێرکم) نزیک سنووری ئێران.

* ڕۆژی سێشەممە ٤/ئەیلول/١٩٦٢، سەعات ٣،٣٠ پاش نیوەڕۆ فڕۆکە بۆردومانی کردین لەدەرەوەی شارەدێی (سیدەکان)، سەرقۆڵە (کەکۆ مەلاعلی مێرگە سووری شیروانی)و برازاکەی (صالح مستەفا مەلا علی مێرگە سووری شیروانی) بەسەختی بریندارکران، لە دانیشتوانی شارۆچکەکە دوو منداڵ و پیاوێک بریندار بوون. لەگوندی (گەزنە) ژنێک کوژراو لەدێی (تەلان) ژمارەیەک خانوو بەڕاکێتی سووتێنەر ئاگری تێ بەربوو، بۆردومان لەسەر گوندەکانی دەوروپشتی (سیدەکان) بەردەوامە، بەتایبەتی ناو شیو و دۆڵەکان وگرد ۆ چکەکانی دەوروبەری ئەو گوندانە.

ڕۆژی چوارشەممە ٥/ئەیلول/١٩٦٢ کلیلی شیفرەی بروسکەکانی سوپا و پۆلیس و متەسەڕیفەکانی هەولێر و سلێمانی و موسڵ گۆڕان. سەرگەرمی شیکردنەوەیانم.

* ڕۆژی هەینی ٧/ئەیلول/١٩٦٢، بە گوێرەی شیکردنەوەی بروسکە شیفرەکراوەکانی میری، سبەینێ ئەم شوێنانەی خوارەوە بۆردومان دەکرێن، لەسلێمانی: گوندەکانی سوسێ، سوکان، موکان، لەعێن سفنێ و دهۆک وزاخۆ: (ناوی گوندەکان کە لەبروسکەکاندایە بەم شێوەیە نوسراوە): پیرەفات، زێوە، بێسفکێ، دارچل، بارجون، شالقری، گۆقل، بێبوخکێ، گلناسک، دوخرەک.

دۆڵی خواکورک

ڕۆژی دووشەممە ١٧/ئەیلوول/١٩٦٢: لەگوندی (بێسوک) لەناو دۆڵی (خواکورک) بێتەلەکەمان دامەزراند..

ڕۆژی یەکشــەممە ٢٣/ئەیلــوول/١٩٦٢، دوو ڕۆژە بەردەوام لە گەڵ کازیوەی بەیاندا، هەتا دوا زەردەپەڕی ئێوارە فڕۆکەی هێرشبەر و فڕۆکەی بۆمباهاوێژ بەشەست تیر و ڕاکێت و بۆمبای گەورە هێرش دەکەنە سەر سەنگەر و بارەگا گەڕۆکەکانی لەشکر، لە چیا و شیو و دۆڵەکـانی (خواکـورک و شـەکێو)، بەهەمـان شـێوە بۆردوومـانی گوندی (ئارموش) دەکرێ، کەبارزانی و بێتەلی ئاراسی لێیە.

ڕۆژی دووشـــــەممە ١٩٦٢/١١/١٩، بروســـــکەیەکمان وەرگـــــرت، ئاڕاسـتەی پـۆلیس و بەڕێـوەبەری نـاحیەی شـارۆچکەی بـارزان کرابـوو، گـوایا، (مەلا مستەفا بارزانی لەنزیک گونـدی (سـپیندارۆک) لەناوچەی زاخۆ بەر گوللە تۆپ کەوتووە و بەسەختی بریندار بووە و دوای دوو ڕۆژ مــردووە...)، لە بروســکەکەدا میــری دەڵــێ: ئەم هەواڵە بدەن بەگوێی شێخ ئەحمەد بارزانی دا... لەو کاتەدا ئێمە لە نـاوچەی (لۆلان) و چیـای (ئاڤدەلکێوی) بووین و بەرەو (سـیدەکان) دەگەڕاینەوە، بارزانی بە تەتەرێکدا هەواڵی ساغ وسـەلامەتیی خۆی نارد بۆ بارزان، بۆ دڵنیا کردنیان و گوێ نەدانە پڕوپاگەندەی دام و دەزگاکانی میری.

ئەشکەوتی بێتواتە(بارەگای بێتەلی ئاراس)بۆماوەیەکی دیایکراو.

"In some areas Kurdish life is now confined to caves, where the guerrillas set up headquarters." —Dana Adams Schmidt

دەستنیشان کردنی شوێنی بارزانی

ڕۆژی دووشـەممە ١/تشـرینی یەکەم/١٩٦٢ ئێوارەیەکیـان زەردەپەڕ لە یەکێـک لەئیسـتگەی بێتەلـی میـری بروسـکەیەکی خێـراو پەلەم دەسـگیر بـوو دوای شـیکردنەوەی دەڵـێ: ژمـارەیەکی زۆر لەیـاخی بووەکان چوونەتە ناو شارۆچکەی (سیدەکان)، مەلا مستەفا بـارزانی لە بەردەم بەردێکـدایە لەنزیـک فـڵان شـیوەوە. زۆر بەوردی ناونیشـانەکەی دابـوو، بەخێرایـی بروسـکەکەم گەیانـدە دەسـتی، یەکسـەر (کەکۆ مەلاعلی مێرگەسووری شیروانی)ی نـارد بـۆ نـاو شـارۆچکەی سـیدەکان بـۆ ئاگـادارکردنی پێشـمەرگەکان و خەڵکـی گوندەکە کە بچنە دەرەوەی ماڵەکان و خۆیان بپارێزن لەبۆردومـان. لەهەمـان کاتـدا بـارزانی و عبیداللـە بـارزانی هەسـتان و جێگەکەی خۆیـان گـۆڕی. نزیـک ٣٠٠-٤٠٠ مەتـر لەگاشـەبەردەکە دوور کەوتبـوونەوە، فڕۆکەکـان هـاتن و یەکسـەر شـوێنەکەیان دایە بەڕ ڕاکێـت و شەسـتیر، فڕۆکەیەکیشـیان نـاو شـارۆچکەی سـیدەکانی بۆردوومـان کـرد، (کەکـۆ دۆڵەمەری) بەرەو لای ئـێمە دەگەڕایەوە بەسەختی بریندار بوو، لەنـاو پێشمەرگەکان و خەڵکی گوندەکەشدا برینـــداری دیـــکە هەبـــوو، (کەکـــۆ مەلاعلـــی مێرگەســـووری شیروانی)لەئەنجامی ئەو بریندار بوونە بەئیفلیجی مایەوە.

* ڕۆژی هەینی ١/شوبات/١٩٦٣، ئەمڕۆ (بێتواتە)مان بەجـێ هێشت و بەسەر دێی (شکارتە)دا گەیشتینە گوندی (سەروچاوە) لەدەشتی بیتوێن بەرامبەر چیای (ناڵەشکێن). هەندێ بروسکەم برد بۆ سە رۆک بارزانی. دەستی کرد بەخوێندنەوەیان.

کودەتای بەعس

* ڕۆژی هەینی ٨/شوبات/١٩٦٣، ئەمڕۆ لەسەعات هەشتی بەیانیەوە هەتا سەعات دوانزدەی نیوەڕۆ لەئیستگەی بەغدادەوە هەشت بەیاننامە خوێنراوەتەوە، گوایا عبدالکریم قاسم کوژراوە و کودەتاکەیان سەری گرتووە. عبدالسلام عارف خۆی دانا بەسەرۆک کۆمار و احمد حسن بکر بەڕەئیس وزراو بە وەزیری دفاع....

* ڕۆژی پێنجشەممە ١٤/شوبات/١٩٦٣، لەسەر فەرمانی بارزانی و داوای حکوومەتی بەغداد، بێتەلەکەمان کەوتە ئیش کردن لەگەڵ بێتەلێکی حکوومەتدا و لەگەڵ زەعیم (فوئاد عارف) سەبارەت بە بەردەوامیی گفتوگۆ لەنێوان بارزانی و حکوومەتدا، کات و شوێنی پەیوەندیمان دیاری کرد.

ڕۆژی یەکشەممە ١٩٦٣/٣/١٧، لەشارۆچکەی (ڕانیە)وە بە تراکتۆر بە سەر چیای (هەیبەت سوڵتان)دا ڕۆیشتین بۆ شاری (کۆیە) و لەماڵێک (بارەگای گەڕۆکی بێتەلی ئاراس)مان دامەزراند، دامودەزگای میری لەناو شارەکەدا بوون.

گفتوگۆ لەگەڵ ڕژێمی بەعس بەردەوامە، بێتەلەکانی قەزای (کۆیە) و ئاسایش لەژێر موراقەبەی بێتەلەکەماندان. ئەو بروسکانەی میری دەیناردن تێکڕا بەشیفرە بوون، لەنێوان (کۆیە) و بەغداد و کەرکوک و هەولێر سەعات بەسەعات ئێمە وەرمان دەگرت .

* ڕۆژی پێنجشەممە ٢١/ئازار/٦٣، حکوومەت داوای هەموو ئەو چەک و بێتەلانەمان لێ دەکاتەوە کە ساڵ ونیوێکە پێشمەرگە بەفیداکاری لەشەڕدا بەدەستی هێناوە.

* ڕۆژی سێشـەممە ٢٦/ئـازار/٦٣، ئەمـڕۆ بروسـکەی حکوومەت هـات بۆ بـارزانی، داوا ئەکەن سـەری ئەم مـانگە وەفدی مفاوەزات لەبەغداد ئامادە بێت.

* شـەوی یەکشـەممە ٢٨/نیسـان/٦٣، کەوتینە ڕێ، فەرمـان وابـوو جگەرە نەکێشرێ ولایتی دەست بەکارنەهێنرێ و هەتا دەتوانرێ کەس نەکۆکێ و قسـە لەگەڵ یەکتـر نەکرێ و کەس بـانگی کەس نەکات و هاوار لەئێسترەکان نەکرێ، چونکە ئەو لاڕێ و قەدپاڵانەی پێدا دەڕۆیشتین زۆر نزیک بوون لەسەنگەرەکانی سوپای عێراقەوە، تەنـانەت ئێسـترەکانمان و بـارگیرەکەش کەئـامێر و کەلـوپەلی بێتەلەکەیان لە سەربوو پڕمەیان لێوە نەدەهات و لەکاتی هەڵنووتاندا زۆر بەبێ دەنگیی خۆیان ڕاست دەکردەوە و هەڵدەسانەوە سەر چوارپەل. دوای ماوەیەک گەیشتینە دێی (چیوەی سەروو).

* ڕۆژی پێنجشـەممە ٢/مـایس/٦٣، ئەمـڕۆ بەسـەر گونـدی (هەروتە کـۆن و تـوتمە)دا ڕابـوردین و ئێسـتا لەگونـدی (شارەسـتێن)ین بەرامبەر چیای (هەریر).

- کـاتێ گەیشـتینە گونـدی (سرێشـمە)، یەکەم شـەو لەمـاڵی بێتەلەکەمـان دامەزرانـد، بەڕێـکەوت (عـومەر ئاغـای سـورچی)یش لەهەمان ماڵ بوو.

* یەکشـەممە ٩/حـوزەیران/٦٣، ئەمشـەو دوای شـیکردنەوەی بروسـکەکانی سـوپای عێـراق بەتەواوەتـی دڵنیـابووین کە میـری بڕیاری شەڕی داوەو پلانی هێرشەکانیانم گەیاندە دەست بارزانی.

"ڕژێمـی بەعـس" بەسـەرۆکایەتی عبدالسـلام عـارف لەڕۆژی ١٩٦٣/٦/١٠، لەئێزگەی بەغدادەوە بە بەیاننامەیەک پووچ کردنەوەی گفتوگۆی نێوان بارزانی و ڕژێمی بەعسی ڕاگەیاندو بڕیاری شەڕی

دەرکـــرد، لەهەمـــان ڕۆژدا کەوتە هێـــرش و پەلامـــاردانی شـــار و شارۆچکە و دێهاتی کوردستان.
دوو هێزی (سوپای سوریا) گەیشتنە ناوچەی دهۆک و زاخۆ بۆ هاوکاریی سوپای عێراق لە هێرشەکانیاندا بۆ سەر کوردستان هەردوو هێزەکان بریتی بوون لە پوختەی کۆماندۆی سوپای سوریا بە ناوی (قوات یرموک) و (قوات بردی) لە گەڵ جاشی عەشایەری (بەدو).
* ڕۆژی سێشـەممە ١١/حوزەیران/٦٣، شـەڕ و پێکدادان لەنێوان لەشکری ئێمە و هێزەکانی سوپا و جاشدا لە سەر ڕێگەی هەولێر-شەقڵاوە بە توندی بەردەوامە.

شەڕی بەربڵاو و هێرشی سوپای بەعس بۆ سەر کوردستان

لە یەکەم هەفتەی حوزەیران مانگی ١٩٦٣/٦ بەدواوە، لەشکری بارزانی لەشەڕێکی بەربڵاو دایە لە بەرەکانی شەڕ: گەلی عەلی بەگ، مازنە، مێرگەسوور، چامە، چیای پێرس، بلە، بارزان.
* ڕۆژی سێشەممە ٣٠/تەمموز/١٩٦٣، ئەمڕۆ لەگوندی بارزانەوە بەرەو ناوقەدی (چیای شیرین) کەوتینە ڕێ و گەیشتینە سەر کانی و ئاوێک و لەوێدا بارەگای بێتەلەکەمان دانا. ئێمە لە نزیک کە پر و چادرەکانی ماڵی شێخ ئەحمەد بارزانی و شێخ عثمان بارزانییەوە بووین.

هێرشی سوپا و جاش

له هاوینی ساڵی ١٩٦٣ هێرشی سوپا و جاش له چیای پێرس و ڕێگەی سریشمه و شانەدەر و هاودیان و کووران بەرەو مازنەو ڕووباری چامه , شەو و ڕۆژ بەردەوام بوو، سوپا هەرچی چەک و جبەخانەی هەبوو ڕووی کردبووە ناوچەکانی بارزان و مێرگەسوور. فڕۆکەجەنگیەکان لەسەرەتای گزنگی بەربەیانەوە هەتا دوا زەردپەڕی ئێوارە بێ ووچان بەدوای یەکدا بۆردوومانیان دەکرد.

* ڕۆژی یەکشەممە ٤/ئاب/٦٣، سەعات ١٢: بە گوێرەی ئەو بروسکانەی لەهێزی سوپاوە بەهۆی بێتەلەکەمانەوە وەردەگیرا هێزەکانی جەیش لەدۆڵی (نەهلە) و چیای (پێرس) شان بە شانی هەیئەی ئەرکانی جەیشی عێراقی کۆمەڵێ ئەفسەری بیانی دیکەیان لەگەڵدایە، وەک ئەفسەرانی سوری وئەردەنی لەژێر فەرماندەی (جەنەڕاڵ عەلی علی عامر).

* ڕۆژی هەینی ٩/ئاب/٦٣، دوێنێ نیوەشەو دوای شیکردنەوەی بروسکەکانی ئەو هێزە سەربازییەی لەناو گوندی (بله) دایە، زانیمان کە نیازیان وایە هێرش بکەنە سەر سەنگەرەکانی لەشکر لە (هۆستان و هەسنەکا).

* ڕۆژی هەینی ١/تشرینی دووهەم/١٩٦٣، دوای شیکردنەوەی بروسکەکانی میری زانیمان لە ئەمڕۆوە هێرشی بەربڵاوی جەیش و جاش بۆ سەر ناوچەی (ئاغجلەرو هێزی ڕزگاری و بنکەی چەمی ڕێزان) زۆر بە توندی دەست پێ ئە کات.

* ڕۆژی پێنجشەممە ٧/تشرینی دووهەم/١٩٦٣، دوای تێکڕای شەش ڕۆژ شەڕی قارەمانانە لەناوچەی ئاغجلەر و چەمی ڕێزان و

دەوروبەری بنکەی سەرەکیی چەمی ڕێزان، ئەمرۆ هێزی جەیش و جاش چوونە ناو سەنگەر و ئەشکەوتەکانی (چەمی ڕێزان)ەوە هێرشەکانی سوپا بۆ سەر ناوچەی هێزی ڕزگاری و چەمی ڕێزان، لەژێر چاودێری و فەرماندەی کۆمەڵێ ئەفسەرانی هەیئەی ئەرکانی ئێران و تورکیادا بوو، شان بەشانی هەیئەی ئەرکانی سوپای عێراق و ئەفسەرێک لەهەیئەی ئەرکانی سوپای سوریا، بنکەی سەرەکیی بێتەلەکانیان لەبارەگای فیرقەی دوو بوو لەناو شاری (کەرکوک)و لەژێر موراقەبەی بێتەلەکەماندا بوون.

* شەممە ١٠/تشرینی دووهەم/١٩٦٣، ئەمشەو لەنزیک ڕوباری (چامە)ەوە هەتا بەرەبەیان گیرمان خوارد بەدەست وڵاخەکانمانەوە. وڵاخەکان زۆر ماندوو کەشەنگ بوون پ.م ساڵح سەلیم بامەڕنی، ئازاو هەمیشە گورجوگۆڵ بوو، ئامێری بێتە لی ئاراس وباروبنەی سەرپشتی وڵاخەکانی داگرت و ئالیکی خستە بەردەم دوو ئێسترەکان و بارگیرەکەش.

* ڕۆژی چوارشەممە ١٣/تشرینی دووهەم/٦٣، بەسەر گوندی (میە)دا ڕابووردین و لەنزیک ڕوباری (بێرکمە)ەوە شەومان بردە سەر. بەدرێژایی شەو بروسکەی هێزەکانی سوپامان وەردەگرت، هێزی حەرەس قەومی لەبەغداد جۆرە کودەتایەکیان ئەنجام دا دژی ڕژێمی عبدالسلام عارف.

* ڕۆژی یەکشەممە ١٧/تشرینی دووهەم/٦٣، بەسەر دێی (تالان- دیگە- شێرکاوا- گوێزان)دا ڕابووردین، ئێوارە گەیشتینە گوندی (دارالسلام).

* ڕۆژی چوارشەممە ٢٠/تشرینی دووهەم/٦٣، دێی (دەربەندی ڕایات وبەکراوا)مان بەجێ هێشت و شەو لە گوندی (ڕایات) بێتەلەکەمان دامەزراند.
* ڕۆژی سێشەممە ٣/کانونی یەکەم/٦٣، بەسەر گوندی (گورون)دا ڕابوردین و دواتر گەیشتینە دێی (وەلاش)و لەماڵی (مستەفا بەگی وەلاش) بێتە لە کە مان دامە زراند.

* <u>کاکڵە</u>

لەسالانی ١٩٦٢،١٩٦١ هەتا ساڵی ١٩٦٤یش برادەرانی مەکتەبی سیاسی (لەپیرمام) دەیانفەرموو شەوکەت ئێمەی خستۆتە ئیستراحەتەوە، هەر زانیاریەک هەبێ لەسەر دوژمن و جموجۆڵی سوپا پێویست بەئێمە ناکات بینێرین بۆ بارزانی، ئەو زوو هەمووی کاکڵە دەکات و دەیگەیەنێتە ئەنجام.
لەڕۆژی ١٩٦٤/١/٢٥ لەسەر فەرمانی سەرۆک بارزانی لە (بێتەلی ئاراس)ەوە بەبروسکەیەکی کراوە، ئاگاداری هەموو هێزەکانی س.ش.ک و بارەگاکانی پ.د.ک لەسەرانسەری کوردستاندا کرا کە خۆیان لەڕێگاوبانەکانی هاتوچۆی سەربازی ڕژێم دووربخەنەوە، دوای شەش ڕۆژی تر، واتە لە ١٩٦٤/١/٣١ بەفەرمانی بارزانی ئاگاداری هێزەکانی س.ش.ک و بارەگاکانی پ.د.ک کرا بۆ ڕاگرتنی هەموو چالاکیەک دژی سوپای عێراق.
ڕۆژی ١٩٦٤/٢/١٠ لەئێزگەی بەغداد ڕێککەوتنامەی نێوان عبدالسلام عارف و سەرۆک بارزانی بڵاوکرایەوە.
لەڕۆژانی ٤ هەتا١٩٦٤/٤/٩، م.س لە(مالومە) کۆنفراسێکیان سازدا لەو کۆنفراسەدا (م.س) لەمالومە بەچەند خاڵێک سەرۆک بارزانیان

لەهەموو دەسەڵاتێکی فەرماندەی شۆڕش و سەرۆکایەتی پ.د.ک داماڵی.
لەدەوروبەری ١٩٦٥/٤/١، شەڕو پێکدادان لەنێوان (سوپای عبدالسلام عارف و س.ش.ک)دا دەستی پێ کردەوە، میری پاشگەزبووەوە لەجێبەجێ کردنی (ڕێکەوتننامەی لامەرکەزی).
* ڕۆژی شەممە ١/کانونی دووهەم/١٩٦٥، لەدوای سەعات سێ و نیوی پاش نیوەڕۆوە، شەڕێکی توند ڕوویدا لەسەر ڕێگای سلێمانی- کەرکوک، لەنێوان لقێکی پێشمەرگەو سوپادا.
* ڕۆژی پێنجشەممە ١٥/تەمووز/١٩٦٥، دوو ڕۆژنامەگەری فەرەنسی هاتن بۆ لای سەرۆک بارزانی لە (چیای بەردەکلۆر)، هەردووکیان سەر بەڕۆژنامەی لۆمۆندو (پاری ماچ)ن، من وەرگێڕ بووم لەنێوانیاندا، ئەوەندەی بێتەوە یادم یەکێکیان ناوی (جان شۆڤێل)بوو.
* ڕۆژی دووشەممە ١٩/تەممووز/١٩٦٥، بەگوێرەی ئەو بروسکانەی کەبێتەلەکەمان لەپەیوەندیەکانی ناوخۆی میریەوە وەری دەگرێ، دوێنێ لەسلێمانی لە نزیک (بەکرەجۆ)وە، مەفرەزەیەکی استخباراتی سوپا چوار دەوری هەردوو (پ.م عوسەی ئامەو حسەینی فارس)یان داوە و دوای ئەوەی هەشت سەربازیان کوشتووە، پ.م عوسەی ئامە شەهیدکراوەو پ.م حسەینی فارس بەبرینداری دەسگیرکراوەو لەژێر ئەشکەنجەدا ئەمیشیان شەهید کردووەو لەناو شاری سلێمانیدا لاشەکانیان بەپشتی زرێپۆشەوە بەستووەو بەسەر شەقامەکاندا ڕایانکێشاوون.
* ڕۆژی هەینی ٣٠/تەمموز/١٩٦٥، سەرۆک مەلا مصطفی بارزانی و مەسعود بارزانی هێزە تایبەتیەکەی بەرەو (چیای هەندرێن)

کەوتنە ڕێ، سەعات حەوتی سەرلەبەیانی لەگەڵ بارەگای گەڕۆکی (ئاراس) ئێمەش دوابەدوایان کەوتینە ڕێ.

* ڕۆژی شەممە ٤/ئازار/١٩٦٧، بەفەرمانی مەلا مستەفا بارزانی دانرام بە (نوێنەری بارزانی) لەشاری موسڵ، بۆ ئەم مەبەستە بەناوی بارزانیەوە بروسکە کرا بۆ وەزارەتی بەرگری و سکرتێری سەرۆک کۆمارو سکرتێری سەرۆک وەزیران و رەئیس ارکانی سوپا و بۆ هەموو قائد فرقەکان و متەسەڕفی لیواکان و بۆ فەرماندەی هەموو هێزەکانی سوپای شۆڕشگێڕی کوردستان.

* ڕۆژێک بۆ چارەسەرکردنی هەندێ کێشەی گوندەکان نزیک موسڵ چووم بۆ فرقەی چوار، لەژووری یاریدەدەری سەرۆکی فرقە رائد رکن (محمد زهاد قاسم) دانیشتبووم، وتی: "ئێمە هەرگیز لەو بڕوایەدا نین تۆ بتوانیت شفرەی ئێمە شی بکەیتەوە، دڵنیاین کەسانی خائن هەن کلیلی شفرەکانتان پێ دەفرۆشن". منیش وتم: "دەباشە، بروسکەیەکی شفرەکراوم بۆ بهێنە، هەوڵ ئەدەم لێرەدا حەلی بکەم". بە موراسیلەکەی ووت بڕۆ لە بەشی ئیستخبارات بروسکەیەکی شفرەکراوم بۆ بهێنە، لەماوەی چارەکێکدا کلیلی شفرەکەم دۆزیەوە، کابرا زۆر سەرسام بوو، شفرەکەی لە دەست وەرگرتم و بردی بۆ (عبدالجبار شنشل) ئەو کاتە سەرۆکی فرقەی چوار بوو، ئەم ڕووداوە ڕۆژی ١٩٦٧/٦/١٤ بوو، دوای تۆزێ عبدالجبار شنشل ناردی بە شوێنمدا وتی: "وەرە لای ئێمە یەکسەر دەتکەین بە مامۆستای موخابەرە و شفرەکاری لەکۆلێجی ئەرکان"، وتم "با ئینشائەڵڵا گیروگرفتی کوردستان چارەسەر بکرێت ئەوسا ئەو باسە دەکەین".

ڕەشبەڵەک ووێنەیەکی دەگمەن:

ناوچەی باڵەکایەتی: ڕۆژی سێشەممە٣/ کانونی یەکەم/١٩٦٣ بە سەر گوندی(گورون)دا ڕابوردین وگەیشتینە دێی(وەڵاش) و بێتەلەکەمان لەماڵی مصطفی بەگی وەڵاش دامەزراند. چەند هاووڵاتیەکی گوندی (وەڵاش) هاتنە لای سەرۆک بارزانی و بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆ وتیان: لەناوچەی (باڵەک) دابونەریت وایە لە کاتی شایی و زەماوەندا کچان وکوڕان پێکەوە هەڵدەپەڕن و دەبێ بە ڕەشبەڵەک. گوایا کاتی خۆی (پاشای کوێرە) ویستوویەتی ڕەشبەڵەک قەدەغە بکات، بەڵام خەڵکی ناوچەکە بە حەوت کیسە لیرەی زێڕ ڕوخسەتەکەیان لێ وەرگرتۆتەوە و ڕەشبەڵەک هاتۆتەوە کایە و بەردەوام بووە. بارزانی فەرمووی: باشە لە منیشی بکڕنەوە وتیان قوربان چی بکەین و چی پێشکەش بەئێوە بکەین؟ فەرمووی: بەناوی خەڵکی ناوچەکەوە پەیمانم بدەنێ کەس نەبێ بەجاش و دژایەتیی شۆڕش نەکەن.

لە دەرەوەی گوندی (وەڵاش) ئەوەی لای من سەرنجڕاکێش بوو، پارچەیەک زەوی، چوار دەورەکەی تەلبەند کرابوو، پڕدار و درەخت وگژوگیا و دەوەن بوو، لە ناوەڕاستیدا قەبرێکی یەک کێلیی هەڵبەستراوی تێدا بوو.

مصطفی بەگ وتی: ئەوە قەبری کەسایەتییەکی ئینگلیزە لە زەمانێکدا، گوایا، پێش (کاپتان لاین) لەم ناوچەیە بووە. لە لەندەن وەفاتی کردووە و لە سەر وەسێتی خۆی سووتێنراوە و خانەوادەکەی، خۆڵەمێشەکەیان هێناوە بۆ گوندی (وەڵاش) لەپشت گوندەکەوە لەشوێنێکدا پێی دەوترێ (لێڕەکە)، بەخاک سپێراوە.

فەرموی: سالآنە ژنێک لە (لەندەن)ەوە دەهات بۆ زیارەتی قەبرەکە و خزمەتکردنی دار و درەختەکان دوای چەندساڵێک ئەو سەردانی سالآنەیەی نەما.

ئەم وێنە دەگمەنە، لە ڕێزدار(محمد تەمر احمدشاباز)م وەرگرتووە، وێنەکە لەکاتێکدا گیراوە کە خودی (لاین) چوەبۆگوندی (وەلآش) وبەهامڕای ئەم کەسایەتیانەی لەژێروێنەکەدا ناویان یادداشتکراوە، خۆڵەمێشی ئەوئینگلیزە (چاپمان) لەناوقوتویەکدا، دەخەنە قوولکەیەکی دوومەتریەوە قەبر ئاسا و بەخاکی دەسپێرن. (ساڵی١٩٤٢ئەم وێنەیە گیراوە).

کەسایەتییەکان، لەچەپەوە بۆڕاست:١.محمدشریف دباخ(مدیرناحیەی گەلاڵە)،٢.شێخ محمد اغا وەلآش رەئیس عشیرە باڵک،٣.کاپتان لاین،٤.مصطفی الیعقوبی،متصرف اربیل، ٥.کمال علی ثروت،قائممقامرواندز.٦.میرصادق رۆستێ.

نسكۆی شۆڕشی ئەیلوول

ڕۆژی ١٩٧٥/٣/٢٠ لە ئیزگەی دەنگی کوردستانەوە بڕیاری ڕاگرتنی شەڕ بڵاو کرایەوە داوا لە پێشمەرگە و هاووڵاتیانی بێچەک کرا: ئازادن خۆیان تەسلیم بەعێراق بکەن یان بچنە ناو ئێرانەوە (داوا لەکەس نەکرا چەک دابنێ و داوا لە من کرا، کە لێپرسراوی گشتی مخابەرە بووم، فەرمان بدەم بەبارەگاکانی مخابەرە ئامێری بێتەلەکان تەسلیم بەڕژێمی عێراق نەکەن، بۆ ئەوەی ئەگەر لایەنێکی سیاسی دیکە شۆڕشەکە بقۆزێتەوە و لەم هەڵنووتانە ڕزگاری بکات تفاقی شەڕی بەدەستەوە.

ئیدریس بارزانی گوێی لەبڕیاری ڕاگرتنی شەڕ دەگرت لەئیزگەی دەنگی کوردستانەوە.. فەرمووی: چەکی هەمەچەشنە و تەقەمەنی و ئامێری بێتەل لای میللەتە، ئەگەر کەسێ یان لایەنێکی سیاسی دیکە دەیەوێ چەک دانەنێ و بەردەوام بێ لەخەباتی چەکداریدا دەرگا لەسەر پشتە، یارمەتی ئەدەم و پشتگیریی ئەکەم.

لەڕۆژی ١٩ی مارت ١٩٧٥ لەسەر فەرمانی (ئیدریس بارزانی) ئامێرێکی بێتەلی ژمارە (٩)و مەکینەیەکی شەحنی پاتری و دوو پاتری و کەرەسەی پێویستم تەسلیم کرد بە ڕێزدار فاروقی مەلامصطفی ئەندامی سەرکردایەتی (قیادەی مەرکەزی حیزبی شیوعی عێراق) ، بارەگەکەیان لەگوندی (ناوکێلەکان) بوو. ئیدریس بارزانیش یارمەتییەکی دارایی دانێ بەو هیوایەی لەچیاکان بمێننەوە و ئاگری شۆڕش نەکوژێتەوە...

* لەمانگی ١٩٧٥/٧ بەدواوە سەرۆک مەلا مصطفی بارزانی چوو بۆ ئەمەریکا.

لەپڕ، بەشێوەیەکی پرسیار ئاوەر،نەخۆش کەوت و ماوەی(١٠) رۆژخرایە ژێر چاودێریی پەرستاریێکەوە .

ڕۆژی ١مارتی ١٩٧٩سەرۆک بارزانی لە (واشنتۆن) بەشێوەیەکی دڵتەزێن و جەرگبڕو پرسیار ئاوەر! وەفاتی کردو بوو بەسەرۆکی کاروانی شەهیدانی نەمر.

مۆتۆی مخابەرەی گشتیی کوردستان

دیزاینی سۆران عبدالله کریم- ئەمەریکا

لیستەی قوتابیانی کۆلێجی پۆلیس- بەغداد ١٩٦٠

الجمهورية العراقية
امرية قوة الشرطة السيارة
الادارة

العدد / ١٠٤٠٧
التاريخ ٢/٦/١٩٦٠

امر اداري (٩١٥)

عطفا على امر مديرية الشرطة العامة ١١٧٧/٢٢٧٤٣ في ٢/٦/١٩٦٠ وبناء على توافر الشروط القانونية المنصوص عليها في المادة السابعة من قانون الخدمة المدنية رقم (٢٤) لسنة ٩٦٠ والمادة الثالثة من قانون خدمة الشرطة وانضباطها رقم ٤٠ لسنة ٩٤٣ رقم (٥٩) لسنة ٩٥٦ في الطلاب الاتية اسماؤهم - خريجي مدرسة الشرطة العالية لسنة ٩٥٩-٩٦٠- فقد قررت وزارة الداخلية تعيينهم بوظيفة معاون مدير شرطة براتب -/٢٧ دينارا شهريا في الحد الادنى من الدرجة الثانية من الصنف الخامس من اصناف قانون الخدمة المذكور على سبيل التجربة لمدة سنة واحدة في خدمة فعلية اعتبارا من تاريخ مباشرتهم الوظيفة الجديدة في هذه الامرية في ٢/٦/٩٦٠ قبل الظهر.

العدد	الاسم الكامل	الوحدة
٠١	عبد القادر عبد الكريم	ف ا ل ا
٠٢	زهير جويعد الزبيدى	" "
٠٣	حسن هادى جاسم	" "
٠٤	سعيد شلش الطائي	ف٢ ل ا
٠٥	غالب علي الالوسي	" "
٠٦	تقي رفيق الحديثي	" "
٠٧	كريم سوادى اللامي	ف٣ ل ا
٠٨	علي عبد الحسين	" "
٠٩	نافع محمد صالح العاني	" "
١٠	تيمور قادر اغا	ف٤ ل٢
١١	لقمان يوسف الرواس	" "
١٢	عبد الوهاب مرزا الاتروشي	ف٤ احتياط اربيل
١٣	غانم عبد اللطيف	ف٤ ل٢
١٤	هادى عبد الوهاب	ف٥ ل٢
١٥	عدنان بندر الشبيب	" "
١٦	طلب شلاش	" "
١٧	محمد علي عبد الرحمن	ف٣ احتياط السماوة
١٨	دلشاد احمد شوقي	ف٢ احتياط كركوك
١٩	احمد عبد الجبار كشمولة	ف١ احتياط الموصل
٢٠	خالد علي الرشيد	ف٥ ل٢
٢١	عبد الحميد عبد الكريم	" "
٢٢	خضر مصطاف	ف٦ ل٢
٢٣	احمد علي فكرى	سرية احتياط البصرة
٢٤	قحطان حمد العزاوى	وحدة الاسناد
٢٥	مظفر جواد كاظم	ف٦ ل٢
٢٦	قاسم احمد الداود	" "
٢٧	عبد الواحد خلف الفلكي	" "
٢٨	محمد وليد خليل	" "
٢٩	شوكت اسماعيل	" "

صالح داود
امر قوة الشرطة السيارة

١٩٥٧ دخل كلية الشرطة بتاريخ ١/١٠/

Under the command of Shawkat Ismail, Kurdish radio specialists were listening to Iraqi Army radio messages 24 hours a day. They had deciphered Iraqi's codes, so they knew everything about Baghdad's orders to the Iraqi field units.

شەجەرەی بنەماڵەی سەرۆک مەلامصطفی بارزانی
Zubair Pasha Amediy the First.

میر مسعود

Meer Mas’ud

میرسعید

Meer Sa’eed

مەلاعبدالرحیم

Mullah Ebdul-reheem

مەلااحمد بیرةش

Mullah Ahmed Beeresh

شێخ محمد

Sheikh Muhammad

مەلاسعید

Mullah Sa’eed

عبدالسلام

Abdul-Salam

مەلا تاج الدین

Mullah Taj-eddin

مەلاعبدالرحمان

Mullah Ebdul-Rehman

شێخ محمد

Sheikh Muhammad

شێخ عبدالله

Sheikh Abdullah

شێخ عبدالسلام

Sheikh Abdul-Salam

شێخ محمد

Sheikh Muhammad

مەلا مستەفا

Mullah Mustafa Barzani

....

Lay Chep:Muqedwm Ruken Azeez Aqraqwi-Shawkat Ismail(Berêweberi Gishtiy Muxaberey Shorshi Ailul) -Serok Mela Mistefa Barzani biruskey shikrawi Supay Eraqi dexwênetewe-P.M yki Asuri.
-Abdullah Kargeri Bêteli Aras.-P.Mêk.

Sali ١٩٦٥

وێنەیەکی دەگمەنی "مستەفا بارزانی" ڕابەری شۆرشی ئەیلوول ، لەگەڵ ژمارەیەک لە پێشمەرگەکانی شۆرشی ئەیلوول، لە کوێستانەکانی دەڤەری سۆران . بەپێی زانیاریەکانی (باسنیوز) ئەم وێنەیەی" مستەفا بارزانی" لەگەڵ ژمارەیەک لە پێشمەرگەکانی شۆڕشی ئەیلوول، لەساڵی ١٩٦٥ لە کوێستانەکانی چیای (حەسەنبەگ) گیراوە، وەک لە وێنەکەشدا دەرکەوتووە ڕێنمایی چەند کادرێکی تەکنیکی دەکات، بۆ بڵاوکردنەوەی شەپۆلەکانی لاسلکی کوردستان

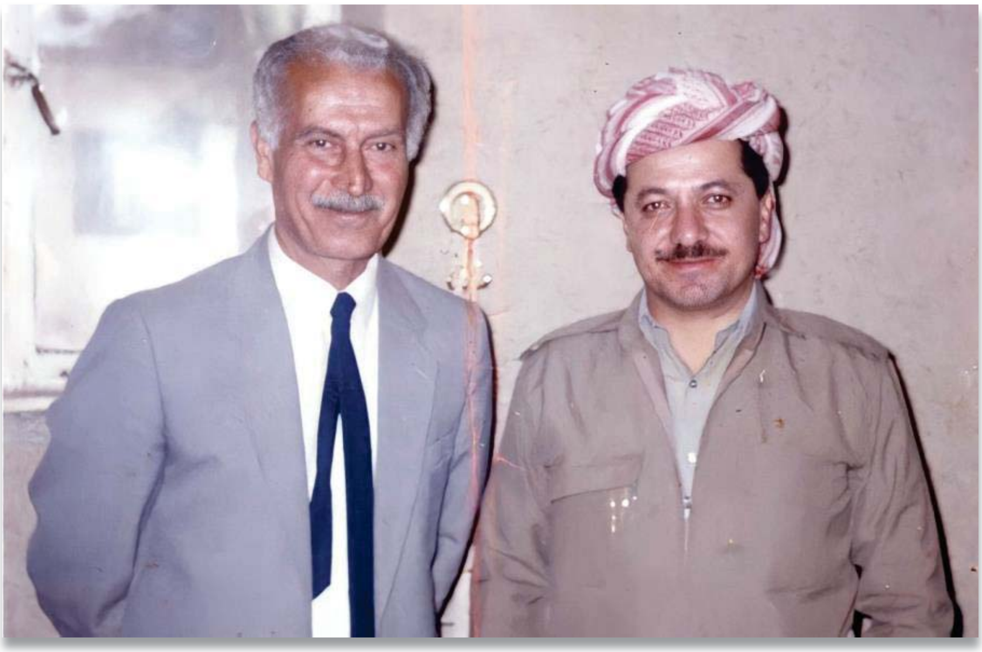

نووسەر لە خزمەت سەرۆک مسعود بارزانی

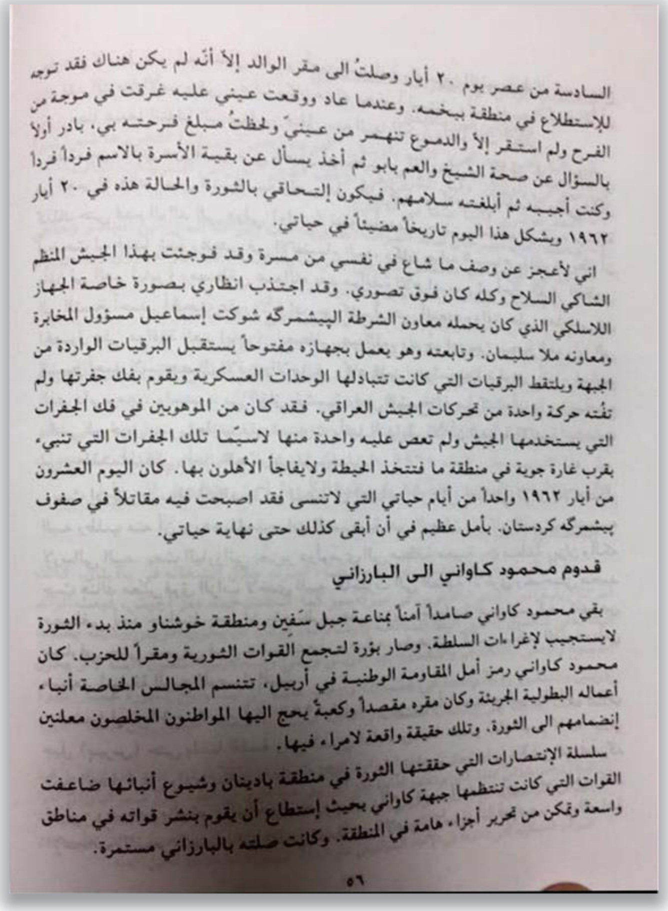

السادسة من عصر يوم ٢٠ أيار وصلتُ الى مقر الوالد إلاّ أنّه لم يكن هناك فقد توجه للإستطلاع في منطقة بيخمه. وعندما عاد ووقعت عيني عليه غرقت في موجة من الفرح ولم استقر إلاّ والدموع تنهمر من عينيّ ولحظتُ مبلغ فرحته بي، بادر أولاً بالسؤال عن صحة الشيخ والعم بابو ثم أخذ يسأل عن بقية الأسرة بالاسم فرداً فرداً وكنت أجيبه ثم أبلغته سلامهم. فيكون إلتحاقي بالثورة والحالة هذه في ٢٠ أيار ١٩٦٢ ويشكل هذا اليوم تاريخاً مضيئاً في حياتي.

اني لأعجز عن وصف ما شاع في نفسي من مسرة وقد فوجئت بهذا الجيش المنظم الشاكي السلاح وكله كان فوق تصوري. وقد اجتذب انظاري بصورة خاصة الجهاز اللاسلكي الذي كان يحمله معاون الشرطة الپيشمرگه شوكت إسماعيل مسؤول المخابرة ومعاونه ملا سليمان. وتابعته وهو يعمل بجهازه مفتوحاً يستقبل البرقيات الواردة من الجبهة ويلتقط البرقيات التي كانت تتبادلها الوحدات العسكرية ويقوم بفك جفرتها ولم تفُته حركة واحدة من تحركات الجيش العراقي. فقد كان من الموهوبين في فك الجفرات التي يستخدمها الجيش ولم تعص عليه واحدة منها لاسيّما تلك الجفرات التي تنبيء بقرب غارة جوية في منطقة ما فتتخذ الحيطة ولايفاجأ الأهلون بها. كان اليوم العشرون من أيار ١٩٦٢ واحداً من أيام حياتي التي لاتنسى فقد اصبحت فيه مقاتلاً في صفوف پيشمرگه كردستان. بأمل عظيم في أن أبقى كذلك حتى نهاية حياتي.

قدوم محمود كاواني الى البارزاني

بقي محمود كاواني صامداً آمناً بمناعة جبل سَفِين ومنطقة خوشناو منذ بدء الثورة لايستجيب لإغراءات السلطة. وصار بؤرة لتجمع القوات الثورية ومقراً للحزب. كان محمود كاواني رمز أمل المقاومة الوطنية في أربيل، تتنسم المجالس الخاصة أنباء أعماله البطولية الجريئة وكان مقره مقصداً وكعبةً يحج اليها المواطنون المخلصون معلنين إنضمامهم الى الثورة. وتلك حقيقة واقعة لامراء فيها.

سلسلة الإنتصارات التي حققتها الثورة في منطقة بادينان وشيوع أنبائها ضاعفت القوات التي كانت تنتظمها جبهة كاواني بحيث إستطاع أن يقوم بنشر قواته في مناطق واسعة وتمكن من تحرير أجزاء هامة في المنطقة. وكانت صلته بالبارزاني مستمرة.

٥٦

وێنەکانی نووسەر : وێنەیەک جێی دوو هەزار وشە دەگرێتەوە .

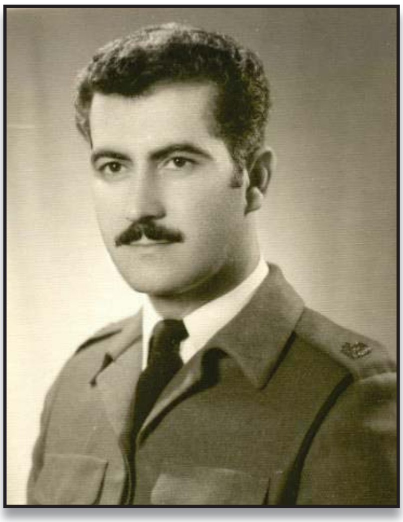

لەلای ڕاستەوە بۆ چەپ : تیمور قادر ئاغا زەنگەنە ، شەوکەت مەلا اسماعیل ، محمد سید علی حافز، دڵشاد أحمد شوقی ، عبدالوهاب میرزا ئەتروشی

لەلای ڕاستەوە : عبد الزهره الزبیدی ، شوکت مەلا اسماعیل ، دڵشاد احمد شوقی ، عبدالوهاب میرزا ئەتروشی

ڕاوەستاوەکان لە پشتەوە : محمد هەورامی ، شەوکەت مەلا اسماعیل ، انور ئەسەدی
، اسماعیل ابراهیم ، کمال میرزا ابراهیم
دانیشتوان لای ڕاستەوە : عبدالرزاق ، عەریف فەسیل ، وشیار طاهر بابان ، علی
احسان حسام الدین

لای ڕاستەوە: نورالدین زەنگەنە - سلێمان سندی - عزیز عەقراوی - نووسەر   ١٩٦٤

ڕیزی پێشەوە: صالح یوسفی - مکرم طالبانی - نافذ جلال - سەفیری روسیا
ڕیزی ناوەڕاست: فاخر مێرگەسوری - نووسەر - محمد امین بەگ (بارەگای ڕۆژنامەی برایی- بغداد)

لەلای ڕاست : نوسەر ، عومەر صاد مەنگڵی

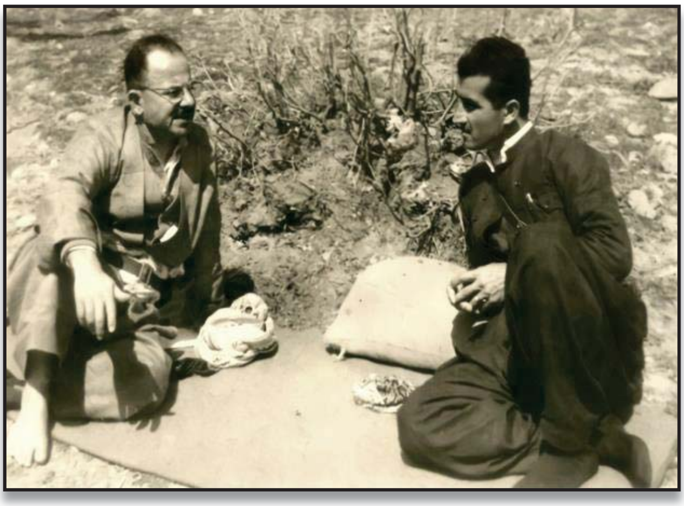

له لای ڕاست : نووسەر ، شوكت عقراوی (نوێنەری بارزانی له قاهره)

فەوجی پێنج حرس حدود/ سەنگاو: لای راستەوە: عزیز قازی (جێگری ئامر فەوج) - اسماعیل سلێمان (یاریدەدەری ئامر فەوج)
نووسەر(ئامر فەوج- - ئەفسەری پۆلیس کمال علی(لێپرسراوی بژێوی)

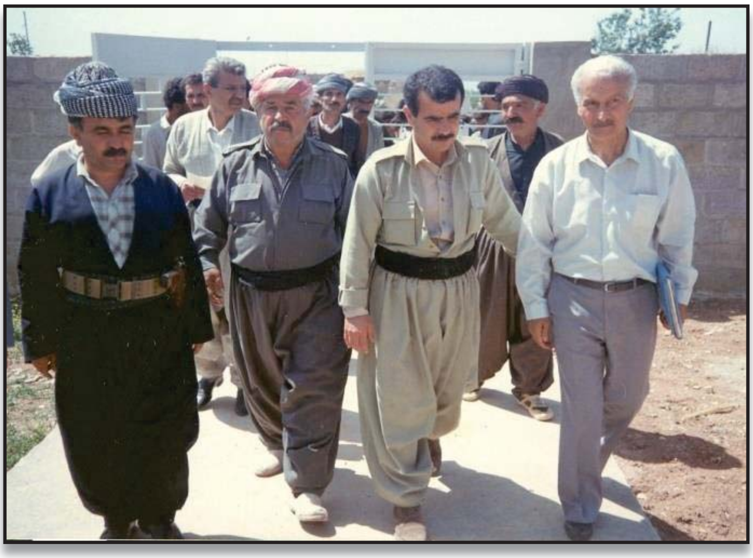

لیوای پۆلیس،موفه تیشی پۆللیسی پارێزگای که رکوک له
ده ربه ندی خان دوای ڕاپه رین- ساڵی١٩٩١

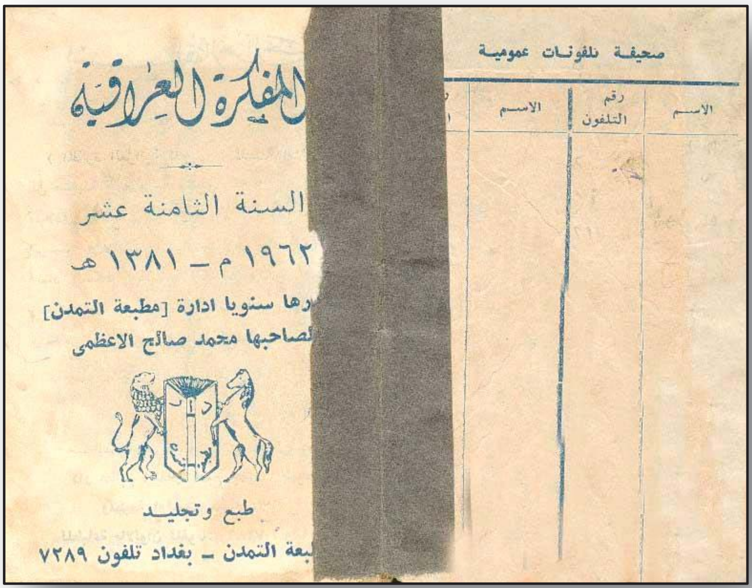

المفكرة العراقية

السنة الثامنة عشر

١٩٦٢ م – ١٣٨١ هـ

[illegible]رها سنويا ادارة [مطبعة التمدن]

[illegible]صاحبها محمد صائح الاعظمي

طبع وتجليـد

[illegible]بعة التمدن – بغداد تلفون ٧٢٨٩

صحيفة تلفونات عمومية

الاسم	رقم التلفون	الاسم

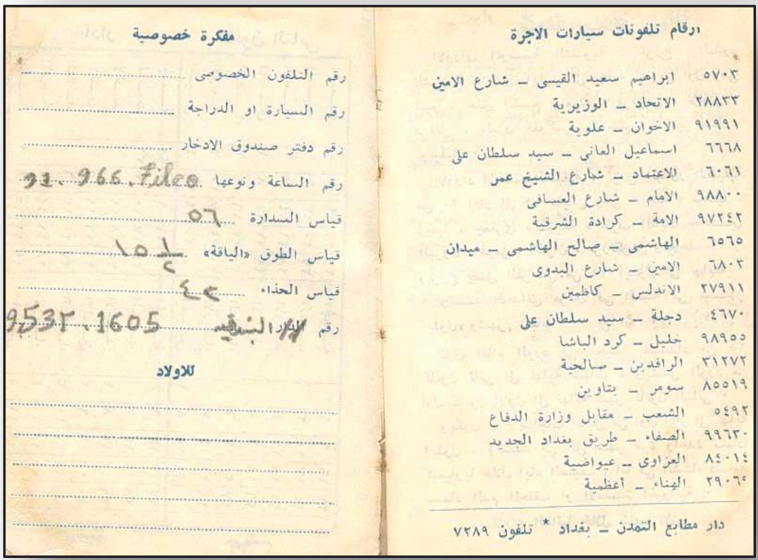

مفكرة خصوصية

رقم التلفون الخصوصى ....

رقم السيارة او الدراجة ....

رقم دفتر صندوق الادخار ....

رقم الساعة ونوعها .... 91 . 966 . Fileo

قياس السدارة ٥٦

قياس الطوق «الياقة» .... ١٥ ½

قياس الحذاء ٤٣

رقم [illegible] .... 9532 . 1605

للاولاد

ارقام تلفونات سيارات الاجرة

٥٧٠٣	ابراهيم سعيد القيسى – شارع الامين
٢٨٨٣٣	الاتحاد – الوزيرية
٩١٩٩١	الاخوان – علوية
٦٦٦٨	اسماعيل العاني – سيد سلطان على
٦٠٦١	الاعتماد – شارع الشيخ عمر
٩٨٨٠٠	الامام – شارع العسافى
٩٧٢٤٢	الامة – كرادة الشرقية
٦٥٦٥	الهاشمى – صالح الهاشمى – ميدان
٦٨٠٣	الامين – شارع البدوى
٢٧٩١١	الاندلس – كاظمين
٤٦٧٠	دجلة – سيد سلطان على
٩٨٩٥٥	خليل – كرد الباشا
٣١٢٧٢	الرافدين – صالحية
٨٥٥١٩	سومر – بتاوين
٥٤٩٢	الشعب – مقابل وزارة الدفاع
٩٩٦٣٠	الصفاء – طريق بغداد الجديد
٨٤٠١٤	العزاوى – عيواضية
٢٩٠٦٥	الهناء – أعظمية

دار مطابع التمدن – بغداد * تلفون ٧٢٨٩

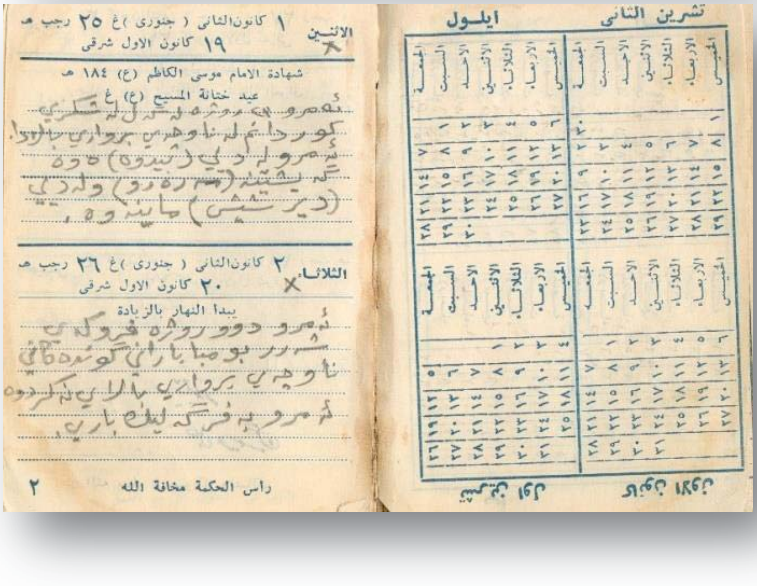

الاثنين ١ كانون الثاني (جنورى) غ ٢٥ رجب هـ

١٩ كانون الاول شرقى

شهادة الامام موسى الكاظم (ع) ١٨٤ هـ

عيد ختانة المسيح (ع) غ

الثلاثاء ٢ كانون الثاني (جنورى) غ ٢٦ رجب هـ

٢٠ كانون الاول شرقى

يبدأ النهار بالزيادة

راس الحكمة مخافة الله ٢

تشرين الثاني ايلول

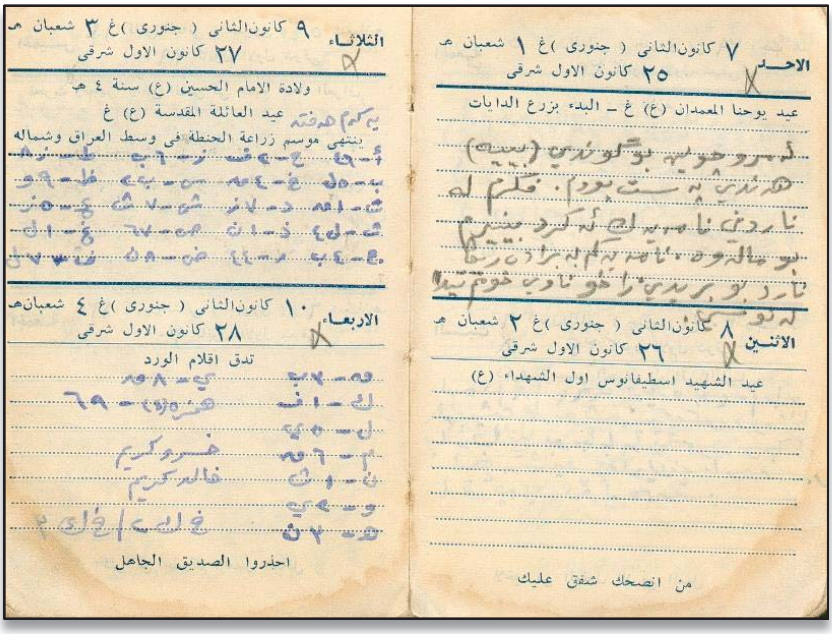

الاحد ٧ كانون الثاني (جنوري)غ ١ شعبان هـ
٢٥ كانون الاول شرقي

عيد يوحنا المعمدان (ع) غ – البدء بزرع الدايات

الاثنين ٨ كانون الثاني (جنوري)غ ٢ شعبان هـ
٢٦ كانون الاول شرقي

عيد الشهيد اسطيفانوس اول الشهداء (ع)

من انصحك شفق عليك

الثلاثاء ٩ كانون الثاني (جنوري)غ ٣ شعبان هـ
٢٧ كانون الاول شرقي

ولادة الامام الحسين (ع) سنة ٤ هـ

عيد العائلة المقدسة (ع) غ

ينتهي موسم زراعة الحنطة في وسط العراق وشماله

الاربعاء ١٠ كانون الثاني (جنوري)غ ٤ شعبان هـ
٢٨ كانون الاول شرقي

تدق اقلام الورد

خسرو كريم

خالد كريم

احذروا الصديق الجاهل

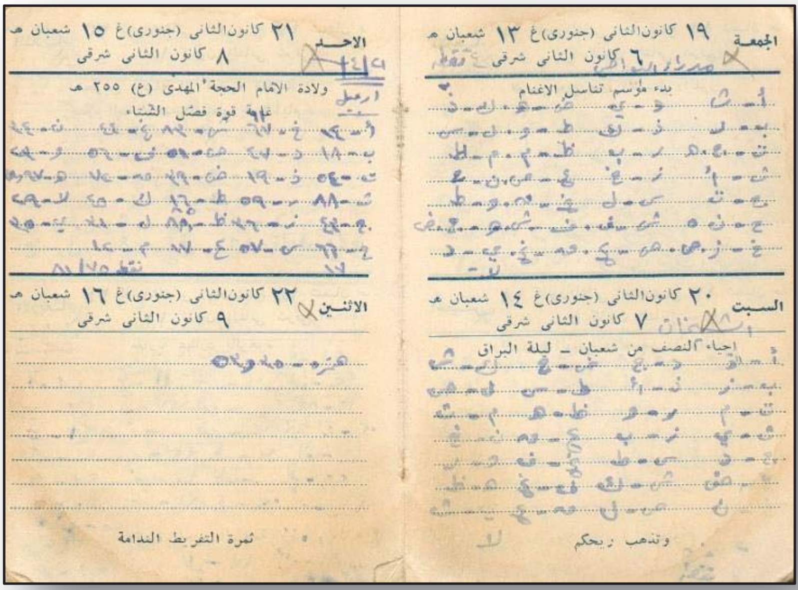

الجمعة ١٩ كانون الثاني (جنوري) غ ١٣ شعبان هـ
٦ كانون الثاني شرقي
بدء موسم تناسل الاغنام

السبت ٢٠ كانون الثاني (جنوري) غ ١٤ شعبان هـ
٧ كانون الثاني شرقي
احياء النصف من شعبان – ليلة البراق

وتذهب ريحكم

الاحد ٢١ كانون الثاني (جنوري) غ ١٥ شعبان هـ
٨ كانون الثاني شرقي
ولادة الامام الحجة المهدي (ع) ٢٥٥ هـ
غاية قوة فصل الشتاء

الاثنين ٢٢ كانون الثاني (جنوري) غ ١٦ شعبان هـ
٩ كانون الثاني شرقي

ثمرة التفريط الندامة

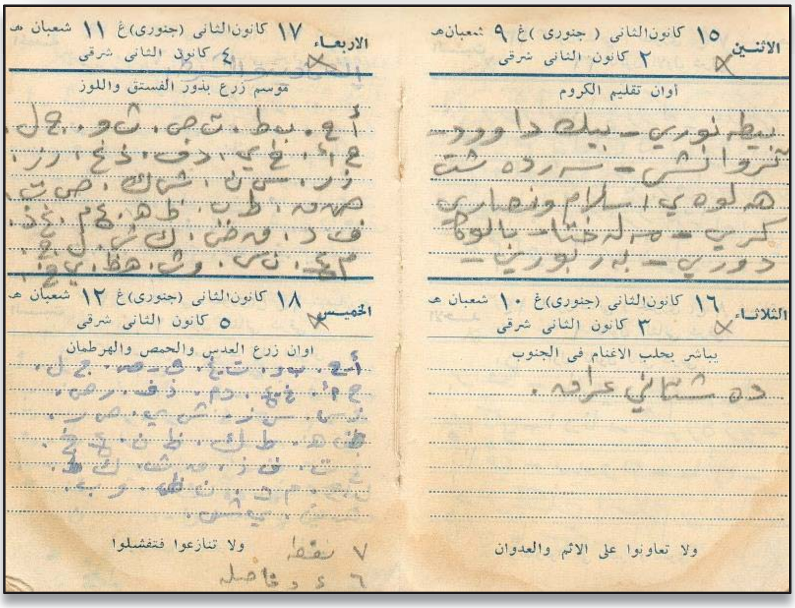

الاثنين ١٥ كانون الثاني (جنوري) غ ٩ شعبان هـ
٢ كانون الثاني شرقي
أوان تقليم الكروم

الثلاثاء ١٦ كانون الثاني (جنوري) غ ١٠ شعبان هـ
٣ كانون الثاني شرقي
يباشر بحلب الاغنام في الجنوب

ولا تعاونوا على الاثم والعدوان

الاربعاء ١٧ كانون الثاني (جنوري) غ ١١ شعبان هـ
٤ كانون الثاني شرقي
موسم زرع بذور الفستق واللوز

الخميس ١٨ كانون الثاني (جنوري) غ ١٢ شعبان هـ
٥ كانون الثاني شرقي
اوان زرع العدس والحمص والهرطمان

ولا تنازعوا فتفشلوا

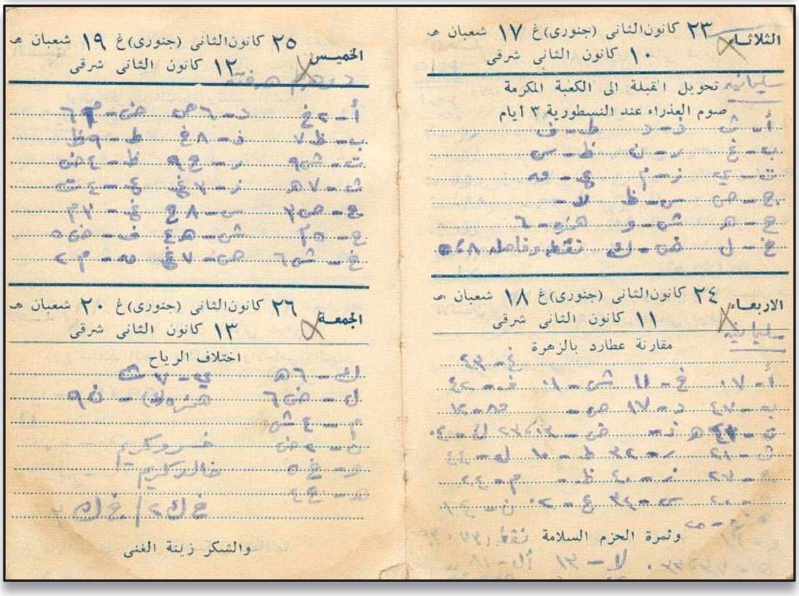

الثلاثاء ٢٣ كانون الثاني (جنوري) غ ١٧ شعبان هـ
١٠ كانون الثاني شرقي
تحويل القبلة الى الكعبة المكرمة
صوم العذراء عند النسطورية ٣ أيام

الاربعاء ٢٤ كانون الثاني (جنوري) غ ١٨ شعبان هـ
١١ كانون الثاني شرقي
مقارنة عطارد بالزهرة

وثمرة الحزم السلامة

الخميس ٢٥ كانون الثاني (جنوري) غ ١٩ شعبان هـ
١٢ كانون الثاني شرقي

الجمعة ٢٦ كانون الثاني (جنوري) غ ٢٠ شعبان هـ
١٣ كانون الثاني شرقي
اختلاف الرياح

والشكر زينة الغنى

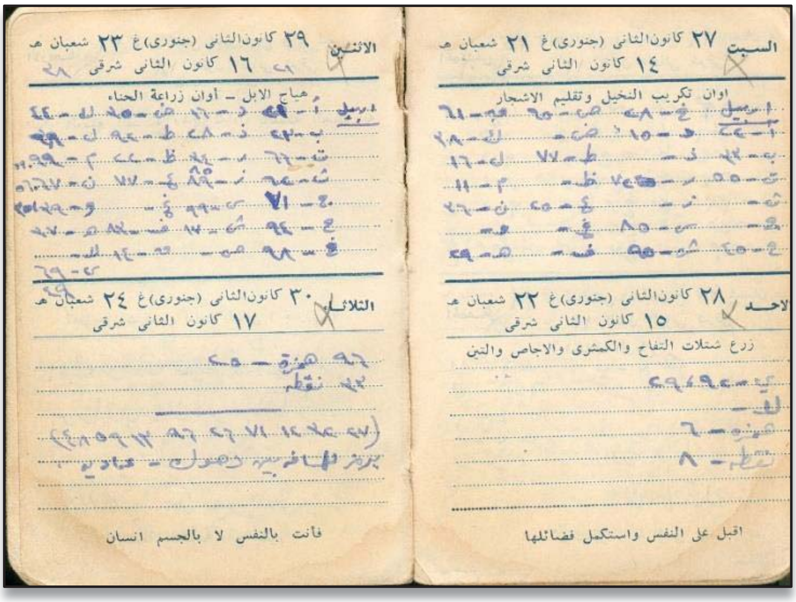
السبت ٢٧ كانون الثاني (جنوري) غ ٢١ شعبان هـ
١٤ كانون الثاني شرقي
اوان تكريب النخيل وتقليم الاشجار

الاحد ٢٨ كانون الثاني (جنوري) غ ٢٢ شعبان هـ
١٥ كانون الثاني شرقي
زرع شتلات التفاح والكمثرى والاجاص والتين

اقبل على النفس واستكمل فضائلها

الاثنين ٢٩ كانون الثاني (جنوري) غ ٢٣ شعبان هـ
١٦ كانون الثاني شرقي
هياج الابل – أوان زراعة الحناء

الثلاثاء ٣٠ كانون الثاني (جنوري) غ ٢٤ شعبان هـ
١٧ كانون الثاني شرقي

فانت بالنفس لا بالجسم انسان

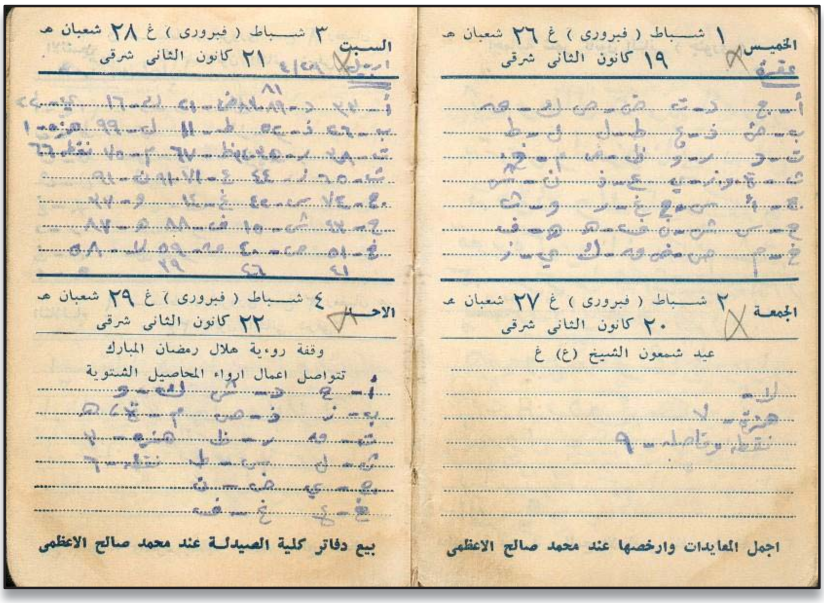
الخميس ١ شباط (فبروري) غ ٢٦ شعبان هـ
١٩ كانون الثاني شرقي

الجمعة ٢ شباط (فبروري) غ ٢٧ شعبان هـ
٢٠ كانون الثاني شرقي
عيد شمعون الشيخ (غ) غ

اجمل المعايدات وارخصها عند محمد صالح الاعظمي

السبت ٣ شباط (فبروري) غ ٢٨ شعبان هـ
٢١ كانون الثاني شرقي

الاحد ٤ شباط (فبروري) غ ٢٩ شعبان هـ
٢٢ كانون الثاني شرقي
وقفة رؤية هلال رمضان المبارك
تتواصل اعمال ارواء المحاصيل الشتوية

بيع دفاتر كلية الصيدلة عند محمد صالح الاعظمي

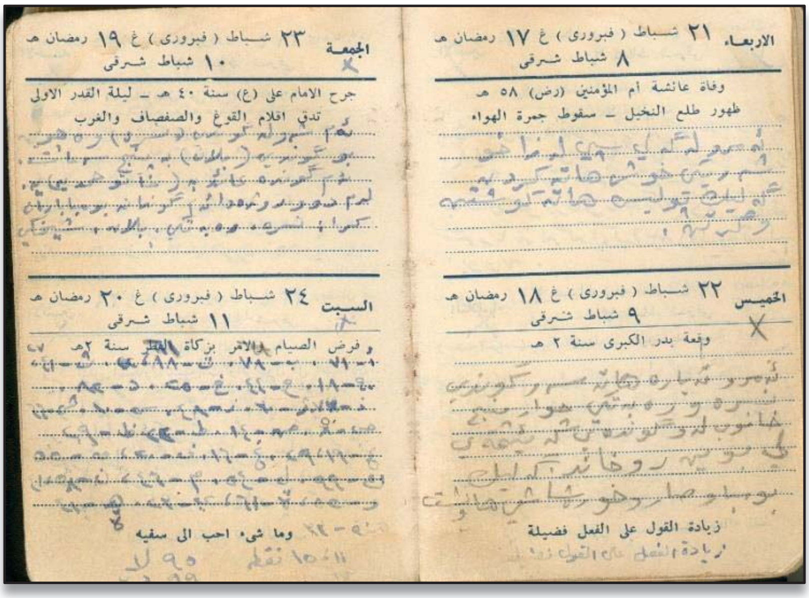
الاربعاء ٢١ شباط (فبروري) غ ١٧ رمضان هـ
٨ شباط شرقي
وفاة عائشة أم المؤمنين (رض) ٥٨ هـ
ظهور طلع النخيل – سقوط جمرة الهواء

الخميس ٢٢ شباط (فبروري) غ ١٨ رمضان هـ
٩ شباط شرقي
وقعة بدر الكبرى سنة ٢ هـ

زيادة القول على الفعل فضيلة

الجمعة ٢٣ شباط (فبروري) غ ١٩ رمضان هـ
١٠ شباط شرقي
جرح الامام علي (ع) سنة ٤٠ هـ – ليلة القدر الاولى
تدني اقلام القوغ والصفصاف والغرب

السبت ٢٤ شباط (فبروري) غ ٢٠ رمضان هـ
١١ شباط شرقي
وفرض الصيام والامر بزكاة الفطر سنة ٢هـ

وما شيء احب الى سفيه

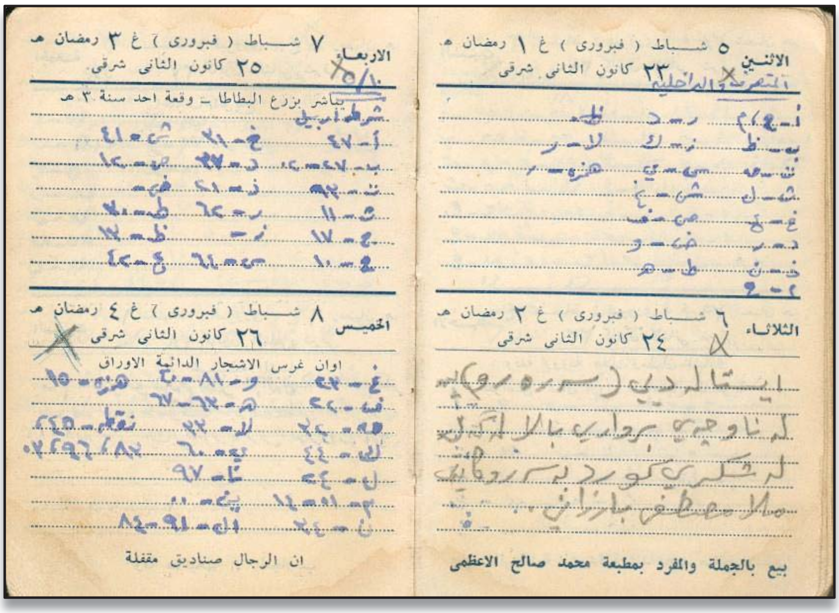

الاثنين ٥ شباط (فبروري) غ ١ رمضان هـ
٢٣ كانون الثاني شرقي

الثلاثاء ٦ شباط (فبروري) غ ٢ رمضان هـ
٢٤ كانون الثاني شرقي

بيع بالجملة والمفرد بمطبعة محمد صالح الاعظمي

الاربعاء ٧ شباط (فبروري) غ ٣ رمضان هـ
٢٥ كانون الثاني شرقي
يباشر بزرع البطاطا – وقعة احد سنة ٣ هـ

الخميس ٨ شباط (فبروري) غ ٤ رمضان هـ
٢٦ كانون الثاني شرقي
اوان غرس الاشجار الدائمة الاوراق

ان الرجال صناديق مقفلة

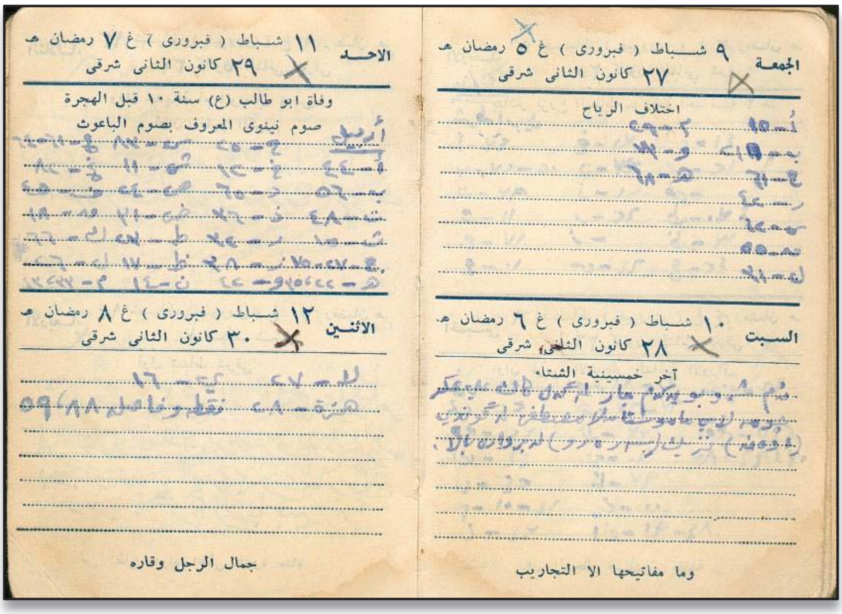

الجمعة ٩ شباط (فبروري) غ ٥ رمضان هـ
٢٧ كانون الثاني شرقي
اختلاف الرياح

السبت ١٠ شباط (فبروري) غ ٦ رمضان هـ
٢٨ كانون الثاني شرقي
آخر خمسينية الشتاء

وما مفاتيحها الا التجاريب

الاحد ١١ شباط (فبروري) غ ٧ رمضان هـ
٢٩ كانون الثاني شرقي
وفاة ابو طالب (ع) سنة ١٠ قبل الهجرة
صوم نينوى المعروف بصوم الباعوث

الاثنين ١٢ شباط (فبروري) غ ٨ رمضان هـ
٣٠ كانون الثاني شرقي

جمال الرجل وقاره

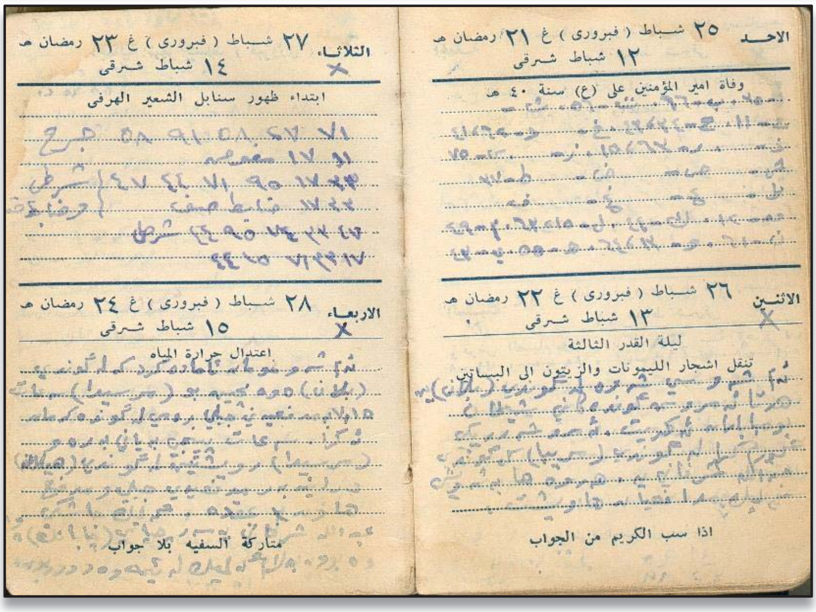

الاحد ٢٥ شباط (فبروري) غ ٢١ رمضان هـ
١٢ شباط شرقي
وفاة امير المؤمنين علي (ع) سنة ٤٠ هـ

الاثنين ٢٦ شباط (فبروري) غ ٢٢ رمضان هـ
١٣ شباط شرقي
ليلة القدر الثالثة
تنقل اشجار الليمونات والزيتون الى البساتين

اذا سب الكريم من الجواب

الثلاثاء ٢٧ شباط (فبروري) غ ٢٣ رمضان هـ
١٤ شباط شرقي
ابتداء ظهور سنابل الشعير الهرفي

الاربعاء ٢٨ شباط (فبروري) غ ٢٤ رمضان هـ
١٥ شباط شرقي
اعتدال حرارة المياه

متاركة السفيه بلا جواب

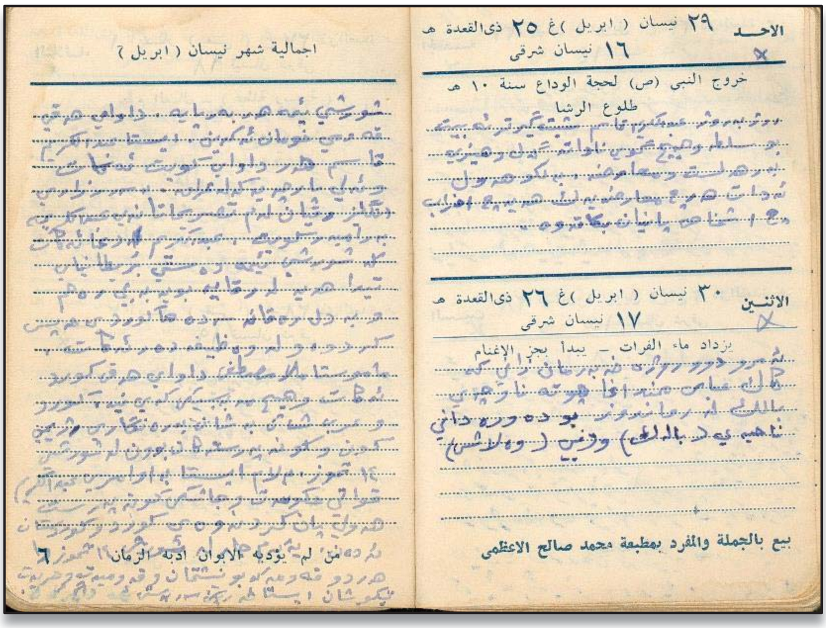

الاحد ٢٩ نيسان (ابريل) غ ٢٥ ذي القعدة هـ

١٦ نيسان شرقي

خروج النبي (ص) لحجة الوداع سنة ١٠ هـ

طلوع الرشا

الاثنين ٣٠ نيسان (ابريل) غ ٢٦ ذي القعدة هـ

١٧ نيسان شرقي

يزداد ماء الفرات – يبدأ بجز الاغنام

يبع بالجملة والمفرد بمطبعة محمد صالح الاعظمي

اجمالية شهر نيسان (ابريل)

من لم يؤدبه الابوان ادبه الزمان

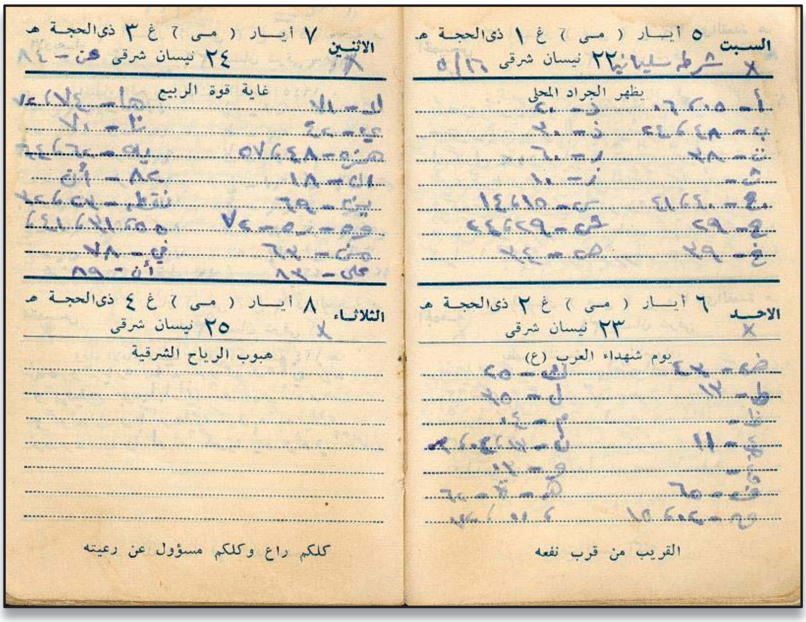

السبت ٥ أيار (مى) غ ١ ذي الحجة هـ

٢٢ نيسان شرقي

يظهر الجراد المحلي

الاحد ٦ أيار (مى) غ ٢ ذي الحجة هـ

٢٣ نيسان شرقي

يوم شهداء العرب (ع)

القريب من قرب نفعه

الاثنين ٧ أيار (مى) غ ٣ ذي الحجة هـ

٢٤ نيسان شرقي

غاية قوة الربيع

الثلاثاء ٨ أيار (مى) غ ٤ ذي الحجة هـ

٢٥ نيسان شرقي

هبوب الرياح الشرقية

كلكم راع وكلكم مسؤول عن رعيته

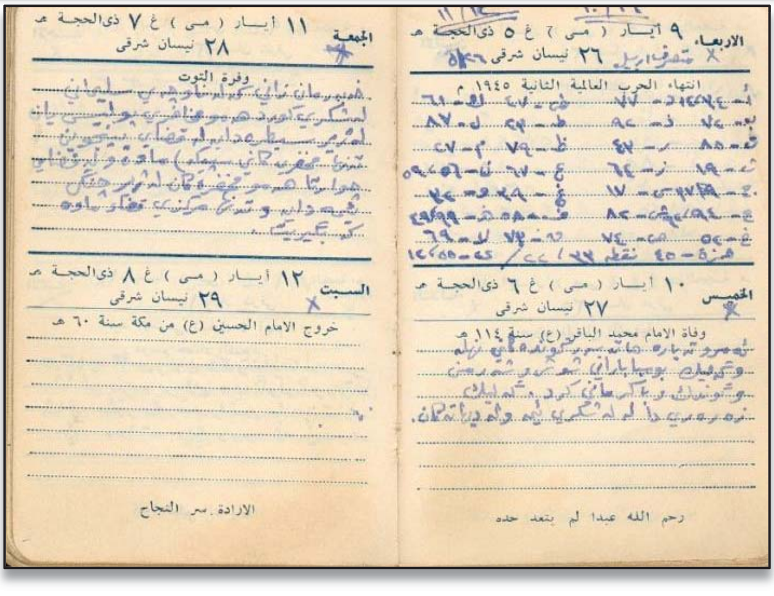

الاربعاء ٩ أيار (مى) غ ٥ ذي الحجة هـ

٢٦ نيسان شرقي

انتهاء الحرب العالمية الثانية ١٩٤٥ م

الخميس ١٠ أيار (مى) غ ٦ ذي الحجة هـ

٢٧ نيسان شرقي

وفاة الامام محمد الباقر (ع) سنة ١١٤ هـ

رحم الله عبدا لم يتعد حده

الجمعة ١١ أيار (مى) غ ٧ ذي الحجة هـ

٢٨ نيسان شرقي

وفرة التوت

السبت ١٢ أيار (مى) غ ٨ ذي الحجة هـ

٢٩ نيسان شرقي

خروج الامام الحسين (ع) من مكة سنة ٦٠ هـ

الارادة سر النجاح

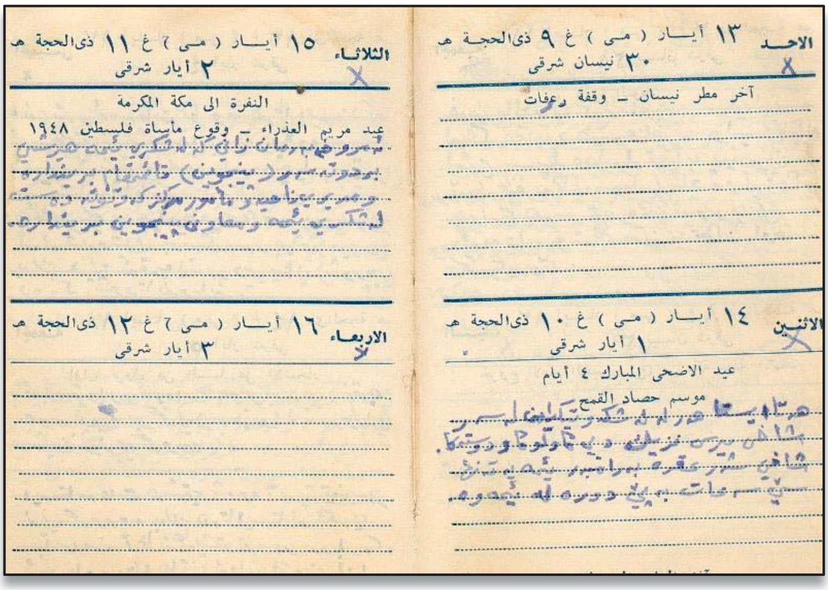

الاحد ١٣ أيار (مى) غ ٩ ذي الحجة هـ
٣٠ نيسان شرقي
آخر مطر نيسان ـ وقفة رعفات

الاثنين ١٤ أيار (مى) غ ١٠ ذي الحجة هـ
١ أيار شرقي
عيد الاضحى المبارك ٤ أيام
موسم حصاد القمح

الثلاثاء ١٥ أيار (مى) غ ١١ ذي الحجة هـ
٢ أيار شرقي
النفرة الى مكة المكرمة
عيد مريم العذراء ـ وقوع مأساة فلسطين ١٩٤٨

الاربعاء ١٦ أيار (مى) غ ١٢ ذي الحجة هـ
٣ أيار شرقي

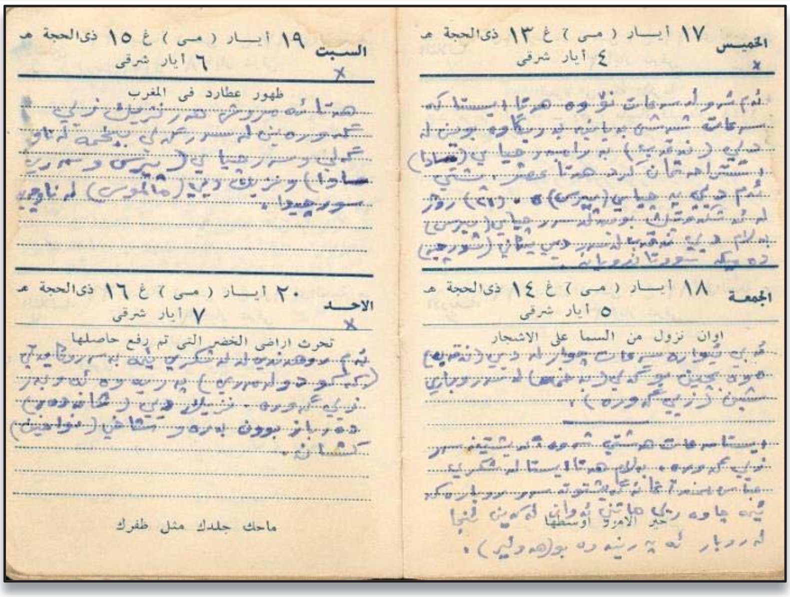

الخميس ١٧ أيار (مى) غ ١٣ ذي الحجة هـ
٤ أيار شرقي

الجمعة ١٨ أيار (مى) غ ١٤ ذي الحجة هـ
٥ أيار شرقي
اوان نزول من السما على الاشجار

السبت ١٩ أيار (مى) غ ١٥ ذي الحجة هـ
٦ أيار شرقي
طهور عطارد في المغرب

الاحد ٢٠ أيار (مى) غ ١٦ ذي الحجة هـ
٧ أيار شرقي
تحرث اراضي الخضر التي تم رفع حاصلها

ماحك جلدك مثل طفرك

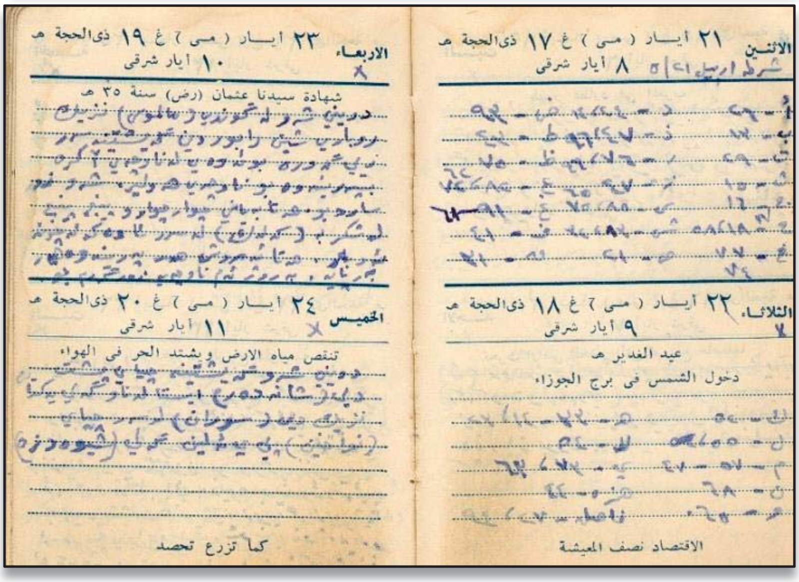

الاثنين ٢١ أيار (مى) غ ١٧ ذي الحجة هـ
٨ أيار شرقي

الثلاثاء ٢٢ أيار (مى) غ ١٨ ذي الحجة هـ
٩ أيار شرقي
عيد الغدير هـ
دخول الشمس في برج الجوزاء

الاقتصاد نصف المعيشة

الاربعاء ٢٣ أيار (مى) غ ١٩ ذي الحجة هـ
١٠ أيار شرقي
شهادة سيدنا عثمان (رض) سنة ٣٥ هـ

الخميس ٢٤ أيار (مى) غ ٢٠ ذي الحجة هـ
١١ أيار شرقي
تنقص مياه الارض ويشتد الحر في الهواء

كما تزرع تحصد

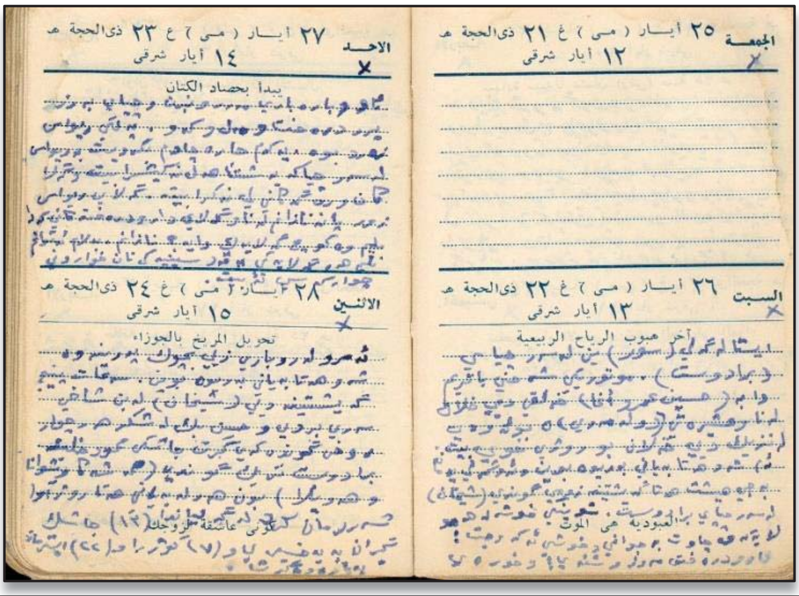
الجمعة ٢٥ أيار (مى) غ ٢١ ذىالحجة هـ
١٢ أيار شرقى
السبت ٢٦ أيار (مى) غ ٢٢ ذىالحجة هـ
١٣ أيار شرقى
آخر هبوب الرياح الربيعية
العبودية هى الموت
الاحد ٢٧ أيار (مى) غ ٢٣ ذىالحجة هـ
١٤ أيار شرقى
يبدا بحصاد الكتان
الاثنين ٢٨ أيار (مى) غ ٢٤ ذىالحجة هـ
١٥ أيار شرقى
تحويل المريخ بالجوزاء

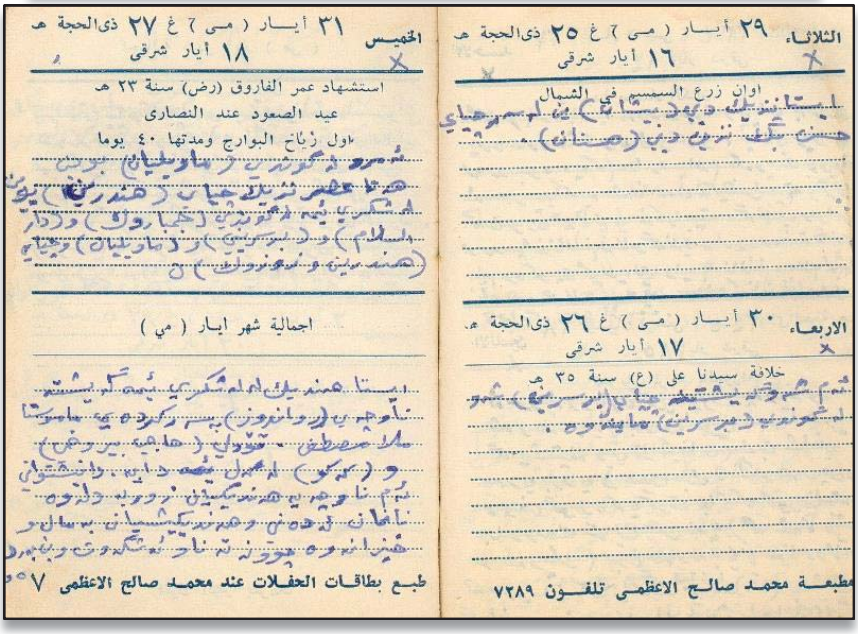
الثلاثاء ٢٩ أيار (مى) غ ٢٥ ذىالحجة هـ
١٦ أيار شرقى
اوان زرع السمسم في الشمال
الاربعاء ٣٠ أيار (مى) غ ٢٦ ذىالحجة هـ
١٧ أيار شرقى
خلافة سيدنا علي (ع) سنة ٣٥ هـ
مطبعة محمد صالح الاعظمى تلفون ٧٢٨٩
الخميس ٣١ أيار (مى) غ ٢٧ ذىالحجة هـ
١٨ أيار شرقى
استشهاد عمر الفاروق (رض) سنة ٢٣ هـ
عيد الصعود عند النصارى
اول ذباح البوارج ومدتها ٤٠ يوما
اجمالية شهر ايار (مي)
طبع بطاقات الحفلات عند محمد صالح الاعظمى ٥٧

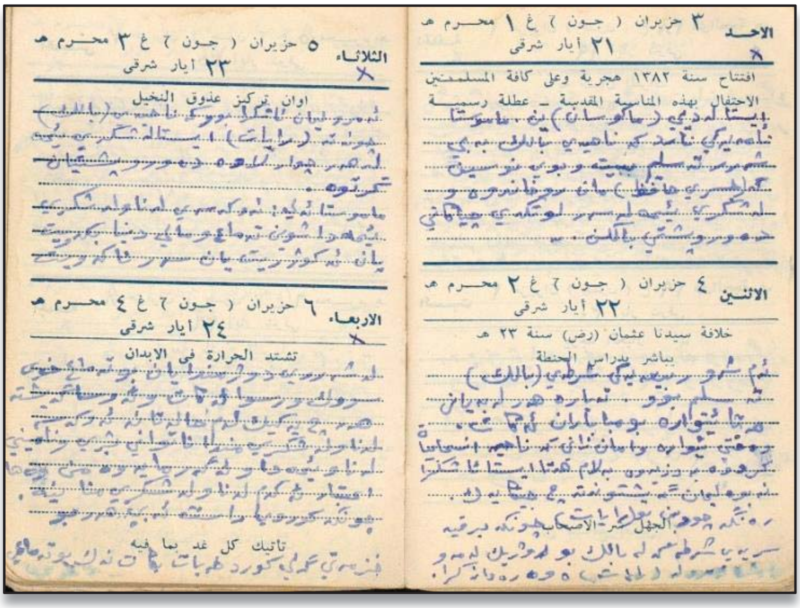
الاحد ٣ حزيران (جون) غ ١ محرم هـ
٢١ أيار شرقى
افتتاح سنة ١٣٨٣ هجرية وعلى كافة المسلمين
الاحتفال بهذه المناسبة المقدسة ـ عطلة رسمية
الاثنين ٤ حزيران (جون) غ ٢ محرم هـ
٢٢ أيار شرقى
خلافة سيدنا عثمان (رض) سنة ٢٣ هـ
يباشر بدراس الحنطة
الثلاثاء ٥ حزيران (جون) غ ٣ محرم هـ
٢٣ أيار شرقى
اوان تركيز عذوق النخيل
الاربعاء ٦ حزيران (جون) غ ٤ محرم هـ
٢٤ أيار شرقى
تشتد الحرارة في الابدان
تأتيك كل غد بما فيه

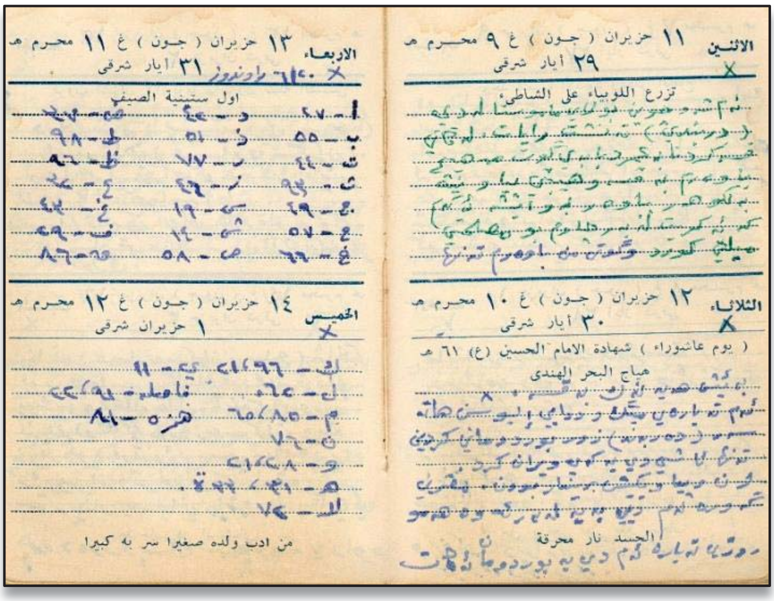
الاثنين ١١ حزيران (جون) غ ٩ محرم هـ
٢٩ أيار شرقي
تزرع اللوبياء على الشاطئ

الثلاثاء ١٢ حزيران (جون) غ ١٠ محرم هـ
٣٠ أيار شرقي
(يوم عاشوراء) شهادة الامام الحسين (ع) ٦١ هـ
هياج البحر الهندي
الحسد نار محرقة

الاربعاء ١٣ حزيران (جون) غ ١١ محرم هـ
٣١ أيار شرقي
اول ستينية الصيف

الخميس ١٤ حزيران (جون) غ ١٢ محرم هـ
١ حزيران شرقي
من ادب ولده صغيرا سر به كبيرا

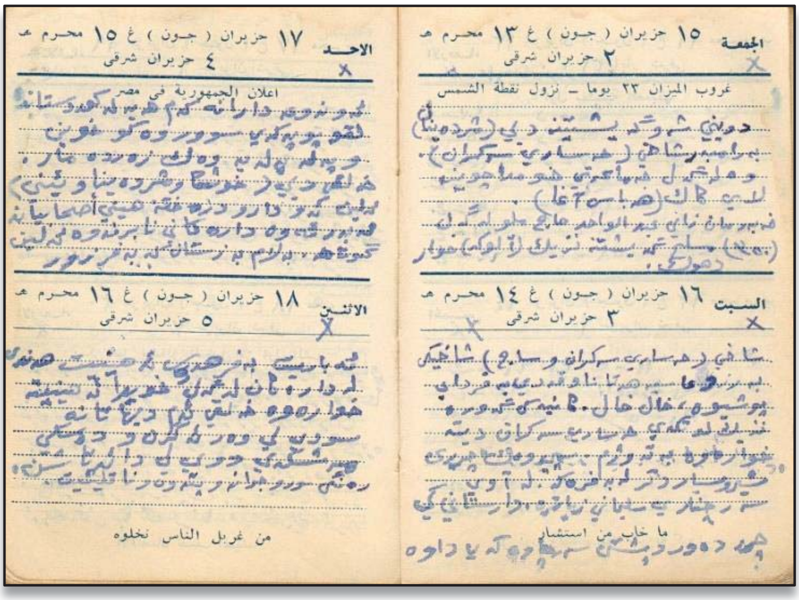
الجمعة ١٥ حزيران (جون) غ ١٣ محرم هـ
٢ حزيران شرقي
غروب الميزان ٢٣ يوما – نزول نقطة الشمس

السبت ١٦ حزيران (جون) غ ١٤ محرم هـ
٣ حزيران شرقي
ما خاب من استشار

الاحد ١٧ حزيران (جون) غ ١٥ محرم هـ
٤ حزيران شرقي
اعلان الجمهورية في مصر

الاثنين ١٨ حزيران (جون) غ ١٦ محرم هـ
٥ حزيران شرقي
من غربل الناس نخلوه

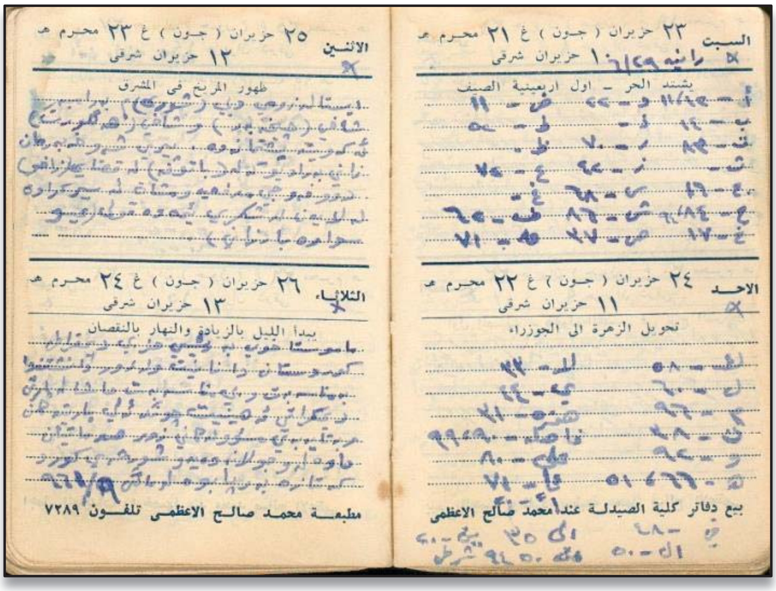
السبت ٢٣ حزيران (جون) غ ٢١ محرم هـ
١٠ حزيران شرقي
يشتد الحر – اول اربعينية الصيف

الاحد ٢٤ حزيران (جون) غ ٢٢ محرم هـ
١١ حزيران شرقي
تحويل الزهرة الى الجوزاء
يباع دفاتر كلية الصيدلة عند محمد صالح الاعظمي

الاثنين ٢٥ حزيران (جون) غ ٢٣ محرم هـ
١٢ حزيران شرقي
ظهور المريخ في المشرق

الثلاثاء ٢٦ حزيران (جون) غ ٢٤ محرم هـ
١٣ حزيران شرقي
يبدا الليل بالزيادة والنهار بالنقصان
مطبعة محمد صالح الاعظمي تلفون ٧٢٨٩

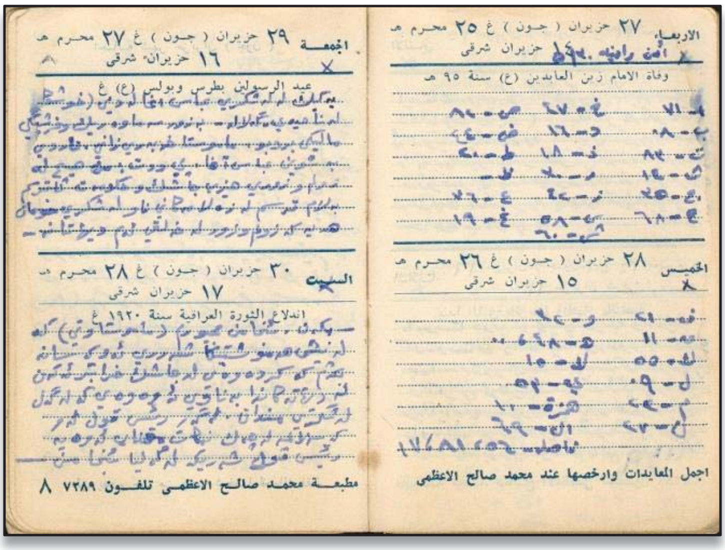
الاربعاء ٢٧ حزيران (جون) غ ٢٥ محرم هـ
١٤ حزيران شرقي
وفاة الامام زين العابدين (ع) سنة ٩٥ هـ
الخميس ٢٨ حزيران (جون) غ ٢٦ محرم هـ
١٥ حزيران شرقي
اجمل المعايدات وارخصها عند محمد صالح الاعظمي
الجمعة ٢٩ حزيران (جون) غ ٢٧ محرم هـ
١٦ حزيران شرقي
عيد الرسولين بطرس وبولس (ع) غ
السبت ٣٠ حزيران (جون) غ ٢٨ محرم هـ
١٧ حزيران شرقي
اندلاع الثورة العراقية سنة ١٩٢٠ غ
مطبعة محمد صالح الاعظمي تلفون ٧٢٨٩ ٨

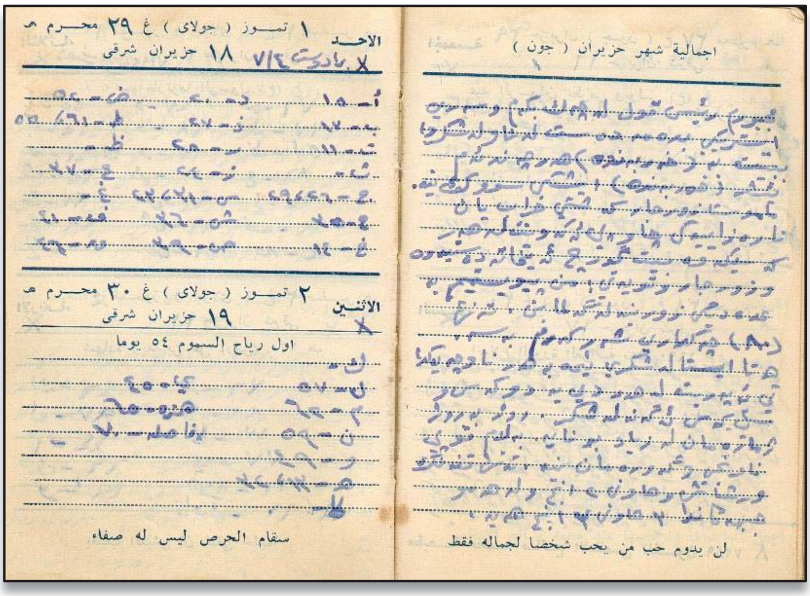
اجمالية شهر حزيران (جون)
لن يدوم حب من يحب شخصا لجماله فقط
الاحد ١ تموز (جولاى) غ ٢٩ محرم هـ
١٨ حزيران شرقي
الاثنين ٢ تموز (جولاى) غ ٣٠ محرم هـ
١٩ حزيران شرقي
اول رياح السموم ٥٤ يوما
سقام الحرص ليس له صفاء

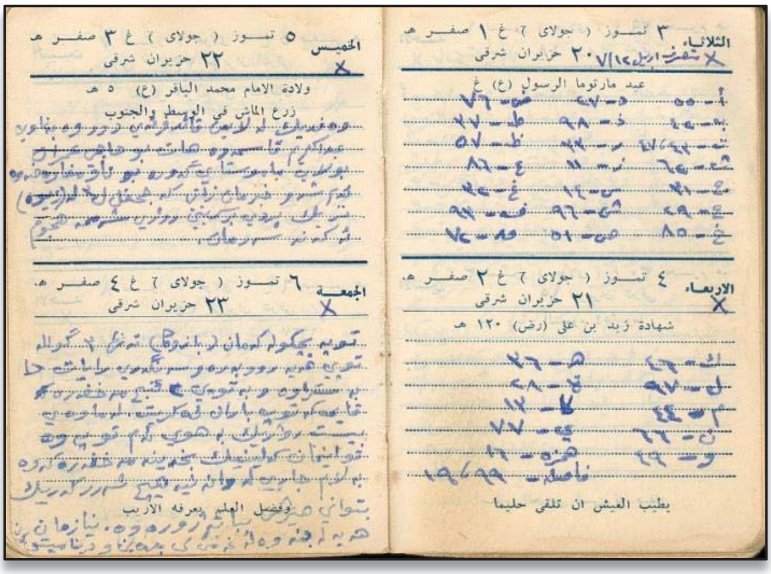
الثلاثاء ٣ تموز (جولاى) غ ١ صفر هـ
٢٠ حزيران شرقي
عيد مارتوما الرسول (ع) غ
الاربعاء ٤ تموز (جولاى) غ ٢ صفر هـ
٢١ حزيران شرقي
شهادة زيد بن علي (رض) ١٢٠ هـ
يطيب العيش ان تلقى حليما
الخميس ٥ تموز (جولاى) غ ٣ صفر هـ
٢٢ حزيران شرقي
ولادة الامام محمد الباقر (ع) ٥ هـ
زرع الماش في الوسط والجنوب
الجمعة ٦ تموز (جولاى) غ ٤ صفر هـ
٢٣ حزيران شرقي
وفضل العلم يعرفه الاريب

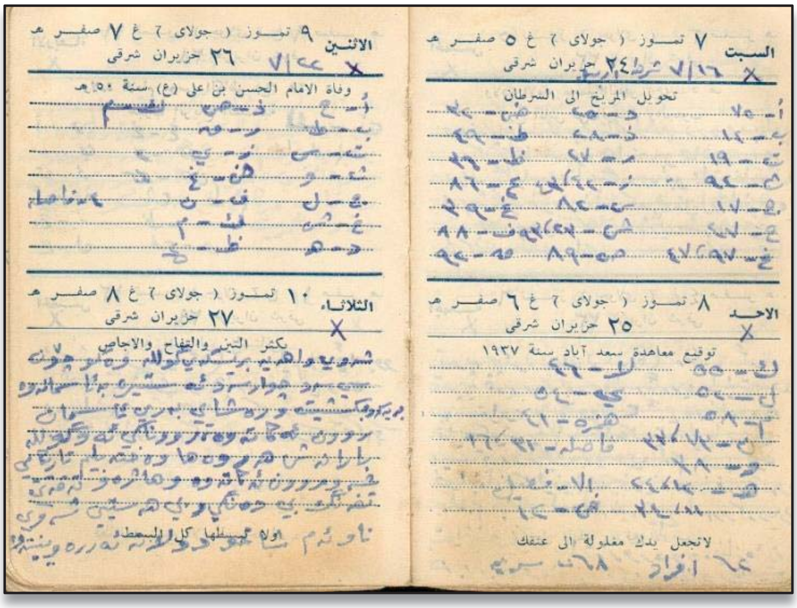
السبت ٧ تموز (جولاي) غ ٥ صفر هـ
٢٤ حزيران شرقي
تحويل المريخ الى السرطان
الاحد ٨ تموز (جولاي) غ ٦ صفر هـ
٢٥ حزيران شرقي
توقيع معاهدة سعد آباد سنة ١٩٣٧
لاتجعل يدك مغلولة الى عنقك
الاثنين ٩ تموز (جولاي) غ ٧ صفر هـ
٢٦ حزيران شرقي
وفاة الامام الحسن بن علي (ع) سنة ٥٠ هـ
الثلاثاء ١٠ تموز (جولاي) غ ٨ صفر هـ
٢٧ حزيران شرقي
يكثر التين والتفاح والاجاص

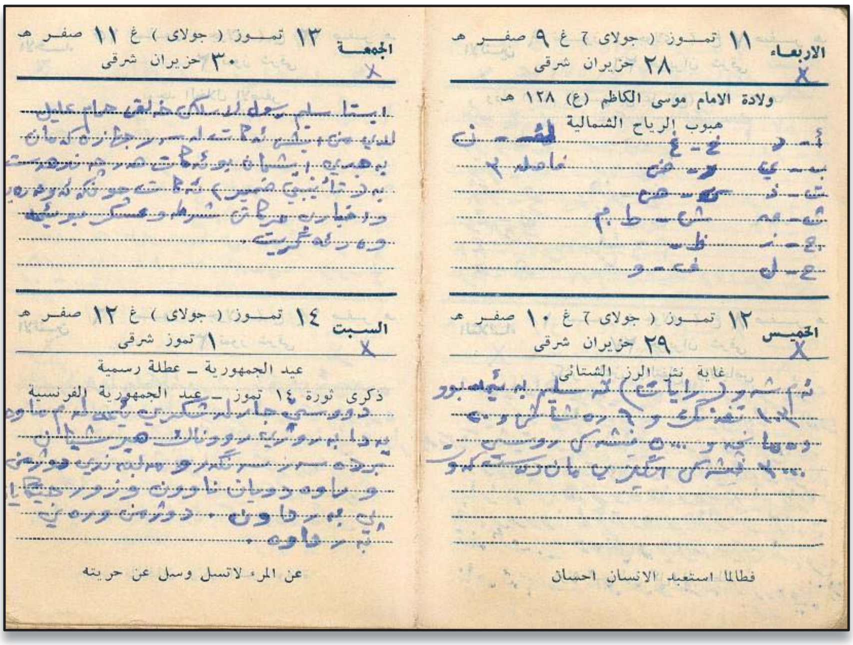
الاربعاء ١١ تموز (جولاي) غ ٩ صفر هـ
٢٨ حزيران شرقي
ولادة الامام موسى الكاظم (ع) ١٢٨ هـ
هبوب الرياح الشمالية
الخميس ١٢ تموز (جولاي) غ ١٠ صفر هـ
٢٩ حزيران شرقي
غاية نشر الرز الشتائي
فطالما استعبد الانسان احسان
الجمعة ١٣ تموز (جولاي) غ ١١ صفر هـ
٣٠ حزيران شرقي
السبت ١٤ تموز (جولاي) غ ١٢ صفر هـ
١ تموز شرقي
عيد الجمهورية ـ عطلة رسمية
ذكرى ثورة ١٤ تموز ـ عيد الجمهورية الفرنسية
عن المرء لاتسل وسل عن حريته

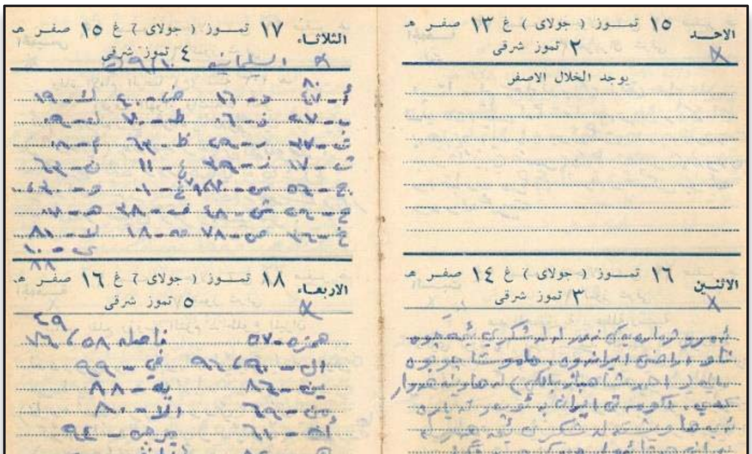
الاحد ١٥ تموز (جولاي) غ ١٣ صفر هـ
٢ تموز شرقي
يوجد الخلال الاصفر
الاثنين ١٦ تموز (جولاي) غ ١٤ صفر هـ
٣ تموز شرقي
ياغافلين ونار الشر موقدة
الثلاثاء ١٧ تموز (جولاي) غ ١٥ صفر هـ
٤ تموز شرقي
الاربعاء ١٨ تموز (جولاي) غ ١٦ صفر هـ
٥ تموز شرقي
سووا صفوفكم فالخطب مجهام

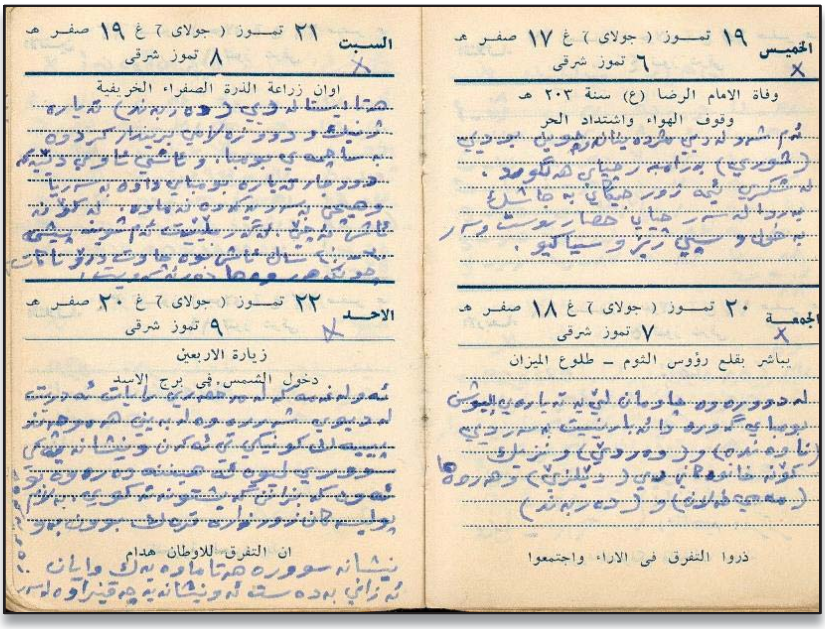

الخميس ١٩ تموز (جولاى ٧ غ ١٧ صفر هـ
٦ تموز شرقي

وفاة الامام الرضا (ع) سنة ٢٠٣ هـ
وقوف الهواء واشتداد الحر

الجمعة ٢٠ تموز (جولاى ٧ غ ١٨ صفر هـ
٧ تموز شرقي

يباشر بقلع رؤوس الثوم – طلوع الميزان

ذروا التفرق في الاراء واجتمعوا

السبت ٢١ تموز (جولاى ٧ غ ١٩ صفر هـ
٨ تموز شرقي

اوان زراعة الذرة الصفراء الخريفية

الاحد ٢٢ تموز (جولاى ٧ غ ٢٠ صفر هـ
٩ تموز شرقي

زيارة الاربعين
دخول الشمس في برج الاسد

ان التفرق للاوطان هدام

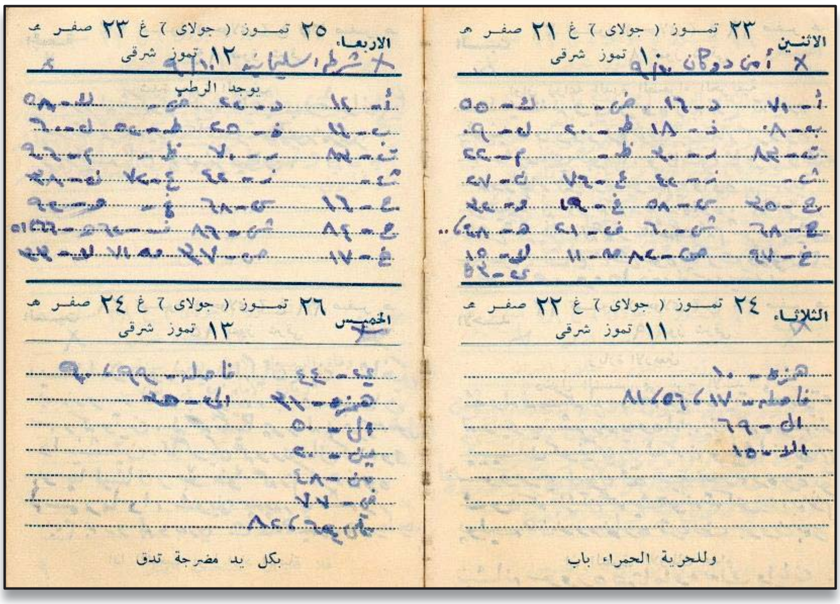

الاثنين ٢٣ تموز (جولاى ٧ غ ٢١ صفر هـ
١٠ تموز شرقي

الثلاثاء ٢٤ تموز (جولاى ٧ غ ٢٢ صفر هـ
١١ تموز شرقي

وللحرية الحمراء باب

الاربعاء ٢٥ تموز (جولاى ٧ غ ٢٣ صفر هـ
١٢ تموز شرقي

يوجد الرطب

الخميس ٢٦ تموز (جولاى ٧ غ ٢٤ صفر هـ
١٣ تموز شرقي

بكل يد مضرجة تدق

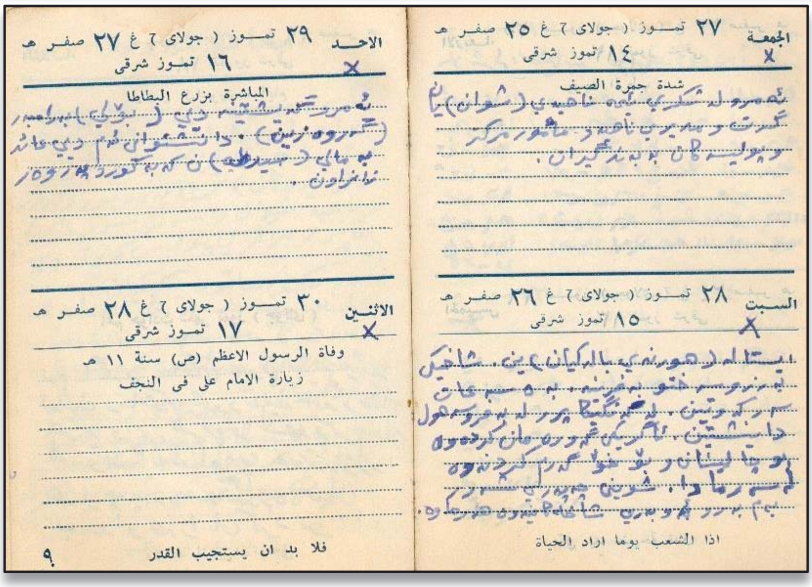

الجمعة ٢٧ تموز (جولاى ٧ غ ٢٥ صفر هـ
١٤ تموز شرقي

شدة جمرة الصيف

السبت ٢٨ تموز (جولاى ٧ غ ٢٦ صفر هـ
١٥ تموز شرقي

اذا الشعب يوما اراد الحياة

الاحد ٢٩ تموز (جولاى ٧ غ ٢٧ صفر هـ
١٦ تموز شرقي

المباشرة بزرع البطاطا

الاثنين ٣٠ تموز (جولاى ٧ غ ٢٨ صفر هـ
١٧ تموز شرقي

وفاة الرسول الاعظم (ص) سنة ١١ هـ
زيارة الامام علي في النجف

فلا بد ان يستجيب القدر ٩

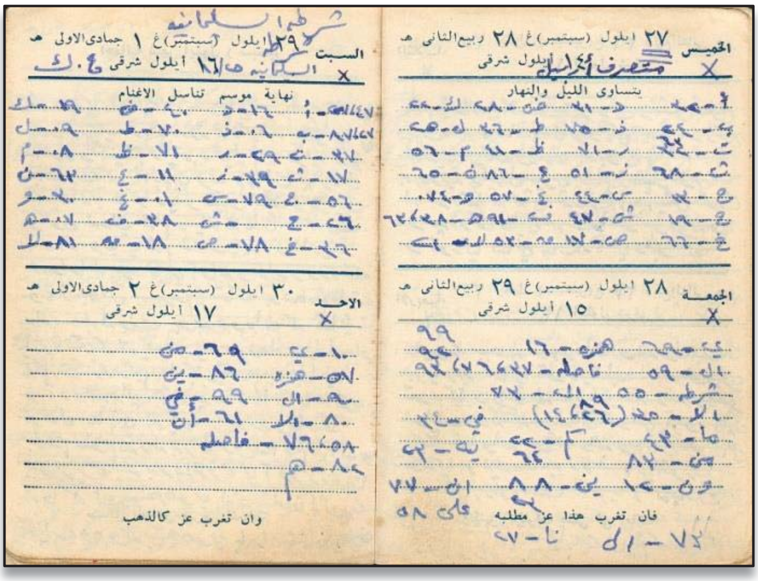
الخميس ٢٧ ايلول (سبتمبر) غ ٢٨ ربيع الثاني هـ
١٤ ايلول شرقي
يتساوى الليل والنهار
الجمعة ٢٨ ايلول (سبتمبر) غ ٢٩ ربيع الثاني هـ
١٥ ايلول شرقي
فان تغرب هذا عن مطلبه
السبت ٢٩ ايلول (سبتمبر) غ ١ جمادى الاولى هـ
١٦ ايلول شرقي
نهاية موسم تناسل الاغنام
الاحد ٣٠ ايلول (سبتمبر) غ ٢ جمادى الاولى هـ
١٧ ايلول شرقي
وان تغرب عز كالذهب

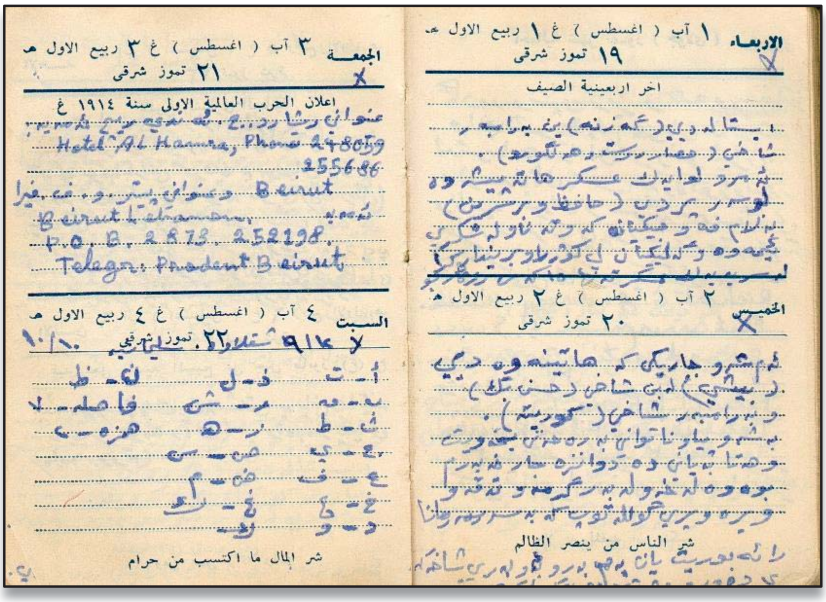
الاربعاء ١ آب (اغسطس) غ ١ ربيع الاول هـ
١٩ تموز شرقي
اخر اربعينية الصيف
الخميس ٢ آب (اغسطس) غ ٢ ربيع الاول هـ
٢٠ تموز شرقي
شر الناس من ينصر الظالم
الجمعة ٣ آب (اغسطس) غ ٣ ربيع الاول هـ
٢١ تموز شرقي
اعلان الحرب العالمية الاولى سنة ١٩١٤ غ
Hotel Al Hamra, Phone 248059
255686
Beirut
Beirut Lebanon
P.O.B. 2873 252198
Telegr: Prodent Beirut
السبت ٤ آب (اغسطس) غ ٤ ربيع الاول هـ
٢٢ تموز شرقي
شر المال ما اكتسب من حرام

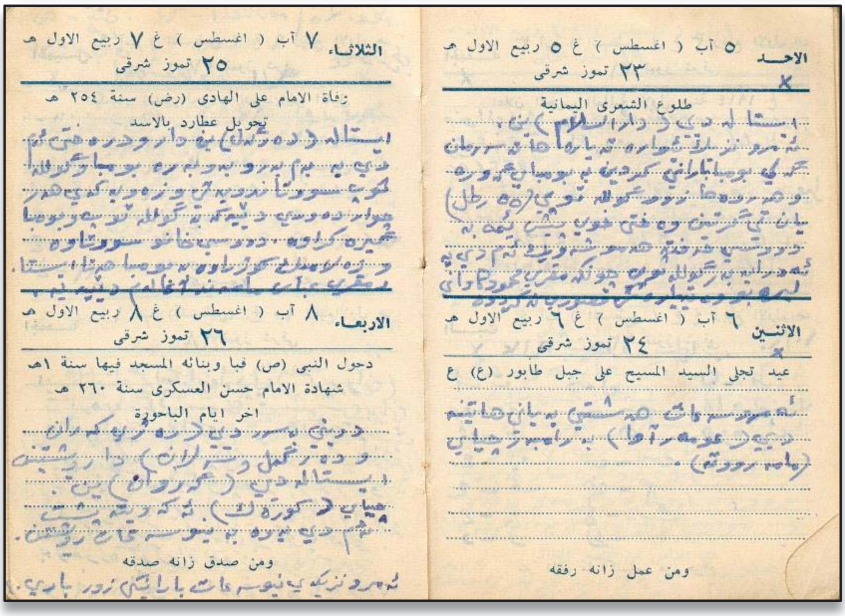
الاحد ٥ آب (اغسطس) غ ٥ ربيع الاول هـ
٢٣ تموز شرقي
طلوع الشعرى اليمانية
الاثنين ٦ آب (اغسطس) غ ٦ ربيع الاول هـ
٢٤ تموز شرقي
عيد تجلي السيد المسيح على جبل طابور (ع) غ
ومن عمل زانه رفقه
الثلاثاء ٧ آب (اغسطس) غ ٧ ربيع الاول هـ
٢٥ تموز شرقي
وفاة الامام علي الهادي (رض) سنة ٢٥٤ هـ
تحويل عطارد بالاسد
الاربعاء ٨ آب (اغسطس) غ ٨ ربيع الاول هـ
٢٦ تموز شرقي
دخول النبي (ص) قبا وبنائه المسجد فيها سنة ١هـ
شهادة الامام حسن العسكري سنة ٢٦٠ هـ
اخر ايام الباحورة
ومن صدق زانه صدقه

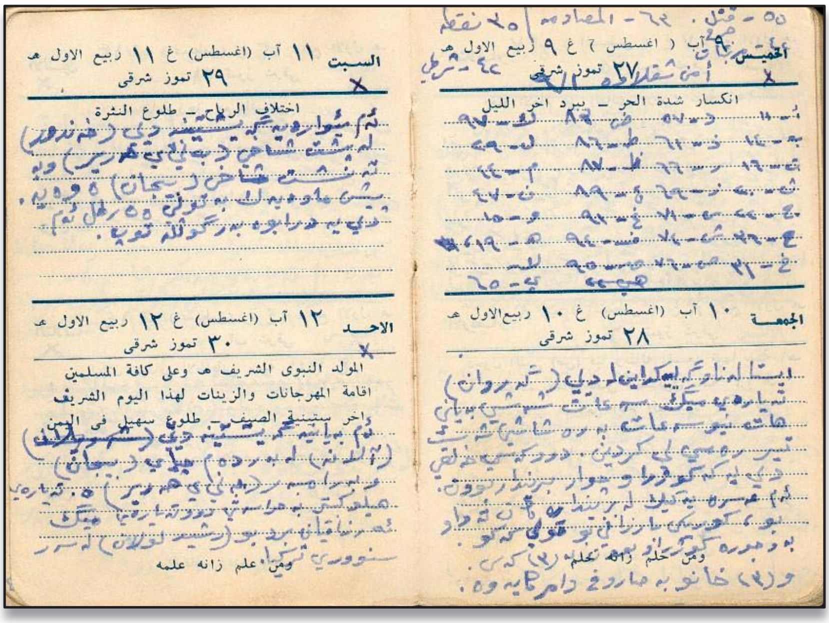

الخميس ٩ آب (اغسطس) غ ٩ ربيع الاول هـ
٢٧ تموز شرقي
انكسار شدة الحر ـ برد اخر الليل

الجمعة ١٠ آب (اغسطس) غ ١٠ ربيع الاول هـ
٢٨ تموز شرقي
ومن حلم زاد علمه

السبت ١١ آب (اغسطس) غ ١١ ربيع الاول هـ
٢٩ تموز شرقي
اختلاف الرياح ـ طلوع النثرة

الاحد ١٢ آب (اغسطس) غ ١٢ ربيع الاول هـ
٣٠ تموز شرقي
المولد النبوي الشريف هـ وعلى كافة المسلمين
اقامة المهرجانات والزينات لهذا اليوم الشريف
واخر ستينيق الصيف ـ طلوع سهيل في اليمن
ومن علم زانه علمه

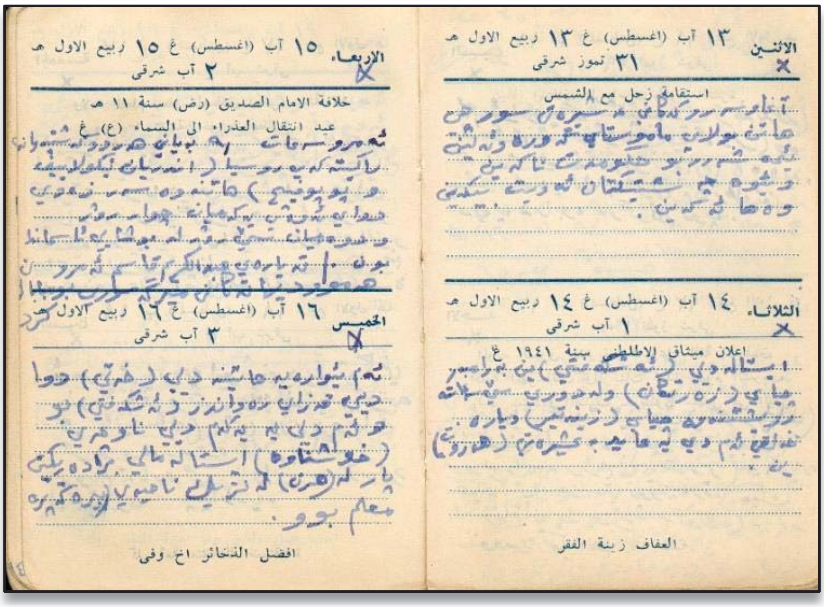

الاثنين ١٣ آب (اغسطس) غ ١٣ ربيع الاول هـ
٣١ تموز شرقي
استقامة زحل مع الشمس

الثلاثاء ١٤ آب (اغسطس) غ ١٤ ربيع الاول هـ
١ آب شرقي
اعلان ميثاق الاطلنطي سنة ١٩٤١ غ
العفاف زينة الفقر

الاربعاء ١٥ آب (اغسطس) غ ١٥ ربيع الاول هـ
٢ آب شرقي
خلافة الامام الصديق (رض) سنة ١١ هـ
عيد انتقال العذراء الى السماء (ع) غ

الخميس ١٦ آب (اغسطس) غ ١٦ ربيع الاول هـ
٣ آب شرقي
افضل الذخائر اخ وفي

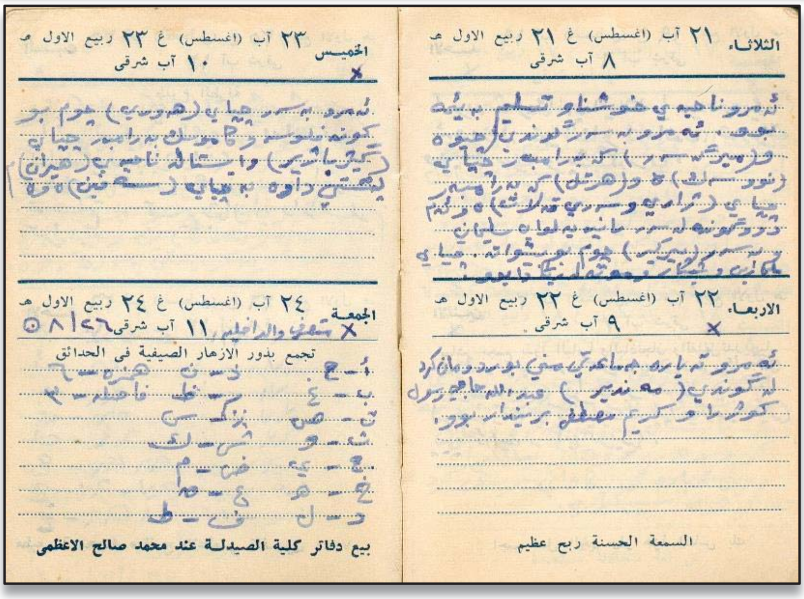

الثلاثاء ٢١ آب (اغسطس) غ ٢١ ربيع الاول هـ
٨ آب شرقي

الاربعاء ٢٢ آب (اغسطس) غ ٢٢ ربيع الاول هـ
٩ آب شرقي
السمعة الحسنة ربح عظيم

الخميس ٢٣ آب (اغسطس) غ ٢٣ ربيع الاول هـ
١٠ آب شرقي

الجمعة ٢٤ آب (اغسطس) غ ٢٤ ربيع الاول هـ
١١ آب شرقي
تجمع بذور الازهار الصيفية في الحدائق
بيع دفاتر كلية الصيدلة عند محمد صالح الاعظمي

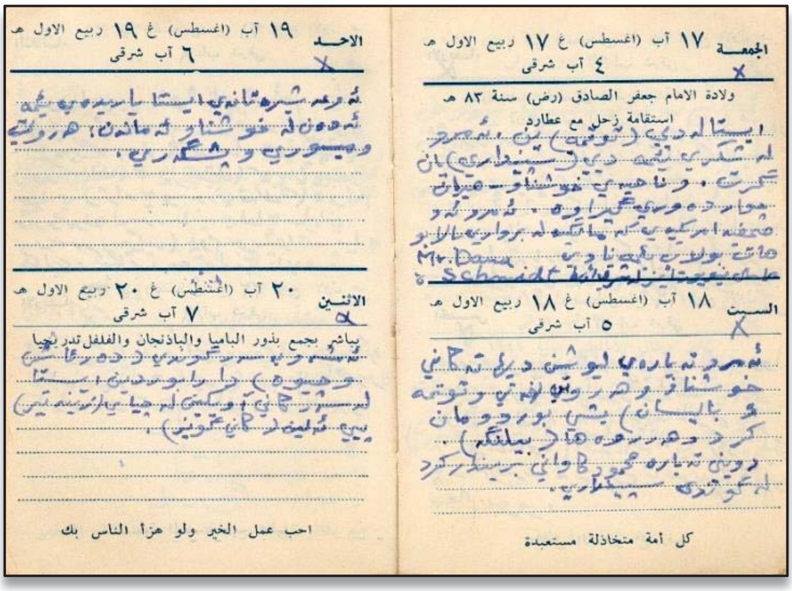

الجمعة ١٧ آب (اغسطس) غ ١٧ ربيع الاول هـ
٤ آب شرقي

ولادة الامام جعفر الصادق (رض) سنة ٨٣ هـ

استقامة زحل مع عطارد

السبت ١٨ آب (اغسطس) غ ١٨ ربيع الاول هـ
٥ آب شرقي

كل أمة متخاذلة مستعبدة

الاحد ١٩ آب (اغسطس) غ ١٩ ربيع الاول هـ
٦ آب شرقي

الاثنين ٢٠ آب (اغسطس) غ ٢٠ ربيع الاول هـ
٧ آب شرقي

يباشر بجمع بذور البامياء والباذنجان والفلفل تدريجيا

احب عمل الخير ولو هزأ الناس بك

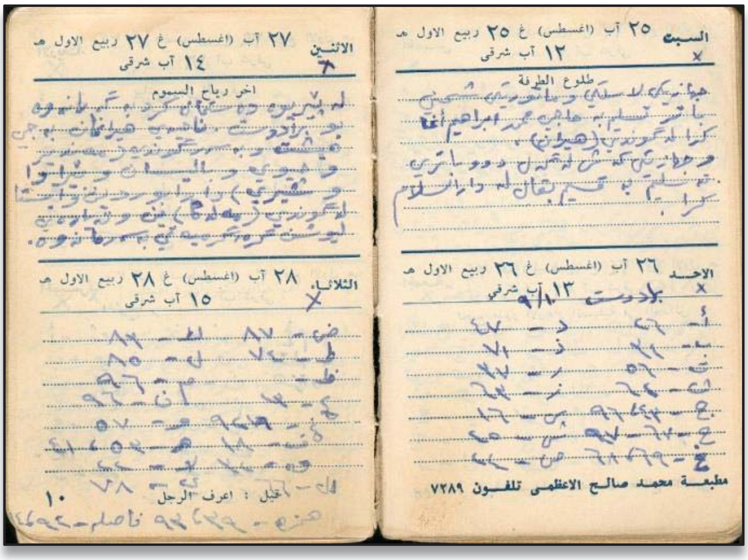

السبت ٢٥ آب (اغسطس) غ ٢٥ ربيع الاول هـ
١٢ آب شرقي

طلوع الطرفة

الاحد ٢٦ آب (اغسطس) غ ٢٦ ربيع الاول هـ
١٣ آب شرقي

مطبعة محمد صالح الاعظمي تلفون ٧٢٨٩

الاثنين ٢٧ آب (اغسطس) غ ٢٧ ربيع الاول هـ
١٤ آب شرقي

اخر رياح السموم

الثلاثاء ٢٨ آب (اغسطس) غ ٢٨ ربيع الاول هـ
١٥ آب شرقي

الخيل : اعرف الرجل ١٠

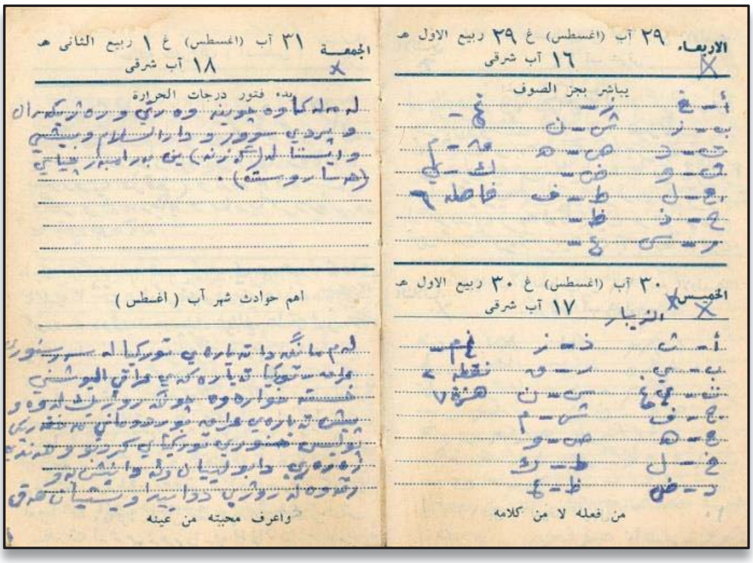

الاربعاء ٢٩ آب (اغسطس) غ ٢٩ ربيع الاول هـ
١٦ آب شرقي

يباشر بجز الصوف

الخميس ٣٠ آب (اغسطس) غ ٣٠ ربيع الاول هـ
١٧ آب شرقي

من فعله لا من كلامه

الجمعة ٣١ آب (اغسطس) غ ١ ربيع الثاني هـ
١٨ آب شرقي

بدء فتور درجات الحرارة

أهم حوادث شهر آب (اغسطس)

واعرف محبته من عينه

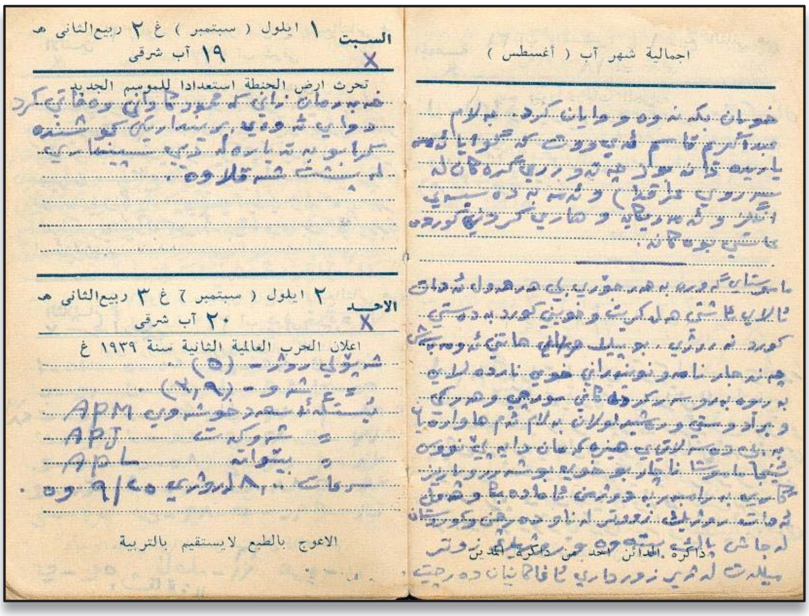

اجمالية شهر آب (أغسطس)
١ ايلول (سبتمبر) غ ٢ ربيع الثاني هـ
السبت
١٩ آب شرقي
تحرث ارض الحنطة استعدادا للموسم الجديد
٢ ايلول (سبتمبر) غ ٣ ربيع الثاني هـ
الاحد
٢٠ آب شرقي
اعلان الحرب العالمية الثانية سنة ١٩٣٩ غ
APM
APJ
APL
الاعوج بالطبع لايستقيم بالتربية

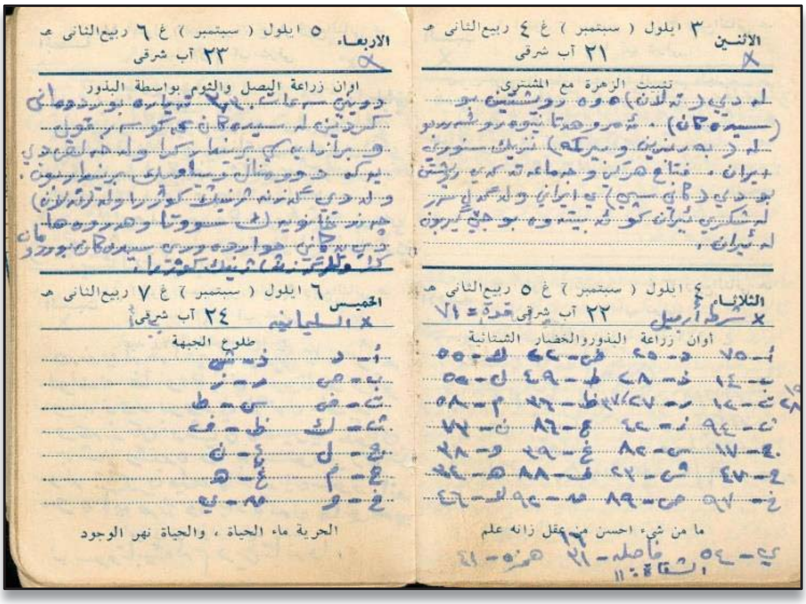

٣ ايلول (سبتمبر) غ ٤ ربيع الثاني هـ
الاثنين
٢١ آب شرقي
تثبيت الزهرة مع المشتري
٤ ايلول (سبتمبر) غ ٥ ربيع الثاني هـ
الثلاثاء
٢٢ آب شرقي
أوان زراعة البذور والخضار الشتائية
ما من شيء احسن من عقل زانه علم
٥ ايلول (سبتمبر) غ ٦ ربيع الثاني هـ
الاربعاء
٢٣ آب شرقي
اوان زراعة البصل والثوم بواسطة البذور
٦ ايلول (سبتمبر) غ ٧ ربيع الثاني هـ
الخميس
٢٤ آب شرقي
طلوع الجبهة
الحرية ماء الحياة ، والحياة نهر الوجود

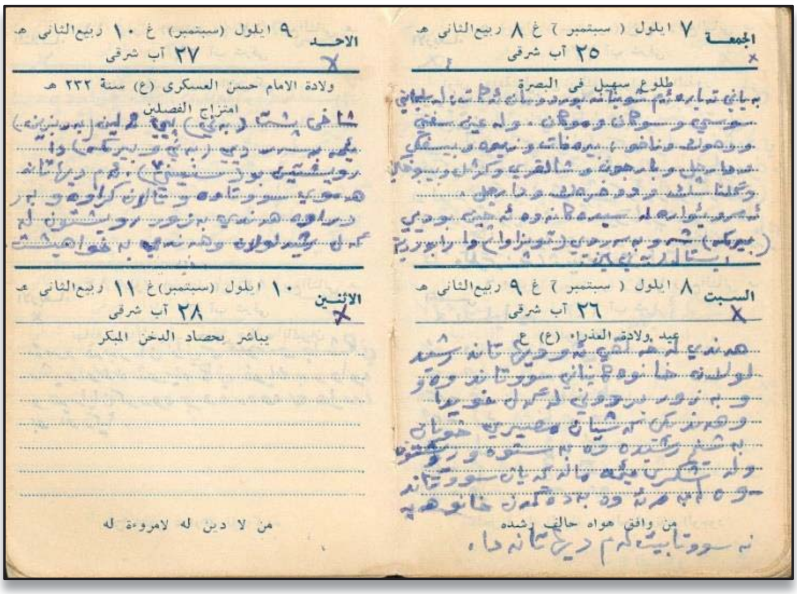

٧ ايلول (سبتمبر) غ ٨ ربيع الثاني هـ
الجمعة
٢٥ آب شرقي
طلوع سهيل في البصرة
٨ ايلول (سبتمبر) غ ٩ ربيع الثاني هـ
السبت
٢٦ آب شرقي
عيد ولادة العذراء (ع) غ
من وافق هواه خالف رشده
٩ ايلول (سبتمبر) غ ١٠ ربيع الثاني هـ
الاحد
٢٧ آب شرقي
ولادة الامام حسن العسكري (ع) سنة ٢٣٢ هـ
امتزاج الفصلين
١٠ ايلول (سبتمبر) غ ١١ ربيع الثاني هـ
الاثنين
٢٨ آب شرقي
يباشر بحصاد الدخن المبكر
من لا دين له لامروءة له

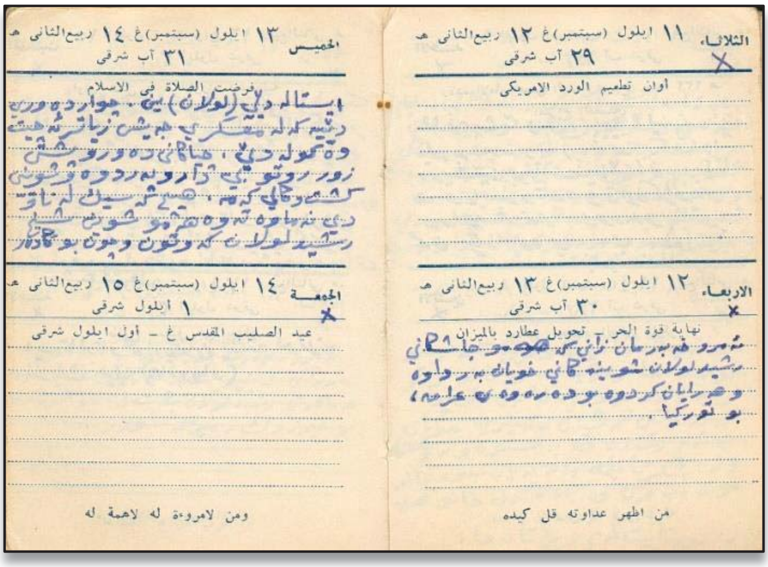
الثلاثاء ١١ ايلول (سبتمبر)غ ١٢ ربيع الثاني هـ
٢٩ آب شرقي
أوان تطعيم الورد الامريكي
الاربعاء ١٢ ايلول (سبتمبر)غ ١٣ ربيع الثاني هـ
٣٠ آب شرقي
نهاية قوة الحر – تحويل عطارد بالميزان
من اظهر عداوته قل كيده
الخميس ١٣ ايلول (سبتمبر)غ ١٤ ربيع الثاني هـ
٣١ آب شرقي
فرضت الصلاة في الاسلام
الجمعة ١٤ ايلول (سبتمبر)غ ١٥ ربيع الثاني هـ
١ ايلول شرقي
عيد الصليب المقدس غ – أول ايلول شرقي
ومن لامروءة له لاهمة له

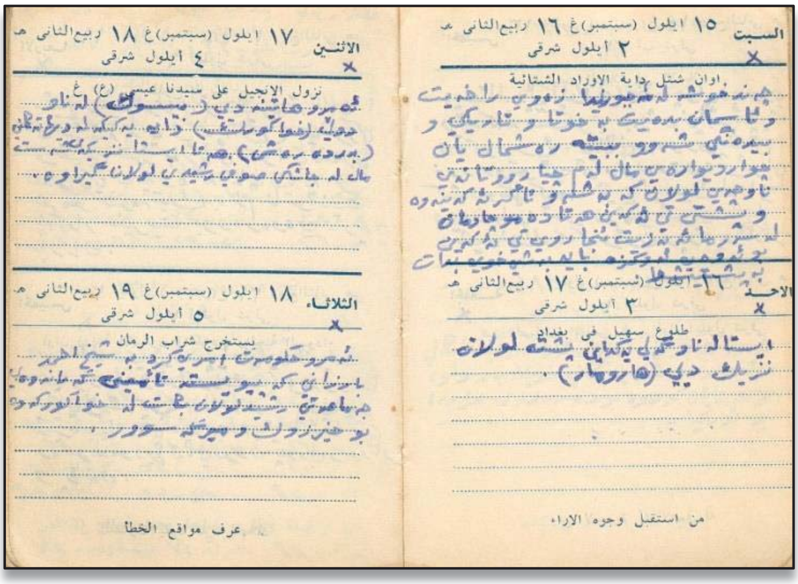
السبت ١٥ ايلول (سبتمبر)غ ١٦ ربيع الثاني هـ
٢ أيلول شرقي
اوان شتل داية الاوراد الشتائية
الاحد ١٦ ايلول (سبتمبر)غ ١٧ ربيع الثاني هـ
٣ أيلول شرقي
طلوع سهيل في بغداد
من استقبل وجوه الاراء
الاثنين ١٧ ايلول (سبتمبر)غ ١٨ ربيع الثاني هـ
٤ أيلول شرقي
نزول الإنجيل على سيدنا عيسى (ع) غ
الثلاثاء ١٨ ايلول (سبتمبر)غ ١٩ ربيع الثاني هـ
٥ أيلول شرقي
يستخرج شراب الرمان
عرف مواقع الخطأ

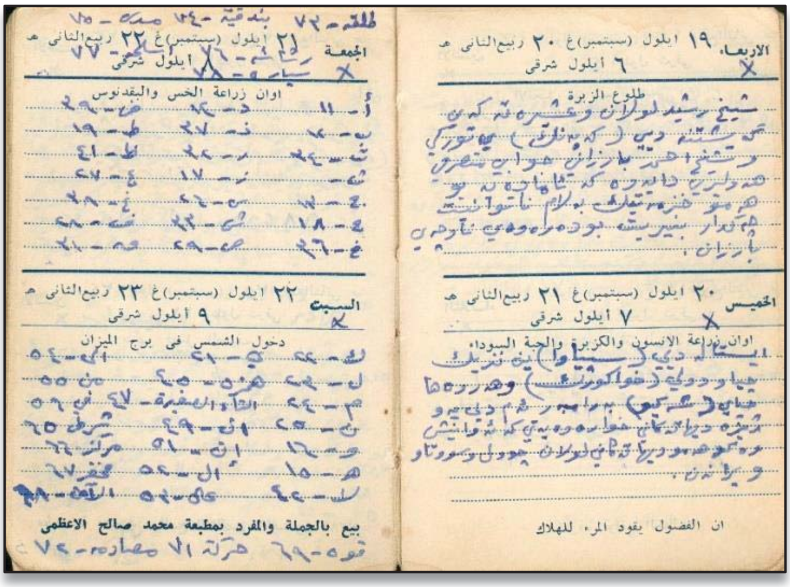
الاربعاء ١٩ ايلول (سبتمبر)غ ٢٠ ربيع الثاني هـ
٦ أيلول شرقي
طلوع الزبرة
الخميس ٢٠ ايلول (سبتمبر)غ ٢١ ربيع الثاني هـ
٧ أيلول شرقي
اوان زراعة الانسون والكزبرة والحبة السوداء
ان الفضول يقود المرء للهلاك
الجمعة ٢١ ايلول (سبتمبر)غ ٢٢ ربيع الثاني هـ
٨ أيلول شرقي
اوان زراعة الخس والبقدنوس
السبت ٢٢ ايلول (سبتمبر)غ ٢٣ ربيع الثاني هـ
٩ أيلول شرقي
دخول الشمس في برج الميزان
بيع بالجملة والمفرد بمطبعة محمد صالح الاعظمي

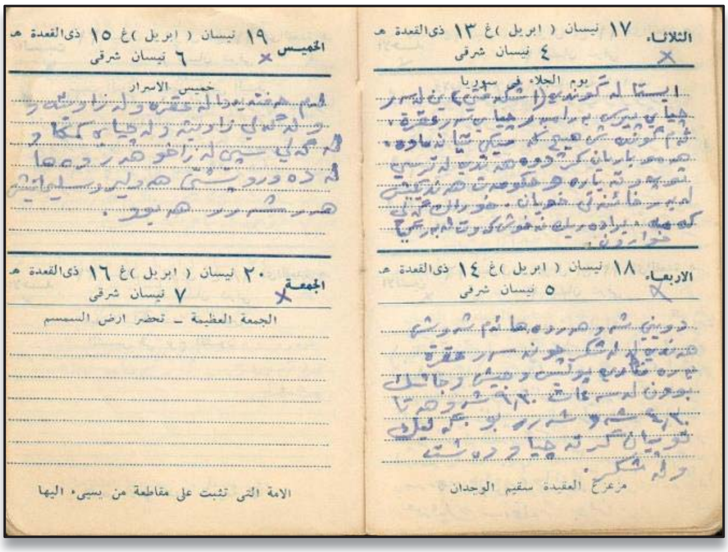
الثلاثاء ١٧ نيسان (ابريل) غ ١٣ ذي القعدة هـ
٤ نيسان شرقي
يوم الجلاء في سوريا
الاربعاء ١٨ نيسان (ابريل) غ ١٤ ذي القعدة هـ
٥ نيسان شرقي
مزعزع العقيدة سقيم الوجدان
الخميس ١٩ نيسان (ابريل) غ ١٥ ذي القعدة هـ
٦ نيسان شرقي
خميس الاسرار
الجمعة ٢٠ نيسان (ابريل) غ ١٦ ذي القعدة هـ
٧ نيسان شرقي
الجمعة العظيمة ـ تحضر ارض السمسم
الامة التي تثبت على مقاطعة من يسيء اليها

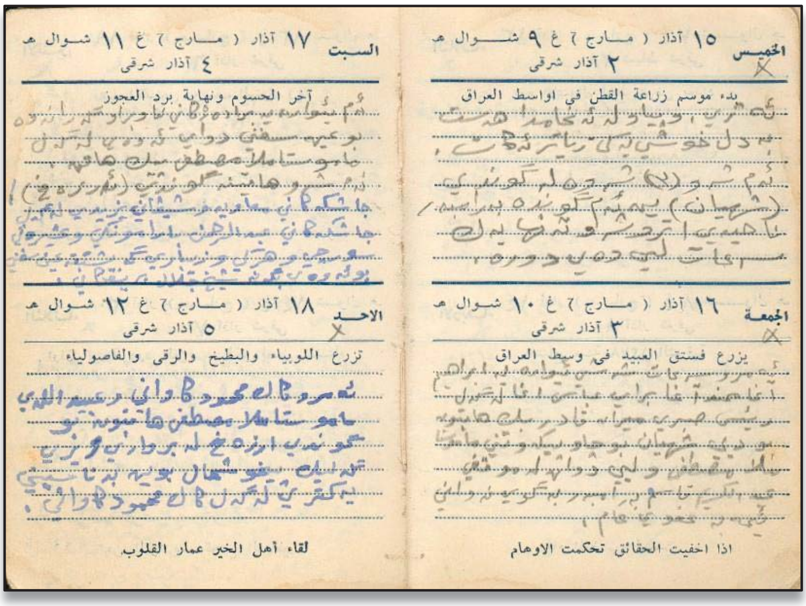
الخميس ١٥ آذار (مارج) غ ٩ شوال هـ
٢ آذار شرقي
بدء موسم زراعة القطن في اواسط العراق
الجمعة ١٦ آذار (مارج) غ ١٠ شوال هـ
٣ آذار شرقي
يزرع فستق العبيد في وسط العراق
اذا اخفيت الحقائق تحكمت الاوهام
السبت ١٧ آذار (مارج) غ ١١ شوال هـ
٤ آذار شرقي
آخر الحسوم ونهاية برد العجوز
الاحد ١٨ آذار (مارج) غ ١٢ شوال هـ
٥ آذار شرقي
تزرع اللوبياء والبطيخ والرقي والفاصولياء
لقاء أهل الخير عمار القلوب

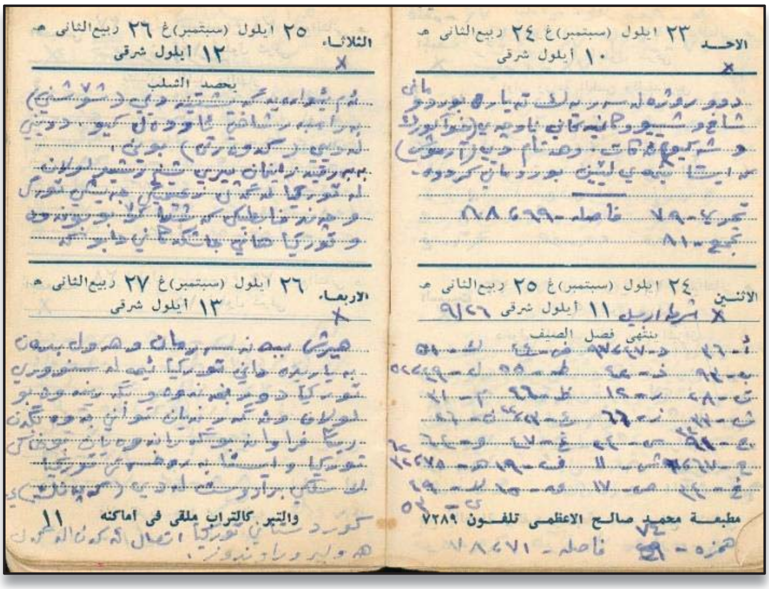
الاحد ٢٣ ايلول (سبتمبر) غ ٢٤ ربيع الثاني هـ
١٠ أيلول شرقي
الاثنين ٢٤ ايلول (سبتمبر) غ ٢٥ ربيع الثاني هـ
١١ ايلول شرقي
ينتهي فصل الصيف
مطبعة محمد صالح الاعظمي تلفون ٧٢٨٩
الثلاثاء ٢٥ ايلول (سبتمبر) غ ٢٦ ربيع الثاني هـ
١٢ ايلول شرقي
يحصد الشلب
الاربعاء ٢٦ ايلول (سبتمبر) غ ٢٧ ربيع الثاني هـ
١٣ ايلول شرقي
والتبر كالتراب ملقى في اماكنه

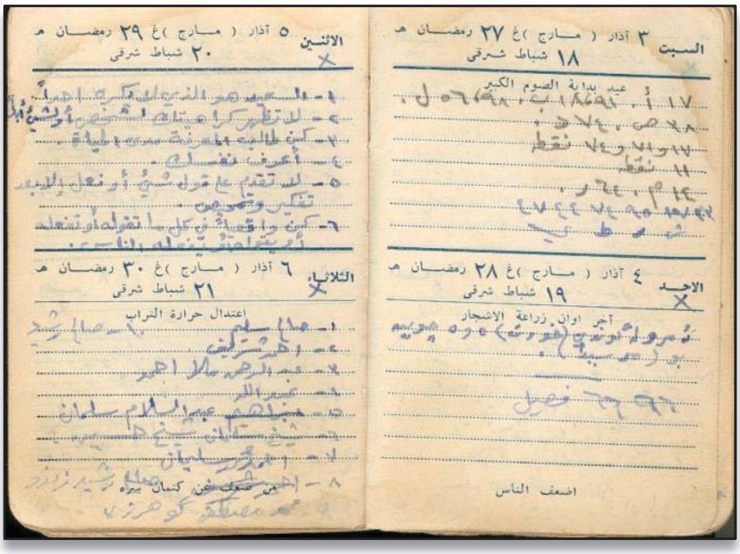

السبت ٣ آذار (مارج)غ ٢٧ رمضان هـ
١٨ شباط شرقي
عيد بداية الصوم الكبير

الاحد ٤ آذار (مارج)غ ٢٨ رمضان هـ
١٩ شباط شرقي
آخر اوان زراعة الاشجار

اضعف الناس

الاثنين ٥ آذار (مارج)غ ٢٩ رمضان هـ
٢٠ شباط شرقي

الثلاثاء ٦ آذار (مارج)غ ٣٠ رمضان هـ
٢١ شباط شرقي
اعتدال حرارة التراب

من ضعف عن كتمان سره

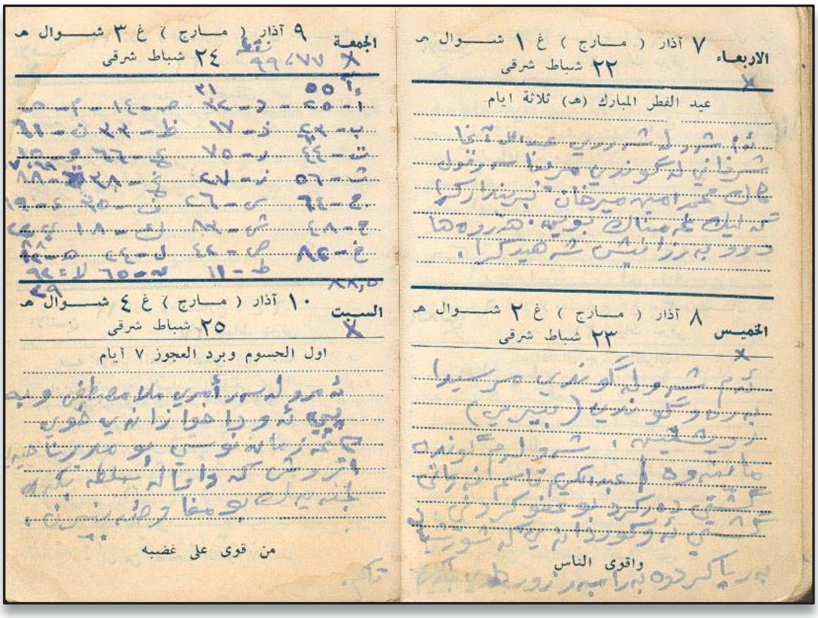

الاربعاء ٧ آذار (مارج) غ ١ شوال هـ
٢٢ شباط شرقي
عيد الفطر المبارك (هـ) ثلاثة ايام

الخميس ٨ آذار (مارج) غ ٢ شوال هـ
٢٣ شباط شرقي

واقوى الناس

الجمعة ٩ آذار (مارج) غ ٣ شوال هـ
٢٤ شباط شرقي

السبت ١٠ آذار (مارج) غ ٤ شوال هـ
٢٥ شباط شرقي
اول الحسوم وبرد العجوز ٧ أيام

من قوى على غضبه

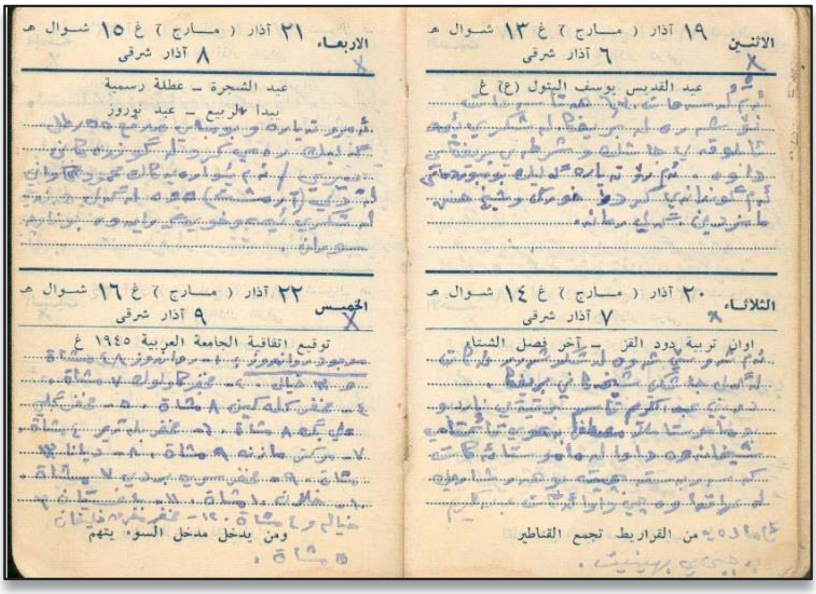

الاثنين ١٩ آذار (مارج) غ ١٣ شوال هـ
٦ آذار شرقي
عيد القديس يوسف البتول (ع) غ

الثلاثاء ٢٠ آذار (مارج) غ ١٤ شوال هـ
٧ آذار شرقي
اوائل تربية دود القز – آخر فصل الشتاء

من القراريط تجمع القناطير

الاربعاء ٢١ آذار (مارج) غ ١٥ شوال هـ
٨ آذار شرقي
عيد الشجرة – عطلة رسمية
بدء الربيع – عيد نوروز

الخميس ٢٢ آذار (مارج) غ ١٦ شوال هـ
٩ آذار شرقي
توقيع اتفاقية الجامعة العربية ١٩٤٥ غ

ومن يدخل مدخل السوء يتهم

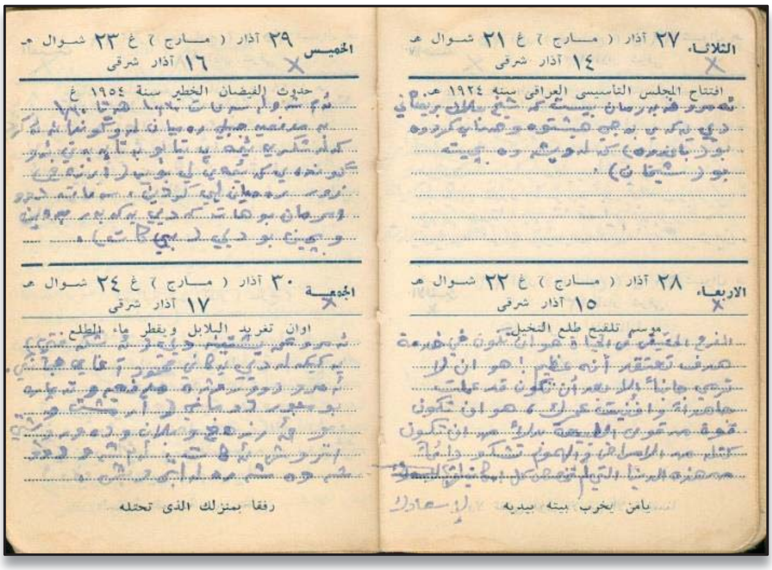

الثلاثاء ٢٧ آذار (مارج) غ ٢١ شوال هـ
١٤ آذار شرقي
افتتاح المجلس التاسيسي العراقي سنة ١٩٢٤ هـ

الاربعاء ٢٨ آذار (مارج) غ ٢٢ شوال هـ
١٥ آذار شرقي
موسم تلقيح طلع النخيل

يامن يخرب بيته بيديه

الخميس ٢٩ آذار (مارج) غ ٢٣ شوال هـ
١٦ آذار شرقي
حدوث الفيضان الخطير سنة ١٩٥٤ غ

الجمعة ٣٠ آذار (مارج) غ ٢٤ شوال هـ
١٧ آذار شرقي
اوان تغريد البلابل ويقطر ماء الطلع

رفقا بمنزلك الذي تحتله

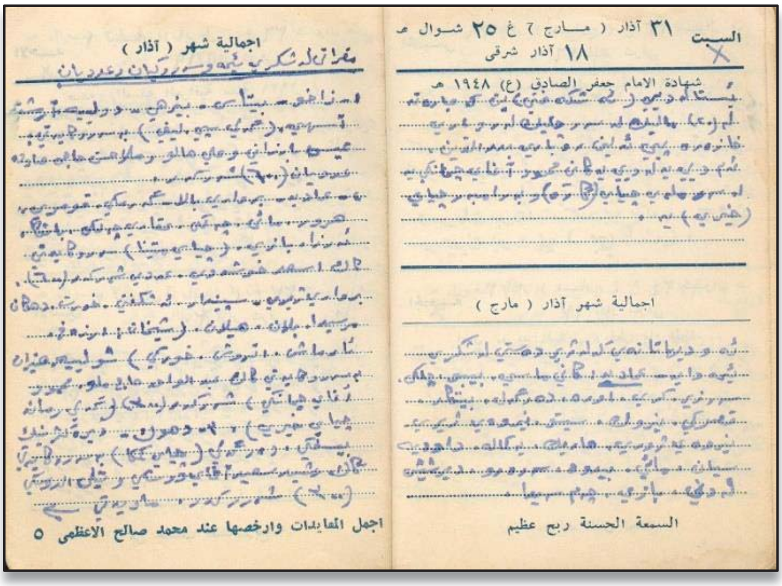

السبت ٣١ آذار (مارج) غ ٢٥ شوال هـ
١٨ آذار شرقي
شهادة الامام جعفر الصادق (ع) ١٩٤٨ هـ

اجمالية شهر آذار (مارج)

السمعة الحسنة ربح عظيم

اجمالية شهر (آذار)

اجمل المعايدات وارخصها عند محمد صالح الاعظمي ٥

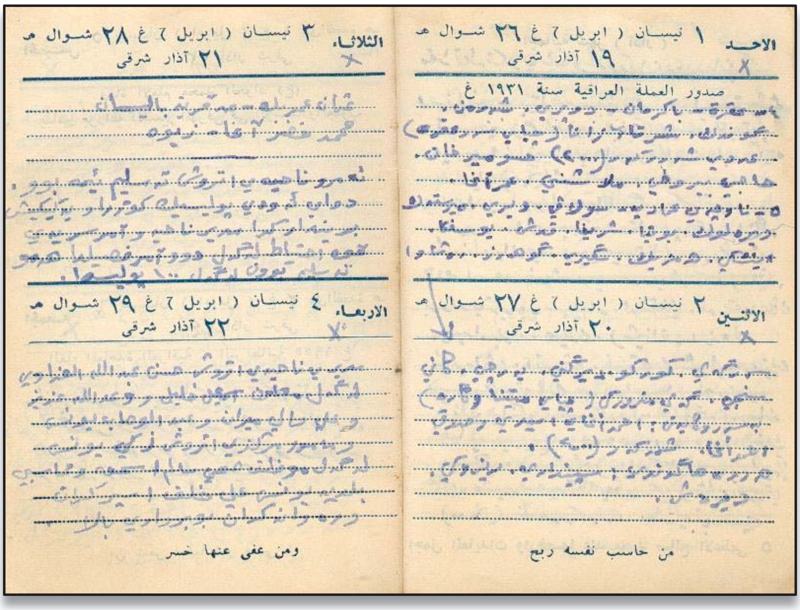

الاحد ١ نيسان (ابريل) غ ٢٦ شوال هـ
١٩ آذار شرقي
صدور العملة العراقية سنة ١٩٣١ غ

الاثنين ٢ نيسان (ابريل) غ ٢٧ شوال هـ
٢٠ آذار شرقي

من حاسب نفسه ربح

الثلاثاء ٣ نيسان (ابريل) غ ٢٨ شوال هـ
٢١ آذار شرقي

الاربعاء ٤ نيسان (ابريل) غ ٢٩ شوال هـ
٢٢ آذار شرقي

ومن عفى عنها خسر

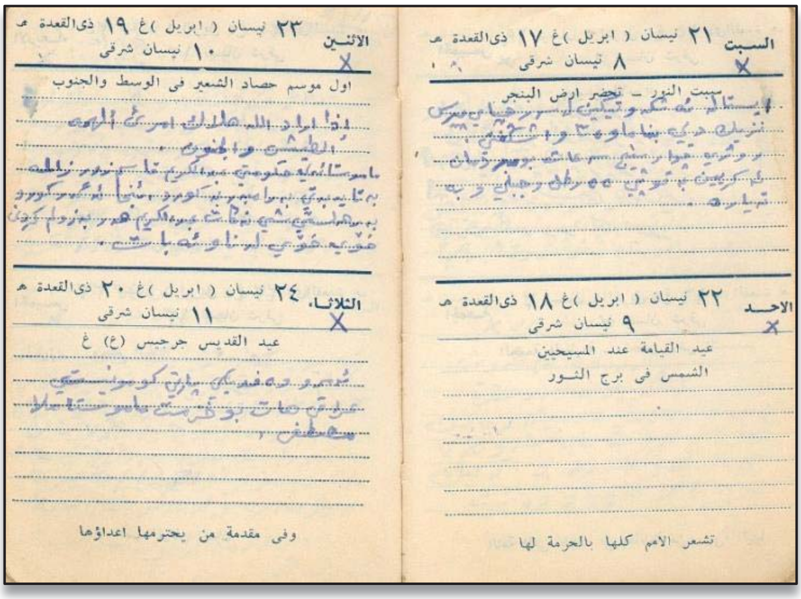
السبت ٢١ نيسان (ابريل) غ ١٧ ذي القعدة هـ
٨ نيسان شرقي
سبت النور – تحضير ارض البنجر

الاحد ٢٢ نيسان (ابريل) غ ١٨ ذي القعدة هـ
٩ نيسان شرقي
عيد القيامة عند المسيحيين
الشمس في برج الثور

تشعر الامم كلها بالحرمة لها

الاثنين ٢٣ نيسان (ابريل) غ ١٩ ذي القعدة هـ
١٠ نيسان شرقي
اول موسم حصاد الشعير في الوسط والجنوب
اذا اراد الله هلاك امرء الهمه الطيش والجنون .

الثلاثاء ٢٤ نيسان (ابريل) غ ٢٠ ذي القعدة هـ
١١ نيسان شرقي
عيد القديس جرجيس (ع) غ

وفي مقدمة من يحترمها اعداؤها

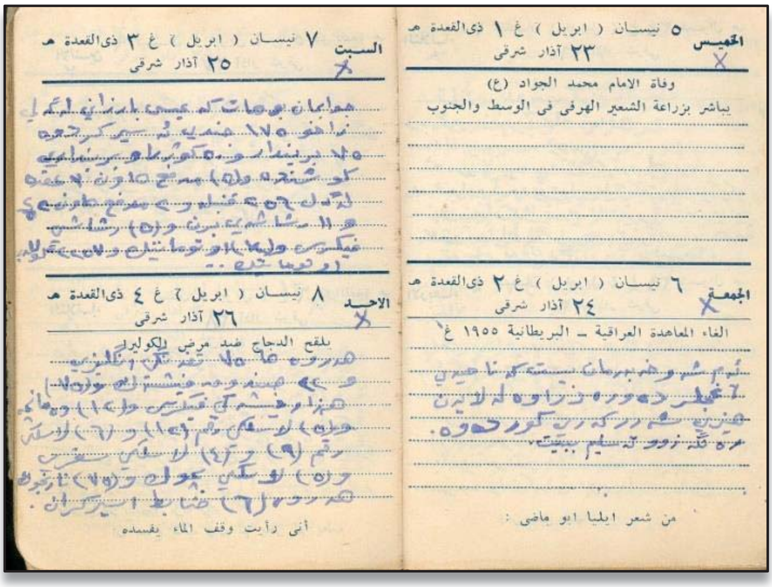
الخميس ٥ نيسان (ابريل) غ ١ ذي القعدة هـ
٢٣ آذار شرقي
وفاة الامام محمد الجواد (ع)
يباشر بزراعة الشعير الهرفي في الوسط والجنوب

الجمعة ٦ نيسان (ابريل) غ ٢ ذي القعدة هـ
٢٤ آذار شرقي
الغاء المعاهدة العراقية – البريطانية ١٩٥٥ غ

من شعر ايليا ابو ماضي :

السبت ٧ نيسان (ابريل) غ ٣ ذي القعدة هـ
٢٥ آذار شرقي

الاحد ٨ نيسان (ابريل) غ ٤ ذي القعدة هـ
٢٦ آذار شرقي
يلقح الدجاج ضد مرض الكوليرا

أني رأيت وقف الماء يفسده

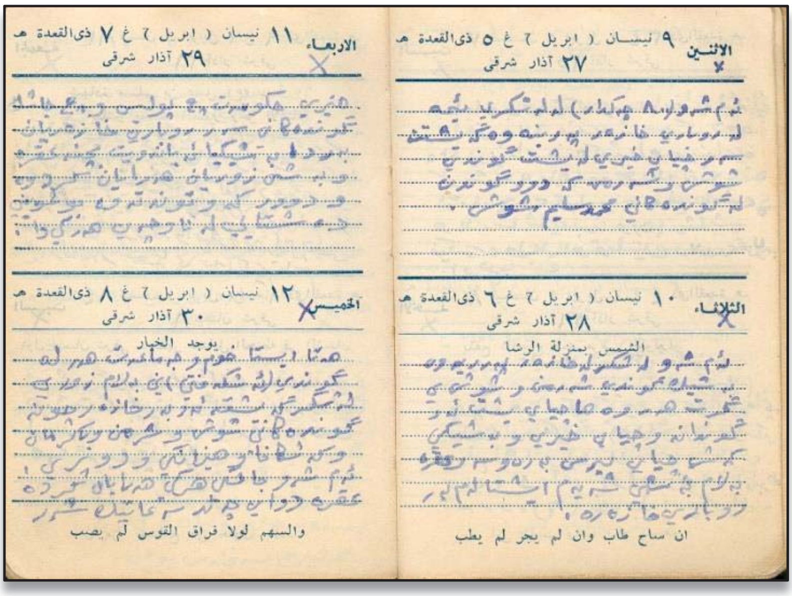
الاثنين ٩ نيسان (ابريل) غ ٥ ذي القعدة هـ
٢٧ آذار شرقي

الثلاثاء ١٠ نيسان (ابريل) غ ٦ ذي القعدة هـ
٢٨ آذار شرقي
الشمس بمنزلة الرشا

ان ساح طاب وان لم يجر لم يطب

الاربعاء ١١ نيسان (ابريل) غ ٧ ذي القعدة هـ
٢٩ آذار شرقي

الخميس ١٢ نيسان (ابريل) غ ٨ ذي القعدة هـ
٣٠ آذار شرقي
يوجد الخيار

والسهم لولا فراق القوس لم يصب

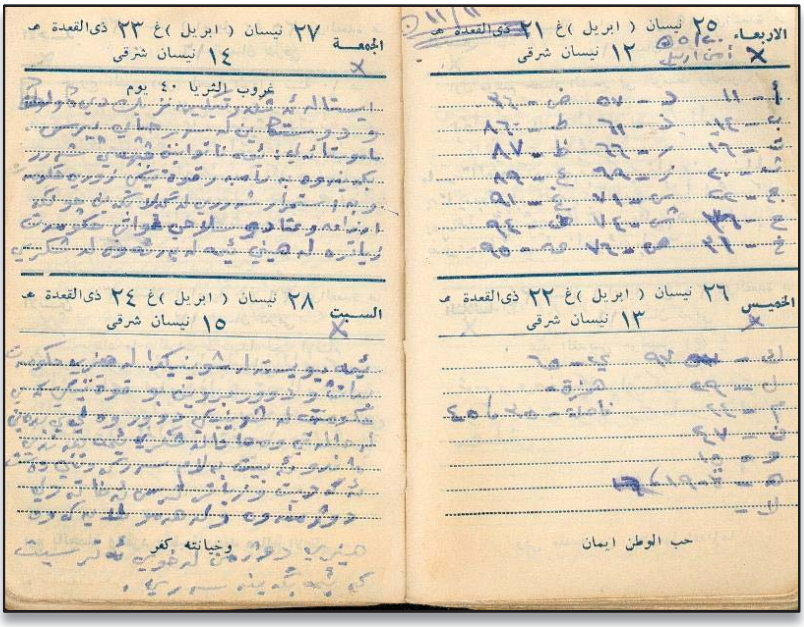

الاربعاء ٢٥ نيسان (ابريل)غ ٢١ ذي القعدة هـ
١٢ نيسان شرقي

الخميس ٢٦ نيسان (ابريل)غ ٢٢ ذي القعدة هـ
١٣ نيسان شرقي

حب الوطن ايمان

الجمعة ٢٧ نيسان (ابريل)غ ٢٣ ذي القعدة هـ
١٤ نيسان شرقي

غروب الثريا ٤٠ يوم

السبت ٢٨ نيسان (ابريل)غ ٢٤ ذي القعدة هـ
١٥ نيسان شرقي

وخيانته كفر

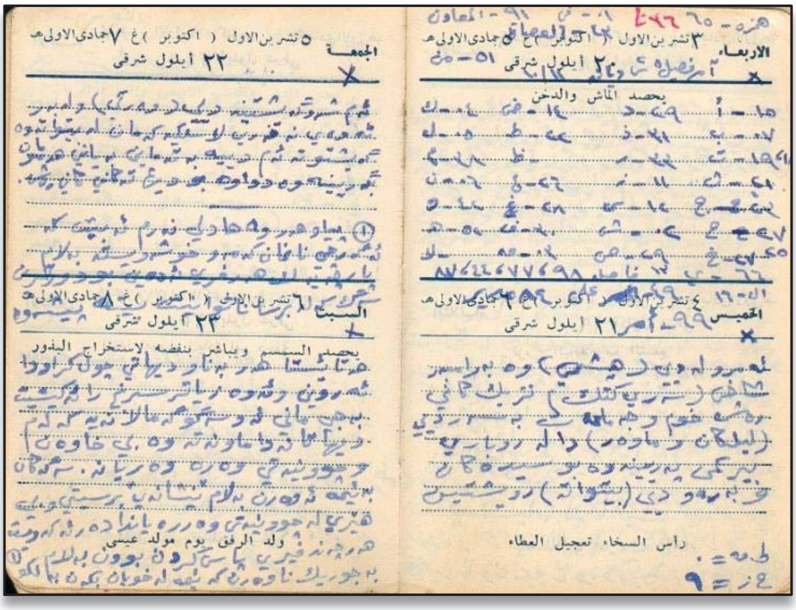

الاربعاء ٣ تشرين الاول (اكتوبر)غ ٥ جمادي الاولى هـ
٢٠ أيلول شرقي

يحصد الماش والدخن

الخميس ٤ تشرين الاول (اكتوبر)غ ٦ جمادي الاولى هـ
٢١ أيلول شرقي

راس السخاء تعجيل العطاء

الجمعة ٥ تشرين الاول (اكتوبر)غ ٧ جمادي الاولى هـ
٢٢ أيلول شرقي

السبت ٦ تشرين الاول (اكتوبر)غ ٨ جمادي الاولى هـ
٢٣ أيلول شرقي

يحصد السمسم ويباشر بتنقيته لاستخراج البذور

ولد الرفق يوم مولد عيسى

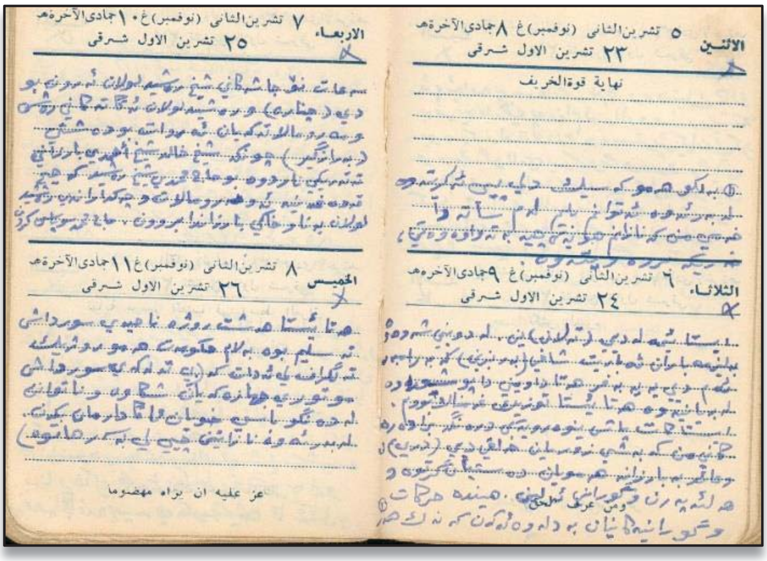

الاثنين ٥ تشرين الثاني (نوفمبر)غ ٨ جمادي الآخرة هـ
٢٣ تشرين الاول شرقي

نهاية قوة الخريف

الثلاثاء ٦ تشرين الثاني (نوفمبر)غ ٩ جمادي الآخرة هـ
٢٤ تشرين الاول شرقي

الاربعاء ٧ تشرين الثاني (نوفمبر)غ ١٠ جمادي الآخرة هـ
٢٥ تشرين الاول شرقي

الخميس ٨ تشرين الثاني (نوفمبر)غ ١١ جمادي الآخرة هـ
٢٦ تشرين الاول شرقي

عز عليه ان يراه مهضوما

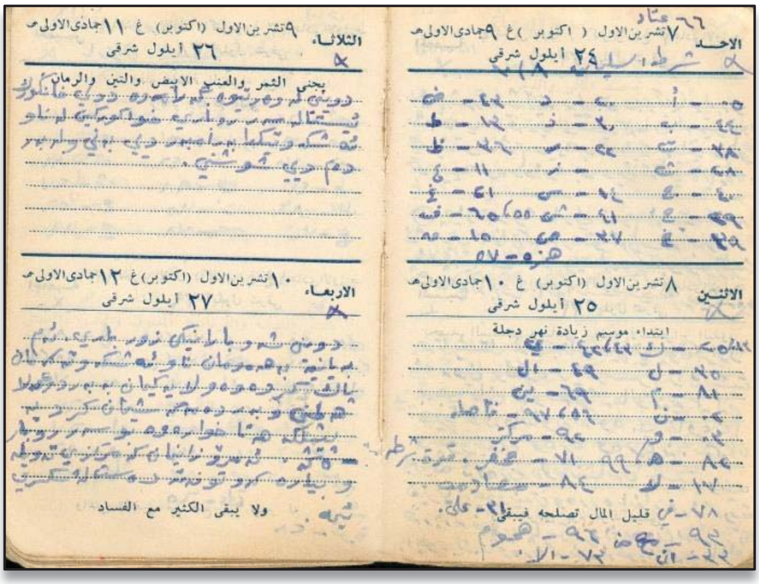
الاحد ٧ تشرين الاول (اكتوبر) غ ٩ جمادى الاولى هـ
٢٤ أيلول شرقي

الاثنين ٨ تشرين الاول (اكتوبر) غ ١٠ جمادى الاولى هـ
٢٥ أيلول شرقي
ابتداء موسم زيادة نهر دجلة
قليل المال تصلحه فيبقى

الثلاثاء ٩ تشرين الاول (اكتوبر) غ ١١ جمادى الاولى هـ
٢٦ أيلول شرقي
يجنى التمر والعنب الابيض والتين والرمان

الاربعاء ١٠ تشرين الاول (اكتوبر) غ ١٢ جمادى الاولى هـ
٢٧ أيلول شرقي
ولا يبقى الكثير مع الفساد

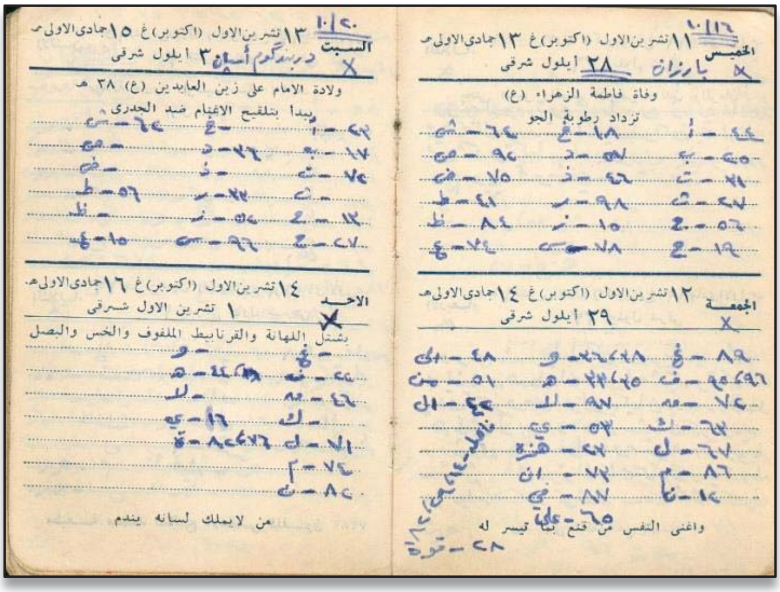
الخميس ١١ تشرين الاول (اكتوبر) غ ١٣ جمادى الاولى هـ
٢٨ أيلول شرقي
وفاة فاطمة الزهراء (ع)
تزداد رطوبة الجو

الجمعة ١٢ تشرين الاول (اكتوبر) غ ١٤ جمادى الاولى هـ
٢٩ أيلول شرقي
واغنى النفس من قنع بما تيسر له

السبت ١٣ تشرين الاول (اكتوبر) غ ١٥ جمادى الاولى هـ
٣٠ أيلول شرقي
ولادة الامام علي زين العابدين (ع) ٣٨ هـ
يبدأ بتلقيح الاغنام ضد الجدري

الاحد ١٤ تشرين الاول (اكتوبر) غ ١٦ جمادى الاولى هـ
١ تشرين الاول شرقي
يشتل اللهانة والقرنابيط الملفوف والخس والبصل
من لايملك لسانه يندم

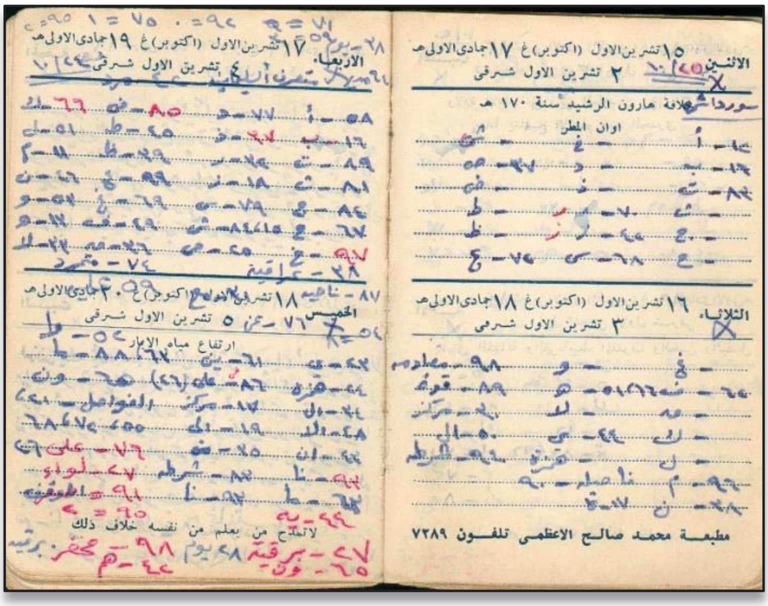
الاثنين ١٥ تشرين الاول (اكتوبر) غ ١٧ جمادى الاولى هـ
٢ تشرين الاول شرقي
خلافة هارون الرشيد سنة ١٧٠ هـ
اوان المطر

الثلاثاء ١٦ تشرين الاول (اكتوبر) غ ١٨ جمادى الاولى هـ
٣ تشرين الاول شرقي
مطبعة محمد صالح الاعظمي تلفون ٧٢٨٩

الاربعاء ١٧ تشرين الاول (اكتوبر) غ ١٩ جمادى الاولى هـ
٤ تشرين الاول شرقي

الخميس ١٨ تشرين الاول (اكتوبر) غ ٢٠ جمادى الاولى هـ
٥ تشرين الاول شرقي
ارتفاع مياه الانهار
لاتفلح من يعلم من نفسه خلاف ذلك

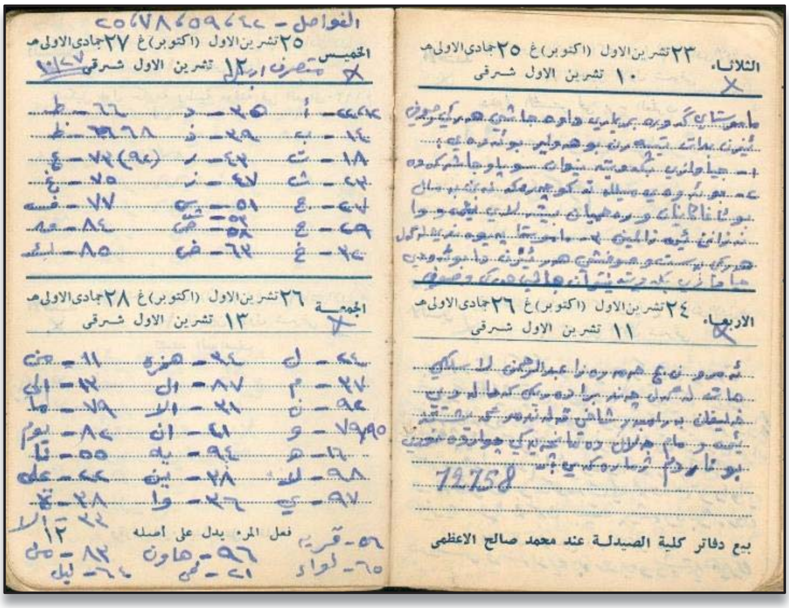

الثلاثاء ٢٣ تشرين الاول (اكتوبر) غ ٢٥ جمادي الاولى هـ
١٠ تشرين الاول شرقي

الاربعاء ٢٤ تشرين الاول (اكتوبر) غ ٢٦ جمادي الاولى هـ
١١ تشرين الاول شرقي

بيع دفاتر كلية الصيدلة عند محمد صالح الاعظمي

الخميس ٢٥ تشرين الاول (اكتوبر) غ ٢٧ جمادي الاولى هـ
١٢ تشرين الاول شرقي

الجمعة ٢٦ تشرين الاول (اكتوبر) غ ٢٨ جمادي الاولى هـ
١٣ تشرين الاول شرقي

فعل المرء يدل على اصله

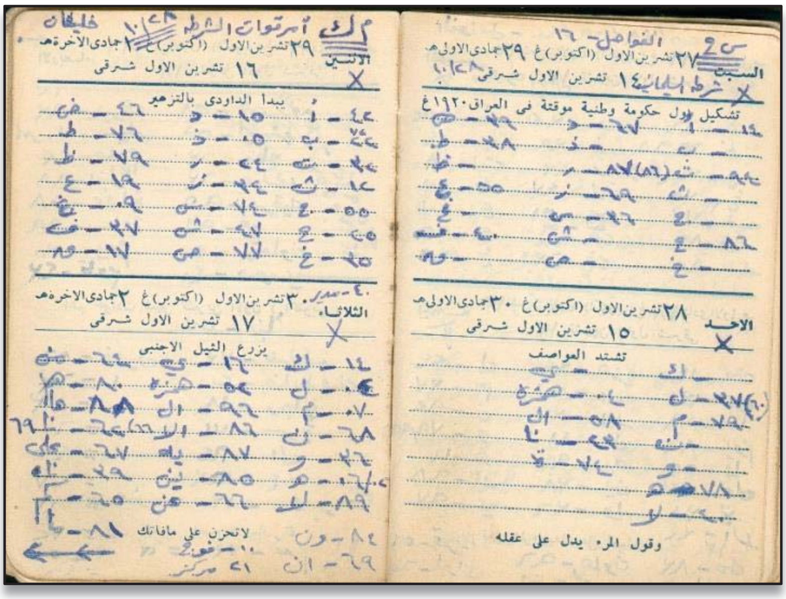

السبت ٢٧ تشرين الاول (اكتوبر) غ ٢٩ جمادي الاولى هـ
١٤ تشرين الاول شرقي
تشكيل اول حكومة وطنية موقتة في العراق ١٩٢٠م

الاحد ٢٨ تشرين الاول (اكتوبر) غ ٣٠ جمادي الاولى هـ
١٥ تشرين الاول شرقي
تشتد العواصف

وقول المرء يدل على عقله

الاثنين ٢٩ تشرين الاول (اكتوبر) غ ١ جمادي الاخرة هـ
١٦ تشرين الاول شرقي
يبدأ الداودي بالتزهير

الثلاثاء ٣٠ تشرين الاول (اكتوبر) غ ٢ جمادي الاخرة هـ
١٧ تشرين الاول شرقي
يزرع الثيل الاجنبي

لاتحزن على مافاتك

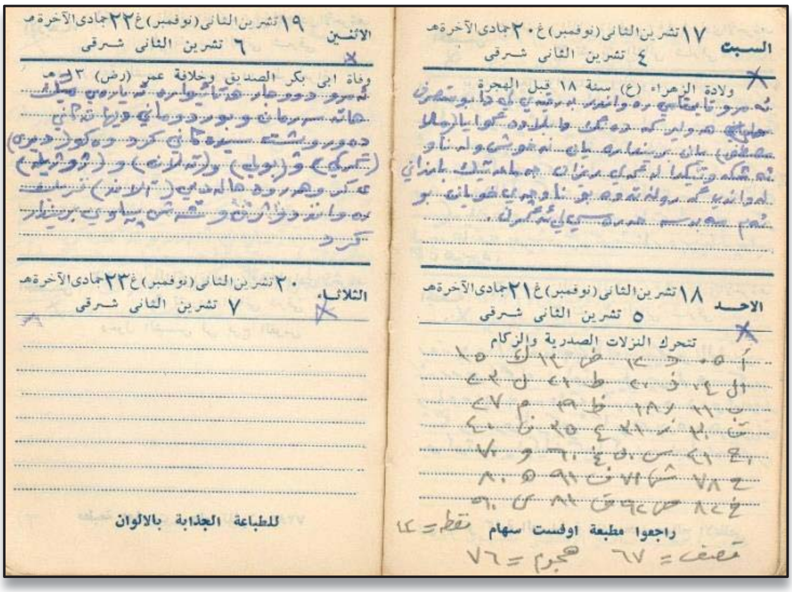

السبت ١٧ تشرين الثاني (نوفمبر) غ ٢٠ جمادي الآخرة هـ
٤ تشرين الثاني شرقي
ولادة الزهراء (ع) سنة ١٨ قبل الهجرة

الاحد ١٨ تشرين الثاني (نوفمبر) غ ٢١ جمادي الآخرة هـ
٥ تشرين الثاني شرقي
تتحرك النزلات الصدرية والزكام

راجعوا مطبعة اوفست سهام

الاثنين ١٩ تشرين الثاني (نوفمبر) غ ٢٢ جمادي الآخرة هـ
٦ تشرين الثاني شرقي
وفاة ابي بكر الصديق وخلافة عمر (رض) ١٣ هـ

الثلاثاء ٢٠ تشرين الثاني (نوفمبر) غ ٢٣ جمادي الآخرة هـ
٧ تشرين الثاني شرقي

للطباعة الجذابة بالالوان

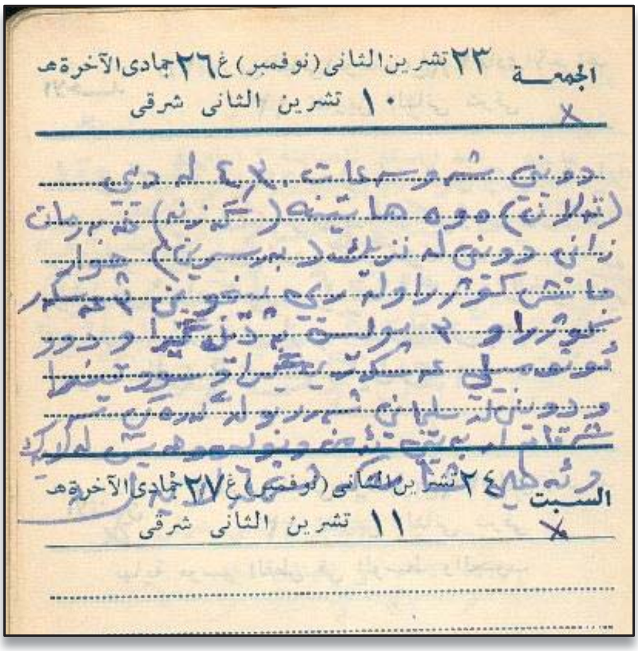

الجمعة ٢٣ تشرين الثاني (نوفمبر) غ ٢٦ جمادى الآخرة هـ
١٠ تشرين الثاني شرقي

السبت ٢٤ تشرين الثاني (نوفمبر) غ ٢٧ جمادى الآخرة هـ
١١ تشرين الثاني شرقي

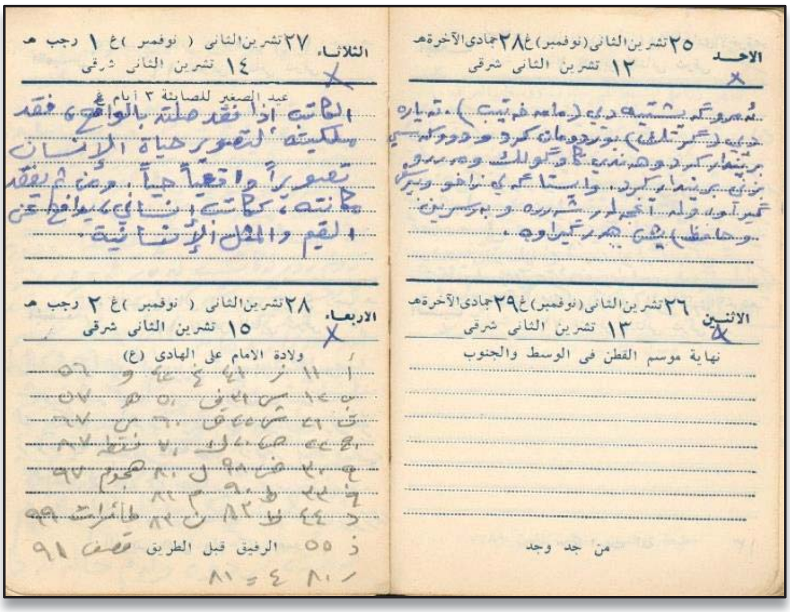

الاحد ٢٥ تشرين الثاني (نوفمبر) غ ٢٨ جمادى الآخرة هـ
١٢ تشرين الثاني شرقي

الاثنين ٢٦ تشرين الثاني (نوفمبر) غ ٢٩ جمادى الآخرة هـ
١٣ تشرين الثاني شرقي
نهاية موسم القطن في الوسط والجنوب

من جد وجد

الثلاثاء ٢٧ تشرين الثاني (نوفمبر) غ ١ رجب هـ
١٤ تشرين الثاني شرقي
عيد الصغير للصائغة ٣ أيام

الكاتب اذا فقد صلته بالواقع فقد مكيته لتصوير حياة الانسان تصويراً واقعياً، ومن يفقد كتابته كتابات لا يدافع عن القيم والمثل الانسانية.

الاربعاء ٢٨ تشرين الثاني (نوفمبر) غ ٢ رجب هـ
١٥ تشرين الثاني شرقي
ولادة الامام على الهادى (ع)

الرفيق قبل الطريق

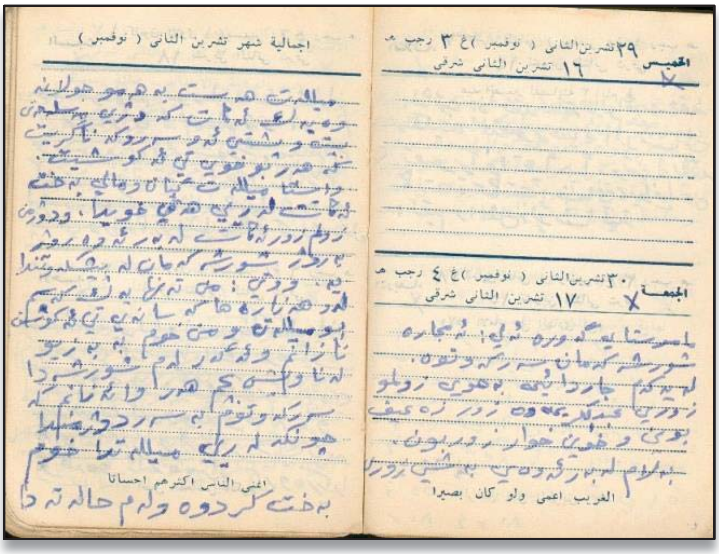

الخميس ٢٩ تشرين الثاني (نوفمبر) غ ٣ رجب هـ
١٦ تشرين الثاني شرقي

الجمعة ٣٠ تشرين الثاني (نوفمبر) غ ٤ رجب هـ
١٧ تشرين الثاني شرقي

الغريب اعمى ولو كان بصيرا

اجمالية شهر تشرين الثاني (نوفمبر)

اغنى الناس اكثرهم احسانا

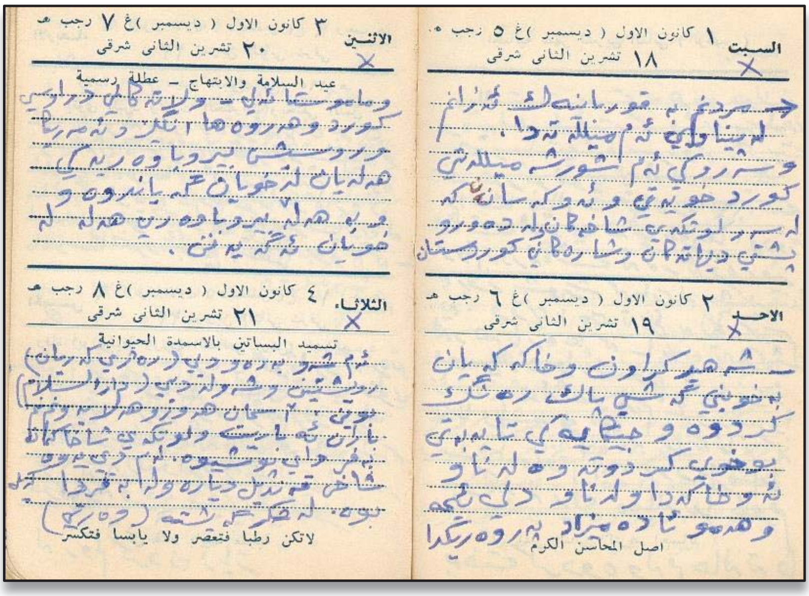

السبت — ١ كانون الاول (ديسمبر)غ ٥ رجب هـ
١٨ تشرين الثاني شرقي

الاحد — ٢ كانون الاول (ديسمبر)غ ٦ رجب هـ
١٩ تشرين الثاني شرقي

اصل المحاسن الكرم

الاثنين — ٣ كانون الاول (ديسمبر)غ ٧ رجب هـ
٢٠ تشرين الثاني شرقي

عيد السلامة والابتهاج – عطلة رسمية

الثلاثاء — ٤ كانون الاول (ديسمبر)غ ٨ رجب هـ
٢١ تشرين الثاني شرقي

تسميد البساتين بالاسمدة الحيوانية

لاتكن رطبا فتعصر ولا يابسا فتكسر

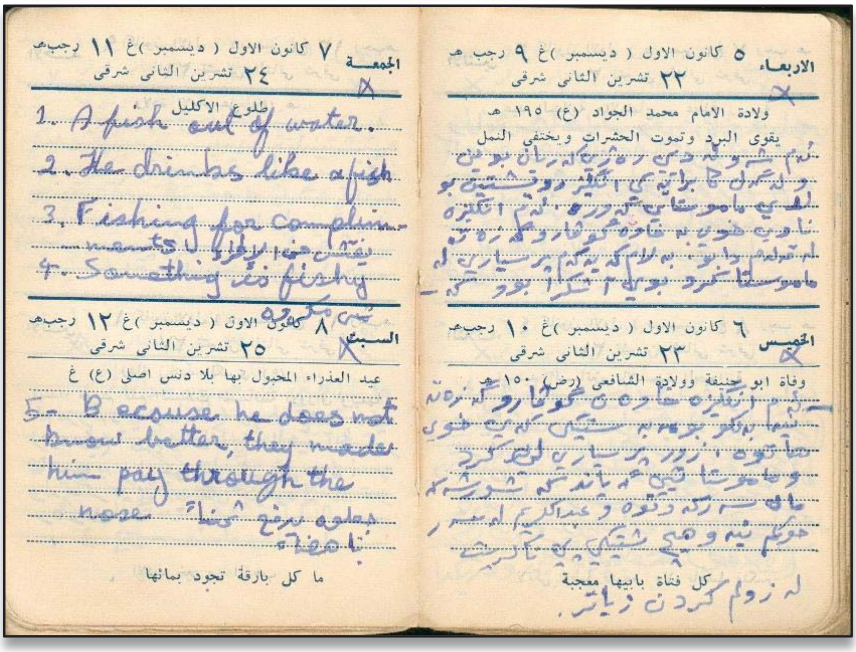

الاربعاء — ٥ كانون الاول (ديسمبر)غ ٩ رجب هـ
٢٢ تشرين الثاني شرقي

ولادة الامام محمد الجواد (ع) ١٩٥ هـ

يقوى البرد وتموت الحشرات ويختفي النمل

الخميس — ٦ كانون الاول (ديسمبر)غ ١٠ رجب هـ
٢٣ تشرين الثاني شرقي

وفاة ابو حنيفة وولادة الشافعي (رض) ١٥٠ هـ

كل فتاة بابيها معجبة

الجمعة — ٧ كانون الاول (ديسمبر)غ ١١ رجب هـ
٢٤ تشرين الثاني شرقي

طلوع الاكليل

1. A fish out of water.
2. He drinks like a fish
3. Fishing for compliments.
4. Something is fishy

السبت — ٨ كانون الاول (ديسمبر)غ ١٢ رجب هـ
٢٥ تشرين الثاني شرقي

عيد العذراء المحبول بها بلا دنس اصلي (ع) غ

5. Because he does not know better, they made him pay through the nose.

ما كل بارقة تجود بمائها

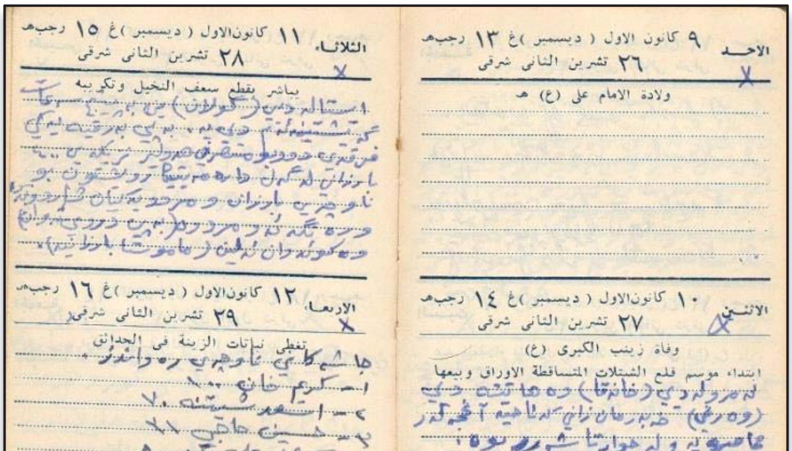

الاحد — ٩ كانون الاول (ديسمبر)غ ١٣ رجب هـ
٢٦ تشرين الثاني شرقي

ولادة الامام علي (ع) هـ

الاثنين — ١٠ كانون الاول (ديسمبر)غ ١٤ رجب هـ
٢٧ تشرين الثاني شرقي

وفاة زينب الكبرى (ع)

ابتداء موسم قلع الشتلات المتساقطة الاوراق وبيعها

الادب خير من الذهب

الثلاثاء — ١١ كانون الاول (ديسمبر)غ ١٥ رجب هـ
٢٨ تشرين الثاني شرقي

يباشر بقطع سعف النخيل وتكريبه

الاربعاء — ١٢ كانون الاول (ديسمبر)غ ١٦ رجب هـ
٢٩ تشرين الثاني شرقي

تغطى نباتات الزينة في الحدائق

الطمع ضر مانفع

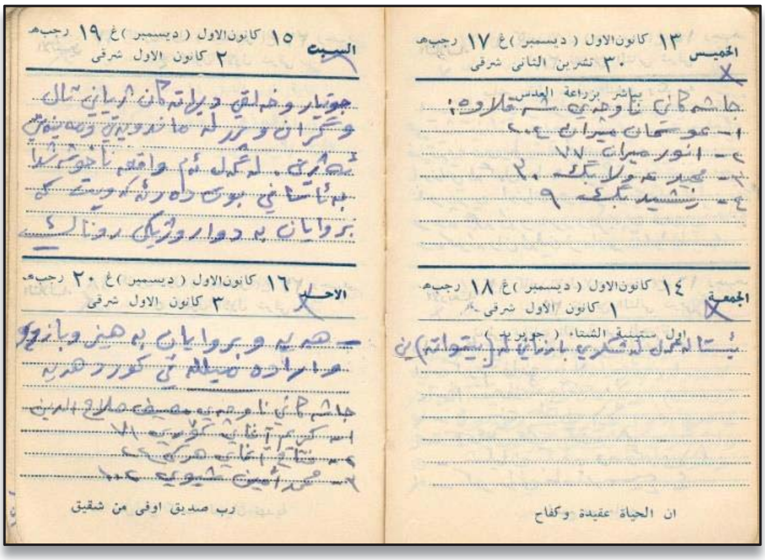
الخميس
١٣ كانون الاول (ديسمبر) غ ١٧ رجب هـ
٣٠ تشرين الثاني شرقي
يباشر بزراعة العدس
الجمعة
١٤ كانون الاول (ديسمبر) غ ١٨ رجب هـ
١ كانون الاول شرقي
اول سيتبيبة الشتاء (جوبرية)
ان الحياة عقيدة وكفاح
السبت
١٥ كانون الاول (ديسمبر) غ ١٩ رجب هـ
٢ كانون الاول شرقي
الاحد
١٦ كانون الاول (ديسمبر) غ ٢٠ رجب هـ
٣ كانون الاول شرقي
رب صديق اوفى من شقيق

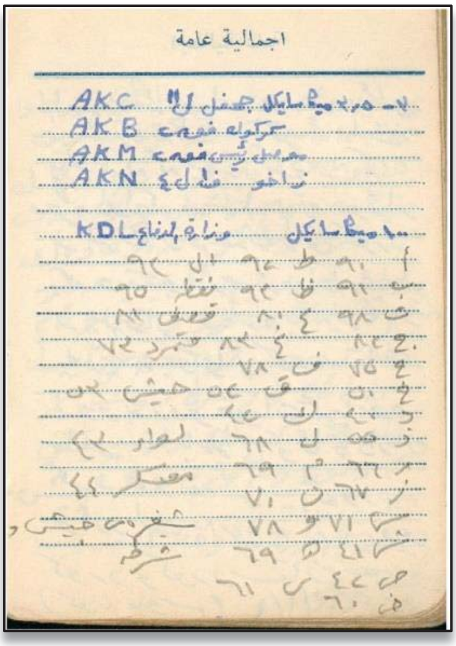
اجمالية عامة
AKC
AKB
AKM
AKN
KDL

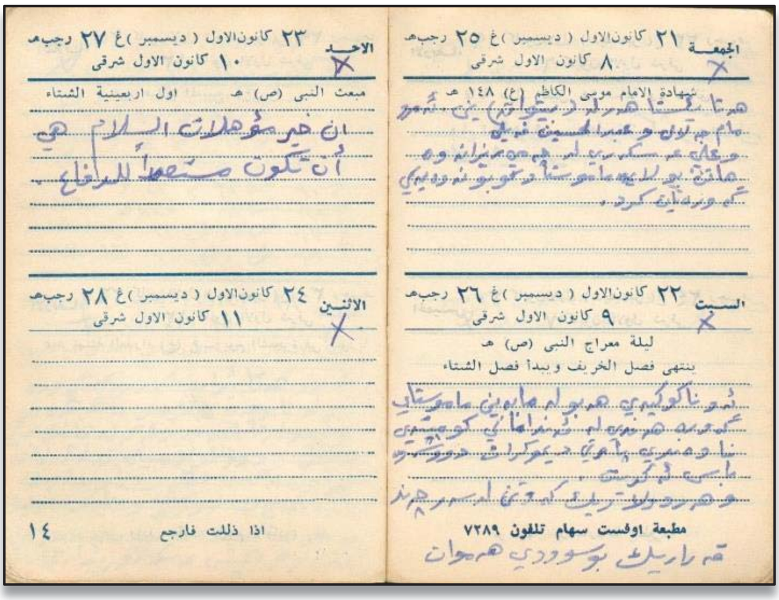
الجمعة
٢١ كانون الاول (ديسمبر) غ ٢٥ رجب هـ
٨ كانون الاول شرقي
شهادة الامام موسى الكاظم (ع) ١٤٨ هـ
السبت
٢٢ كانون الاول (ديسمبر) غ ٢٦ رجب هـ
٩ كانون الاول شرقي
ليلة معراج النبي (ص) هـ
ينتهي فصل الخريف ويبدأ فصل الشتاء
مطبعة اوفست سهام تلفون ٧٢٨٩
الاحد
٢٣ كانون الاول (ديسمبر) غ ٢٧ رجب هـ
١٠ كانون الاول شرقي
مبعث النبي (ص) هـ اول اربعينية الشتاء
ان خير مؤهلات السلام هي
أن تكون مستعداً للدفاع
الاثنين
٢٤ كانون الاول (ديسمبر) غ ٢٨ رجب هـ
١١ كانون الاول شرقي
14
اذا ذللت فارجع

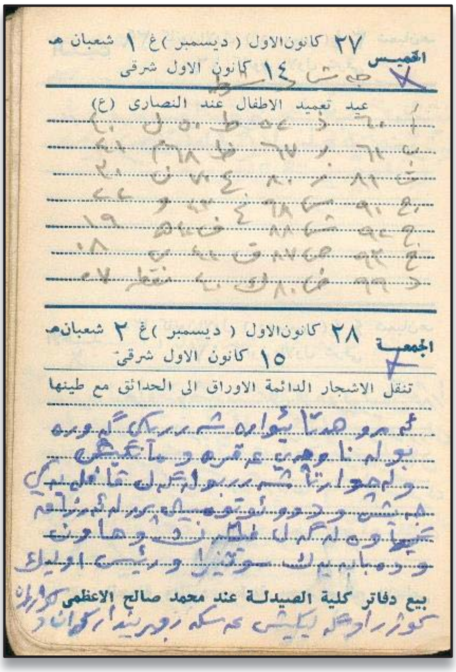
٢٧ كانون الاول (ديسمبر) غ ١ شعبان هـ
الخميس
١٤ كانون الاول شرقي
عيد تعميد الاطفال عند النصارى (ع)

٢٨ كانون الاول (ديسمبر) غ ٢ شعبان هـ
الجمعة
١٥ كانون الاول شرقي
تنقل الاشجار الدائمة الاوراق الى الحدائق مع طينها

بيع دفاتر كلية الصيدلة عند محمد صالح الاعظمي

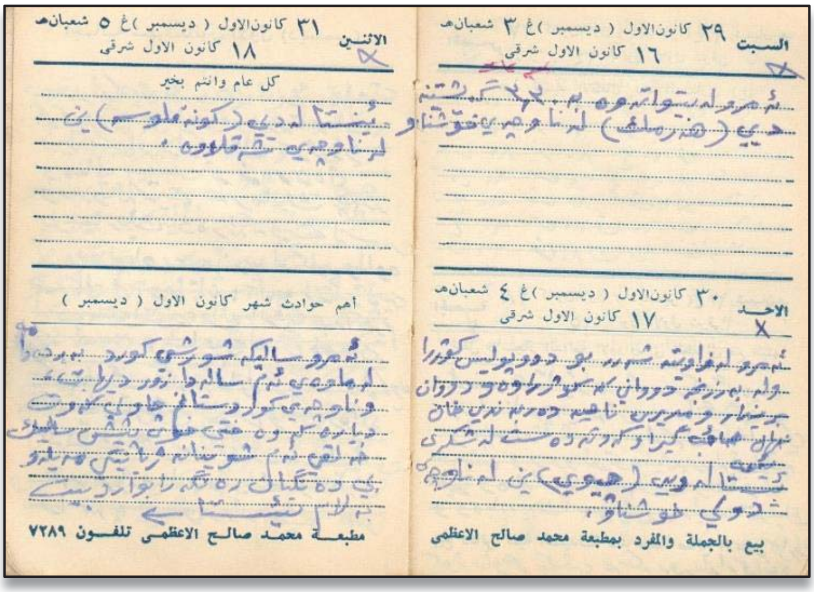
٢٩ كانون الاول (ديسمبر) غ ٣ شعبان هـ
السبت
١٦ كانون الاول شرقي

٣٠ كانون الاول (ديسمبر) غ ٤ شعبان هـ
الاحد
١٧ كانون الاول شرقي

بيع بالجملة والمفرد بمطبعة محمد صالح الاعظمي

٣١ كانون الاول (ديسمبر) غ ٥ شعبان هـ
الاثنين
١٨ كانون الاول شرقي
كل عام وانتم بخير

أهم حوادث شهر كانون الاول (ديسمبر)

مطبعة محمد صالح الاعظمي تلفون ٧٢٨٩

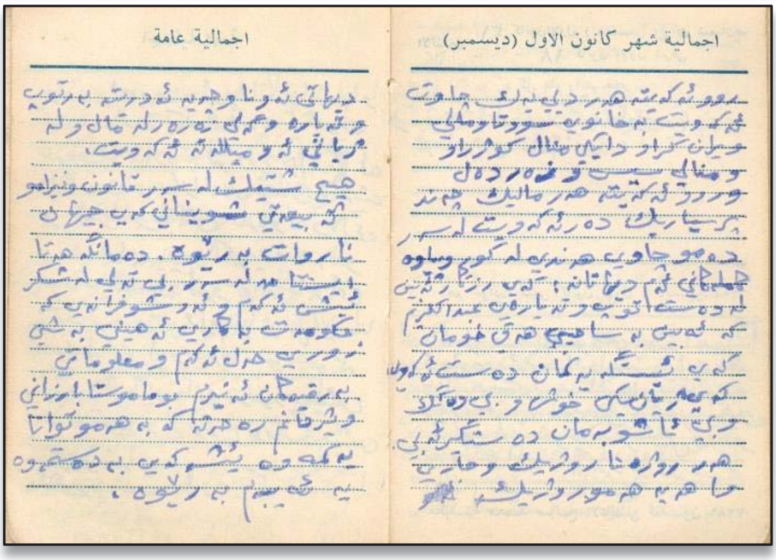
اجمالية شهر كانون الاول (ديسمبر)

اجمالية عامة

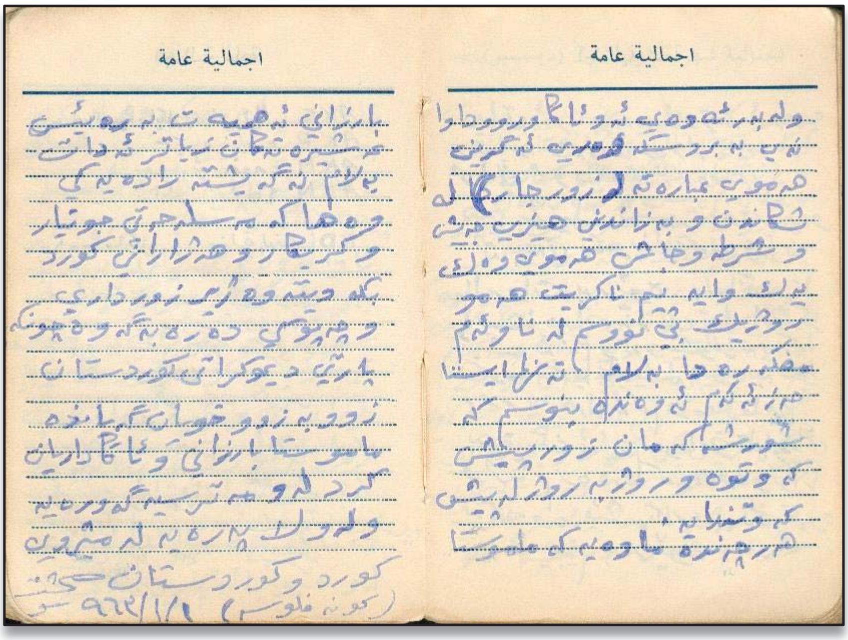

اجمالية عامة
اجمالية عامة

الخميس ٢٧ شباط – فبروري – غ ١٤ شوال هـ
١٤ شباط شرقي ١٤ اذار ع

ابتداء ظهور سنابل الشعير الهرفي
سقوط جمرة الماء

جماعەتێك رۆژنامەنووس
و وکلای ئاسایشی عالمی هاتن
بولای سەرۆك بارزانی لە
رانیە.

الاربعاء ٣ حزيران – جون – غ ٢٢ محرم هـ
٣١ مايس شرقي ٢٣ سيوان ع

[illegible]

الجمعة ٥ حزيران – جون – غ ٢٤ محرم هـ
٢٣ مايس شرقي ٢٥ سيوان ع

أوان تركيز عذوق النخيل

لەم رۆژانەدا مؤتمری عسکەری
[illegible] گیرا لە رانیە
بە سەرۆکایەتی ملا مصطفی بارزانی

الاربعاء ٩ كانون الاول – ديسمبر – غ ٥ شعبان هـ
٢٦ تشرين الثاني شرقي ٤ طبيث ع

ولادة الامام زين العابدين – ع – ٣٨ هـ

ئەمڕۆ شێخ احمد بارزانی و عقید
رکن عزیز [illegible] و زعیم عزیز
حلمی هاتن بولای سەرۆك
بارزانی لە رانیە.

الخميس ١٠ كانون الاول – ديسمبر – غ ٦ شعبان هـ
٢٧ تشرين الثاني شرقي ٥ طبيث ع

ابتداء موسم قلع الشتلات
المتساقطة الاوراق وبيعها

برادەرانە تعیین کرام بە ئەندام
لە مجلسی سەرکردایەتی
شۆرش.

الثلاثاء ٢ حزيران – جون – غ ٢١ محرم هـ
٣٠ مايس شرقي ٢٢ سيوان ع

ئەمڕۆ رئیس وزراء طاهر یحیی و قائدی
فرقەی دوو [illegible] و مدیر
[illegible]
[illegible]
[illegible]
بو کورد [illegible]

أكثر مما تشعر لو افشيته •

بو سەرۆك بارزانی لە رانیە.

الجمعة ٢١ شباط – فبروري – غ ٨ شوال هـ
٨ شباط شرقي ٨ اذار ع

ئەمڕۆ مصرفی سلێمانی و عقید
سالم محمد أمین و دوو صحفی
مصری هاتن بو خزمەت
سەرۆك بارزانی لە رانیە.

السبت ٢٩ شباط – فبروري – غ ١٦ شوال هـ
١٦ شباط شرقي ١٦ اذار ع

ئەمڕۆ مامۆستا ابراهیم احمد و سید عزیز
و [illegible] عمر دەبابە لە [illegible]
گەڕانەوە بو ماوەت

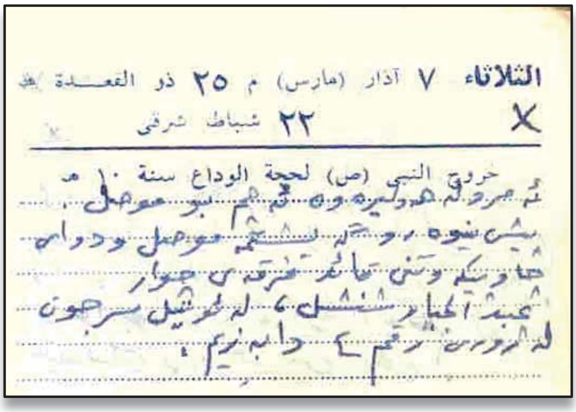

الثلاثاء ٧ آذار (مارس) م ٢٥ ذو القعدة هـ

٢٢ شباط شرقي X

خروج النبي (ص) لحجة الوداع سنة ١٠ هـ

ئەمڕۆ لە هەولێرەوە هاتم بۆ موصل، پێش نیوەڕۆ لە [illegible] موصل و دوای [illegible] چاوپێکەوتنی قائد فرقەی چوار عبد الجبار شنشل، لە ئوتێل سرجون لە ژووری ژمارە ٤ دابەزیم.

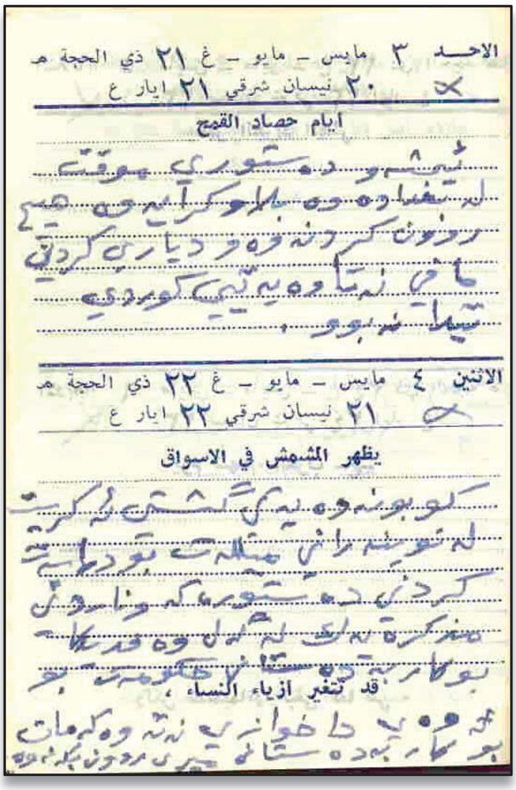

الاحد ٣ مايس – مايو – غ ٢١ ذي الحجة هـ

٢٠ نيسان شرقي ٢١ ايار ع

ايام حصاد القمح

ئیشی دەستووری موقت لە بەغداوە بلاوکرایەوە هیچ ڕوونکردنەوەو دیاری کردنی مافی نەتەوەیی کوردی تیا نەبوو.

الاثنين ٤ مايس – مايو – غ ٢٢ ذي الحجة هـ

٢١ نيسان شرقي ٢٢ ايار ع

يظهر المشمش في الاسواق

[illegible]

قد تتغير ازياء النساء ،

[illegible]

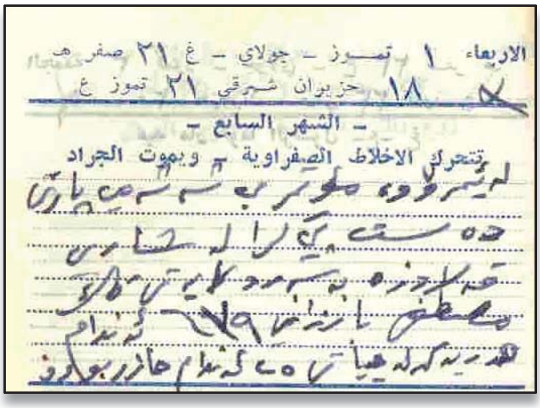

الاربعاء ١ تموز – جولاي – غ ٢١ صفر هـ

١٨ حزيران شرقي ٢١ تموز ع

– الشهر السابع –

تتحرك الاخلاط الصفراوية ويموت الجراد

[illegible]

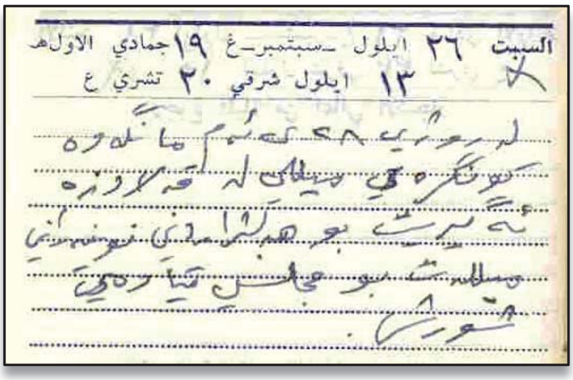

السبت ٢٦ ايلول – سبتمبر – غ ١٩ جمادي الاولى هـ

١٣ ايلول شرقي ٢٠ تشري ع

لە ڕۆژی ٢٦ کەلەم مانگەوە کۆنگرەی میللی لە قەلادزە ئەگیرێت بۆ هەڵبژاردنی نوێنەرانی میللەت بۆ مجلس تیا دەکرێ شورا.

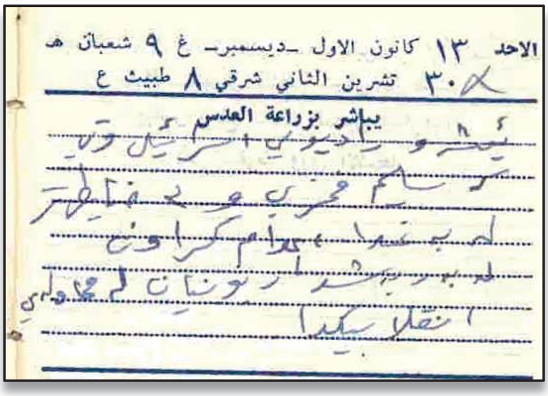

الاحد ١٣ كانون الاول – ديسمبر – غ ٩ شعبان هـ

٣٠ تشرين الثاني شرقي ٨ طبيث ع

يباشر بزراعة العدس

[illegible]

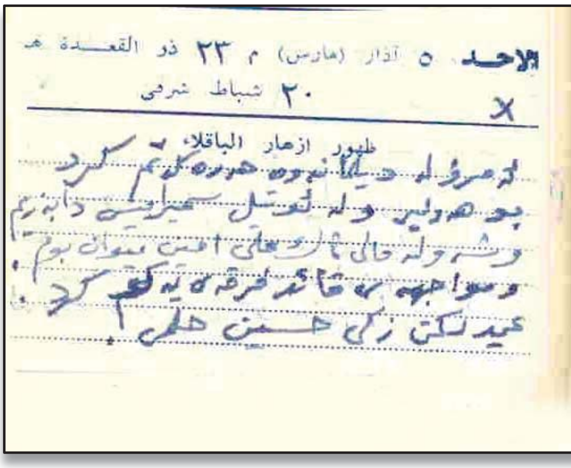

الاحـد ٥ آذار (مارس) م ٢٣ ذو القعـدة هـ

٢٠ شباط شرقي X

ظهور ازهار الباقلاء

ئەمڕۆ لە [illegible] کۆبوونەوەم کرد بۆ [illegible] و لە ئوتێل سمیرامیس دابەزیم [illegible] و مواجهەی قائد فرقەی [illegible] م کرد عمید [illegible] زکی حسین حلمی.

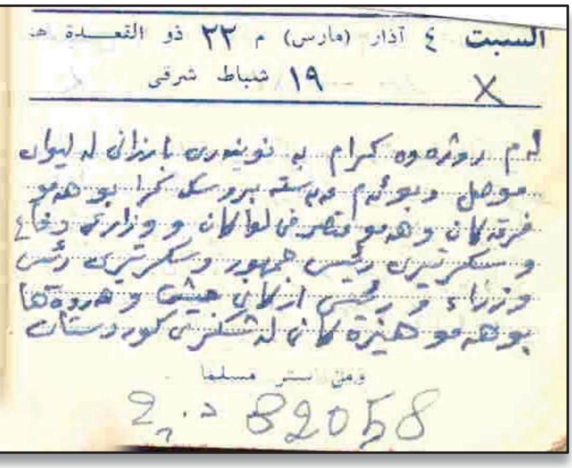

السبت ٤ آذار (مارس) م ٢٢ ذو القعـدة هـ

١٩ شباط شرقي X

لەم ڕۆژەوە کرام بە نوێنەری بارزانی لە لیوای موصل و بەو ناوە پەیوەندیم بە فرقەکان و هەموو متصرفی لیواکان و وزارەتی دفاع و سکرتێری رئیس جمهور و سکرتێری رئیس وزراء و مجلس ازکان جیش و هەروەها بۆ هەموو هێزەکانی لەشکری کوردستان

ومن ستر مسلما

2. د 82058

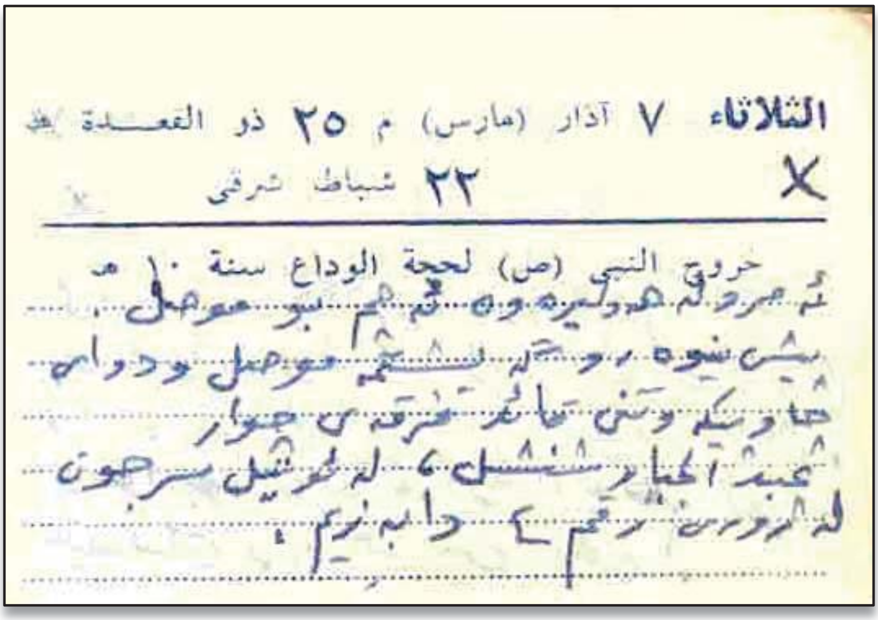
الثلاثاء ٧ آذار (مارس) م ٢٥ ذو القعدة هـ
٢٢ شباط شرقي
خروج النبي (ص) لحجة الوداع سنة ١٠ هـ

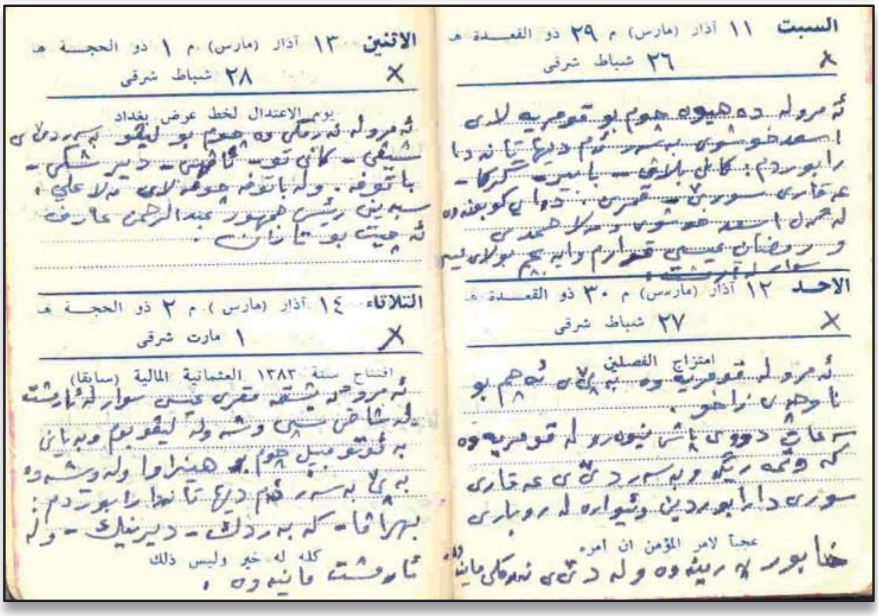
السبت ١١ آذار (مارس) م ٢٩ ذو القعدة هـ
٢٦ شباط شرقي
الأحد ١٢ آذار (مارس) م ٣٠ ذو القعدة هـ
٢٧ شباط شرقي
امتزاج الفصلين
عجباً لأمر المؤمن ان امره
الاثنين ١٣ آذار (مارس) م ١ ذو الحجة هـ
٢٨ شباط شرقي
يوم الاعتدال لخط عرض بغداد
الثلاثاء ١٤ آذار (مارس) م ٢ ذو الحجة هـ
١ مارت شرقي
افتتاح سنة ١٣٨٣ العثمانية المالية (سابقا)
كله له خير وليس ذلك

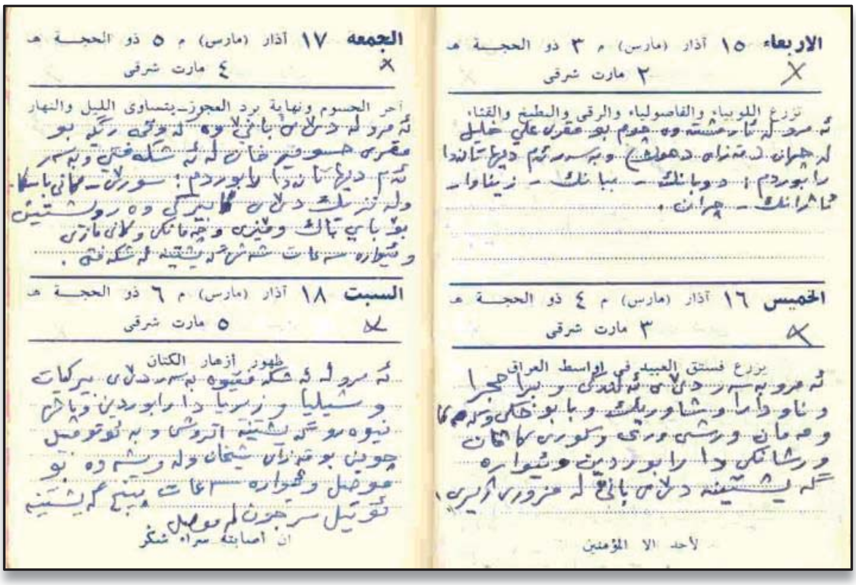
الأربعاء ١٥ آذار (مارس) م ٣ ذو الحجة هـ
٢ مارت شرقي
تزرع اللوبياء والفاصولياء والرقي والبطيخ والقثاء
الخميس ١٦ آذار (مارس) م ٤ ذو الحجة هـ
٣ مارت شرقي
يزرع فستق العبيد في اواسط العراق
لأحد الا المؤمنين
الجمعة ١٧ آذار (مارس) م ٥ ذو الحجة هـ
٤ مارت شرقي
آخر الحسوم ونهاية برد العجوز - يتساوى الليل والنهار
السبت ١٨ آذار (مارس) م ٦ ذو الحجة هـ
٥ مارت شرقي
ظهور ازهار الكتان
ان اصابته سراء شكر

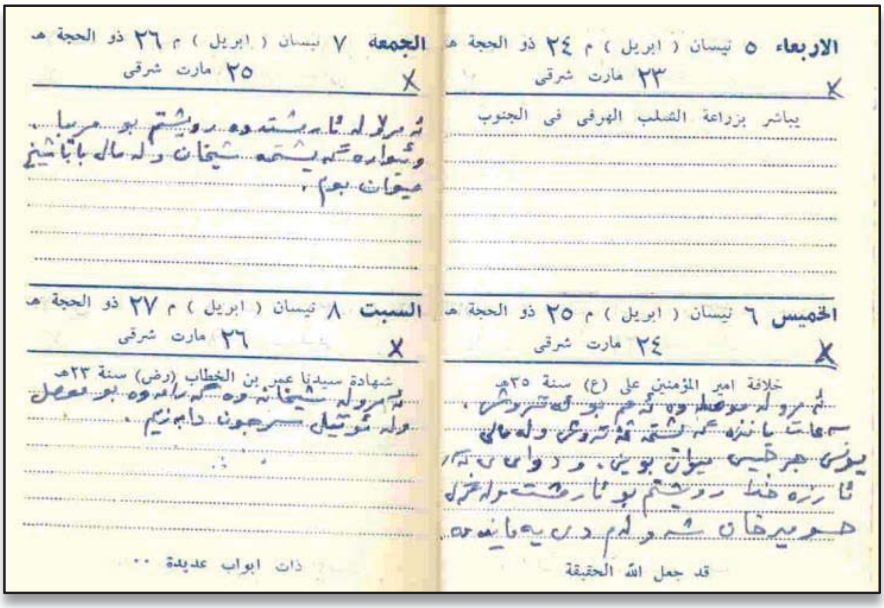

الاربعاء ٥ نيسان (ابريل) م ٢٤ ذو الحجة هـ
٢٣ مارت شرقي ✗

يباشر بزراعة الشلب الهرفي في الجنوب

الخميس ٦ نيسان (ابريل) م ٢٥ ذو الحجة هـ
٢٤ مارت شرقي ✗

خلافة امير المؤمنين علي (ع) سنة ٣٥هـ

ئەمڕۆ لە موصلەوە ھاتم بۆ ئەتروش، [illegible]
یوزی جرجیس میوان بووین. [illegible]
[illegible]

قد جعل الله الحقيقة

الجمعه ٧ نيسان (ابريل) م ٢٦ ذو الحجة هـ
٢٥ مارت شرقي ✗

ئەمڕۆ لە ئامێدیەوە ڕۆیشتم بۆ مەریبا، [illegible] شێخان و لە ماڵ [illegible]
میوان بووم.

السبت ٨ نيسان (ابريل) م ٢٧ ذو الحجة هـ
٢٦ مارت شرقي ✗

شهادة سيدنا عمر بن الخطاب (رض) سنة ٢٣هـ

ئەمڕۆ لە شێخانەوە گەڕامەوە بۆ موصل
و لە ئوتێل سەرجون دابەزیم.

ذات ابواب عديدة ..

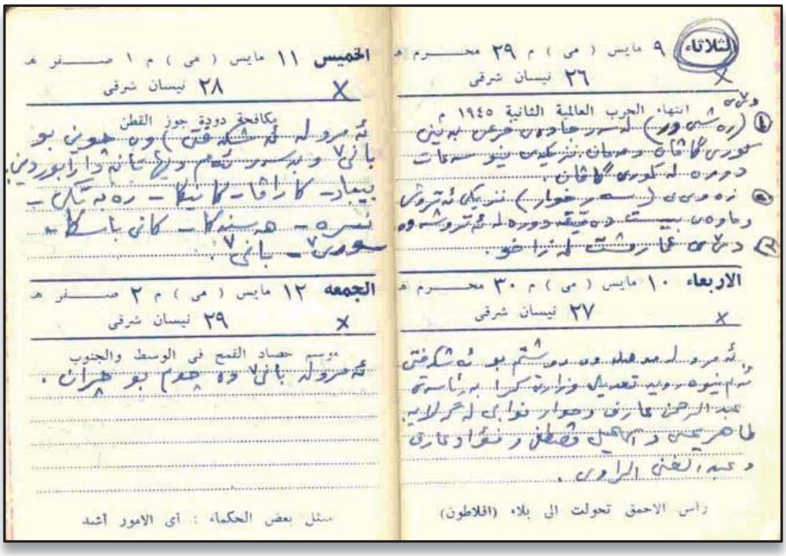

الثلاثاء ٩ مايس (مي) م ٢٩ محـــرم هـ
٢٦ نيسان شرقي ✗

انتهاء الحرب العالمية الثانية ١٩٤٥ م

١) [illegible]
[illegible]
٢) [illegible]
٣) [illegible]

الاربعاء ١٠ مايس (مي) م ٣٠ محـــرم هـ
٢٧ نيسان شرقي ✗

ئەمڕۆ [illegible] ڕۆیشتم بۆ ئەشکەفتی
[illegible] تعديل وزارة کرا بە سەرۆکایەتی
عبد الرحمن عارف و [illegible]
[illegible]
[illegible] الراوي.

راس الاحمق تحولت الى بلاء (افلاطون)

الخميس ١١ مايس (مي) م ١ صـــفر هـ
٢٨ نيسان شرقي ✗

مكافحة دودة جوز القطن

ئەمڕۆ لە ئەشکەفتی [illegible] بۆ
بازێ [illegible]
بیمار - [illegible] - [illegible] - [illegible]
[illegible] - [illegible] - کانی باسکا -
[illegible] - بازێ.

الجمعه ١٢ مايس (مي) م ٢ صـــفر هـ
٢٩ نيسان شرقي ✗

موسم حصاد القمح في الوسط والجنوب

ئەمڕۆ لە بازێوە ھاتم بۆ ھەران.

مثل بعض الحكماء : أي الامور أشد

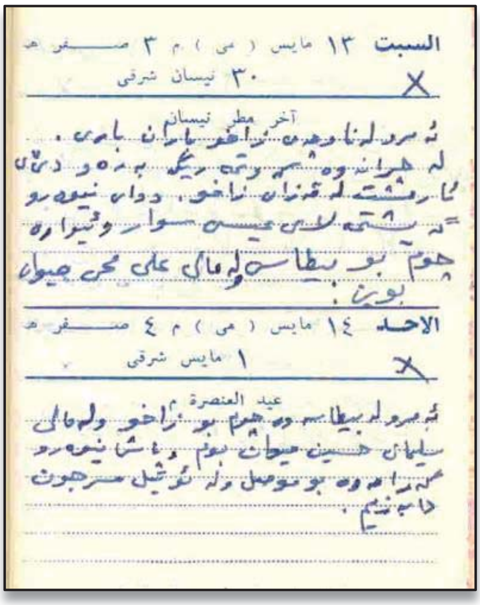

السبت ١٣ مايس (مي) م ٣ صـــفر هـ
٣٠ نيسان شرقي ✗

آخر مطر نيسان

ئەمڕۆ لە [illegible] باران باری.
لە ھەرانەوە [illegible]
[illegible] داوای نیوەڕۆ
[illegible] سوار و ئێوارە
ھاتم بۆ بیطاس لە ماڵی علی محی میوان
بووین.

الاحـد ١٤ مايس (مي) م ٤ صـــفر هـ
١ مايس شرقي ✗

عيد العنصرة

ئەمڕۆ لە بیطاسەوە ھاتم بۆ زاخۆ و لە ماڵی
سلیمان حسین میوان بووم و پاش نیوەڕۆ
گەڕامەوە بۆ موصل و لە ئوتێل سەرجون
دابەزیم.

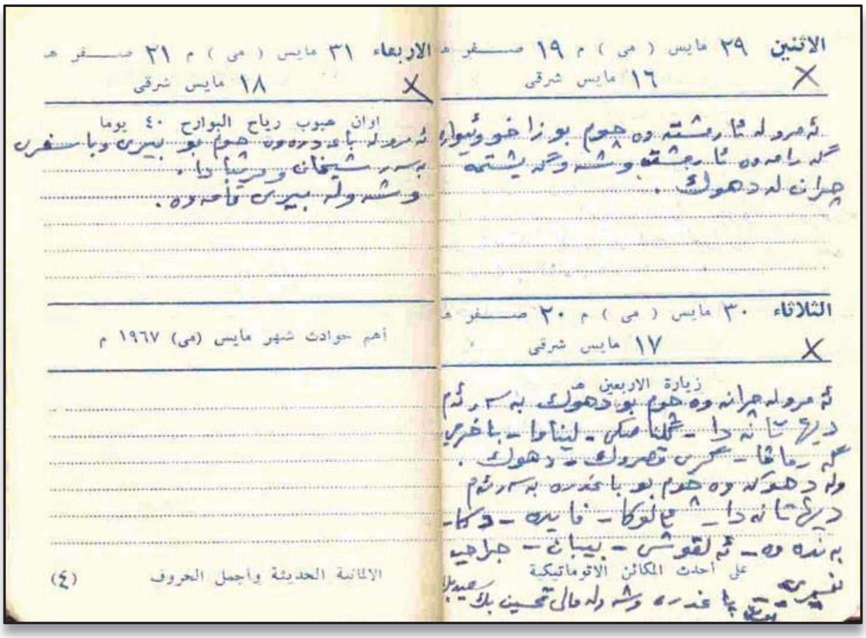
الاثنين ٢٩ مايس (مى) م ١٩ صفر هـ
١٦ مايس شرقى
الثلاثاء ٣٠ مايس (مى) م ٢٠ صفر هـ
١٧ مايس شرقى
زيارة الاربعين هـ
على أحدث المكائن الاتوماتيكية
الاربعاء ٣١ مايس (مى) م ٢١ صفر هـ
١٨ مايس شرقى
اوان هبوب رياح البوارح ٤٠ يوما
أهم حوادث شهر مايس (مى) ١٩٦٧ م
الالمانية الحديثة وأجمل الحروف
(٤)

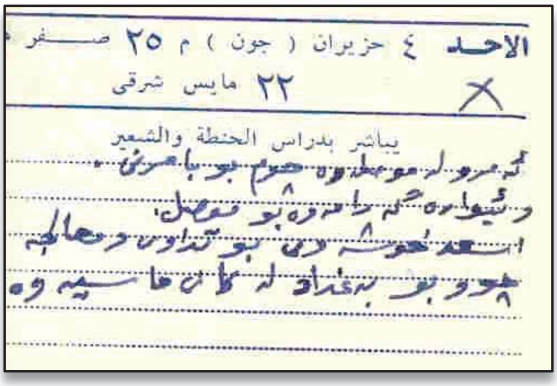
الاحد ٤ حزيران (جون) م ٢٥ صفر
٢٢ مايس شرقى
يباشر بدراس الحنطة والشعير

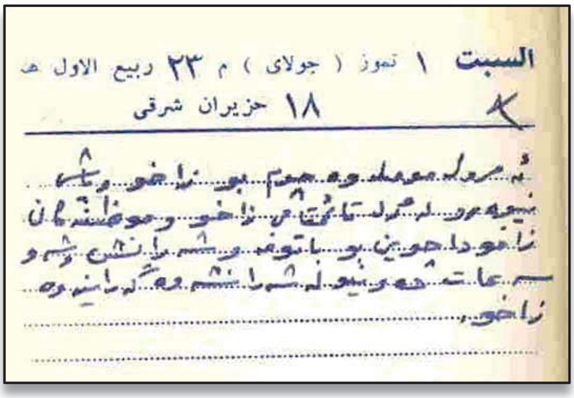
السبت ١ تموز (جولاى) م ٢٣ ربيع الاول هـ
١٨ حزيران شرقى

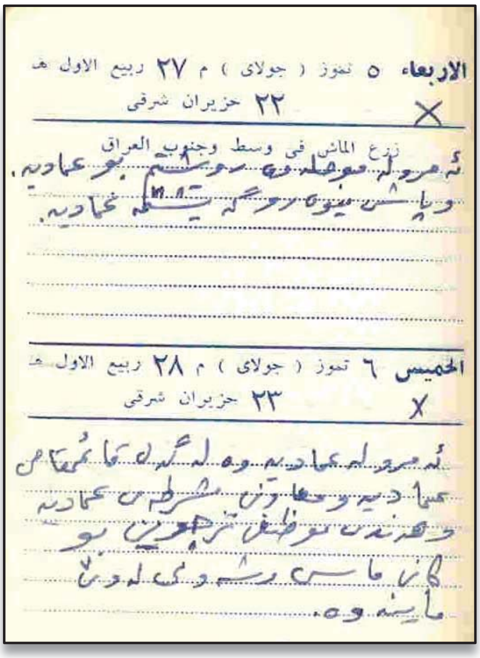
الاربعاء ٥ تموز (جولاى) م ٢٧ ربيع الاول هـ
٢٢ حزيران شرقى
زرع الماش في وسط وجنوب العراق
الخميس ٦ تموز (جولاى) م ٢٨ ربيع الاول هـ
٢٣ حزيران شرقى

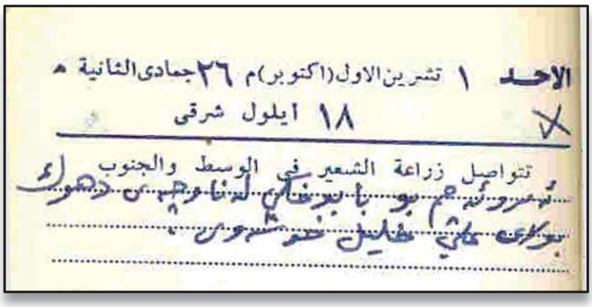
الاحد ١ تشرين الاول (اكتوبر) م ٢٦ جمادى الثانية هـ
١٨ ايلول شرقى
تتواصل زراعة الشعير في الوسط والجنوب

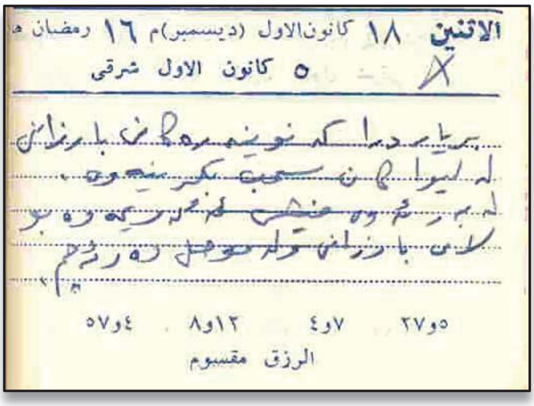
الاثنين ١٨ كانون الاول (ديسمبر) م ١٦ رمضان هـ
٥ كانون الاول شرقى
٥و٢٧ ٧و٤ ١٢و٨ ٤و٥٧
الرزق مقسوم

العطـــلات الرســـمية

عيد الفطر المبارك	٣	من ١ـ٣ شوال
عيد الاضحى المبارك	٤	من ١٠ـ١٣ ذي الحجة
رأس السنة الهجرية	١	في ١ محـــرم
يـوم عاشـوراء	١	في ١٠ محـــرم
المولد النبوي الشريف	١	في ١٢ ربيع الاول
عيد الجيش الوطني	١	في ٦ كانون الثاني غ
ثورة ١٤ رمضان	١	في ٨ شـباط غ
عيد العمال العالمي	١	في ١ مايس غ
عيد الجمهورية العراقية	١	في ١٤ تموز غ
ثورة ١٨ تشرين الثاني	١	في ١٨ تشرين الثاني غ

((العطلات الرسمية للمسيحيين))

	يـوم
رأس السنة	١ في ١ كانون الثـاني غ
عيـد الميـلاد	٢ في ٢٥و٢٦ كانون الاول غ
عيد الفصح (القيامة)	٢ في ١٤ و ١٥ نيسان غ

وتعطل كافة البنوك في العالم في عيد الفصح الكبير للنصارى يومين وفي أول تموز يوما واحدا .

الأثنين ١ كانون الثاني (جنوري)غ ٣٠ رمضانهـ
١٩ كانون الأول شـــــرقي
X

الشهرالاول ـ عيد ختان المسيح (ع) وراس السنةغ
راس السنة ١٩٦٨ الميلادية (الكريكوارية) الغربية

رۆژی ٢٦/١٢/١٩٦٧ لە سلێمانیەوە رۆیشتم بۆ ماوەت و سێوارەگرێشتمە لای بارزانی . لەم رۆژەدا ئەرێشتینە دێی ماوەلۆوگی نزیک رووباری ئەبێت . [illegible] ماین .

الثلاثاء ٢ كانون الثاني (جنوري)غ ١ شـوال هـ
٢٠ كانون الأول شـــرقي
X

عيد الفطر المبارك ٣ أيام هـ (عطلة رسمية)
يباشر بحش البرسيم في الجنوب

((فاذا عزمت فتوكل على الله)) (٢)

الأحـد ٧ كانون الثاني (جنوري)غ ٦ شـوال هـ
٢٥ كانون الأول شـــرقي
X

(زوبعة) عيد الميلاد عند الشرقيين

لەگەڵ شێخ جلال الدین بریفکانی لە دێی عیسەوی وە رۆیشتین بۆ گەلالە .

الأثنين ٨ كانون الثاني (جنوري)غ ٧ شـوال هـ
٢٦ كانون الأول شـــرقي
X

البدء بزرع دايات الطماطة والقرع والخيار المغطاة

ورأيت الناس يدخلون في

الثلاثاء ٩ كانون الثاني (جنوري)غ ٨ شـوال هـ
٢٧ كانون الأول شـــرقي
X

عيد العائلة المقدسة غ
انتهاء موسم زراعة الحنطة في الوسط والشمال

ئەمڕۆ لە دێی دەرگەلە وەکو ناوچەی مەنگوڕە هەرەکەی ئاڵ کرد و ئێوارە گەیشتینە دێی ئەستێروک بە ناوی [illegible] .

الأربعاء ١٠ كانون الثاني(جنوري)غ ٩ شـوال هـ
٢٨ كانون الأول شـــرقي
X

غيبة الامام القائم الحجة (ع) سنة ٢٦٥ هـ
يباشر بعملية الرش الشتائي لاشجار الفاكهة

لە مەرگە بۆلێیەوە چوین بۆ ئێوارە ولەڕێگە زۆر بە فرمان [illegible] .

دين الله أفواجا • فسبح

الخميس ١١ كانون الثاني(جنوري)غ ١٠ شوالهـ
٢٩ كانون الأول شـــرقي
X

تحرث وتجهز أراضي القطن في جميع الانحاء

ئەمڕۆ لە دێی گەلالەوە چوین بۆ دیلمان و کاتی [illegible] .

الجمعة ١٢ كانون الثاني(جنوري)غ ١١ شوالهـ
٣٠ كانون الأول شـــرقي
X

يسخن باطن الارض ـ ويزداد البرد
تمرز ارض البطاطة في الوسـط والجنوب

١ـ عبدالجبار [illegible] كركوك .
٢ـ

بحمـد ربك واستغفره انـه

السبت ١٣ كانون الثاني(جنوري)غ ١٢ شوالهـ
٣١ كانون الأول شـــرقي
X

يخضر وجه الارض

ئەمڕۆ شەش وەزیر استقالەیان کرد لە بەغدا و شەش وەزیری تریان دانا بەم جۆرە .
١ـ طاهر يحيى ـ ١ـ طه الحاج الياس ...
٢ـ عبدالكريم هاني شؤون الاجتماعية .
٣ـ جمال احمد حمدي ... ٤ـ عبدالكريم كنونة الاقتصاد . ٥ـ ياسين خليل شؤون الشباب .
٦ـ فيصل شرهان العرس شؤون الدولة .

الأحـد ١٤ كانون الثاني(جنوري)غ ١٣ شوالهـ
١ كانون الثـاني شـــرقي
X

عيد راس السنة ١٩٦٨ الشرقية (اليولية)

٧ـ اسماعيل ابراهيم ... الصناعة
٨ـ طه الحاج الياس وزير التربية ٨ـ ... خالد ... ٩ـ ... الاقتصاد . ١٠ـ شاه ... الداخلية .
١١ـ عبدالمجيد الجميلي المواصلات
١٢ـ عبدالرحمن ... .

كان توابا ‼ صدق الله العظيم .

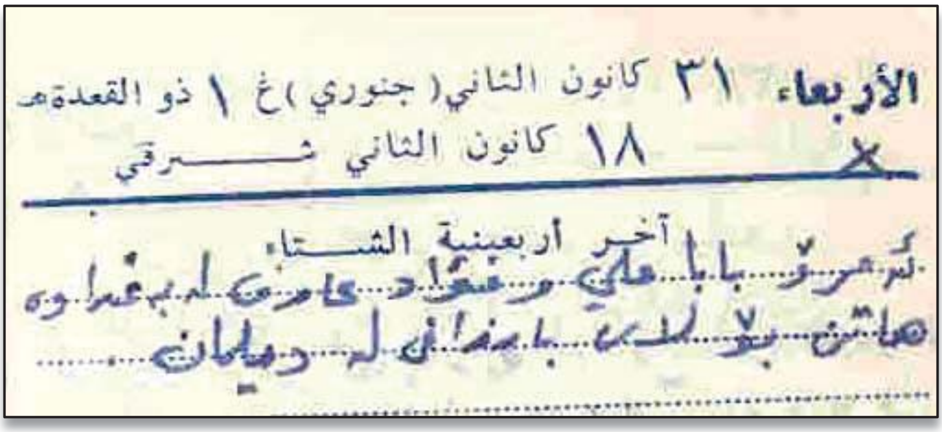
الأربعاء ٣١ كانون الثاني (جنوري) غ ١ ذو القعدة هـ

١٨ كانون الثاني شرقي

آخر اربعينية الشتاء

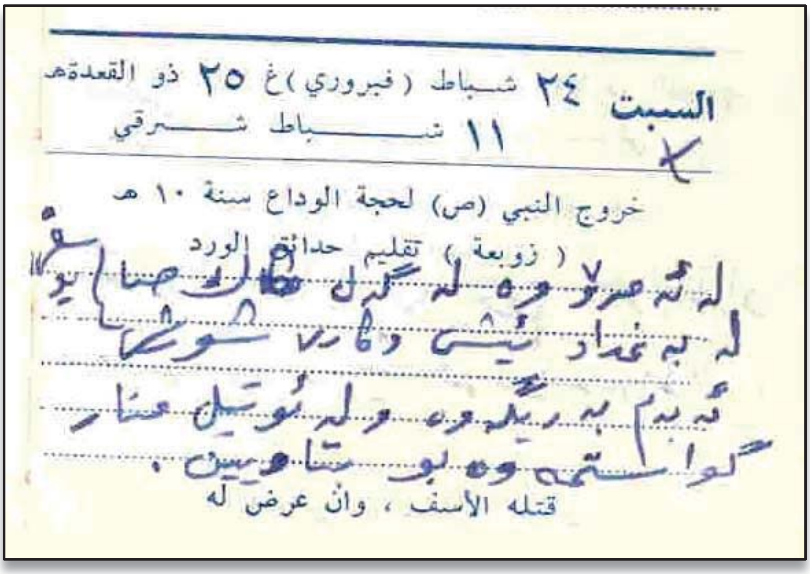
السبت ٢٤ شباط (فبروري) غ ٢٥ ذو القعدة هـ

١١ شباط شرقي

خروج النبي (ص) لحجة الوداع سنة ١٠ هـ

(زوبعة) تقليم حدائق الورد

قتله الأسف ، وان عرض له

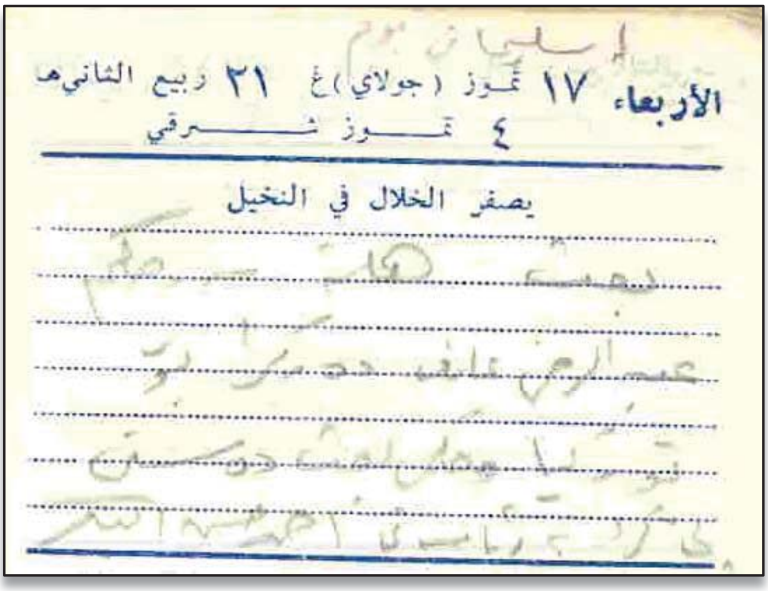
الأربعاء ١٧ تموز (جولاي) غ ٢١ ربيع الثاني هـ

٤ تموز شرقي

يصفر الخلال في النخيل

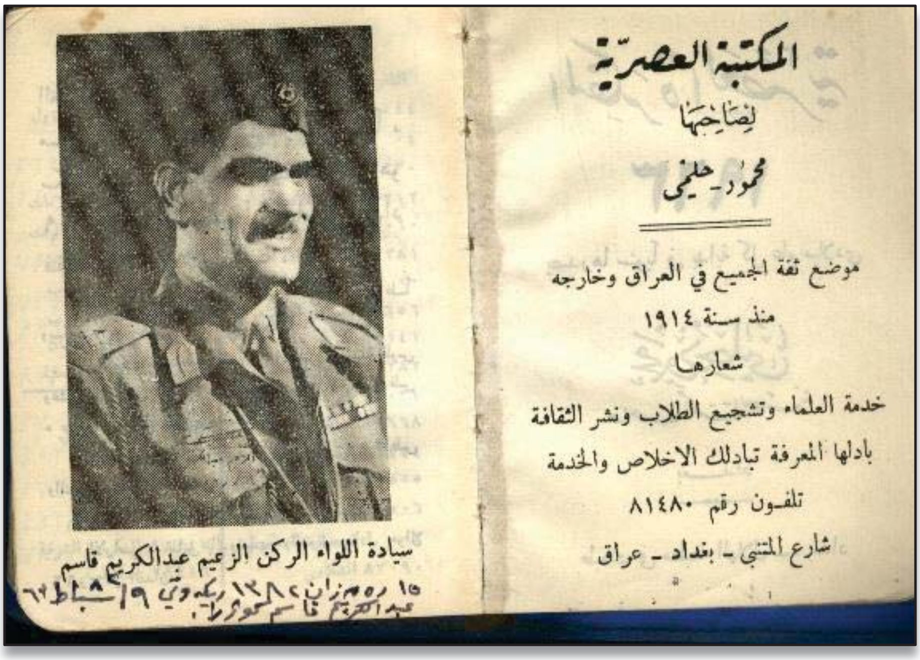

المكتبة العصرية

لصاحبها

محمود حلمي

موضع ثقة الجميع في العراق وخارجه

منذ سنة ١٩١٤

شعارها

خدمة العلماء وتشجيع الطلاب ونشر الثقافة

بادلها المعرفة تبادلك الاخلاص والخدمة

تلفون رقم ٨١٤٨٠

شارع المتنبي - بغداد - عراق

سيادة اللواء الركن الزعيم عبدالكريم قاسم

التاريخ الميلادي الغربي

أول شهوره كانون الثاني « جنوري »

سنة ١٩٦٣

أولها الثلاثاء ٥ شعبان سنة ١٣٨٢ هجرية

التاريخ الهجري القمري

أول شهوره محرم سنة ١٣٨٣ أوله الجمعة

المصادف ٢٤ مايس « مي » سنة ١٩٦٣

التاريخ الرومي الشرقي

أول شهوره مارت سنة ١٣٧٩

أولها الخميس ١٤ مارت سنة ١٩٦٣ ميلادية

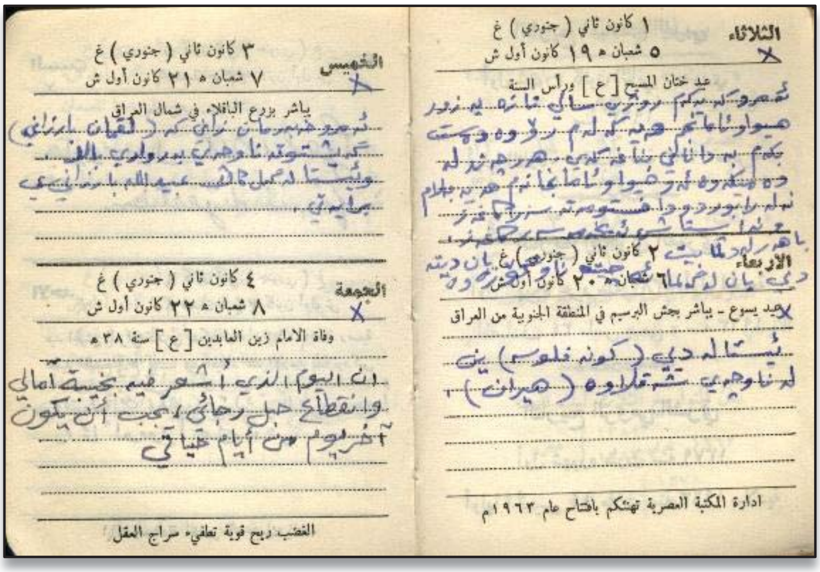

الثلاثاء
١ كانون ثاني (جنوري) غ
٥ شعبان ه ١٩ كانون أول ش

عيد ختان المسيح [ع] ورأس السنة

الاربعاء
٢ كانون ثاني (جنوري) غ
٦ شعبان ه ٢٠ كانون أول ش

عيد يسوع - يباشر بجش البرسيم في المنطقة الجنوبية من العراق

ادارة المكتبة العصرية تهنئكم بافتتاح عام ١٩٦٣م

الخميس
٣ كانون ثاني (جنوري) غ
٧ شعبان ه ٢١ كانون أول ش

يباشر بزرع الباقلاء في شمال العراق

الجمعة
٤ كانون ثاني (جنوري) غ
٨ شعبان ه ٢٢ كانون أول ش

وفاة الامام زين العابدين [ع] سنة ٣٨ ه

ان اليوم الذي اشعر فيه بخيبة امالي وانقطاع حبل رجائي يجب ان يكون آخر يوم من ايام حياتي

الغضب ريح قوية تطفىء سراج العقل

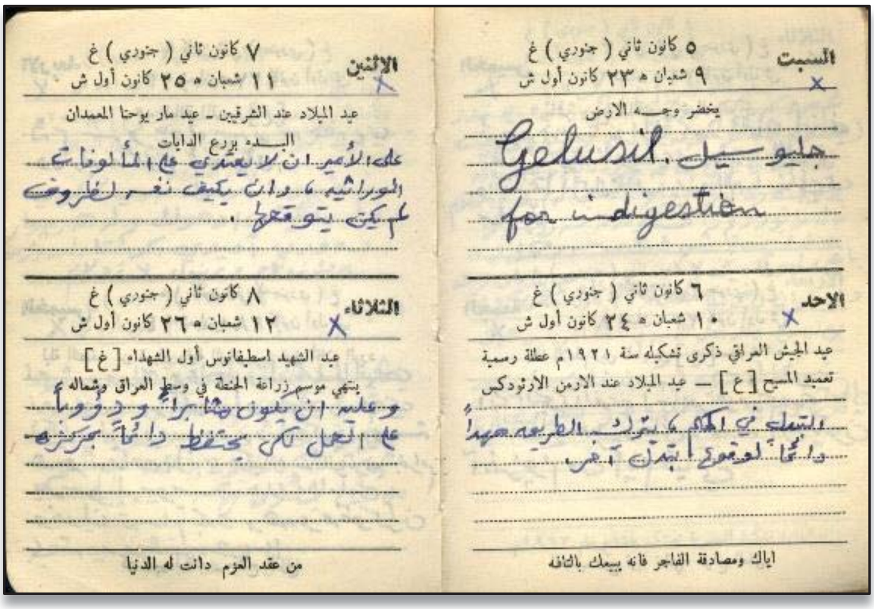

السبت
٥ كانون ثاني (جنوري) غ
٩ شعبان ه ٢٣ كانون أول ش

يخضر وجـه الارض

جلوسيل Gelusil
for indigestion

الاحد
٦ كانون ثاني (جنوري) غ
١٠ شعبان ه ٢٤ كانون أول ش

عيد الجيش العراقي ذكرى تشكيله سنة ١٩٢١م عطلة رسمية
تعميد المسيح [ع] — عيد الميلاد عند الارمن الارثودكس

اياك ومصادقة الفاجر فانه يبيعك بالتافه

الاثنين
٧ كانون ثاني (جنوري) غ
١١ شعبان ه ٢٥ كانون أول ش

عيد الميلاد عند الشرقيين ـ عيد مار يوحنا المعمدان
البنجر يزرع الدابات

الثلاثاء
٨ كانون ثاني (جنوري) غ
١٢ شعبان ه ٢٦ كانون أول ش

عيد الشهيد اسطيفانوس أول الشهداء [غ]
ينتهي موسم زراعة الحنطة في وسط العراق وشماله

من عقد العزم دانت له الدنيا

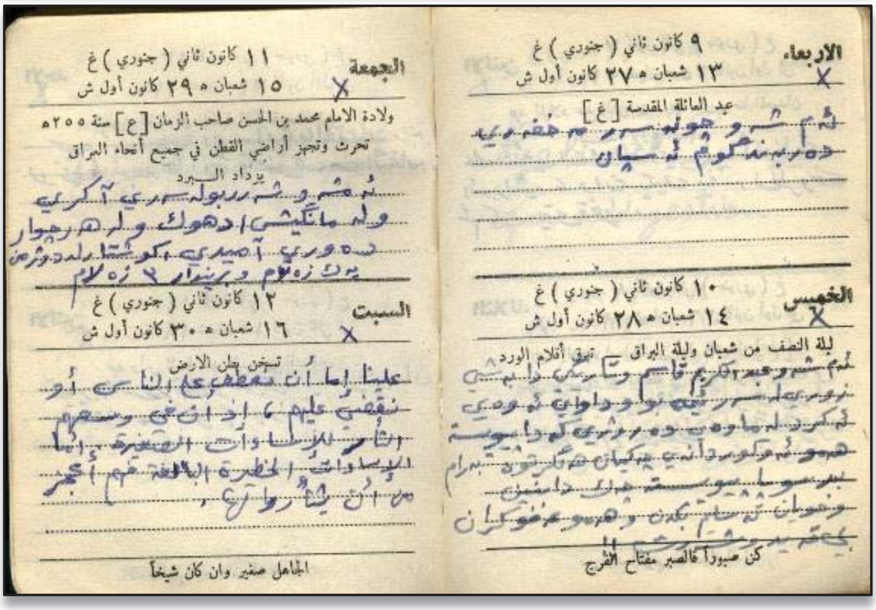

الاربعاء
٩ كانون ثاني (جنوري) غ
١٣ شعبان ه ٢٧ كانون أول ش

عيد العائلة المقدسة [غ]

الخميس
١٠ كانون ثاني (جنوري) غ
١٤ شعبان ه ٢٨ كانون أول ش

ليلة النصف من شعبان وليلة البراق تتفتح أكمام الورد

كن صبوراً فالصبر مفتاح الفرج

الجمعة
١١ كانون ثاني (جنوري) غ
١٥ شعبان ه ٢٩ كانون أول ش

ولادة الامام محمد بن الحسن صاحب الزمان [ع] سنة ٢٥٥ه
تحرث وتجهز أراضي القطن في جميع أنحاء العراق
يزداد البرد

السبت
١٢ كانون ثاني (جنوري) غ
١٦ شعبان ه ٣٠ كانون أول ش

تسخن بطن الارض

علينا إما أن نستطيع الناس أو نقضي عليهم ، إذ أن في وسعهم الثأر للإساءات الصغيرة ، أما الإساءات الخطيرة البالغة فلم يجر من الثأر ...

الجاهل صغير وان كان شيخاً

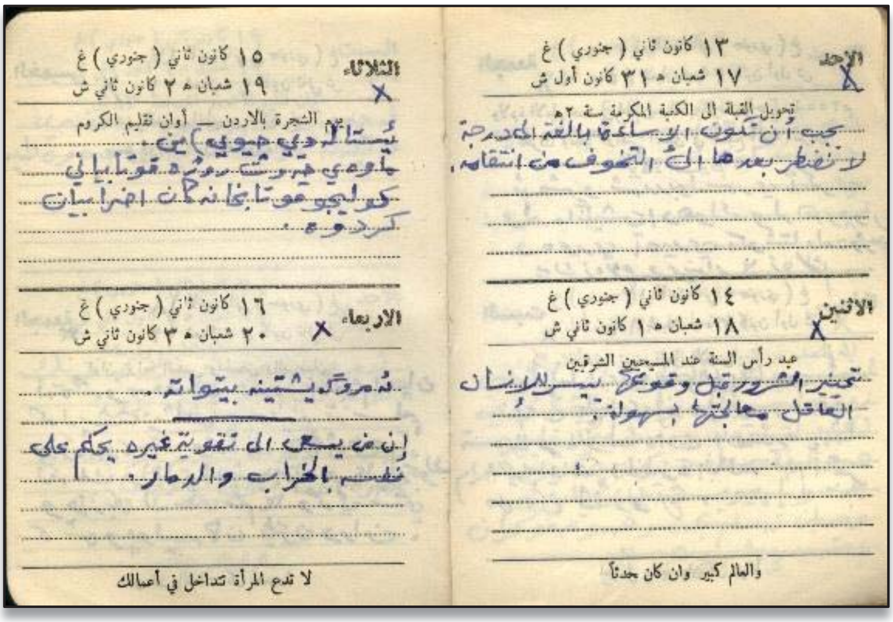
الأحد
١٣ كانون ثاني (جنوري) غ
١٧ شعبان هـ ٣١ كانون أول ش
تحويل القبلة الى الكعبة المكرمة سنة ٢هـ
يجب أن تكون الوسائل بالغة الحد درجة لا نضطر بعدها إلى التخوف من انتقامه.
الاثنين
١٤ كانون ثاني (جنوري) غ
١٨ شعبان هـ ١ كانون ثاني ش
عيد رأس السنة عند المسيحيين الشرقيين
تمييز الشر قبل وقوعه يسّر للإنسان العاقل معالجته بسهولة.
والعالم كبير وان كان حدثاً
الثلاثاء
١٥ كانون ثاني (جنوري) غ
١٩ شعبان هـ ٢ كانون ثاني ش
يوم الشجرة بالاردن — أوان تقليم الكروم
الاربعاء
١٦ كانون ثاني (جنوري) غ
٢٠ شعبان هـ ٣ كانون ثاني ش
إن من يسعى إلى تقوية غيره يحكم على نفسه بالخراب والدمار.
لا تدع المرأة تداخل في أعمالك

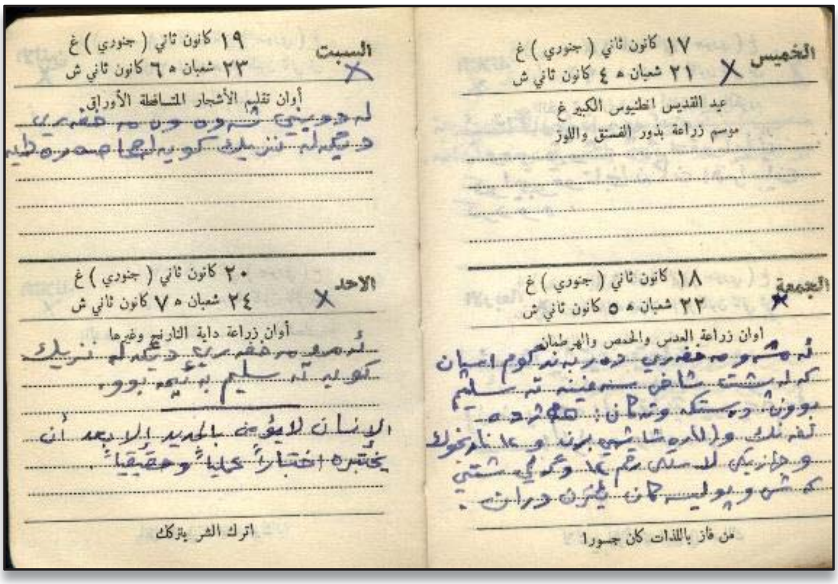
الخميس
١٧ كانون ثاني (جنوري) غ
٢١ شعبان هـ ٤ كانون ثاني ش
عيد القديس انطنيوس الكبير غ
موسم زراعة بذور الفستق واللوز
الجمعة
١٨ كانون ثاني (جنوري) غ
٢٢ شعبان هـ ٥ كانون ثاني ش
اوان زراعة العدس والحمص والهرطمان
من فاز باللذات كان جسورا
السبت
١٩ كانون ثاني (جنوري) غ
٢٣ شعبان هـ ٦ كانون ثاني ش
أوان تقليم الأشجار المتساقطة الأوراق
الاحد
٢٠ كانون ثاني (جنوري) غ
٢٤ شعبان هـ ٧ كانون ثاني ش
أوان زراعة داية النارنج وغيرها
الإنسان لا يؤمن بالجديد إلا بعد أن يختبره اختباراً عملياً وحقيقياً.
اترك الشر يتركك

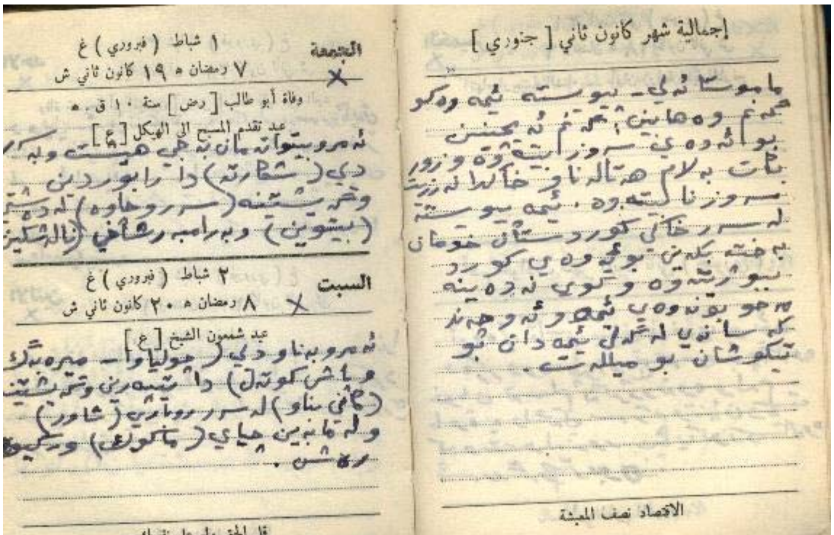
إجمالية شهر كانون ثاني [جنوري]
الاقتصاد نصف المعيشة
الجمعة
١ شباط (فبروري) غ
٧ رمضان هـ ١٩ كانون ثاني ش
وفاة أبو طالب [رض] سنة ١٠ ق . هـ
عيد تقدم المسيح الى الهيكل [ع]
السبت
٢ شباط (فبروري) غ
٨ رمضان هـ ٢٠ كانون ثاني ش
عيد شمعون الشيخ [ع]
قل الحق ولو على نفسك

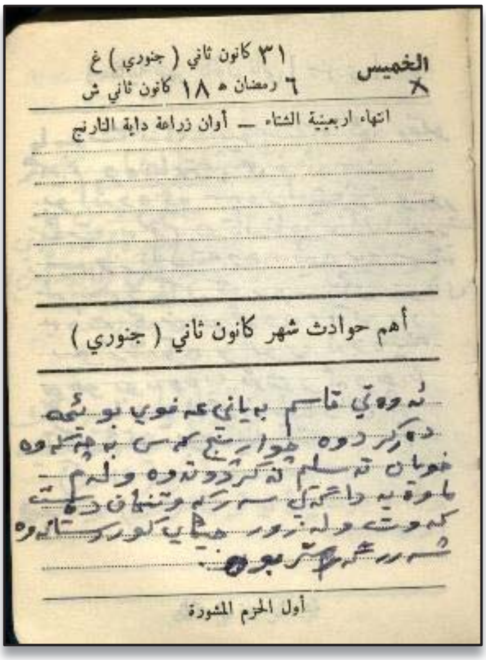
الخميس ٣١ كانون ثاني (جنوري) غ
٦ رمضان هـ ١٨ كانون ثاني ش
انتهاء اربعينية الشتاء — أوان زراعة دابة النارنج

أهم حوادث شهر كانون ثاني (جنوري)

أول الحزم المشورة

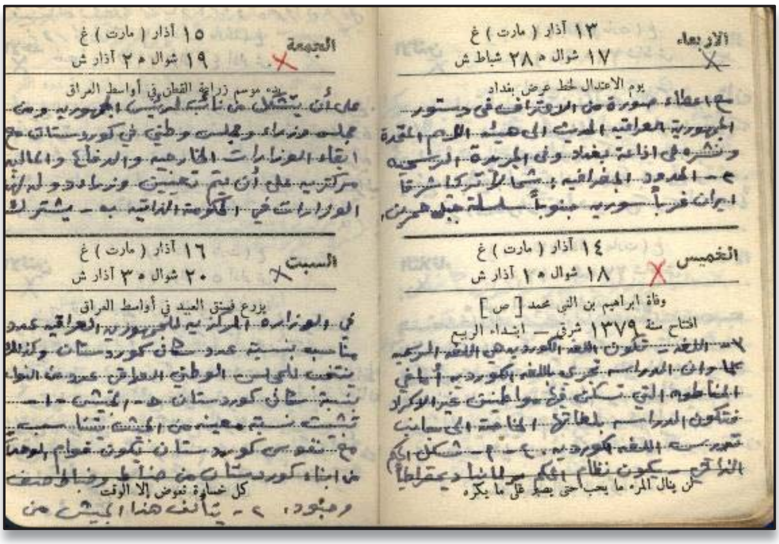
الاربعاء ١٣ آذار (مارت) غ
١٧ شوال هـ ٢٨ شباط ش
يوم الاعتدال لخط عرض بغداد

الخميس ١٤ آذار (مارت) غ
١٨ شوال هـ ١ آذار ش
وفاة ابراهيم بن النبي محمد [ص]
افتتاح سنة ١٣٧٩ شرقي — ابتداء الربيع

لن ينال المرء ما يحب حتى يصبر على ما يكره

الجمعة ١٥ آذار (مارت) غ
١٩ شوال هـ ٢ آذار ش
موسم زراعة القطن في أواسط العراق

السبت ١٦ آذار (مارت) غ
٢٠ شوال هـ ٣ آذار ش
يزرع فستق العبيد في أواسط العراق

كل خسارة تعوض إلا الوقت

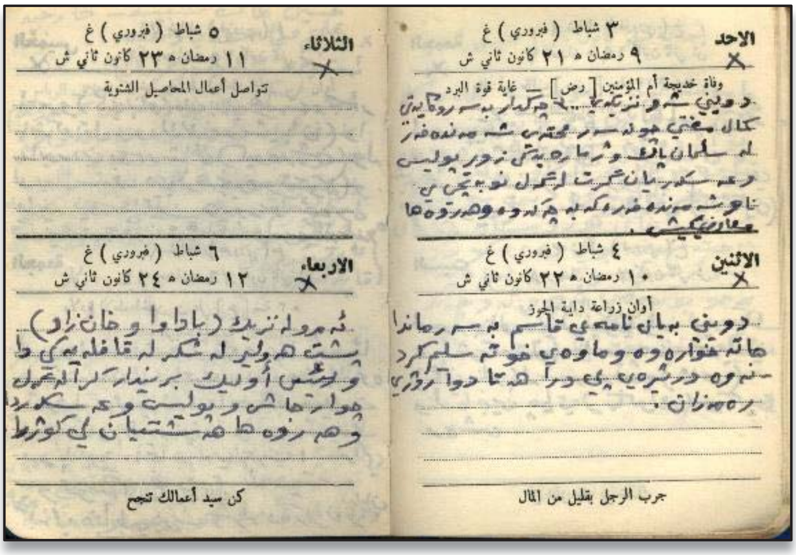
الاحد ٣ شباط (فبروري) غ
٩ رمضان هـ ٢١ كانون ثاني ش
وفاة خديجة أم المؤمنين [رض] — غاية قوة البرد

الاثنين ٤ شباط (فبروري) غ
١٠ رمضان هـ ٢٢ كانون ثاني ش
أوان زراعة دابة الجوز

جرب الرجل بقليل من المال

الثلاثاء ٥ شباط (فبروري) غ
١١ رمضان هـ ٢٣ كانون ثاني ش
تواصل أعمال المحاصيل الشتوية

الاربعاء ٦ شباط (فبروري) غ
١٢ رمضان هـ ٢٤ كانون ثاني ش

كن سيد أعمالك تنجح

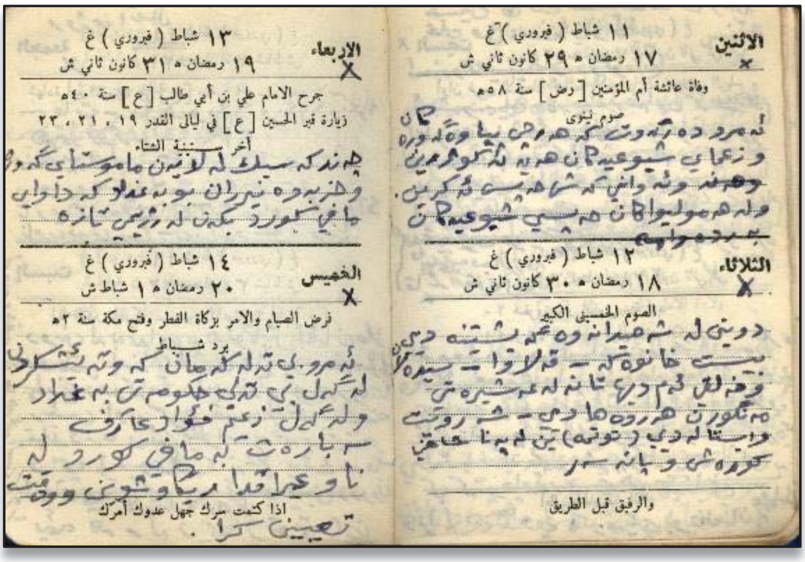

الاثنين
١١ شباط (فبروري) غ
١٧ رمضان ٥ ٢٩ كانون ثاني ش
وفاة عائشة أم المؤمنين [رض] سنة ٥٨هـ
صوم نينوى

الثلاثاء
١٢ شباط (فبروري) غ
١٨ رمضان ٥ ٣٠ كانون ثاني ش
الصوم الخمسيني الكبير

والرفيق قبل الطريق

الاربعاء
١٣ شباط (فبروري) غ
١٩ رمضان ٥ ٣١ كانون ثاني ش
جرح الامام علي بن أبي طالب [ع] سنة ٤٠هـ
زيارة قبر الحسين [ع] في ليالي القدر ١٩ ، ٢١ ، ٢٣
أخر سنينية الشتاء

الخميس
١٤ شباط (فبروري) غ
٢٠ رمضان ٥ ١ شباط ش
فرض الصيام والامر بزكاة الفطر وفتح مكة سنة ٢هـ
برد شباط

اذا كتمت سرك جهل عدوك أمرك

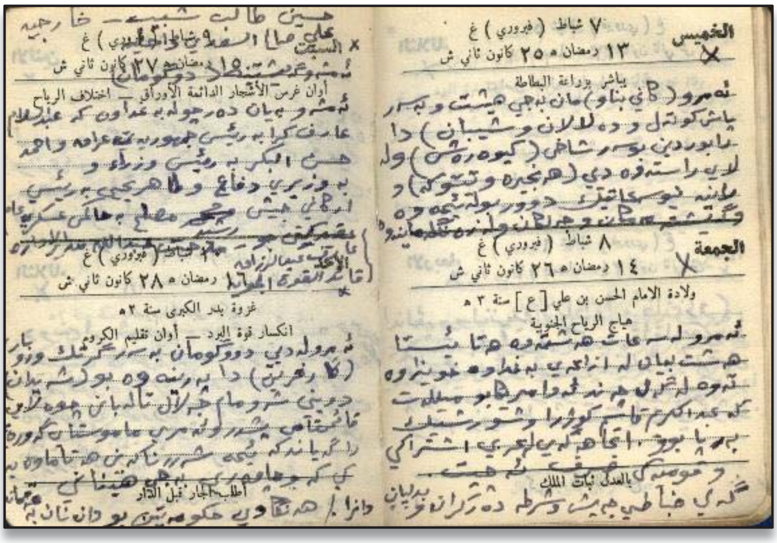

الخميس
٧ شباط (فبروري) غ
١٣ رمضان ٥ ٢٥ كانون ثاني ش
ياشر بزراعة البطاطة

الجمعة
٨ شباط (فبروري) غ
١٤ رمضان ٥ ٢٦ كانون ثاني ش
ولادة الامام الحسن بن علي [ع] سنة ٣هـ
هياج الرياح الجنوبية

بالعدل ثبات الملك

السبت
٩ شباط (فبروري) غ
١٥ رمضان ٥ ٢٧ كانون ثاني ش
أوان غرس الأشجار الدائمة الأوراق — اختلاف الرياح

الاحد
١٠ شباط (فبروري) غ
١٦ رمضان ٥ ٢٨ كانون ثاني ش
غزوة بدر الكبرى سنة ٢هـ
انكسار قوة البرد — أوان تقليم الكروم

أطلب الجار قبل الدار

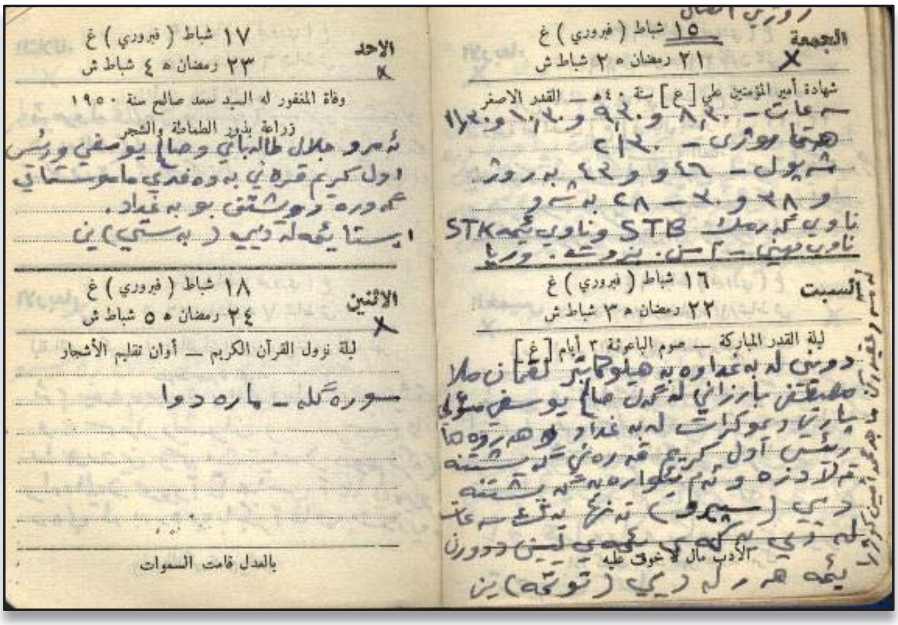

الجمعة
١٥ شباط (فبروري) غ
٢١ رمضان ٥ ٢ شباط ش
شهادة أمير المؤمنين علي [ع] سنة ٤٠هـ — القدر الاصغر

السبت
١٦ شباط (فبروري) غ
٢٢ رمضان ٥ ٣ شباط ش
ليلة القدر المباركة — صوم الباعوثة ٣ أيام [غ]

الأدب مال لا خوف عليه

الاحد
١٧ شباط (فبروري) غ
٢٣ رمضان ٥ ٤ شباط ش
وفاة المغفور له السيد سعد صالح سنة ١٩٥٠
زراعة بذور الطماطة والشجر

الاثنين
١٨ شباط (فبروري) غ
٢٤ رمضان ٥ ٥ شباط ش
ليلة نزول القرآن الكريم — أوان تقليم الأشجار

بالعدل قامت السموات

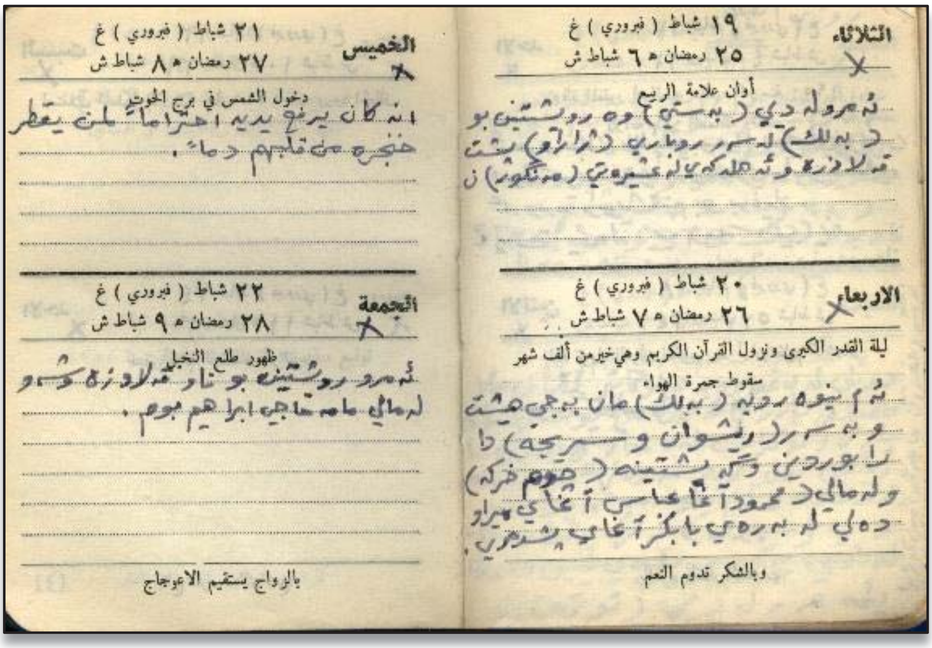

الثلاثاء ١٩ شباط (فبروري) غ
٢٥ رمضان ٦ شباط ش
أوان علامة الربيع

الاربعاء ٢٠ شباط (فبروري) غ
٢٦ رمضان ٧ شباط ش
ليلة القدر الكبرى ونزول القرآن الكريم وهي خير من ألف شهر
سقوط جمرة الهواء

وبالشكر تدوم النعم

الخميس ٢١ شباط (فبروري) غ
٢٧ رمضان ٨ شباط ش
دخول الشمس في برج الحوت
انه كان يرفع يديه احتراما لمن يقطر خنجره من قلبهم دماء .

الجمعة ٢٢ شباط (فبروري) غ
٢٨ رمضان ٩ شباط ش
ظهور طلع النخيل

بالزواج يستقيم الاعوجاج

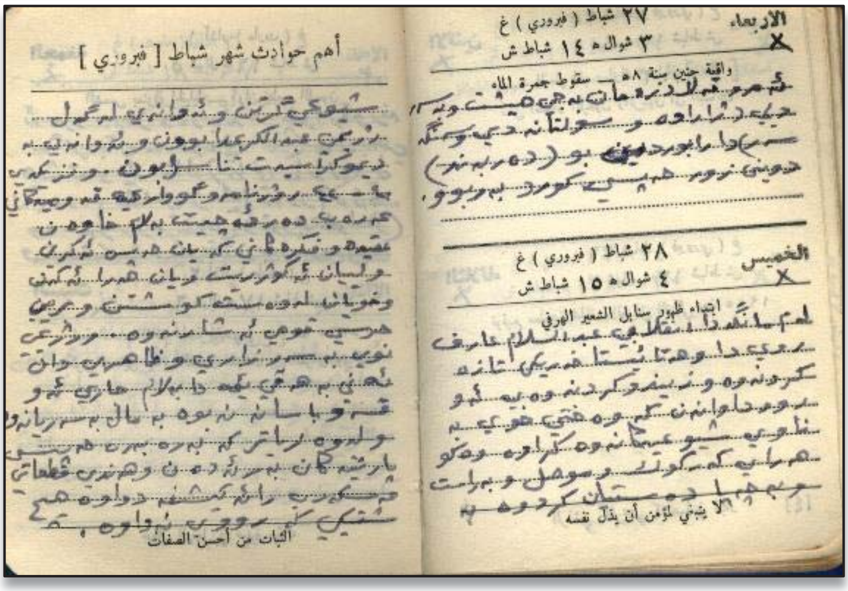

الاربعاء ٢٧ شباط (فبروري) غ
٣ شوال ١٤ شباط ش
واقعة حنين سنة ٨هـ — سقوط جمرة الماء

الخميس ٢٨ شباط (فبروري) غ
٤ شوال ١٥ شباط ش
ابتداء ظهور سنابل الشعير الهرفي

لا ينبغي للمؤمن أن يذل نفسه

أهم حوادث شهر شباط [فبروري]

الثبات من أحسن الصفات

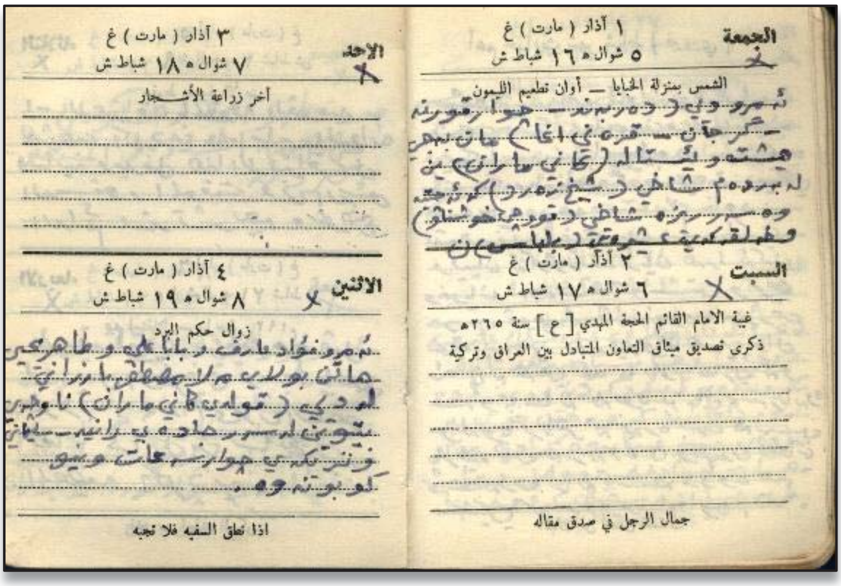

الجمعة ١ آذار (مارت) غ
٥ شوال ١٦ شباط ش
الشمس بمنزلة الخبايا — أوان تطعيم الليمون

السبت ٢ آذار (مارت) غ
٦ شوال ١٧ شباط ش
غيبة الامام القائم الحجة المهدي [ع] سنة ٢٦٥هـ
ذكرى تصديق ميثاق التعاون المتبادل بين العراق وتركية

جمال الرجل في صدق مقاله

الاحد ٣ آذار (مارت) غ
٧ شوال ١٨ شباط ش
آخر زراعة الأشجار

الاثنين ٤ آذار (مارت) غ
٨ شوال ١٩ شباط ش
زوال حكم البرد

اذا نطق السفيه فلا تجبه

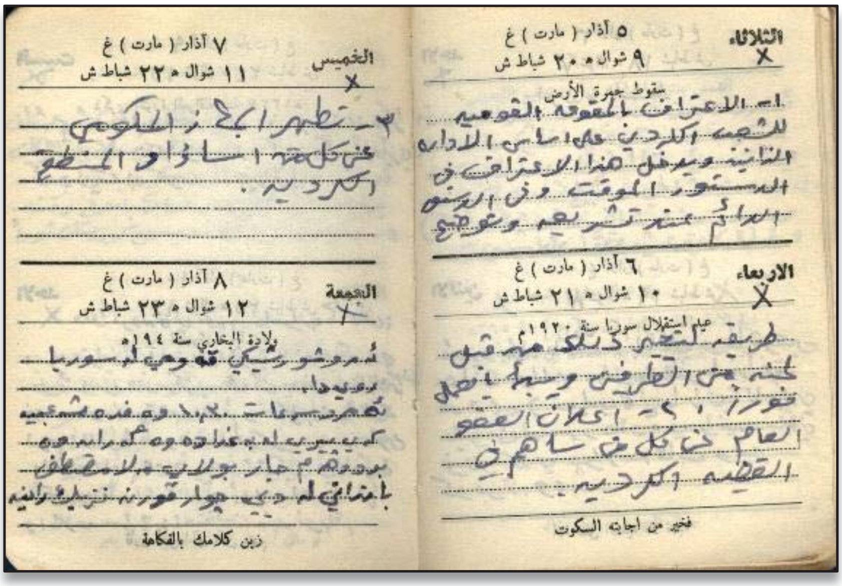

الثلاثاء ٥ آذار (مارت) غ
٩ شوال هـ ٢٠ شباط ش
سقوط جمرة الأرض
١- الاعتراف بالحقوق القومية للشعب الكردي على اساس الادارة الذاتية ويدخل هذا الاعتراف في الدستور المؤقت وفي الدستور الدائم عند تشريعه ووضعه

الاربعاء ٦ آذار (مارت) غ
١٠ شوال هـ ٢١ شباط ش
علم استقلال سوريا سنة ١٩٢٠م
طريقة لتحقيق ذلك مع قبول لجنة من الطرفين وسيتم ذلك فوراً ، ٢- اعلان العفو العام عن كل من ساهم في القضية الكردية .
فخير من اجابته السكوت

الخميس ٧ آذار (مارت) غ
١١ شوال هـ ٢٢ شباط ش
٣- تطهير الجهاز الحكومي عن كل من اساؤوا الى المنطقة الكردية .

الجمعة ٨ آذار (مارت) غ
١٢ شوال هـ ٢٣ شباط ش
ولادة البخاري سنة ١٩٤هـ
[illegible]
زين كلامك بالفكاهة

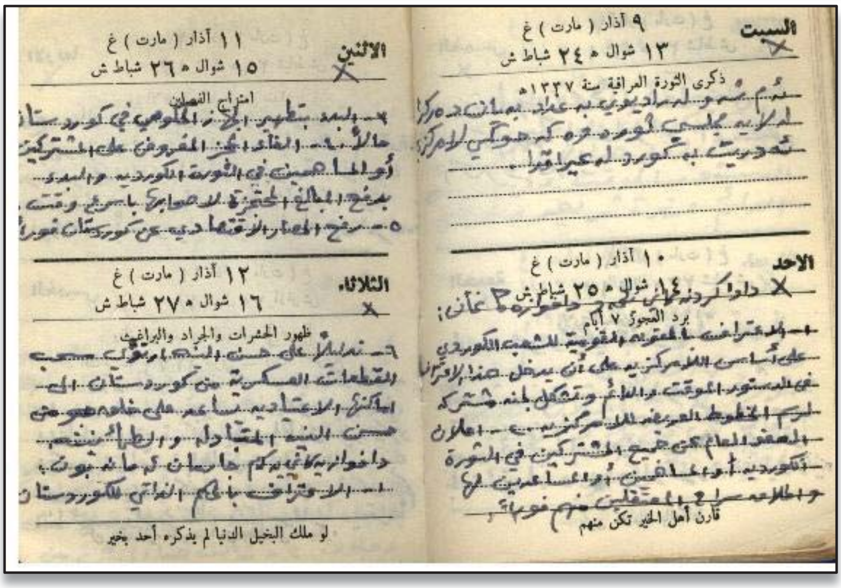

السبت ٩ آذار (مارت) غ
١٣ شوال هـ ٢٤ شباط ش
ذكرى الثورة العراقية سنة ١٣٢٧هـ
[illegible]

الاحد ١٠ آذار (مارت) غ
١٤ شوال هـ ٢٥ شباط ش
برد العجوز ٧ أيام
داوا كردنەكانى [illegible] ئەمانە:
١- الاعتراف بالحقوق القومية للشعب الكوردي على أساس اللامركزية على أن يدخل هذا الاعتراف في الدستور المؤقت والدائم وتشكيل لجنة مشتركة لرسم الخطوط العريضة للامركزية . ٢- اعلان العفو العام عن جميع المشتركين في الثورة الكوردية [illegible]
قارن أهل الخير تكن منهم

الاثنين ١١ آذار (مارت) غ
١٥ شوال هـ ٢٦ شباط ش
امتزاج الفصلين
٤- البدء بتطهير الجهاز الحكومي في كوردستان [illegible] الغاء الحجز المفروض على المشتركين أو المساهمين في الثورة الكوردية [illegible]
٥- رفع الحصار الاقتصادي عن كوردستان فوراً

الثلاثاء ١٢ آذار (مارت) غ
١٦ شوال هـ ٢٧ شباط ش
ظهور الحشرات والجراد والبراغيث
٦- [illegible] على حسن النية [illegible] سحب القطعات العسكرية من كوردستان الى اماكنها الاعتيادية [illegible] حسن النية المتبادل [illegible]
٧- الاعتراف بالحكم الذاتي لكوردستان
لو ملك البخيل الدنيا لم يذكره أحد بخير

نووسەر

شوکت مەلا إسماعیل حسن

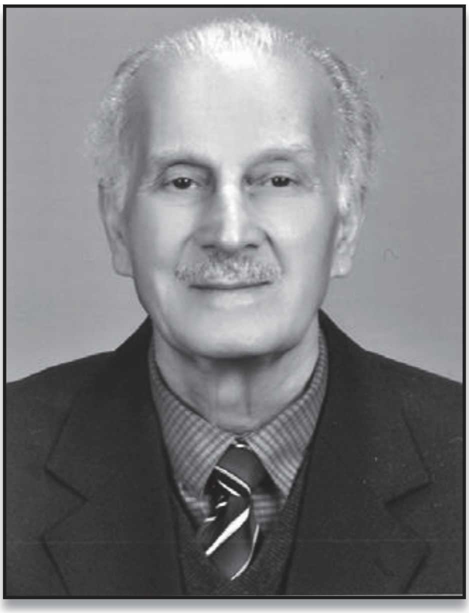

لەریکەوتی ١٩٣٧/٠٤/٢٢ لە شاری سلێمانی ـ گەڕەکی گۆیژە لە دایک بووە. خوێندنی سەرەتایی و ناوەندی و دواناوەندی لەهەمان شار تەواو کردووە.

ساڵی ١٩٥٧ لە کۆلوێژی پۆلیس لەشاری بەغداد وەرگیراوەو لەساڵی ١٩٦٠ تەواوی کردووەو بووە بە ئەفسەر لە هێزی پۆلیسی گەڕۆک.

دوای تیپەڕبوونی ساڵ مانگ بەسەر بەرپابوونی شۆڕشی ئەیلولی مەزن لە ڕۆژی١٢/٠٧/ ١٩٦١، چۆتە ریزی هێزی پێشمەرگە لە بارەگای سەرۆک مەلا مستەفا بارزاني و دوای دە ڕۆژ یەکەم بنکەی بێتەلی گەڕۆکی سەر بە بارەگای بارزانی بەناوی (ئاراس)ەوە دامەزراندووە. لەو کاتەوە بووە بە لێپرسراوی گشتی دەزگای بێتەلی شۆڕش. لە هاوینی ساڵی ١٩٦٢دا یەکەم شیفرەی بۆ بارەگای بارزانی و هێزەکانی پێشمەرگەی کوردستان و پارتی

دیموکراتی کوردستان داناوە. لەسەرەتای ساڵی ١٩٦١ پسپۆڕییەکی تەواوی نیشان داوە لە بواری شییکردنەوەی شیفرەی سەرجەم هێزە چکدارەکان ودام و دەزگاکانی سەر بە ڕژێمی عیراق بۆ سودی شۆڕش.

لەدوای ڕێکەوتننامە مێژووییەکەی ئازاری ١٩٧٠ کرا بە فەرماندەی (فەوجی پێنج - حرس حدود)ی سەربە شۆڕش و لەهەمان کاتدا فەرماندەی هێزی کەرکوکی پێ سپێردرا.

لەدوای دەست پێکردنەوەی شەڕ لەنێوان شۆڕش و هێزەکانی رژێمی بەغداد لەساڵی ١٩٧٤دا بۆتەوە بە بەڕێوەبەری گشتی دەزگای بێتەل و شیفرە, دوای نسکۆی ساڵی ١٩٧٥ دوورخراوەتەوە بۆ شاری (سماوە) لە خوارووی عێراق و لە وێ و بەمەبەستی خزمەتکردنی نەتەوەی کورد دەستی داوەتە فەرهەنگ دانان بەزمانی کوردی - ئینگلیزی، ئینگلیزی- کوردی، کوردی - کوردی وبەم کارەوە خەریک بووە:

(١) ساڵی١٩٨٥ فەرهەنگێکی هاوواتای کوردی- ئینگلیزی داناوەوبڵاوکراوەتەوە ونزیکەی دە پانزە هەزار وشەی سەرەکیی هاوواتای کوردی- ئینگلیزی دەگرێتەخۆ.

لەلایەن ئەم کەسایەتیە بیانیانەوە و دەزگا زمانەوانیانەکانیانەوە پەسەندکراوە:

(A) reviewed by M. ١ Kurdish-English Dictionary-Volume
,(J.Minty (Oriental Institute Library-Oxford
.ADS Roberts/Bodleian Library-Oxford
.The Orientlist Martin Van Bruinessen/Utrecht-Holland
The Kurdologist Dr.Ameer HessenPur.The University of
.Windsor- Canada

دوای ڕاپەڕینە مەزنەکەی ساڵی ١٩٩١ گەڕاوەتەوە سەر کار و بە پلەی لیوای پۆلیس دامەزراوەو لەساڵی ١٩٩٤ لەسەر داوای خۆی خانەنشین کراوەو چۆتە وولآتی ئەڵمانیا و ئێستا لەو ولاتە نیشتەجێیە.

(٢) ساڵی٢٠٠٦پەڕتوکچەی:

Yezeedees are the remnants of Mithraism by Tawfiq Wehbee

لەزمانی ئینگلیزیەوە کردووە بە عەرەبی وشارەوانی سلێمانی بلاوی کردۆتەوە.

(٣) ساڵی٢٠٠٧ فەرهەنگی شوان: هاوواتای کوردی _ کوردی داناوەوبلاو کراوەتەوە ونزیکەی٣٠- ٤٠ هەزار وشەی سەرەکیی هاوواتای کوردی دەگرێتە خۆ.

(٤) ساڵی٢٠٠٧ یادداوەریی خۆی بەناوی (ڕۆژانێ لەمێژوی شۆڕشی ئەیلول ١٩٦١-١٩٧٥نووسیوەتەوە و بلاو کراوەتەوە).

(٥) ساڵی٢٠٠٨ فەرهەنگی مامۆستا: هاوواتای کوردی _ ئینگلیزی داناوە و بلاو کراوەتەوە و نزیکەی٦٠ هەزار وشەی سەرەکیی هاوواتای کوردی ـ ئینگلیزی دەگرێتەخۆ.

لاپەڕە	بابەت
٦	پێشەکی
٦	بیرۆکەی دەست پێک
٦	کۆد
٧	کۆد کار
٧	کۆد هەڵوەشێنی
٧	زانستی جفرە سازی
٩	زاراوەی جفرە سازی
١٠	مێژووی جفرە سازی
١١	بەکارهێنانی جفرە لەم سەردەمەدا
١٣	تجفیری (باو) تقلیدی
١٤	جفرە (هەڵهێنان) شکاندن
١٤	ناوی هەندێ لە جقرە سازان لە مێژوودا
١٩	عەرەب و ئیسلام لە بواری جفرە سازیدا
٢٥	وێنەی کۆمەڵێک زانای ناودار لەبواری جفرە سازیدا
٣٤	دەرخۆنەکردنی کۆد
٣٥	تەجفیرکردنی هاوشێوە
٣٦	مەبەستەکانی تەجفیرکردنی بروسکە، پەیام یان تێکست
٣٧	جۆرەکانی تەجفیرکردنی بروسکە، پەیام یان تێکست
٣٩	جفرە
٤٠	تەوەری جفرە
٤١	جەدوەل و ڕونکردنەوە
٤٣	پلە پێدانی ژمارە
٤٤	خشتەی ژمارە یەک
٤٥	هێمای پیتەکان (خشتەی ژمارە-٢-)
٤٦	هێمای ژمارەکان (خشتەی ژمارە-٣-)
٤٧	خشتەی ژمارە -٤-
٥٠	خشتەی ژمارە -٥-
٥١	خشتەی ژمارە -٦-
٥٢	نەخشەی ژمارە -٦-

شێوەی جفرەی سندوقی	٥٤
نموونەی جفرەی ساکار	٦٤
جفرەکردنی وشەی (بارزانی)	٦٧
بێتەل	٦٧
مۆرس	٦٨
هێماکانی مۆرس	٦٩
ئاواز و دەنگ و سەدای ئەلف و بێ بە ئامێری مۆرس	٧٠
وێنە و ناوی کۆمەڵێک ئامێر	٧١
کلیلی هەندێ لە بروسکە جفرە کراوەکانی سوپای عێراق لەسەردەمی شۆڕش	٧٤
ئەو وشانەی لە وشە ڕەمزیەکان پێکهاتوون	٧٧
ژمارە لۆجی (زانستی ژمارە)	٨٠
ئادەمیزاد (ژمارە) یە و(پیت)	٨٢
هێما دەرونیەکانی ژمارە و پیت	٨٣
ژمارە - ٧ -	٨٣
نهێنیەکانی ژمارە -٧-	٨٧
وشە بیانیەکانی ناو قورئانی پیروز	٩٨
ناوی بێتەلەکانی بارەگای بارزانی	١٠٨
ناوی ئەو کادری بێتەلانەی لە موخابەرەی گشتی شۆڕشی ئەیلول دا دەست بەکاربوون	١٠٩
مامۆستا أسماعیل سەرهەنگ	١١٤
ناوی هەندێک لە پێشمەرگەکانی بەڕێوبەرایەتی مخابەرەی گشتی	١١٦
ناوی مامۆستایانی کردنەوەی خولی بێتەلانی شۆرشی ئەیلول	١١٧
ناوی نوسەری جفرەکان لە دەزگای مخابەرەی گشتی	١١٨
نوسەرەکانی بێتەلی ئاراس	١١٩
نوسەرەکانی بێتەلی ئاری	١٢١
بەدالەی تەلەفۆنی سەرکردایەتی شۆڕشی ئەیلول	١٢١
ناوی بێتەلەکانی لەشکری -١- ی بادینان	١٢٢
بێتەلەکانی هێزی زاخۆ	١٢٣
بێتەلەکانی هێزی دهۆک	١٢٣
بێتەلەکانی هێزی ئاکرێ و شێخان	١٢٣

بێتەلەکانی هێزی ئامێدی	١٢٤
هێزی تایبەت سەر بارەگای بارزانی	١٢٤
ناوی بێتەلەکان و نوسەرەکانی هێزی خەبات و هێزی زمناکۆ	١٢٥
ناوی بێتەلەکانی هێزی کاوە	١٢٦
ناوی نوسەرەکانی هێزی کاوە	١٢٦
ناوی بێتەلەکانی هێزی بالەک	١٢٦
بەدالەی هێزی بالەک	١٢٦
ناوی بێتەلەکانی هێزی دەشتی هەولێر و هێزی سەفین	١٢٧
ناوی بێتەلەکانی هێزی بێتواتە	١٢٧
ناوی بێتەلەکانی هێزی ڕزگاری	١٢٧
نوسەرەکانی جفرەی هێزی ڕزگاری	١٢٨
ناوی بێتەلەکانی هێزی هێزی قەرەداغ و هێزی کەرکوک	١٢٨
لق-٢- پ.د.ک	١٢٩
لق-٣- پ.د.ک کەرکوک	١٣٠
ناوی نوسەرەکانی جفرەی لق-٤- پ.د.ک	١٣٠
لق-٥- پ.د.ک بغداد	١٣١
بێتەلی ڕاگەیاندن (اعلام) رادیۆی دەنگی کوردستان عیراق	١٣١
ئاگەداری و داواکاری	١٣٢
بەشی دووەم	١٣٨
یاد کردنەوەی چەند فەرماندە و کەسایەتییکی شورەشی ئەیلول	١٣٩
شێخ عثمان شێخ ئەحمد شێخ محمد بارزانی	١٣٩
عیماد شێخ ئەحمد بارزانی	١٤١
حاچک محمد حاچک	١٤٤
اسعد خۆشەوی	١٥١
حسۆ میرخان دۆلەمەری	١٥٦
علی خلیل خۆشەوی	١٦٣
عیسا سوار	١٦٧
سەلیم ئەسعەد خۆشەوی	١٧٠
محمد امین میرخان مێرگەسۆری	١٧٣
احمدشاباز	١٧٧
* کمال أحمد برقی*	١٨٨

ڕۆژانێکی بەهادار بۆ خزمەتی شۆڕشی ئەیلول	١٩١
وەرگرتنی و شیکردنەوەی یەکەم بروسکەی شفرەکراوی سوپای عێراق	١٩٢
کتێبی شەڕی کورد	٢٠٢
ئەنجامدانی یەکەم پەیوەندی بێتەل	٢٠٤
کودەتای بەعس	٢٠٨
کاکڵە	٢١٣
ڕەشبەڵەک و وێنەیەکی دەگمەن	٢١٦
نسکۆی شۆڕشی ئەیلول	٢١٨
مۆتۆی مخابەرەی گشتی کوردستان	٢١٩
لیستەی قوتابیانی کۆلێجی پۆلیسی بەغداد – ١٩٦٠	٢٢٠
شەجەرەی بنەماڵەی سەرۆک مەلا مستەفا بارزانی	٢٢١
وێنەی نوسەر لەگەڵ جەنابی سەرۆک بارزانی و باسێک لەسەر نوسەر لە لایەن جەنابی سەرۆک بارزانی	٢٢٣
کۆمەڵێک وێنەی مێژویی نوسەر	٢٢٤
کۆمەڵێک مفککرە و دۆکیۆمێنتی مێژوویی سەردەمی شۆڕش	٢٣١
کورتە باسێکی لە ژیانی نوسەر	٢٧٤